465

A

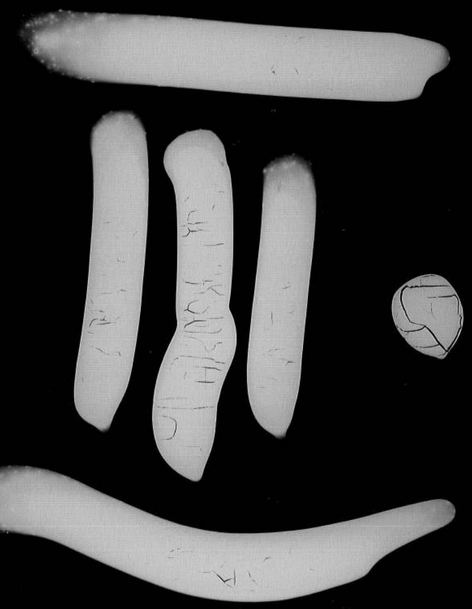

1

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

MIKROFILMTÁR

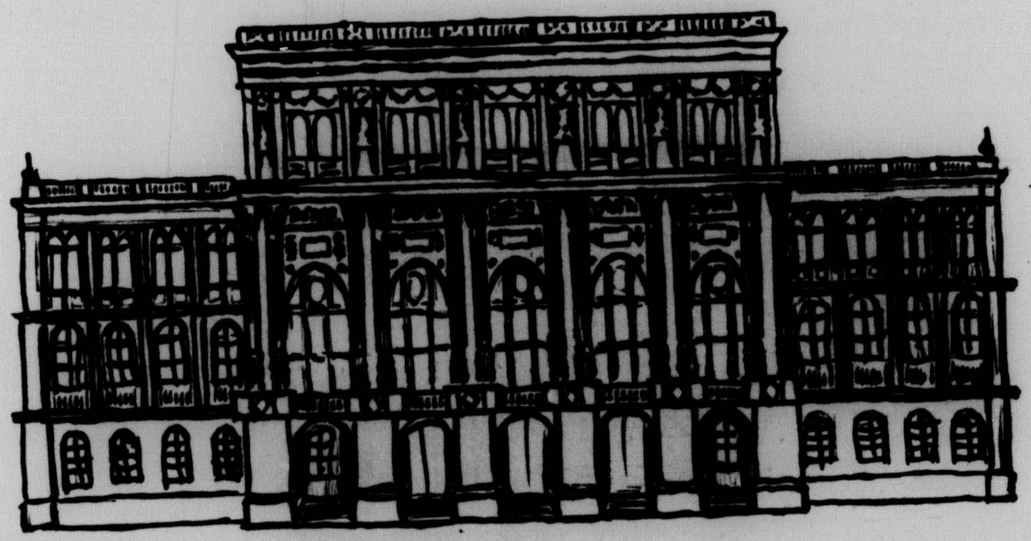

BUDAPEST

BIBLIOTHECA ACADEMIAE SCIENTIARUM HUNGARICAE

1959

FOTO
Sz. T.

MTAK – KÉZIRATTÁR

MAGYAR IRODALOM

LEVELEZÉS

4°

93.

TOLDY FERENC

LEVÉLTÁRCÁJA

XXXVIII. „SZ"

M. Irod.
Levelestár
4dik
93. Szám.

[I–IIX. köt.]

[Levelestár.] Tolcsby G. levélváltozája.

XXXVIII.	Rotsd.	Szabó Károly	91 levele.
		" Mihály	4 "
		" Lajos	2 "
		" Roman	1 "
		Szabóry Adolf	5 "
		Szaitz Antal	1 "
		Szalay István	2 "
		" László	18 "
		8 levelező	124 levél.

Régi jelzés: 207. Szám.

„Tekintetes Titoknok Úr!

Legbizodalmasb Jóakaró Uram!

„Azon Tekintetes Úrnak iránt ami jó indulatja s szíves részvéte, mellyet Késten létem alatt gyakran tapasztalni szerencsés voltam, s mel. lyet most és jövőben bírni legnagyobb büszkeségem és vágyam, valamint egy részről legoszintébb köszönetem nyilvánítására köte. lez, úgy más részről sőlbátorít, hogy bizodalmas kérelmeimmel Tekintetes Urnak, kinek figyelmet s idejét olly széles munkaszer követeli és foglalja el, ne talán alkalmatlan is legyek. –

Igen ohajtanám, a Versifidesz által am fordított Ifigéneia Tavriszban cz. szinművének, melly mint gondolom a Kisfaludy Tá. saság ülésében tárgyaltatott, ha nem is bírálatát, legalább az arról nyilatkozott müértők véleményét csak röviden is bírni, mint szinte tudni azt is, vallyon Tekintetes Hunfalvy Pál Úr meg irta e bizva, s szíves volte azt bírálás végett magával Késmárkra elvinni? – s erre nézve bátor vagyok Tisztt Urat teljes bizodalommal sőlkérni, méltóztassék engem, kinek itt az al. föld sivatagján teljes elzárkozottságomban mind ezekről mit sem tudni szinte, nehezemre esik, ha csak egy pár sorban is, postán Békes-Csaba felé küldendő nagybecsü levele által sőlvilágosítani.

Szeren.

• szerencsésnek érzeném magamat, ha e művem, a szigorú
bírálatot (mennyiben az a Heller-Magyar irodalom jelenlegi fejlődő
állásában szigorú lehet) kiállva, a megrovott helyek kijavítása után,
mit mint mulhatatlant magam is, s jobb kiadás birtokában könnyek
megtennél, a Kisfaludy Társaság pártfogása mellett, közönség elébe
kerülhetne. És ezt kivánt sem tudó név utáni sovárgásból okadtam,
mely kivált fiatal embernél a Nonum prematur in annum-féle szabályt
könnyen szokta feledtetni, még kevésbé elbizakodottságból, mintha nem
tudnám átlátni, mennyi kivánni való hagytam fenn még minden
igyekezetem mellett is, hanem, azon buzgalmon kivül, mellyel nemzeti
irodalmunk ez ágának részemről bármilly parányival előmozdítása i.
vánt irtelkeztem, leginkább azon tekintetből kivánnám, hogy ez úton
a hazai irodalom ügyében már is oly sokat tett Kisfaludy Társaság
tekintélyes férfiainak ajánlta után, ha nem is érdemem, legalább törek
vésem és szorgalmam ismeretessé tétetvén, egyesek's a közönség figyel
mét még nyerhessem, miből bizonyosan kilátásu jövőmre csak kedve
ző határa hajlandó vagyok reménylem. – E' mellett az irodalom
nak e honunkban csak nem egészen tövesen összevényi kúzdelemben
a critica iránytüzei is szinte szükségesnek látom ismutatóul birhatni.

Fentebbi nézetekből indúlva ki bátorlodtam kézi Tekintetes
Uratz Euripidesz általam fordított s elevelemhez mellékelt Iphigeneia
Aulisban cz. szinművének a Kisfaludy Társaság előtti megismertetésére,
biztos reménnyel lévén, hogy ennémem, mellyet nem csak több előlé
készülettel's több idő által, hanem a Barnesius mult századi kiadásá
nál sokkal jobb eredeti után dolgoztam, az előbbeninél kipesebb lesz

szigorúbb

igényeket is kielégitsem. Jól tudom ugyan, hogy erre nézve lön
nyü az ellenvetés, miszerint e művet Guzmics már fordította és
a M. Kudós Társaság a Heller Classicusok I kötetében ki is ad
ta, de megvallom mélynél mélyebben vizsgáltam az eredetit's vele
összehasonlitva a fordítást, annál szükségesebbnek sőt mulhatla
nabbnak láttam Euripidesz elegtemelőbb művének ily fordítását. –
Hogy e munkában Guzmicsot nem követtem, de legtöbbnyire kö
vetni nem is akarhattam, csak egy figyelmes átolvasással is
könnyen átláthatónak gondolom. – „Szabad verseny" lévén megyő
zödésem szerint legigazságosabb jelszava, minden haladásra ohajtással,
szintúgy az ipar mint az irodalom mezején, teljes bizodalommal
nyujtom e művet a Kisfaludy Társaságnak, reménylve hogy azt csu
pán a fentebbi tekintetekből mellőzni nem fogja, sőt igyekezetemet, hogy
ezen a téren Guzmicsot illető tiszteletet mégadása mellett is hát
ra hijányosnak mutkozó fordítás jobbal felváltani törekedtem,
méltányolni lesz lesz. Nem mulasztandom el nem sokára
Rofolles „Bélyusz a Király" cz. szinművének az eredeti mértékben
teljesen ily átdolgozását is Uratz – ki irodalmunk minden lépésére
megelőző figyelemmel kisér – harem egyébért is, mint a Guzmics
kiadóját's a Szűts Dániel kiadandó fordításainak egybehasonlitása
végett közölni. –

Célom lévén azonban erőmet inkább Euripidesre fordí
tani, jövő évre annak Electrája vagy talán Andromakhéját is
ajánlhatom adni, mire nézve az előleszületett jobbára még is tetem.
Igen lekötelezve érzeném magamat, ha Tekintetes Ur szives

fogna

fogna lenni küldendő levelében arról is értesíteni, reménylle-
em-é eddigi s ezutáni fordításaimnak a Kisfaludy Társaság
általi kiadtatását, s ez esetben díjazásom, mi igyan főtzélom
nem volt, s nem is lesz, milly kilátásban lehet? —

Megemlítendőnek vélem, hogy múlt Novemb végén
m. u. egészségem, hála Istennek, teljesen helyre állo, Debreczenben
néhány napot időzven, Tekes Károly és Lugossy József Profess
Urakttól mind magam legszivesebben fogadtattam, mind velök mu-
tatványúl közlött fordításomra nézve tetszésöket megnyertem.
Ugyan csak J. Lugossy Úr, mint a Főiskola Könyvtárnoka fá-
radhatlan is volt használatomra, néhány darab könyvet hoszabb idő-
re kikölcsönözni. —

Hogy a távolság s alkalmatlan idő miatt - bár örö-
mest tettem is - tavasznál előbb föl nem mehetek, akkor is meg-
lehet csak átmenet fogok ott néhány napot időzni; de minden
esetre Tekintetes Urnak ügyemben eddig tett s ezután tejendő fá-
radhatlan pártolásáért legöszintebb köszönetemet személyesen nyilvánni,
tartom legkedvesb kötelességemnek fogom teljesiteni. —

Ki is magam Tekintetes Úr tapasztalt jó indu-
latába ajánlva maradok Kövesd Farsán Aug. 9. 1847.

Tekintetes Főiskolai Urnak

legigazabb tisztelője
Szabó Károly
h. ügyvéd.

Kövesd Aug. 20.

88

Tekintetes Igazgató Úr!
Legbizodalmasabb Jóakaró Uram!

Igen kedvesen lepetem meg a M. Szépirodalmi Szemlének Tekintetes
Úr által számomra megküldött néhány első számaival, mel-
lyekben mint Tekintetes Úr rólam szives megemlékezésének
jeléül, kétszeresen mind az ezen körülménynél fogvai érdekl-
ségből, mind saját belbecsöl miatt legteszetesb örömmel nem fo-
gadtam, s értesítöli legöszintébb köszönetem nyilvánításával kö-
vetkező körülményeknek nem tehetek eleget.

Remenylem, hogy elsőrendü a Kisfaludy Társaságos ille-
tő rovatában értesülni fogok a felöl, hogy a Debreczeni Ja-
ári vásárra küldött „Ifigenéia Aulisban" cz. fordításom Tekintetes
Úr kezeihez jutott-e, s gondolom hogy ugyan azokban csekély
munkálatimnak miként fogadtatásáról is lesz alkalmam jelentést
olvasnom, s igy szerencsém volnék, ha előbbi levelemben előre je-
zett levelemhez, Tekintetes Urnak nem csekély tehetségére to-
vább is ragaszkodnám. Nem mellőzhetem azonban e 2 fordítá-
somra nézve azon óhajtásomat, hogy ha a Társaság által hely
behagyatva elfognának fogadtatni, mind a kettőt együtt te-
hetném kiadatni, részint mivel a Tauridei Ifigenéia az Aulisi-
nál

b

nek minsegy folytatasa, reszint, mert ha ez utóbbi szinmü,
mint az elsőbbnél jobb s tartalmára nézve is érdekesebb, amaz
megelőzőleg külön adatnék ki, fordiási munkáimnak rémi
más utáni levődzés, színében tünnék föl a közönségnek az
eredetis a fordiással összenem egyeresti hasonlitásnak nagyobb száma előtt. –

Hogy igen nagy arori szivesség, melly által Tekintetes
Ur részéről magamat kötelezettnek kell érzenem, nem tekint
el nem ösmernem, és még is talán csapasztalt, bár ki nem érde
melhetett szivességéről bizonyságra vagyok Tekintetes Ur előtt olly
nyilt bizodalommal, hogy leiras kiadási jövendőm ügyében Te.
kintetes Ur hasályos parzfogását föltérni merjek. Meggyőz
győződve, hogy Tekintetes Ur a haza legtisztább s legszélesebb
kedvelőtt körjeivel kiterjedt ösmeretségénél fogva gyakran van
olly helyzetben, hogy egy igen kevés igényü ifjun, kinek foglal
kozása választatásban az önmivelteti legfőbb célpontja, segi
ni módja van, s mély hálára kötelezettnek fognám magam érze
ni, ha Tekintetes Ur ajánlása körébenkiadó vagy
vidéken, akár talán a beállandó Országgyülésen, ha csak ideigle
resen is, erőm tehetségemhez mért foglalkozást nyerhetnék, sző
lein terkedtetésa nélkül kéjes lelkemet anyagi szükségeimet
s némelly részben a szellemiekre is fordítni. – Valóban nem
nem csak magam, hanem sok száz, sőt ezrekre menő ifjú pálya
társaim jövőjéről mélyebben gondolkozom, csakhogy ne szerit
előzzem, hogy az asociatiók ez olly igen kedvezőtlen korában a haza
nagy reménynek nevezetesi szabadságharcosa, melly nyugan
maga aligha rósaszinben látja jövőjét, zászló alá nem gyü
lekezik, mellynek jeligéje lenne „Munkás és kenyeret". – J.
gaz azonban, hogy e szavak nagyon is prózaiak. –

E esetlen kitérésért bocsánatot kérve, fentebbi
tiszelmem s legősinesebb kötelezettsegem megujitása mellett ma
gamat tapasztalt szives jó indulatába továbbra is a
Jánlva maradok Tekintetes Urnak Pest Febr. 9. 847. –

Tekintetes Igazgató Úrnak

legigazabb tisztelő
Szabó Károlynak
k. ügyvéd.

Tekintetes Schedel Ferenc Úrnak,
a M. Zsidós Társaság érdemeljes Fő-
tornokának s a Kispaludy-Társaság
Igazgatójának mély tisztelettel.

bérmentve.

Pesten.
Sebestyén-tér 296. sz.

szabad ég alatt vagyunk, a legjobb s
egy pár alföldi igaz magyar fiával
barátommal a legvigabban érzem maga
mat. Fermeszeren melly fáradságos, éh
ségos szomjuságos könnyen tűr, ész megh
csülkeszetlen. És a szalmán az ég alatt
a vár udvarán, olly jókat aluszom, szerne
szeszen mindig reggelen fölölsözve, hogy
a császár álmát csalnugyan nem irigyl
ném.

Még ma sholnap sem fogunk tala
a várból kimenetelen bár ép jobb szere
nél a fiúk jámi kelni, valamit pó
kálni, mint ész e fészelben üldögélni.
De vannak ám olly részeszeinél fúkes
midőn requirálni önkénytesen vállalko
ni kellen, egy felbiródalomnész je te
hessen volna a fáncozokból kivinni.

A vidék felségesen, dúsl szesz
csenkre tűrkező, legalább vitán vannak.

— Ha ezűnk jobban öszevannak,

s parancsot kapunk, meg fogunk ran kimenni
csal hásul számadolag ütközni. Csak
ezt a sós fajza nemzetőrségen ne lássam.
Mindjárt rosszul érzem magam a gyá
pinaszok látásától, kik dicsek pirozhg
ezredbeli vitézeinkre a kofaszkáni csatá
ban hagyták.

15–20 nap előtt nem is remélhető
beste meglátni. Csak hiába ne fanyarga
nánál legalább bennünket, mi nékáni
vállalkoznánk bárhová nyomulni is.

A haza téró pestiek gyalázatossá
gát emlitenem is felesleges. Hiszem, hogy
ha ütközetre jó a dolog e fegyver a meg
maradonak többsége le fogja mon
[illegible] —

Bizodalmasan, kérem Önt nélözetesét
ha leveleim, vagy honnról az bárhonnan szá
momra valam kéznél gondja alá vennő, s
ha mi tán ügyemben mulhatatlan intézendő volna,
azt mint legjobbnak nélözetik látni intézem.

Ezzel magamat Önnek szeretettel szivességébe
továbbra is ajánlva, s kedves anyjainak és nejének
kérem csókolva maradok legigazabb tisztelője Kossuth

90

Tiszes Titoknok Úr!
Legbizodalmasb Jóakaró Uram!

A falusi élet magányában, hol csak néhány közel laló rokonellen barátom kivűl néha néha jő, semmi sem hathatosb volna rám kedvesebben, mint épen Telinteres Titoknok úrnak ál talam f. hó 23-kán vett becses levele, s annál kedvesben, mert belőle örömmel értesülvén, hogy Telinteres Úr a múlt nehéz hosszabb minden érzelemnyebb családi fájdalom nélkül szerencsés lehetését áselni, s hogy legkedvesb emlékezetű taná rom is teljesen folytonos szellemi munkásságban élhet.

Nem mondhatom, mily köszönettel tartozom a becses figyelmeit, mellyet bár mint törekedjem is, eléggé meg nem érde melhetek, s más részről mélyen érzem, mennyire súlyosodik rám annak tudata, hogy Telinteres uram ollyan levelemmel fol keresni olly sokáig elmulasztám: de szolgálatnak mentse gemül ama zavaros hosszak viszonyai, mellyekbe egész őszülyá ban csak a bennök élt magamhoz hasonló fiatalok ismerhetnek.

A mi

„A mi kis családunk, aránylag roppant anyagi veszteséggel „
gyan, de testi és lelki szabadságban szerencsés volt ez időszakot
túlélni. Bátyám, mint egykori Vásárhelyi polgármester nejével csak
nem négy hónapig élt atyám házánál. Tagyona Nov közepén men„
tesen föl a zár alól, de mezei gazdasága épen Aug. és Sept. ha„
rakban parlagon hagyatva csak nem egészen tönkre ment. Mint
egy két hónapig ismét Vásárhelyen laktak. Én is csak Nov.
óta lakom állandón Kedves Szüleim házánál, azelőtt Biharban
a derék Hajdúk közt, szabolcs és legfőképp szathmár megyékben
s egy kis ideig Közép-Szolnokban utóbb Csongrádban is igen érdekes
tapasztalások közt utazgatván.

„A magányban, melyet illy egyszerű s becsületes szelle„
mű falu, mint Tarcsa nyújt, hánykódásokhoz szokott lelkem csak
mulékában talált pihenést s előrevetett Tüneményképek, kinek megis„
merkedésében Kémáriki tanáromnak elég köszönettel nem tartozhatok.
Hetekig voltam ebbe elmélyedve s csak néha szóródtam el némely
falusi társas estélyen, melyekre a vidékből néhány jó fiú átjött
hozzánk látogatni.

Mező-Berényben, melly hozzánk csak fél óra távolra
esik, Petrics barátommal sok kellemes órát szoktunk tölteni.
Ő jelenleg egy igen csinos családi körben dolgozik, melyben az

esme

esme s a kivitel szinte gyönyörű. Nagyobbszerű műkör
már nem fog, miután tavaszszal nagyobb részint a megyé„
ben munkáival szerzett néhány száz pengő tőkével mű„
vészi utazás végett külföldre szándékozik. Addig is, míg
Pesten keresztül utazásában Tekintetes Urunkat személyesen fogná
tenni tiszteletét, legszívesebb üdvözletét küldi általam. Jele„
ly Békésben egy kis művész világ van. Petrics után szaktá„
rom Farsang szinte jeles tehetség, egy Apáthi nevű
fiatal barátunk megkezdő ügyes festő, Csaban Kaan több
nörendű dolgozik s a közel szabadon egy szép művészno„
Lay-lány sem hiányzik. Így hiszen érdekes adat a szintág
Békésről, Kivéve szülőföldéről.

„Mennyire óhajtok Tekintetes Urnak általam
elégge meg nem köszönhető fölszólítása körében lépten
nagyobb munkakörben s ha a viszonyok engedni fogják épen
Tekintetes Urnak legbecsesb szellemi érintkezésében dolgozni,
reményiem hogy a legrövidebb időn tetszleg fogom bebizonyít
hatni. Szerencsémre épen Jan. 20kán elláttam magamat Gyu„
lán útlevéllel Pestre, s így némi esetek akadályok elkerü„
lása után Febr. 4. v 5ik napján reményiem személyesen
tehetni tiszteletemet, mikor a magyar irodalom ügyében Bele„
ből

5

3

3

Veszprém martii. 11. 1850

91

Tekintetes Fiúhonok Úr!

Addig is, míg talán egy két hét alatt személyesen tehetném tiszteletemet, ezúton Tekintetes Urat felemlegetni szerencsétől nyerem tudtomul, minthogy halasi időzésem alatt azon elégtelen tiszteletemért, melyet Tekintetes Úr nézzünk oly gyarlón voltam szerencsés elvezni.

Ez azon ritka, melyről nem lesz nekem többször szólottam, jelenleg már elfoglalás, hiánya hozza ide levelemet a mulasztó mely hozzon azon [illegible] [illegible] [illegible]

Bélyege Córa 10/3.

420.

Ósva Maj 10. 850.

Tekintetes Fitolnok Úr!

Isteni elfoglaltatásaim miatt csak 14 hó vagy 15. kén mehetvén be Pestre, s így ha Tekintetes Fitolnok Úr Pestről vagy Kecskemétről Pestre fogna utazni, személyesen nem találhatván, bizodalmasan kérem Tisztes Fitolnok Urat, mélztóztatását az általam lemásolandó ollevelek vagy azok czimtára kiadásával valakire, talán Kegyes Urat, megbízni, hogy így Pestre megérkezvén azonnal foglalkozhassam. Legnagyobb jókor reggel jövén ki Ósvára, akkor nagyságos Urat a könyvtárban nem jelen lenni meg.

Gr. Jeleki Domokos Ósvai könyvtárában, melly örökségül kálló rá a Királyfalvay Rostokról, a 263 közt találtam 4 nagyobb könyvet a 16 és 17 ik századból, u. m.

1. Masic resic az Evangeliumokból es az epistolakból valo tanusagoknac. Mellyek — ira Bornemissa Péter — Nyomatott Lemp[illegible] — MD[illegible]LXXIIII. évben.

2. Szent Biblia az az — Hanoviae, 1608. hanyen. (Károli Gáspár fordítása szerint kezdi Molnár Albert kiadása)

3. Öven szentséges elmélkodesek mellyek — az Tolyomi B. Balthasar Lemyelei Ecclesianak mélztatlan

lelki

5

3

lelki Tákstora es Lectora által, az Haldburgumi D. Gerard Jan. Deák irásából Magyarra fordittatak. Barsphán, Klöz Jacab nyomtatta 1616 Esztendőben. 16r.

4. Az Szent Praxbek Istene agaunak rövid öszve szedése, melly az Szent Irásból — szerzetesen Lenhard Huese Viedebergai Doctor által és Deac nyelvből Magyarra fordittatott Leskenyei István Ecsegi Praedicatora által, nyomtattatoss penig Csepregben Farkas Imre által 1635. esztendőben. 9ríz.

Ezen kivül más magyar munkát nem találtam, ha csak Bárit Bápai-Posáról, és Visa S. Elisabeolae es B. Margaritae cz. munkáját nem emlitsem.

Találtam azonban egy 1584. Bazelben fol. kiadott Hellenlasin szótárban, melyben ~~1584-ik~~ következő jegyzéket vannak Stephani Rasorio Tholnensis fl 3. 1586 (Golnai Borbély Istvánét.) Stephani áiserai Meőrösmartini fl 4 1608 Tholnai emlég. 3 latin s jelmondaton kivül (mellyek közül 2, 1612ből Vörösmartitól, egy Beniczkytől van) következő 2 magyar verset:

Az En Banasumban Vigasztalj megh Istenem
Ne hadgj igj el Ielesnem Remenselensegben!
Igiresed szerint ved be keönie örgeßem,
Kegielmeßegedrul ne hagj elsem kesseben:

Beniczkü Peter
Anna (1619.

Magyarazat lapon:

+ (számtalan)

Jaj Istenem te Felem menj Bok beönt
Tetem Ellenem te Elenes, houa re(sz)e
Sem el, mivel Fedesem ell, Szant Bok
veszemett, hogy ha nem könörölb s raitam
megh nem enyßheocz el hel vesnj Fejemnek.

Ez utóbbi vers oly annyira rejtelesen van irva, hogy meg amaz könnyen olvashatám, ezt, hivalt a második és harma dik sorban soháig nem tudtam kifejteni. Nem tudom bizonyosan valljon a Kölső Beniczky kézirása lesz-e e néhány sor, nem emlékezvén ő tőlem, vagy korszakban élő ő. Az esetben bocsse természetesen sokkal több lenne.

Vannak meg e sóstában következő érdekes jegyzések:

Franciscus Benierzky de eadem et Miczinie Eques Auratus Sac. Cäs. Regiaeque Mattis Supremus Capitaneus Waczien. Anno Dominj 1614. es a czimlapon:

Generosiss. Dn. Francisco Beniczky de eadem et Miczinie Eq. Aur. Dono obtulit Joh. Duchonj R. I. C. Rectori die 12 Jan. A 1632.

E celebsegeles remenyles szivesen veendi Tekintetes Tisolnoktól, addig jo mig Biborbanszülessen Konstantin czászár munkájából nemzetei nyelvünkre illető érdekesebb adatokkal és maradványokkal szolgálhatok. Ki is magamat tapasztalt legszivesb jó indulatába ajanlva maradok

Tekintetes Tisolnok Urnak

legösinnébb tisztelettel
tisztelője Szabó Károly

5

lelki Tájékozta es Lenora által, az Haldburgumi D. Gerard Jan: Deak irásából Magyarra fordittatnak. Barsphán, Klöz Jacab nyomtatta 1616 Esztendöben. 16r.

4. Az Ezen Irasbeli Aldasnac egynak rövid öszve szedése, melly az Ezen Irásból — peresecsen Leonhard Hasse Viedebergai Doctor által és Deac nyelvből Magyarra fordittatott Leskenyei István Ecsegi Praedicatia által, nyomtattatott penig Ecseregben Farkas Imre által 1635. eszt. dőben. 4rét.

Ezen kivül más magyar munkát nem találtam, ha csak Bárit Bápai-féle Psalmait, és Vesa S. Elisabetae es B. Margaritae cz. munkáját (Gray) nem emlitem.

Találtam azonban egy 1584. Bazelben fol. kiadott Hellenlasin szótárban, (melly en 1596iki) következő jegyzéket vannak Stephani Rasorio Tholnensis fl 3. 1586 Tolnai Borbély Istvánét. Stephani Liserari Veörösmartini fl 4 1608 Tholnai emlég. 3 latin s jelmondaton kivül (mellyek közül 2, 1612ből Veörösmartitól, egy (Beniczkytől van) következő 2 magyar versek:

Az En Banasimban Vigasztalj megh Istenem
Ne hadgj igy el Ellesnem Remenselensegben!
Igiresed szerint ved be keönyörgesemben,
Kegyelmessegedrul ne hagyj elsem kesseben:
Beniczky Peter
Anna 1619.

Ugyanazon lapon: Jaj Nagyaliab Fejem menj Bok beönt
+ (számtalan) Fetem Istenem te Elenes, houa re(itt)e
Jem el, mivel Fedesem ell, Szant Bok
veszemett, hogy ha nem könyörölb s raitam
megh nem enyhegesz el kel veszny Fejemnek.

Ez utóbbi vers olly annyira regiesen van irva, hogy meg amaz könnyen elolvashatám, ezt, kivált a második és harmadik sorban sokáig nem tudtam kifejteni. Nem tudom bizonyosan vallyon a Kölcsey Beniczky kézirása lesz-é e néhány sor, nem emlékezvén rá tisztán, de korszakban élt ő. Az esetben becses termékenységes sokkal több lenne.

Vannak meg e siótárban következő érdekes jegyzékek: Franciscus Beniczky de eadem et Miczinie Equites Aurati Sac. Cas. Regiaeque Mattis Supremus Capitaneus Wacziensis Anno Dominj 1614. es a czimlapon:

Generosiss. Dn. Francisco, Beniczky de eadem et Miczinie Eq. Aur. Dono obtulit Joh. Duchonj R. I. C. Rectori die 12 Jun. A 1632.

E csekélységeket reménylem szivesen veendi Tekintetes Tisztelendő, addig is mig Bibor Bannerium Konstantin czászár munkájából nemzeti nyelvünkhez illeső érdekesebb adatokkal és maradványokkal szolgálhatok. Ki is magamat tapasztalt legszivesb jó indulatába ajánlva maradok

Tekintetes Tisztelendő Urnak

legkötelezettebb szolgája
Kisfaludy Károly

Szirák, Jul. 5. 1850.

Tekintetes Tisztnek úr!

A hozzám intézett levelet meglaptam, de nem a könyveket és lézíratokat, mellyek lehetően a megbízottak mester gondatlansága miatt benmaradtak. Ma küldök Ő Excja be egy szekeret, melly az ő és a grófné több koffereit lesz lehozandó, hogy te. hát ez alkalommal a küldendőket meglaphassam, bizodalmatan kérem Tekintetes Tisztnek urat, mélóztassék a házmesternek megizenni, hogy azon koffer kiküldéséről ne feledkezzék meg. A házulról számomra küldött ládának is csak kulcsát kaptam eddig meg, de ez, minthogy súlyos s a lehozandó sok, más alkalomra intézve elmaradhat.

Elfoglaltatásaimon még eddig igen kevés lévén már is örömmel foglalkoztam volna a Tudósok Tára körüli munkálatival s reménylem hogy ha egyszer foglalkozásaimat rendezten meg-

kezdhetem

Tekintetes Toldy Ferencz

Urnak, a m. t. Akadémia titoknak

Helyben Kiszolgáltatnak.

Pesten

5
3

kezdhessem és folytathatom, a bennem helyzek
bizalommal, mennyire készségemen és tehetsége-
men áll, meg fogok felelni.

Eddig üres óráimban leginkább Constan-
tinus Porfyrog. fordításával foglalkoztam s
már az egész egy negyedével kész vagyok. Septem-
ber vége felé, mikor Pesten és haza ohajtanék
menni, az egésszel igen könnyen kész lehetnek.
A kellő jegyzetek megírásáv a Pesten tölthető né-
hány napra tartom legczélszerűbbnek halasztani.
A munka előszóval s jegyzetekkel legfeljebb 11-12
ívre, de hihetőleg annyira sem fogna terjedni,
kiadása azonban, kivált jelen viszonyok közt, kés-
ségtelenül veszteséggel fogna járni. Herodotusból
az első két könyvet szándékozom és reménylem
még ezévben lefordítani. Thucydides fordításával ideiglenesen
felhagytam, csak néha néha olvasgatom, mi-
ilty igen mély irónál épen nem felesleges. Mun-
ezen munkáim közben a jobb kézen vagy jobb
esetben is talán esetleg volna némileg szük-
basztólag

basztólag datnám, de másfelől azon meggyőző-
dés bátorít, hogy a czél, mellyre munkálkodásom
irányozva van helyes s a fáradságot megérdemli.

Munkára és önképzésemre oly igen ked-
vező helyzetemmel, minél mélyebben gondolkozom,
annál inkább lehetetlen megelégülnek nem lennem,
minek nyilvánításával egyszersmind Tekintetes
Titoknok úrnak iránt am mint mindig úgy e te-
kintetben is tanúsított szives jóságáért tartozó
őszinte köszönetemet nyilvánítandom oly jól
esik.

Hogy B. Ecja engem Pestre most napában be
fogna hívni, nem igen reménylem, még eddig
szó sem volt róla s én nem indíthatom.
Addig is hát, míg e vagy más esetben a fővá-
rosba megtalálhatnám személyesen tehetném tiszte-
letemet, Kedves Anyjának s nejének kezeiket
csókolva maradok

Tekintetes Titoknok Úrnak

legőszintébb tisztelője
Szabó Károly

Tekintetes Tsokonai Úr!

A Tudósok Tára számára szükséges munkákkal és saját költségemmel vett, könyveimmel terhelt ládát az Ő tetsző buzgóságából hozzám bemenő alkalommal viszakűldvén bizodalmasan kérem Tekintetes Tsokonai Urat, méltóztassék a folytonos dolgozásban leginkább nélkülözhetetlen néhány könyvet adandó alkalommal kiküldeni, minthogy az idei Kolozsvárról egy részben már elszállított könyvtár mindeddig csak halmazban heverven abenne találtatható munkákat sem használhatom. Leginkább érzem ezek szükségét: Kovány Scriptores Diarum Schol. Klein II dil. Köcz. Melczer Biographien. Benkő Transsilv. Wallachy Szeleby Sándor Unitaria Vallás történetei, Németh Memoria Typogr. Bartholomaeides Memoria Hung. Vittenb. Tóth Ferenez ref. püspökök élete. Fejér Hist. Academiae Carmaniane. A többi

ism nem említett források adatait, később is, ha vagy a könyv-
tárból elökerülnek, vagy mást valamikor Pesten is, könnyen
utánpótolhatom. Így, a hogy eddig ezek hiányaival dolgoztam,
majd minden ólerajzot még egyszer át kell nézzen s összeha-
sonlítanom.

Ő Excja mindeddig sem a könyvek rendezését sem kéz-
iratainak tisztázását velem el nem kezdetteti, időm unalig
elég, a mennyire tudom használom. Az élet itt az udvarban
oly ünnepiesen csendes és nyugalmas, az egész város is oly
csöndes és néma, hogy idő kellett rá, míg a zajos mult
viszontagságai után e lankasztó nyugalomba bele tudtam
magamat találni.

Elő végén vagy a jövő elején szándékozom, hulvátsen
egy szülőimtől vett levél következtében, haza, Pesten át,
addig lesz-e alkalmam Pestre bemenni, nem tudhatom.
Pesten egy két napot időzve óhajtanék Tekintetes Urtól
a könyvtárrendezés iránt némi instructiót gyakorlati isme-
retet szerezni, melynek alkalmazásával a munkában bi-
zonyosan könnyebben fogtól haladhatni. E tekintetben

Tekintetes

Tekintetes Urnak eddig oly sokszor tapasztalt szívességé-
re bátor vagyok ismét bizalommal számítani.

Az „Uj Magyar Muzeum" Ő Excján kívül Szirákon
még talán egy előfizetőre, de többre aligha számíthat. Egy
magyar s egy német politicai lap s egy két újabb röpirat
az itteni közönség egész olvasmánya. Tudományos lap szük-
ségét a mi vidéki uraink nem igen érezik. Én e lap szá-
mára talán Thucydides vagy Herodotusból szolgálhatnék
némelly érdekesb helyekkel mutatványokul.

Az Ő Excjának küldött példány kézhez szolgáltattam.

Ezek után Fek. Fischnek úr öcscsét anyjának és ne-
jének kezeihez csókolva, s Istvánnak, kire a hasonlóan
élénk és elmés kis gr. Degenfeld Lajos gyakorta vissza-
emlékezzek, sok szépet és jót kívánva, a legőszintébb tisz-
telettel maradok Szirákon Aug. 10 1850.

Tekintetes Fischnek Urnak

legkötelezettebb tiszteletője
Szabó Károly mk.

Tekintetes

Tekintetes Fitzlnok Úr!

Legelsőben is legszivesb köszönetemet az „Uj Magyar Muzeum" megküldött példányáért, melynek becses czikkeit valódi élvezettel olvasvam. Ha e lap hasábjain a régi német irodalom ismeretének szánt rovatban esetleg dolgozataim számára is tér reményleném, Ihr. küldődész vagy Herodotosz érdekesebb helyeinek fordításával, mint tavaly muzsaványok. kal, a legörömmesebb fogok holgalni. Részemről legérdekesebbnek látnám Ihr. azon be. lyét, melyre egy pár ev előtt a tudós társaság ülésében olvastam,

Eddig időmet legtöbb a könyvtár felállitása s rendezése vette igénybe, ezen már túl lévén a gróf O. Ecga könyvtárában meglévő s a „Tudósok Társához szükséges munkákat használat végett kivalogattam s azon darabokat, melyekre már előtől is vettem, itt is megvannak, viszsa fogom küldeni pld. Horányi, Bod, Ozvitta ger, Wesprémi munkáit. A Tudósok Tárában eddig is lassan lassan haladtam, végre rendszeresen kezdtem pótolni, ezentúl pedig, több eddigi mellék foglalkozástól megszabadulva, több időt fogok rá szentelhetni. Legközelebbi levelem mellett be fogom küldeni mind azon forrásból jegyzéket, mellyeket már birok s azokét is, mellyek mindeddig hiányzanak.

Bibarban született Konstantin fordításából már csak kevés hiány zik, a szükséges jegyzetekkel is, mellyek végett több olvasmányokra van szükségem az év végéig készleteket, okvetlenem azonban az egyetemi könyvtárban levő kiadást is végig nézni s az e munkákat nélkülözhetetlen térkép vázlatát, ha ugyan rá képes volnék, később magam megkészitem. Térkép nélkül Konstantine kiadni csak fél munka volna.

A Byzantinus irókat a csak nem egyedüli tanulmányommá vált magyar történet szempontjából szorgalmasan forgatván, elesodállhozom

azon

azon vándorlásomat haladó hiteven, mellyet e kéziratokba temettem, nagyobb részben magyar nemzeti szempontból föl nem használtan, találtam. Mások egy pár ada vetett szó, egy megjegyzés, egy név értelmének tudása egész hosszas hónapjára világot vet. Hogy semmit egyebet ne említsek, világos két adatot bírok, hogy a Sepidah v Sepeidh (Σπαπίδες = föld fiai az az ősiaktól), kik Ekkele Zátz[illegible] lója alatt is lázadtak s hazánknak Ekkelénél régibb lakói, magyarok voltak, a az a görögök az itt hajdan lakott magyar fajú népet, mint ős lakót, nevezték föld fiainak = Γηγενάδες. Így időszámban vagyok a magyarok Σάβας-tól 260dik évi régi nevével is, mellyről való legújabb fejtegetéseit Schlözernek s. tárz. tág is aligha nem a többi Byzantinusok közt főképi Theofanesztre s annak épen általam is hitűr és felhasználandó helyeire alapítja. Hogy a Kozárok Gyarmatjai-s mások Szabadosoleseken-féle magyarázatja meg nem állhat, azt a kit kellen nyelvnek csak elemeiből is meg is, könnyen belátandja.

Ön azon adatokat, mellyek a Byzantinusokban a Hunn (v Kún) Avar Magyar, Bessenyő Kazar, Kabar, Kún, Uz, Jász és Bolgár nép történetére nézve magyar szempontból kibányászhatónak levének (mert a hiú lömben is rosz stylusu Byzantinusok még rosszabb s hol e nemzetekről van szó, sok helyt elhanyagolt, nem értett s ferdén visszaadott fordítását itt ora, hol az Inkább utasítás, átolvasni, még nem kibányászás s épen nem ön szemeinkkel való látás, mert csak a deák fordító szemével nézünk, hiteles hűbb gondja is nagyobb volt a magyar nemzet történetére való ügyelésnél) hogy magam is egyben felhasználhassam, másokra nézve is kik görögül nem olvasnak forrásokat megnyissam, elkezdem tüzetesen hűségesen s évrend szerint, legyen az adat bármilly csekélynek látszó, a legbüvebben leforditni, s hol szükségesnek láttam, ön jegyzeteimmel ellátni. Eddig Konstantinusz Porfür. (3 munkájával: de Themibus; de ceremoniis Aulae Byzantinae, és de Administrando imperio, Theophilesz Synecdemusával, s Theofanesz Chronographiájának nagyobb részével. vagyok kész, közrebocsátni fogni a már

egy

rében megjegyzett s áz is nézett Zonarász, Kedrénusz, Theofilaktosz, León, a bölcs, Simeon Logotet. Anna Comnena, Dukasz, Agathiász Gregoriosz Nazianzihoz, stb stb. E gyüjtemény kézirataban egy pár száz ívre jog mennie, ész benne talán sok dolog többször elmondva: de több nem tudom lát, azt mondja a hír példabeszéd, s több iró ugyanegy tárgyat több oldalról fog föl s tüntet ki. Egy pár hét mulva kész lesz nemünk munkájának 10-12 ívet s azegész sorozatot, élő vében fogom Tek. Tisztelt Urral közölni.

Mellékmulatságul folytatván a hazai történetirók olvasását is, értve t. i. az ős magyar korra is XI-XII. századig vonatkozó munkákat vagy czikkelyeket, így többek közt Béla kir. névtelen jegyzőjét, csak nem régi óra megtanultam, a helynevekkel és a családnevekkel egy pár hónapi időben vagyok, a Soba mogera helyett Stoba Mogerát (Ostoba magyar-at v magyarázat olvasok. Sobától annyi ugyanis mint stupidus sum, innen is a magyar stoba = ostoba Anonymus helye így áll: Quibus ille, qui nunc dicitur Soba Mogera (a hellen S=st a latin S-hez hasonlón) mortuo duce Zuard in Grecia remansit, et ideo dictus est Soba (helyesebben irva Sobas = stoba) secundum Grecos, id est stultus populus quia etc. — Ha valaha a magyartörténeti kútfők magyarra fordítása megindulnának, e darabnak fordítására ajánlkoznám, a Mándi és Lehenyei féle fordítás mai világban már mit sem ér, akkor sem lehet ez; Mándi Alpárt Abbájba helyezi, nem tudva hogy Alpár Esztergád mellett mai napig is külön hely mint az Abbáji; stb, stb.

Kezdtem a napokban egy népdal, népregegyüjteményt is, s úgy hiszem kedvesen olvasandja Tek. Tisztelt Ur ez ide mellékelt s nyelvtekintetben becses eredeti néhány székely népdalt, szabolcsból szabó lányoktól városi igen becses népregéket, kivált bús történetüeket, szatmárból Nagy Károlyról egy pár kösönyi népdalt, s az alföldiekből magam is legnagyobb részben emlékezetemből írogatom. A palócok népdalait s nyelvjárását szeretném elsanálni

5

elvánulni, de arra a kellene hogy az ember közöt lakjék, itt Szirákon, mellyn nagyobb részint csak ritkán hallok egy két paloczos kifejezéss. Jövő nyárm ha ~~ugyan~~ még Szirákon leszek, a Mátrába egy két hétre csakugyan kiránduok.

A m. tud. társaság ülésében igen szamos nyelvészei s történeti kérdésel fejtegettetvén s tárgyaltatván, mellyek most előttem kifejezve érdekerbol le derek lenni, bátor vagyok a M. acad. Értesitőből, mellyrel csak I és IV. évi folya mát birom, a többi kötetről, ha ne talán még heverőben volnának egy egy példányo kért, b egyszersmind Euripidesi fordiamányaimból 5-6 példányért s a Hellen kö tár I—IV. Köteteiből is, mellyeket bizonyosan valahol Békesen vagy Pozsonban több mással együtt elhagytam s talán el is veszettem, egy példányért esedezvén. Borsának e sok kérelemért, mellyet csak Fek. Fitzkhoz Urnak általam olly sokszor Lapaszta Szivességébe bizalomba ecsettem.

Ezzel, a külditt példányért még egyszer köszönetemet nyilvá mitva s addig is, mig talán egy pár hét multva személyesen tehetném tiszteletemet, Tekintetes Fitzkhoz Urat egész családjával együtt ő tiszteletben üdvözölve maradok

Szirákon Nov 8. kán 1850.

legigazabb tisztelője
s kötelezettje Szabó Károly

Szirák Nov. 23. 1850.

96

Tekintetes Fitzkhoz Úr!

A legkedvesebben lepett meg minap a Tekintetes Fitzkhoz Úr levelével vett megbecsülhetetlen Magyar Nemzeti irodalmi története 1ső fü zete, annyival kedvesben, mert Ő Excjának levelemet vivő hu szára által Tes Úr betegségéről értesülvén, ~~nem~~ nem is vártam a választ vételével azon megnyugtató kedvelemre jutottam, hogy Tes Úr egéssége javulóban van vagy tán már helyre is állt, mit is a legszivesebb szivel óhajtok. Fogadja Tes Úr legszivesb köszönetemet a küldött értesitőért is.

Az irodalmi történet 11 §. ában előforditó hellen szavakra nézve, minthogy azok azért igen sietve tett jegyzetei nyomán több helyt hibásan hangjelezve s némi betücserével kel nyomattak ki, bátor vagyok azon ajánlatos tenni, hogy a munkának kiségesetleg belövetkezendő ujabb kiadásához azoknak pontos leirásával s ugyanakkor némely kitzelené ben ki nem jegyzett, de nem kevésbbé érdekes példákkal is

fogok

420. x

fogok szolgálni.

A Jornandesnél említett Khunnivár a Byzantinusoknál Bágis Kópara (Kuman, Kúnpárr), de leginkább csak Kópara (a. i. Bágis ū stólis = vár ū város) név alatt gyakran előfordul. Említésével Zonaráz s másoknál a Óúgis Xoūvvwv (Vár és Khúnok a Vár-Khúnok. Vannak ezekben még számos ős magyar nevek, mint Theofanesnél Zilighészt (Czigléd, Czegléd) Khunn király 512. kr. u., Balakh (Valk) a szaber Khunnok királya 520 tájón, Csürk és Gyón az Unnok más nemzetségeinek fejei 520., A Bosporus mellék Khunnok királya, Govdész (Govda, Kovda) és selyvére Muager ész (Mager = Magyer), ki a kegyetlen tyészegre tért Kovda meggyilkolása után az ős vallásához visszatért, gazdagodó Khunnok királya lett, 530 kr. u. Ugyanott nevezetes adat ezen Khúnok erüsz és bordsyánkő szobrairól. stb stb — de a mikre leírásán ivek kellenének. Még csak egy pár szót Mundról, a Jeziva (= magyar) nemzetségekről, kiről Jornandes így ír: Hic Mundo Assilanis quondam origine descendens stb ezt másutt Cuni-mundusznak = Khun Mundnak találja. Ehhez ványkul összehangzó adatokat is mutatnak, hogy Khun v Hun a Byzantinusoknál Xoūvvoi, Oūvvoi, Oūvroi, Chunni, Khunni, Unni,

*) Szabar falunév a palócsag hellő közepében

egy és ugyanaz? Én azon hiszek, mellyet csak eddig is a Byzantinusok

Töredék.

Mint régenten Attilának-nek-nak,
A nagy Bendegúz fiának-nek-nak,
Csak hevének hallására-re-ra,
Hi bújt a tóból a para-ra-ra.

A' töredéket gyermekkoromban Debrecenben hallottam már s Szabolcs megyei nemes fiúktól hallottam s dalolám velök együtt. Dallamára maig is emlékszem. Hogy ez egy nagyobb egész töredéke lészen, de belőle soha többet nem hallottam. Úgy látszik gyermeki dal volt, legalább a nak-nek-nak, ra-rera gyermekes leskelés illik mire utal; de talán ez későbbi ferdítés. Valeat, quantum valere potest.

Van még említés Attiláról e dalban is:

Attilla, Lelkem, Árpád,
Elhunyta dicsőn unokád;
Nem hallik a magyar nép,
Elmúlt a boldogabb ég.

Bulcsán

tudok
vele hasonlítással az általános
zett, el van ismerve, de meg va
var, Khazar, Besenyő s más
ról nem tudva, sőtt nem te
ernyőhöz a magyar nyelv
esen kulcs.
magyar- ős vallásra is, mel
nek a természetben imádásá
y a magyar vándorlásokra
arok által gyülölt Manó
s befolyással volt. De mind
esnek előadnom.
vén palócz népdalokat, elő
szerint leírva; azt tartom,
ímából és Szabolcsból még
talán valami bálsors bujdosó
nemdák iránti reményimet
lása azon meggyőződésre
Árpád elősi s a Jászok, Dalo
ezek

420.
+

Dufrian maradt Dácia,
Mer nincsen Hunyadja,
Rudg nemzet lábul ott,
Hol hajdan magyar lakott. stb.

De ez, mint utóbbi versekből kitetszik, a mult [illegible]
zadt elnemzetietlenedési korszakban iratott, és [illegible]
kolázott ember költeménye.

Megjegyzendő, hogy a magyar nép ázsiai
vissaemlékezései, Erdélyről hagyományai stb.
ezekből regében, mesében maradtak fen, mint költe
ményekben, mellyek, ha voltak is, könyvekben elen
hettek. Illyen vissaemlékezések a Gunár Hon
és Árgyrus történetei (az Árgyrusi mondákban)
Cathellen Turdarusz Helene v Hona) regéje
melly kivált Erdélyben otthonos; a Darius kin
lincseiről való rege, mellyet az alföldön a nép
maig is beszél, a Szithyiai sátoros magyarok
Hazánk kivált az alföld, hemzseg a Lelegis Le
nevektől. A tedves czédrus, dióka a népdalokban gyakr
említtetnek. A Talárország Istenmező (falu Heregyes), Istenk
kúsza (forrás Heregyes), Bogány vár (Nógrádban), Sátoros
hegy (Nógrád s Hont közt), Salgó Tarján vára (a 8 magy
nemzetség egyikéről) s tsiletsleg még több helynév is az
ős pogány korra emlékeztet.

Unni,

közepében

Palócz dalok.

I.

Csécsed "feleő fój a szelleő,
Onnan onnan, onnan onnan, jeő szeretteő, rep.
Emeugesyi a kalapját,
Ugy lellesyi - lesyi - lesyi - lesyi magát. rep.

Felee szája édes csókvan,
Zsebe zsebe zsebe zsebe mogyoróvan, rep.
Ne emeugesd a kalapod
Ugy is ugy is, ugy is ugy is, tsjiéd vagyok rep.

Csécsö, falu Nógrád palócz részen.
Ad notam: Nincs kis-Diósen olyan asszony.

420.

5

II.

Kapum elejbee kimentem,
Becsöletesen köszönten,
Jau éjszakát a rózsámnaka,
Nem viszik eör katonánaka.

Katonánaka jau van dóga,
Saura fára nincsen gondja,
Se faluja se hazája,
Még is piros leet orczája.

Az országban máskult io ismeretsél.

III.

Leét szem szőlőre tapodam,
Barna legczényre akadam,
Ha az isten úgy engedi,
Párommah lőő lannah lennyi.

420.
X

IV.

Bornemissza *) megugrasja a lovát,
Szalács Jancsi elé állotta az útját,
Szalács Jancsiban lesz már a jaju zsivaj
Ő fosztja meg a sáfrányost igazan.

— — —

— —

Azért vesse a sáfrányost a fejébe,
Ezüst huszas vant a lajbi zsebébe.

stb. stb.

Igen kedves dala a palóczságnak, a hajdan
Latrunculusokban.

*) Bornemissa hires commissarius Nógrád megy
ben, 1825 dején. Szalács Jancsi nyugalmaz
hires palócz bevjár, szép legény, a nép hőse
fájdalom, hogy a közdolgaiba súlyosztes ma
nép, hazája nem ismerve, nemzeti dicsőségéről n
sem tudva, illy hősökre szorult megérkelni
De majd más nép után.

egy és ugyanaz? En azon kincsnek, melyet csak eddig is a Byzantinu
sokból hyujtsanak, eléggé örülni nem tudok.

Hogy Kruber a Byzantinusok kivonásával az általános történetre nézve jeles érdemeket szerzett, el van ismerve, de meg vagyok győződve hogy a Magyar, Kún, Avar, Khazar, Besenyő s más rokon népek történetére nézve ő, magyarul nem tudva, sokat nem tehetett, ismerve a magyar ős történet csarnokába a magyar nyelv teljes ismerete ~~egyaltalan~~ nélkülözhetetlen kulcs.

Nagy figyelemmel vagyok a magyar ős vallásra is, mely lyen nem épen kapcsolatlanul Istennek a természetben imádása, nak gyanitok. Kérdem sejteni, hogy a magyar vándorlásokra a vallási nézetek, nevezetesen a magyarok által gyülölt Manó vallása (Manichaeismus) nevezetes befolyással volt. De mind erről többet s eleget csak szóval lehetne előadnom.

Most kérdek egyéb eredeti palócz népdalokat, elő szó után betüről betüre a kiejtés szerint leirva; azt tartom, hogy csak igy érnek valamit. Szathmárból és Szabolcsból még mit sem kaptam, ha szabó Lajos talán valami balsors bujdosó vá vagy bakává tette volna, az ős mondák irányi reményimet veszteném. A magyar helynevek tanulása azon meggyőződésre vezetett hogy azok nagy része Árpád előtti s a Jászok, Kalo

czok

420.
x

czok, Hunok, Avarok, Khazarok hagyományai. Ehelyneveik egész bánya a magyar-ős történetre.

Konstant. Porphyr. fordításával, ha más dolgom lévén, még nem vagyok egészen kész, két hét múlva, mikor Ő Excjával be-menni szándékozom, készen viszem magammal. Magyar le lennék közelítve, ha a Magyar Múzeum jövő évi valamelyik számában a legérdekesb egy pár czikket, azalkalmra elkészülendő jegyzetekkel Tes úr közölni méltóztatnék.

Kulcsár Kubikvidékből az ajánlott töredéket; többet ezúttal jelenleg nem érkezem; de ez így is teljes kerek czikk s így használható. Mellékdarabul Dandoló egy czikkét közlöm, mellynek ide iktatására már idő nem volt. Dandoló több czikkei mint Alcibiades, Socrates, Thraciumus a kellen műveseket, mind mányosságos, vallásos tekintetet tárgyazó szintúly kerek czikkei nem kevesbé érdekesek. Később Herodotusból is folytathatnék mutatványnyal, de talán fel is lenne ennyi fordítás? eredetivel pedig csak majd később akarok hallni, mikor jó adhatok.

Viszont köszönöm mind azon jeleseket, kik törekvéseimet tudományban nemzeti irányukért - bár a végeredmény még távol - már is becsesnek figyelmökre méltattak, s addig is, míg minél előbb Pestre siethetnék, Tekintetes Fitzolnok Urnak a legjobb egészséget kívánva s tisztelettel vagyok és neje kezeit csókolva maradok

Tekintetes Fitzolnok Urnak

legösszmérsébb tisztelője
Szabó Károlyfi

Tekintetes Fitzolnok Úr!

Reményive, hogy Tekintetes Fitzolnok Úr gyöngélkedő egészségének helyreállásával Jókedvvel terhére nem leszek, bátor vagyok e legközelebb munkálkodásom folyamáról szóló közleményemmel becses figyelmét és idejét igénybe venni; miután Pestre menetelemet több tekintetekből Karácsonyra vagy ügyévre halasztani jobbnak gondoltam, akkor külömben is néhány nappal tovább szándékozván Pesten maradni, mint jelenleg tehetném.

Konstantinosz Porphyrogennetosz fordításával már igen is kész vagyok, a jövő két héten a szükséges jegyzeteket is elkészítem, legalább nagyjából, a teljes kidolgozást addigra hagyván, midőn magam Pesten némelly helyekre nézve az egyetemi könyvtárból némelly itt hiányzó munkát használhatok; nagyanélkül egyszersmind a Pesten levő elönyeit használva egy kéziratom is szándékoznám készíteni az ezen munkához igen megkívántató földabroszra, melly illy munkának szerintem lényeges kiegészítője.

A Byzantinusok olvasásában annál nagyobb kedvvel haladok, minnyivel tisztábban ismerem meg minden nap azoknak a magyar ős történetre nézve megbecsülhetetlen értékét. Ezekből s a legősibb korra nézve Hellasz és Roma történetíróiból csak nem szakadatlan sorát lehet egybefüzni az adatoknak, mellyek nemzetünknek a Kaukáz alatti és fölötti, Volga melléki Ezekkori s mai lakjaikban történetére vonatkoznak. Bemenetemkor szándékozom bemutatni ezekből eddigi kivonataimat és jegyzeteimet is.

Figyelem

Figyelem és érdeklegerjesztés végett s egyszersmind nézeteim nagyjaba, ni megismertetése tekintetéből egy tanulmányaimból kifejlődött munka készítésé, hez is fogtam, e czim alatt: „A byzanti történetirók képes arnoka, magyar ős történeti szempontból méltatva." melly munka egyes czikkelyből fogna alakulni, úgy a mint egy egy történetirók körül szóra végig olvasva kitanultam. Természetes hogy a képes arnokban a legelső hely Konstantinus Porphyrogenetesre illett, kinek megismertetésében nem mulasztottam el őt Anonymus Belg Regis Notariusszal párhuzamba tenni, a kettő egymásnak mintegy kiegészítője lévén. Szerencsémnek tartanám, ha vele az „Uj Magyar Muzeum" Febr. v Martiusi füzetébe folgál hatnék. Ebe czikkben a Besenyőkről és Magyarokról irt szakasz forditásban közölvén, az mutatványául szolgálhatna a később netalan megjelerendő egészes forditásnak.

Gyarapitom olykor olykor, félben lévő hellenmagyar összehasonlitó szótáramat is; ennek mellékdarabjául a mulatságul olvasgatott Homérez és Hésiodosz ből kiegy zendő s vörös irásnál aláhuzott szavakból egy érdekes kis gyüjtemenyt fogok összeállitani. Van már mintegy 40 szóból álló olasz-magyar szógyüjteményem is, mind megannyi szóló emléke a hazankban jó ideig uralkodott olasz befolyásnak.

Béla király névtelen jegyzőjéből, ki Kézai-nál s ex visione amanuensis szükséges mellékolvasmánya, a személy- és hivátkozó helynevekre gondosan kijegyzetem, s már alig 4-5 helynév van, mellynek mai is feltalálnom, megfejtése e, lőssem talány volna; ilyen ellenben az Igfon erdeje (a Bihari Rez és Hava sok) a Drugma rév, mellyet nem a mai Dorosma, hanem F. Füred és Folaj közt tartok keresendőnek, a Dentumoger, mellyet Dentői magyereknek nem olvashatok, a Susudal másutt Sudal Oroszországban, a parvi mantes a Furu (Fur, ma Berettyó) vize mellett, Stumreg (vagy Nyitrában v tán a Sturecz Thurócz ban?), a többi helynév mind mai napig is ugyanazon néven kimutatható.

Népdalgyüjteményem már vagy másfélszáz darabra megy, csak nem mind alföldi; a magyar népköltészet leggazdagabb forrása a sik Fiszavölgy. Ide mellékelve közlök egy pár sornyi töredéket, melly csekélynyan de tán a lemminél valamivel több. Szabó Lajostól választ mindeddig nem kaptam; azt kell hinnem, nem talál szabolcsban, vagy tán a házában sincs.

Dietrich vagyis Klay barátom sorainak vagy talán müvének előre is örülök, én mindig igen sokat várok tőle, mert oly eredeti kötő, mint kelli barátja Petőfi; ő nem tudom senki utánzójává vagy modor emberévé nem válik, eredeti lenni akar is, bir is, és sokkal hazafiabb kelhűnek ismerem, mintsem hogy más mint magyar festővé tudna lenni, bár vérnemességéhez az elhivatásra nagym hajlandó.

Az Uj Magyar Muzeumban közlött s benmünket erővel mongolokká hálló czikket hijaba olvasom, sehogy nem hiszem. Sokat el kellene felejtenem, mit már csak eddig is tudok, és még többet kellene tanúlnom, mit még sokan sem hallottam, hogy a magyart az általa kutyafejü tatárnak nevezett mongol faj fajának hiszem. Hogy az ősmagyar typus változik, azt igen is elhiszem; nézze meg akárki a vegyes magyar vagy már civilisálódó vidékeket, nézze meg ellenben például a szabolcs megyében tömegében való vegyületlen ős magyar (maig is többnyire nemes) fajt, vessük össze az ősi képeket az u. n. oklevelekkel s a változást aligha fogjuk meghiszemi.

Isszel, Tekintetes Főtisztelt Úr kedves anyjának és nejének kellemes czikolva s magamat megbecsülhetetlen szivességébe ajánlva maradok Szirákon Dec 6. 1850.

Tekintetes Főtisztelt Úrnak

legkötelezettebb tisztelője
Szabó Károlyné

Kiráh Febr. 28. 1857.

98

Tekintetes Fiskolnak Úr!

Azon szíves viszonynál fogva, mellyben Tekintetes Fiskolnak Urnak lehívele„ zetnje lenni szerencsés vagyok, közelességemnek érzem Tekintetes Urat munkálkodásaimról időszakonkint tudósítani.

A Tudtsok tárával lassankint haladok, mostanában különösen a pótlások foglalnak el, a Magyarok emlékei tekintetében felhasználtam, benne néhol kapcsolatos adatok akadtak; a Blumauer Catalogusát, Ernst. Franz. ásnérsen s benne több jeles Hungaricát találtam, a S. patakit könyv„ tár lajstromában is találtam vagy 20-30 magyarúl munkáját s több Hungaricát, jólleltes, mint annak címe mutatja, az a Magyarországot érdelló" munkák kivételével van leírva. Ezzemes Tek. Úr előtt sem lehet az abcse, mintha ✱ teljes volna, mind a mellett is megkésem O"Eccjai annak beküldésére. Jde mellékelve küldöm a nálam lévő s a meg hiányzó listából jegyzéket, azoknak, ha esetközölhető kiküldetését kérvén; közölök akarok, mellyek könnyen kimaradhatnak, a kijegyzés után legközelebbi alkalommal vissza fog„ ván küldeni. Küldöm egyszersmind Haner II. dik kötetét, mellyet, a gróf könyvtárában megtekintvén, többé szükségem nincs. Ennyiből Haner-ből jegyzegettem ki a Hungaricákat és névtelen magyar irókat.

A gróf könyvtárában keresném a Siebenb. Provinzbl. v talán Smarzalschrifte kérdéses köteteit, de azok csak egy példányban találtak„

3

420. +

találhatók.

Apáczai Csere Jánosnak a M. T. Társ. egyik közelebbi ülésében is felhozott érdekes Magyar Logicájának címe, kiketőleg pontosan, így adatik az Erdélyi Franklin. ex. kéziratban: Magyar Logikátska, mellyet a kissindedek számára irt — — egy a tudomány dolgába megkívántatott Fanats-sal egyetemben. Fejérvárt. 1654 in 8vo. Bod a címet röviden írja s 1656. ra teszi, úgy Weszprémi is amaz után. Magyon kétsem arontban, hogy Fel. Ur előtt ezről valami új jat nem mondtam.

Küldöm ide mellékelve a Czuczor Germaniájáról sóló előfizetési ivet és összeget, elégé sajnálva, hogy az eredmény illy igen csekély, részemről jo szándékban hiján nem lehetett.

A Ver Pallas nyugtatványának bevitelére Ő Excjai megkésem; mulsán a miatt maradt el, hogy emlékeztető jegyzéseim közt rá nem akadtam s a nélkül kirtelenében nem, csak Ő Excja elindulása után jutott eszembe, mit mulaszottam el.

Népdalgyüjteményem, mellyet csak emlékezetem ből és a legközelebbi könyvekről irtam össze, minden az eddigi III kötetben megjelenendi kihagyása után is, mintegy 250. darab kerül van, ebben túl a Duna alig van képviselve; mert ott semmi egybehasonlításom nincs. Legközelebb megfogom kapni a Váczi Gyüjteményt s talán az 1799. kit, mellyet Erdélyi nem ismert, s az 1863. ki után kevésre becsülte, mi azonban nem biztos következtetés. Ezeknél fogva régibb kéziratai gyüjteményekkel is vagyok bírandva Bars és Nógrád megyékből. A népdalokhoz

3

mellékül történeti népregéket kívánnék közleni, milyenek az alföldön a török időkből, a Fejéri s Rákóczi-korból, rendesen a történet színhelyéhez tapadva, a nép emlékezetében még élnek s mellyekből némelly töredéket magam is tudok.

B. Szabó Lajostól kapcsam válaszát, ő engem egy részben a Kisfaludy-Társaságnak a magyar ős vallási tárgyazó kérdésére adott feleletére utasít, s egyszersmind e pályamüvek sorsáról kérdez, a közlő futárban e pályamüvek iránt megjelent nyilt kérdést is hiszem hogy ő küldte be; ez iránt talán hírlapok útján fog értesülhetni.

A Kisfaludy-Társaság irányában tett ajánlatomat én azon nézetből és szándékból tettem, hogy, miután helyzetem nem engedi ezen nemzeti intézet anyagi erejének gyarapításához közvetlen járulnom, legalább közvetve tegyem, mit tehetek; a dij helyett kért példányok nélkül annál nem kevésbbé becsesek lesznek, s az egy a nemzeti élet mélyebben ható mü szerzőjének jobb helyre fog juthatni. Az eddig összegesen megküldött népdalokért, valamint Endlicher, Lerchenyei és Mán dikért fogadja Tek. Hitednek ir legszivesb köszönetemet. A számomra megrendelt könyvek árát, mellyeket bírni minden esetre okosnak, legközelebbi alkalommal legszivesb köszönettel mellett megtérítem.

Priscus Rhetor fordítását, közbe jött több elfoglaltatásom miatt még most nem küldhetem, jövő alkalommal magam szeretném bevinni s némelly jegyzetek végett a könyvtárban

egy

420.

egy lét írás tölteni. Még nem állhatom egy kis észrevételemet nem közleni Priscusra nézve. Az Onegesios név, mint csak alakja is mutatja, sem magyar sem más keleti nem lehet, s szerintem nem személy, hanem csak méltóság név. Ἐρηγόιος ugyanis (már pedig így irnak Ὀνηγηγόιος) mint közösségesen ismeretes kellene szó, annyit tesz, mint vezér, az Ὀν (On) előző Hunnt, (Khun) vagy jobban közelítőleg Hon-t segyen é, még nem merem elhatározni: de hogy Onegesios czim nem név, sel. jesen meg vagyok győződve. A Khaganoxt is vezér személyrér nek, de az újabbak már kehán-nak vesik. Így Gyula is.

Anonymust a fegéd könyvek ásolvasása után fogom Priscus után fordítni kezdeni, nem kimélve a jegyzeresek minden kely és személyekre. Bartholomaeides érzelezését is de cassa Dömör szerencsém lesen megtelinteni; Mois. Com. Dömör ez. munkájából e gyetmást tanultam, de boclásait is jegyezem ki.

A Muzeum Tárczájába a K. Tarsai Lelynevel jegyzélés, ha elégge érdekes lenne a kiadásra, most kandelhoztam beküldni, de kérés időt kámiam kérni kezdem s minthogy kissé többre ütőnek a nyelvészeti fejtegetések, mint gondoltam, felben kellett hagyni. Legközelebb ezt is beküldem, s ugyanakkor 300 darab külön lapokon kiadásra népdalomat fogom Istvánnal válogatás végett ajánlani.

Ezzel Tekintetes Úr tisztelő anyjának s nejének kezeitet csókolva maradok

Tekintetes Titoknok Úrnak

legigazabb tisztelője
Szabó Károly mp.

99

Tekintetes Titoknok Úr!

Ha Tekintetes Titoknok Úrnak tiszteléseimmel és ezeknek inkább csak zsengéivel mint gyümölcseivel némi örömöt okozhattam, az eddigi munkálkodásaim legkedvesebb jutalma, legmeltóbb bizalmam és jövőre leghatalyosb buzdításom. Köszönettel, mellyet e munkálkodásaimról irt egyszerü leveleimért elfogadnom szerencsétlenség lenne, csak én lehetek és vagyok Tekintetes Úrnak százszor méltán adósa, nem csak azon becses levelekért, mellyek a Tekintetes Úr olly sok felé igény be vett s méltán drága idejéből fogtak el néhány órát, nem csak a közöttünki jelen viszonyért, mellyet legfőbb szerencséimnek kell tartanom, hanem különösen a multért is, mellynek a Tekintetes Úr feledhetetlen szivességü házi körében és társaságában töltött folyama egész jellemi életemre olly maradandó jó hatással volt. Mindezekért hála.

420.

hálatartozásomat szavakban kellő ki nem fejezhetve tettleg azon tiszteletel igyekszem leróni, hogy megmu, tassam, miszerint Tekintetes Ur szivességét irám nem érdemetlenre pazarolta.

A jelen levelemhez mellékelni szándékolt Briscus fordítását most bémutatni azért mulasztottam, mintlogy é, lebb még leiratával, jegyzetekkel s életrajzzal ellátva, jövő alkalommal személyesen szándékozom s reménylem bemutatni s az egészet tetszés szerinti használat végett átadni.

A helynevekre nézve Ő Excjának kezemen forgó több száz-ra menő okleveleiből, kivált a felső megyéket illetőleg, jeles jegyzeteket tettem; Anonymushoz egy érdekes felvilágositó adatot is találtam 1439-ből a Becse szigetében való Hunokról, melly szigetnek Humánd (Kun, falud) igen közel s ehez Farad, mellyet Árpád a Kún Vajdának adott, alig fél órányira van: de Békés megyéről legkevesebbet sem tehettem. A békési igen érdekes helynevek iránt, mellyeket ha hamar időzhetnék, ismeretségeimnél fogva könnyü volna összeállitanom, Fejér Codexét és az Anolzb. okleveleket hivatalos fogom majd átnézni, hol azonban szinte csak kevés van, minthogy az e megyét illető levelek az orodi kapcsolattal együtt csak nem egészen elvesztek. Ha Farcsa helységi helynevei, melly e megyének ötvenedrészét teheti, figyelmet gerjesztenek, úgy az egész megye névgyüjteménye bizonyosan mégérdemelné a fáradságot.

Anonymushoz néha néha jegyzeteket, dethez olvasgatni fogom, s kiséretül a fordítás nyelvének szinezetére egy kétezrillet szándékozom bevinni.

A Tudósok Táraival most egy ideig kevesebbet halandhatok mint rendesen, a gróf Gyürtárakról foglalkozásommal e tekintetben is vettem használat. A postaköltségre való papirost pedány ivet ide mellékelve küldöm. Küldöm egyszersmind a költségnek vett V. füzet népdal árrát is.

Az igen Nevelly, ha még beteg van, szivesen köszöntöm, tudom, mit esztébe mennyire csodálkozunk, midőn véletlen Pécsett találkozunk. Szerencsés, hogy a fanyarú pályától

meg"

420.

megszabadulhatott.

Bittrichnek, ha állandó tartózkodási helyét megtu-
dom szándékozom Bestről néhány sort írni

Végre a rám emlékezőket szívesen üdvözölve, H.
Tisztelt Úr ösztönt anyjának és nejének kezeiket csó-
kolva maradok

Szirákon Márt. 29. 1857.

Tekintetes Fiolnok Urnak

legkötelezettebb tisztelője
Szabó Károly mk

Tekintetes Fiolnok Úr!

Igéretem szerint kűldöm Prisloszenak a lövetségről szóló czikket, a szerző rövidített ismertetésével. Hogy a hunnokat khuzoknak vettem, teljes meggyőződésemből tettem, mint a jegyzeteimben lehető röviden kifejtett személy és helynevek is igazolnak, mellyek bár a magyar leirástól eltérőleg, de épen nem hibásan vannak leirva, hanem úgy mint azt egy görög a hangzás után a saját nyelvében lévő betűkkel leirhatta, valamint a magyarok magok is regen a mai leirástól igen eltérőleg irták le a nevet, mellyek pedig akkor és most egy képen hangzottak, vagy csak fojárással változtak. Csak a halcsa kell e leirásokhoz megtalálnunk szavainkat iszában lehetünk, mig ellenkező a tévedésnek s ellenmondásoknak vége nem lehet. E tárgyat, valamint azon magyar történeti forá-

sok

100

420. x

sok átvanulása iránti nézeteimet e rövid levélben
ki nem fejtegetem, de iránta őszintében leven később
szóval többet előadhatok.

A gróf Teleki Domokos ősei könyvei közt
általam érdekesekre találtak jegyzéket, a
görög szótárban található jegyzetekkel együtt küldöm
így, mint a minő Ován körtelenében kijegyeztem.
A szerb nyomtatvány és a helvét kiadás
1713-ki kiadását mélóztassék Felinteres úr a
tudó tartaság vagy egyetem könyvtárába s Fő„
bölverses munkáját, melly talán a Nemzeti
könyvtárhoz is használható lesz ha még meg.
nincs saját könyvtárába szívesen fogadni. Ke„
ményleni, hogy ha szándéka szerint a nyáron föl a
fiszán néhány hétig járnának, bécsesebbekkel fo„
gok szolgálhatni.

Az említett gyönyörű kódexet bírósolva szó„
beli előadása szerint a vízsolyinak kell gyanítá„
nom; néhány nap múlva vagy magam a könyvet
vagy czímét megkapom s jövő levelemben bővebben
megírom.

Istvánnak ten igéretemet bár kelletének ké„
sőbb jelenleg beváltom, igen örülök ha e gyűjte„
ménynyel a hosszas várakozást elfelejteti örömet
okozhatok.

Ezek után Felinteres úr tisztelt anyjának
és nejének kezeiket csókolva maradok Szíves

Nag. 9. 1857.

Felinteres Fiskolnak úr

Legigazabb tisztelője
Szabó Károly

420.

Vitnéj. 29. 811.

101

Tekintetes Tiefenbach Úr!

Bár jelen levelemben, tárgyak hiánya miatt, levés érdekes
irhatok, reményiben mind a mellett is, hogy Tekintetes
Tiefenbach úrnak csekély soraimmal sem leszek terhére,
rendes levelemtem fonalát nem akartam megszakasztani.

A közelebbi levelemben említett magyar bibliát
még eddig, minthogy a Gyümöre ment alkalom még el-
Így vissza nem jött, meg nem kaphattam s igy azt vagy
legalább czimét csak jövő alkalommal közölhetem.
Én a régibb magyar irodalmi munkákat általában nem
sartam oly annyira elveszetteknek, hogy még a ritkáb-
bak közöl is ne lehetne gondos utánjárás által példányok-
ra akadni; igy egyebek közt a Kalocsai féle graduálról,
(melly a s. patakai iskola könyvtárában is megvan) sem hi-
szem, hogy hiváltt az Erdélyiek közelebb eső egyházaknál
épen nem találhatnék: sőt illyes leszek még hiváltt ré-
gibb vagyonosabb családoknál, hol a könyvek firól fira száll-
nak, a nélkül, hogy birtokosaik velök legkisebbet is
törődnének vagy csak czim szerint is ismernék. Ha a

gróf

420.

grofnak néhány hét multva Erdélybe utazásával al-
kalmam lesz egy pár hetet Tiszán túl utazni,
nem mulasztom el ezek gyüjtése vagy följegyzése
iránt a lehetőt megtenni.

Mennyi gyüjteményem ez utazás után bizo-
nyosan túlül 600-700 darabra, igen óhajtanám
tudni, át fogná-é azt venni a mult héten, a
Kisfaludy-Társaság? ellenkező esetben azok ki-
adása iránt Felmeres Fiuknak úr
utasitását leszek bátor kikérni. E gyüjtés czélsze-
rüsége s életbehatósságáról meg lévén győződve,
s azért nem fájnálom érte a fáradságot, melly
egyszersmind rám nézve lélektani tanulmány is
elvezet.

Prischosz belüldöri tőcedelei szerint szándé-
zom a most pihentetett Bibor-barsúl Horáczi-
nosz időével több byzanti írót is átdolgoz-
ni; nem tudom azonban nem jobb volna-é előbb
Béla király névtelen jegyzőjét adni ki, mint a melly
az olvasó közönséget az ős magyar történetek iránt
leginkább képes megnyerni; ex tusobbihoz vannak
rejtmondai adataink is Árpád korából az ung
mellett

mellett nyeregben vártak Zálony faluról és a Fas
hapu helyéről, mellyet ma közmüvelten Vaskapunak
hí a nép.

A mult alkalommal Istvánnak küldött dalokhoz
később pótlékul fogok néhány csinosat küldeni, bár ze-
néjöket is küldhetném, mert azoknak csak az dallama ad
éleset.

Erzsikéjének Felmeres Mr sipszelő anyjának s
nejének kezeiket csókolva a legnemesebb tisztelet-
tel vagyok.

Felmeres Fiuknak Urnak

Szirákon Maj 24. 1851.

legkészségesebb tisztelője
Szabó Károly

U.I. Jelen levelemhez, melly mult szombaton reggel a gróf húsvé-
jának szórakozottsága miatt maradt eddig el, az azóta köz-
bejött körülmények szerint pótlólag még ezeket kívántam
megjegyzni. Az

420.

Az áhalam is valamint Felinteres Fitolnok Úr álta
erdellel várt bibliát, bár a grófné Gyarmáról már megjö
még nem kaphattam meg; mert a hocsis bíre bízta a kerzesz
hogy azt anyjától hozza el, vagy elfelejtette vagy elresz
tés így az csak Junkosra lesz királuan, mikor a kerzesz ar
sát Meglátogatni hazaszándékáról. A kerzesz előadása sze
bi egyébiránt az irodalom és könyismeretben nem avatot
az nagy ivres, régi fele betükkel és helyesirással, oldale és
alól fogyverellel mellyelben szamos latin görög és zsidó s
val fordulnak elő, a példány egesz és ép. Ennyi az, mit elöle
gezen megszolhattam tóla; egen örülnek, ha az maga Felinte
res Úr válaszolásánal meg fogna felelni.

Prozaiosan nézve, mintegy azt hirtelen irván le lézira
somban kivála a görög szavak accentusaira nézve, mellyek
pedig sok esetben könyegesek s egen nem mellőzendők, is oly es
vesztesem, igen óhajtanám, ha a másodk javitási Felinteres
Fitolnok Úr csak egy pár napra kiküldeni méltóztatnék;
annyival inkább minthogy jegyzeseim, mellyekben talán sok
felöröl s vitathato is lesz, egen a görög leiráson alapszanak
Sok jegyzeseimet irtam s lehet hogy nemellyek megingathato s ta
nem fogállanak: de azzal ha felvilagositas vagyirta után
a helyesebb győz, én mitsem veszek az irodalom pedig nyer

Végre a szülein által Felinteres Unnak czimzett o
általam vett küldeményére legszivesb köszönetemet nyilvá
nitva maradok

Szirákon Maj. 27én 1851.

Felinteres Fitolnok Úr!

Legközelebb Szirákra kerülvén a gyömrei biblia, siettem tudni
Felinteres Unnal, hogy az nem a visolyi kia-
dás-nyomat, mint a kerzesz előadása után gya-
nitnom lehetett, hanem a n.várad-holosvári
szenczi Kerzesz Abrahámféle 1657-1661. nyomta-
tás; egyébiránt teljesen ép, tiszta példány, jó új kö
tessel. Ugy látszik, hogy mostani birtokosa annyi-
val inkább becsüli, minthogy azon több ré-
gi magyar könyvek közül, mellyek az ő tudomásá-
ra is családjánál még megvoltak, most otthon e-
gyet sem talált többé: minda mellett is ha Felin-
teres Ur megszerzését érdemesnek tartja engem ez
irányt értesiteni méltóztasnék, azt, ha csak bizo-
hasa sőle megirálni, igen szivesen megtenném. A
mulokat beküldeni utazó lelkes is e kerzésztől,

Kőhalmi

420.

Kolar Jostánról hallottam.

Ottani ismeretségeim terjedtével már is több
kisebb firól ide szállt könyvgyüjteményre vagyok
utasítva, mellyek birtokosai közül némellyeket is
merek is, de különösen ajánlva vagyok Nógrádban
egy könyvtárbirtokoshoz, ki maga is nagy könyv-
kedvelő és gyüjtő s százaitól részáll gyüjte-
ményéből maga is több ezer forint árát szerzett.
Igen biztatnak, hogy e különben levéssé ismert
magán könyvtárban magyar irodalmi érdekességek
ismeretségébe is juthatok. Egyúttvéd, ki e könyv-
tár magába vonult agglegény birtokosával igen
jó ismerős, igérte hogy még a nyáron ki fog ide
jönni; azon esetben az érdekesb ritkaságokat fel
fogom jegyzeni.

Miskosz fődeskeiket azóta is jutottam
némelly nem épen érdektelen adatok birtokába, egyéb
iránt ezeket az újabbi teljesebb átdolgozáshoz
félretettem. A beküldött mutatványnál a jegy-
zetekben lehető rövid akarnam lenni, s így sokat
nem fejtegettem ki bővebben, mi az összes fődek-
kel

magyar
kiadásánál, ha valamikor ez iró fordításával a
Tekintetes Ur által elébe lépendő vállalathoz
járulni szerencsés lehetnék, nem fogna elmaradni.
A Muzeumban megjelenendő mutatványra nézve
méltóztassék Tekintetes Ur Kunfalvy Pál Urnak,
mint egyhori felejthetetlen tanitomnak s egyik leg-
alaposabb ismerő birámnak figyelmét fölkérni; igen
örülnék, ha midőn Pesten legközelebb megfordulok, e
tekintetben meghallhatnám.

Legközelebb Konstantinovics fordításának
ügyes átdolgozásához s teljes elkészítéséhez kezdek
fogni; itt már sokkal többet igérkezek mint Dioszhoz
nál, mert e kivül már több mellékforrásaink is vagy
nak. Jelen jegyzetekben nem akarok összesereglőzni,
hivatva a magyar hely és személynevek általában
a földrajzi adatok tárgyában. Azon általánosságban
de igen is kedvezőleg nyilvánitott ítélet, mellyet
Tekintetes Fiúnknak Ur közelebbi levelében e
többi munkám iránt hozott, ez utóbbinak még
alaposabb tárgyalására fog bátorítani.

420.
X

Mesen illető helyeis is fölhasználni szándékozván, azokat Tekintetes Ur szivességéből alólirtban, mikelyt Veszre bemehetek, kérni el nem mulasztom.

Ezzel magamat tapasztalt szivességébe ajánlva maradok Szitnán Jun. 14. 1861.

Tekintetes Tisztnek Urnak

legigazabb tisztelője
Szabó Károly sk

Tekintetes Tisztnek Ur!

Tetten létem óta folyvást hallgatásommal részint azon szerencsétlen feltevésem, mellynek következtében mintegy négy hétig csak nem mit sem dolgozhattam, részint közelebbről azon körülmény volt oka, hogy az utóbbi hetekben személyesen szándékoztam bemenni, így meg vagyok győződve Tekintetes Tisztnek Ur szivében lesz nekem azért megbocsátni.

Igyekszem megtett oda alkodam összeforrasztani a régi jó ehó folytában már legkisebb megrögzésem nélkül folytatást dolgozhattam. Különösen Béla király névtelen jegyzője fordításával foglalkozom legörömestebb, mellyet jövő tavaszra a lehető legkimeritőbb jegyzetekkel ellátva okvetlenül bevégezni. Legközelebbi bemenetem alkalmával a már kész nehány ívet Tekintetes

Ur.

420.

5 4 3 3

Úrnak utasító észrevételeinek kihérése mellett leszek bátor közleni. Ugyanakkor bővebben szólandok azon tervemről is, melly szerint én e művet egy más nem annyira tudományos mint népszerű rövid és így olcsó kiadásban is szeretném közrebocsátani a nép számára, mellynek nemzeti önérzetét e mű hatása kétségkívülien fogná emelni.

Az Ur Magyar Muzeumban Fejér Ithazarok című munkájának birálatát, s egy külön czikket Szántam, mellyben Wenzel és Jerney urak ellenében azon meggyőződésemet igyekszem, leginkább a régi orosz (orosz) nyelv maradványaiból, bebizonyítani, hogy az orosz állodalom alapitói nem magyarok voltak.

A byzanti történetirók ős történeteinkre vonatkozó adatait tanulgatni nem mulasztom el, de csak ezek első kötetének, a hunn háborúra vonatkozóaknak, teljes összeállítása és feldolgozása is sokkal több időt kiván, mennyivel tervem szerént a jövő tavasz végéig rendelkezhetek, s így azzal csak mellékesen, gyüjtögetve és olvasgatva foglalkozom.

A Judások Farának folytatásához fogyogyúl tom ósa rendesebben kezdeni hozzá látni: de nagyon lént más elfoglaltatásaim is lévén már ezévben az igen terjedelmes A beszű befejezhetni nem reményleni; a mit azonban a Szirákon töltött elő év alatt mulasztottam, a jövőben, midőn a könyvtárral és ollevelek kivonásával sokkal kevesebbet kell foglalkoznom, kipótolni igyekezem fogok.

Ezek után a Magyar irodalom történetének legközelebb vett igen érdekes füzetében legösmerősebb kösönetemet nyilvánitva s magamat Tekintetes Ur tapasztalt szivességébe ajánlva s igen tisztelt atyjának és nejének kezeit csókolva maradok

Tekintetes Tisztelnok Urnak

Szirákon octobr. 25-dikén 1851.

Legigazabb tisztelője
Szabó Károly mk

420. x

Szirák, Dec 18. 1851.
Január

104

Tekintetes Fiscalnak Úr!

Jelen alkalommal igen örömest fogtam volna Pestre bemenni, azonban Ő Excellentiája a most egy hétig itt időzött Ardag felügyelő urat viván be magával Pestről Kis Körösre s tovább is szándékozván menni, bemenetelemet, melly kivihetően alkalmatlan, ságára lett volna, a jövő hónapra halasztani kellyesebnek gondoltam, mikor több dolgozataimra nézve Tekintetes Fiscalnak Úr bölcs tanácsát és szíves utasításait kérni bátor leszek.

Az olly régi nálam lévő Iratát, a Tudósi Fárához tartozó s a grófi könyvtárban is meglévő könyvekkel együtt a legszívesb köszönetem mellett rég vissza küldtem volna, ha olly nehéz sőt csak nem lehetetlen volna, innen, miután mostaná ban Ő Excja Pestre nem tudok, biztos alkalmat találni.

Mostanában, miután a könyvtár czímsorával nem foglalkozás leszek s a számadások körüli foglalkozásom is megszűnik, sokkal több időt fogok a Tudósi Fárára fordíthatni, mint eddig tehettem s reménylem, hogy hónapokra egy egy

hetet

420.

5
3
3

besűt e lexiconból elvégezek, úgy hogy, ha folytonosan fogtól dolgozhatni, jövő év első hónapjaiban az egész elölegezésnek, kével, mellyben a pótlandó Kjavítandó természetesen még igen sok lesz, készlelkesek.

A Nyelvkincsek szótárának végkidolgozásával Ő Excia maga még folyvást foglalkozik, s így azt nekem még mind eddig át nem adta. Az igen terjedelmes kéziratnak fájó alá, készítgetése úgy hiszem, könnyeden dolgozva, esztendőt is meg fog kívánni. Egyébiránt nekem, minden viszonyokat tekintetbe véve annyi okom van jelen helyzetemmel megelégedve lenni, hogy a Szirákon töltendő idő hosszát csak nyereségül kell tekintenem.

Béla Király Névtelen jegyzőjének tanulmányára minden itt lévő segédeszközökre folhasználván, különösen a helynevekre, mellyek hazánkban egy kettő kivételével mind mai napig fönnvannak, szorgalommal utánnyomozván, képesnek érzem magam s ajánlhatnám is annak magyarra nem annyira le, mint inkább visszafordítására, mennyiben annak minden lapján szerzője tősgyökeres magyarságára, sokszor egész magyar kifejezéseire vissza nem ismerni magyar embernek csak nem lehetetlen; azonban nem tudom jelen körülmények közt nem fogna-e e dolgozatom kijában kevesbíteni. E munkának a XIII. században kifejtéről, valamint annak nagyobb részre elveszéséről, Corvinus erőfegei engem meg nem győzhetnek, ő úgy látszik, egyes de másként is helyesen fölfogható kifejezésekre épülve, elhitette magával, hogy az a XI. században nem írattatott, s hogy annak más része is volna mely elveszett, de erre nézve én, miután teljes bizonyítást nem ad, tekintélyes, bármilly nagy tudománya mellett sem tartom döntőnek, annyival inkább hogy több helyen csodálkozva vettem észre, hogy olly asmikben, hol úgy szólván nekéz volna tévedni, milly fölötte könnyű bosszú, mint pld. midőn a Duna mellett első Tecuseu-t nem Székcsőnek, hanem az Abaúj megyei Kisteleknek, a porcsis Obad-ot Apáthi falunak állítja, holott az abádi rét a Tisza mentén, mellyen van ~~még napjainkig is~~ a Tomaj nevezetű puszta, mellyet a névtelen jegyző szerint a befenyő Thonuzobától származott Thonoj nemzetség nevet mai napig is fentartja, országvilág ismeri.

Okaiánál a hazai irodalomnak Priscus Rhetor fordításával is szolgálni, kinek a Hunnokat és Etelét érdekesen jellemző történetműve magyarban a latin fordításnál sokkal élve"

420.

élvezetes lenni, világosabb is lenne: de mind ehhez mun-
kára nézve előbb Tekintetes Fitsolnok Úr vitatás tárgy-
csát s véleményét leszek bátor kérni.

Legkedvesb foglal mulatságom a népdalok gyüjtésével
foglalkozni. Eddig 300-nál többet birok, mellyeknek legalább
fele még eddig nyomtatásban nincs, holott a Tisza vidékén igen
kedvesek s ismeretesek. A Kisfaludy társaság gyüjteményében
a Tiszántúli eredeti magyarság gyengén van képviselve; pe-
dig a legeredetibb magyar népdalok a Tisza mellékén teremnek,
a debreczeni és s. patakai iskola a népdalokat nem csak hasal-
mas terjesztője, de forrása is. A legutóbbi kaszából, melly a ma-
gyar népköltészetnek addig ismeretlen irányt adott, 20 igen jellemző
dalom van.

Addig is míg mindezekkel, valamint ha kívánni mél-
tóztatnék, az Ur Magyar Muzeum számára, mellyek Dec.
és Januárius ban megjelent füzetei talán a posta kezelésnél-
fogva miatt még eddig nem kaptam, némelly kellemetlen for-
tásokkal személyesen szolgálhatnék, Tekintetes Fitsolnok Úr
tiszteletanyjának és nejének kezeikre csókolva, tapasztalt
becses szivességébe továbbra is ajánlott maradok

Tekintetes Fitsolnok Úrnak

legőszintébb tisztelője
Szabó Károly

Tekintetes Fitsolnok Úr!

Azon kérdésre: miként haladok Anonymus fordításával, legyi-
lágosabb feleletül bátor vagyok az eddig kész néhány i-
vet Tekintetes Úr bírálata alá terjeszteni, megjegyzven,
hogy mint magából a kéziratból kitünik, ez nem teljes
tüdolgozás. A kéznél nem lévő forrásokat felhasználá-
sára nézve, ha később legalább egy hétig Pesten mulat-
ni időt nyerek, Tekintetes Fitsolnok Úr tapasztalt fi-
vességét és tanácsát fogom bizodalommal kérni és
igénybe venni.

A munkára nézve, mellyre miként leendő ki-
dolgozása e néhány évből megitélhető, anyámtól
közelebbi levelében azon biztatást vettem, hogy an-
nak nyomtatási költségeit kész lesz fedezni; minél
fogva azon kedvező helyzetben vagyok, hogy az jö-
vő nyáron, mikorra az egészszel könnyen kész lehe-
tek, – azon esetre is, ha más könyvek és czéliránya-
sabb útat nem választhatnék – Fejtő alá borsátha-
tan. Egyébiránt a kiadásról, valamint a mellékelendő
földképről, s a fametszetekkel ellátandó nép-
szerü másik kiadásról, jövő hónapban, mikor Pestre
bemenni mulhatatlanul szándékozom, nézeteimet
szóval

420.

5 3 3

bőrebben előadni, s Tekintetes Úr utasító taná„
csát kikérni legczélirányosabbnak tartottam.

A kútfők részletes kiirása és megismertetése jegyzeteimet terjedelmessekké teszi: de e tekintet„
ben a tudomány méltó kívánatainak igyekeztem megfelelni, különösen a byzanti kútfőket annyira szándékom felhasználni, hogy e részben Wenzel ta„
nár urnak irántam a tudós társaság előtt nyilvá„
nított s méltán köszönettel vett jó véleményét meg ne hiusítsam.

A byzanti írók közül leghozzálebbi Bestem lé„
tem alatt Leó császár adatait a magyarokról szándékozom leforditni s részben vagy egészen, ha rá helyet nyerendek, az Ily Magyar Muzeumban közlem.

Ugyanabban épen nem polemiai viszketegből hanem a tudomány érdekéből egy pár magyar ős történeti czikkem felvételét is kesztek bátor kérni, első: az oroszok nem magyarok, második: a magyar és besenyő nemzetségekről a IX. és X. században. Azon körülmény, hogy Derney úr, kinek véleménye el„
lenében, de a legmélt[illegible]nyosabb hangon, lesznek e czik„
kek

irva, az Ily magyar Muzeumnak kiadó társulat tagja, bizvást hiszem nem fogja gátolni azoknak ezen egyetlen magyar tudományos folyóiratban közzé té„
telét.

Addig is míg alkalmam, Tekintetes Úrnak ezek iránt személyesen értekezhetni, nem fogna teljesülne magamat Tekintetes Fiolnok úr tapasztalt ki„
tűnőségébe ajánlva s tisztelt anyjának s nejének szívélyes üdvözletét közölve maradok

Tekintetes Fiolnok Úrnak

Szirákon dec. 20-dikán 1851.

legigazabb tisztelője
Szabó Károlynak

420.

Tekintetes Titoknok Úr!

Jelen levelem vivője, fiváli legjobb embereim egyike, Fiekler Gusztáv, meg-
bizásomat szivesen és gondosan teljesiteni ajánlkozván, bá-
tor vagyok Tekintetes Urat bizalommal megkérni Meursius
munkái VI. kötetének kiküldésére, melly becses könyvnek
megbizottam vagy magam által vagy bármikénti tudtomra
veszése vagy megrongáltatása esetére becsületemmel s a
tár teljes pontosságára minden vagyonommal jót állok.

Az Anonymushoz mellékelendő térképre szinte bizodal-
masan kérem Tekintetes Urat, méltóztassék Wagner urat an-
nak annak folyó szerénti lerajzolására nevemben megkérni,
ha lehető ugy, hogy egy rendes iven a mai Magyarországon
kivül éjszakra Wladimir városa, délre legalább Spalatro,
vagy ha a tér engedi a Balkán hegylánczig és Durazzo is
tudtomra jusson. Ha addig kész lehetne, ő kegyes kuszárját a
grófnak februárban leendő menetelekor, annak kihozására
megbiznám, ajánlkozván egyszersmind a legszivesebben Wag-
ner

420.

ner Ur hölgyeinek és tiszteletdijának rövid idő alatti
megtérítésére.

Ha Emich Gusztáv, Tekintetes Urnak engem igen le-
kötelező igérete szerénti felszólitására, Anonymus kiadá-
sát csak kevésbé kedvező feltételek mellett is elvállal-
örömestebb eszközlöm a kiadást ezen czélirányosabb u-
ton, mint atyám külvárban már megajánlotta, de a mostani
viszonyok közt talán veszélyeztetett hölgyein.

A Kisfaludy-Társaság meghivott kiadásaiból tudo-
va csak az 1842-diki Báthamunkát és a Külföldi regénytár
hiányzik nálam: ha ezek netalán még a társaság rendel-
kezése alatt álló példányaiból egyet Tekintetes Ur vala-
melly alkalommal kitudatni méltóztatnék, a legszivesb
köszönettel fogadnám.

Jeneebbi kéréseimmel, mellyeket csak Tekintetes Ur-
nak iránta soha eléggé meg nem köszönhető szivessége
be bizva tehettem, ha ván némi alkalmatlanságot sze-
nék, szives elnézését kérve maradok

Tekintetes Firolnok Urnak

Szirákon ~~de~~ januar 14. 1852

legigazabb tisztelő
Szabó Károly

3

3

420.

5 4 3 3

Tekintetes Titoknok Úr!

Leon hadműtanát, vagy is inkább Mauricius VI. dik könyvét, legösszefüggőbb közönetem mellett visszaszolgáltatván egyszersmind tudom annak a magyarok hadviseletére vonatkozó szakaszait az Uj Magyar Muzeum részére.

A byzanti irók olvasásával több elfoglaltatásaim mellett ujabban leginkább csak a magyar vezérek korabeli adatokra, mint legközelebbi czélomra tartozókra, szorítkozom. Ezen tanulmányaim legközelebbi eredményéül néhány rövid czikket szándékozom összeállitani, mellyeknek a Muzeumban, ha lapjai más érdekesebbel nem lesznek elfoglalva, időnként helyet lelni bátor leszek,

1/ a bolgár-magyar háborúról Kr. u. 888. ban. Ebben legfőképen azt ügyekszem felvilágositni, hogy Árpád bejövetele e háború közepében mindjárt 889-ben történt e hogy nem áll, miszerint ő Etelközből Arnulf segitségére járt, oda visszatért e csak azután jött volna be mai hazánkba. Midőn a morva fejedelem ellen indultak, már akkor a hon felső részét birták a magyarok.

2/ Etelközi kiterjedéséről melly szerint az a Dniepertől terjedt és így

420. +

Tekintetes Földy Úrnak

a magyar tudós társaság titoknokának

Pesten.

és igy nem csak Moldvából és Besarabiából állott?

3) A magyar és beßenyö nemzetségekről, legfőképen Jerney állitásai ellenében.

4) Az oroszok nem magyarok, mi nyelvöknek Konstantinonban találtató maradványaiból is tiszta világnál fogva kitünik, ha a Szavulat önkényes betücserélgetésével és képzelt hangoztatásokkal ek nem ferdittyük.

5) A bolgárok hún (azaz hún) fajuságáról; mire a byzánti irókból jeles adatok összeállithatók.

Ha illy nemü dolgozataimmal a magyar östörténet ismeretének terjesztésére és különösen Béla király névtelen jegyzőjének fordításával annak népszerüsitésére csak valamit is tehetek: fáradságomat, azon élvezeten fölül mit maga a tanulmány ad, tel. jesen jutalmazva fogom érzeni.

Idö rövidsége miatt most egyébről nem irhatván, legszivesb köszönetem ujabb nyilvánitása mellett maradok

Tekintetes Főhonti Uramnak

Szirákon febr. 6-dikán 1852.

legigazabb tisztelője
Szabó Károlynk

420.

5 3 3

Tekintetes Fitzkonl Úr!

Midőn igen nagyra becsült „Irodalom történetének" -ét
ízben is megküldött IV. füzetét, valamint az
oly régi nálam tartott Szatmári dalgyűjteményt
légyszíves köszönetem mellett visszaküldenem:
egyszersmind kívánatos kell lennem, ha jelen
levelemet közbejött egyéb elfoglaltságom
miatt néhány sorban kénytelen vagyok befejezni.

Bizonyosan méltóztatik emlékezni az Anony„
mus iránt Hazinczy Gábor úr részéről Kun„
falvy úr által nekem tett ajánlatos szavára
az én erre adott válaszomat is; sőt én biztos
hiszem, hogy ezen ajánlat csak Tekintetes Fi„
tzkonl Úr ajánló szavai közbenjárása tétetett részemre. Valamint ez által is méltó új
hálára érzem magam közelebbről kötelezve: úgy más
részről bizodalommal kérem Tekintetes Urat,
méltóz„

420.
X

méltóztassék Kazinczy urat, hivel mind
a nemzeti kiadó társulat tagjaival is szo-
sabb viszonyban áll dolgozatom állásáról
értesítve nevében, a munka érdekében
megkérni, hogy ha megindítandó történeti
könyvtára I. kötetében „Anonymus csal-
ogán elfogadja, annak kellő kidolgozását
legalább julius-ig elvárni szíveskedjék.

Ezek után Tekintetes Úr igen tisz-
telő aggyával és rejénel kezeket csókol
ve maradok

Tekintetes Főtanodai Úrnak

Szíráhon mart. 12. 1852.

legigazabb tisztelője
Szabó Károlynak

420.

Szirák april 16. 1852

Tekintetes Pitolnok Úr!

Pestre mindadáig, míg ott készülöben lévő munkám hiányainak kipótlása végett legalább egy hetet nem tölthetek és így május vége előtt, midőn Ő Excja „külföldre szándékozik, bemenni nem lévén szándékom, addig is míg Tekintetes Úr ismert szivességébe bizva olly sok tárgy iránt személyesen kérhetnék és nyerhetnék utasitást, bátor vagyok néma kérelmemmel alkalmatlankodni.

Anonymushoz, mellynek már jelét minden általam használható források segélyével reményemen felüli sikerrel kidolgoztam, valamint általában magyar régi történeti tanulmányaimhoz, az orosz Nestorra, kinek még belföldi történetirőinkkal s a byzantiakkal kellően egybevetve és összehangzásba hozva épen nincs, olly gyakran van szükségem, hogy azt még Pestre menetelem előtt átnézni s ezélom szerint kiirni és felhasználni. Kedvem tehát ennek valamelly kiadását, ha lehető volna olyat, mellyben a forditás mellett az eredeti szöveg is közöltetnék, levelem kérdésére által csak egy pár heti használatra az egyetemi könyvtárból kiküldetni. Én ugyan szlávul nem értek, de a szláv szöveget, legalább a legnehezebb helyeken, hol forditásokra támaszkodni igen bajos, itt Szirákon többek által meg tudnám magammal magyarázratni. Hasonlóan kérem a szerencsétlen magyar őstörténetiróvár Dankovszky munkáját is (Hung. gentis avitum cognomen), mellyre a 7 magyar nemzetségről irandó czikkem

ben

ben, minthogy tudomra a Nyah, Mejj-erő stb magyar nemzetségek tudomra legelsőben ő fedezte föl, mint czafolandóra, mul„
hatatlan szükségem lesz.

A bolgár-magyar háborúról szóló s lézirásban 2 tömött ívre telt czikket az Uly Magyar Muzeum számára minap bevégeztem, de részint mert egészen kéziratáru nem érdemlem, részint mert az elvi történetek előadására nézve még Nestort is okvetlenül egyeztetni, csak jövő alkalommal küldhetem be. Egy pár hónapi alatt remélem vehetek magamnak időt a magyar nemzetségekről szóló czikk megirására is, melly mint tárgyára nézve az eddigieknél nem kevesbbé érdekes ugy aligha nem jóval terjedelmesebb is lesz.

Minél részletesebb tanulmányozásába ereszkedem a byzanti történetiróknak, annyival tisztábban tünik föl előttem azon rettenetes lincs becse, melly ezekben a magyar faj történeteire nézve a lun korszaktól le a Hunyadiak koráig s csak nem szakadatlan összefüggésben eddig több fontos adataiban használatlanul s általában kellően még föl nem használva hever. E lincs rendszeres összegyüjtését s mennyiben lehető lesz hozzá tételét irodalmi munkássá„
gom egyik legfőbb czéljául tüztem ki.

Mostanában azonban leginkább csak Anonymussal foglalkozom s Majus vége felé azt ha nem egészen is de nagyobb részben kidol„
gozva frandelozom Kazinczy úrnak bemutatni.

Ezek után felmerese, hogy utolsó fentebbi kérelmeim által netán okozandó alkalmatlanságért bocsánatot kérve s igen tisztelt anyjánál és nejénél kezeitket csókolva maradok

Tekintetes Tiszteletes Urnak

legöszintébb tisztelője
Szabó Károlyunk

ivált egy
időt kivan, en
mint Danko
ficia ma

5
3
3

110

Tekintetes Tótolnok Úr!

Nestort a legnagyobb köszönettel vettem s a mennyiben a bolgár-magyar háborúról irt czikkhez kívántatott, már fel is használtam, sőt Schlözer é-les elmével de nem mindenütt alapos ismeretel s egészséges nézetekkel irt jegyzeteit is vé-gig olvasva czélamhoz képest hi is lerdem je-gyezgetni: minthogy azonban e foglalkozás hi-vatlan olly kiadás mellett mint a Schlözeré, sok időt kíván, engedelmem kéreh ehönyvet vala-mint Dankovszkyt is jövő bemenetelen ide-jéig magamnál tarthassam.

Nestornak a magyar őstörténetre nézve legfontosabb helyei a magyar néptajokról, fehér fehérse magyarokról, patzoczokról szóló adatai, mellyeknek megfejtésére Schlözer elég készülteg-gel épen nem bírt. Mi a magyarok iránt e munká-jában

420.
x

[illegible]ekedem a byzanti-
[illegible] előttem azon roppant
[illegible]ményeire nézve a hú-

Tekintetes Tolnoky Ferencz magyar akademiai titok,
nok és egyetemi könyvtárirgazgató Úrnak, tellje-
sítetlenül.

Pesten.

5

jában is tanúsított elfogultságát illeti; az honfi-
dem bírta nyugalmam annyira zavarni hogy a
magyar őstörténeti igen fontos igazságok felvilá-
gosítására Nestornál található adatok fölötti e
tömlöcz gyengíthette volna; s aztán ha az em-
ber a „Die Deutschen in Siebenbürgen"t minden
képtelenségeivel végig olvasni elég türelemmel bír
akkor a „Russische Annalen" jegyzeteit Schlözertől
nemzetünk irányában még nemileg feleldültekre
s valamivel okosabbakat is találja.

A bolgár-magyar háborúról szóló czikket
melly az újabb kidolgozás után egy nyomos ivet
bizonyosan fog adni, jövő alkalommal, s a ma-
gyar nemzetségekről szólót is 4-5 hét multva
behüldeni szándékom. Terney vedelmét a magya
tábor kurtalakúsága iránt érdekkel várom, vége-
lemről ugyan még eddig, mig e tárgyban csak
egy olvasatlan jegyzetben mellesleg nyilatkoztam
alig lehet szó, mert még csak ezután reménylem
Terney úr nézeteit magából az általa is alapúl
vett görög szövegből megczáfolhatni.

Ezek után a küldött ajándékot s a Dessen le-
endő mulatásom idejére tett szives ajánlatot a leg
őszintebb köszönettel fogadva, Tekintetes Úr szüleit
anyjának és nejének kezeiket csókolva s a még
nem látott kedves kis Distát is üdvözítve maradok

Tekintetes Fiuknak Urnak

Szirákon május 1. 1852.

legigazabb tisztelője
Szabó Károly m.k.

3

3

3.

420.
x

Tekintetes Tsokonak Úr!

A Museumba szánt értekezés, melyet az újabb kidolgozás különösen Nestor fölhasználása által tetemesen mintegy 4 ívre bővült s mellyben őstörténetünk fonalát 884–893 évekre kifejteni az esemé„nyek összefüggését kimutatni s az irótlat egyez„tetni volt czélom, vagy néhány nap multva által„adom, mai beküldöm vagy legfeljebb két hét multva sze„mélyesen bevivem.

Édes Atyám ugyanis a neki igen használó budai fürdőket junius első napjaiban meg akarván látogatni, ez alkalommal hérmi fogok magammal Ő Excjától szabad időt, addig meg szülein kes„ten mulatnak.

Thucydides Beckerféle kiadását nem birom; a Bauerében csak az első kötetet szerezhettem meg Schedius könyveiből, s én rendesen Haacke iskolai használatra szánt kiadását használom. A nálam lévő

420. x

lévő Bauer féle ~~kiadás~~ igen használható kiadást, melyben az 5-első könyv foglaltatik, Lonkay úrnak számára, ha ne talán ezen könyvekre volna szüksége, magam beviszem.

Feleki Mihály arczképére Ő Excját tegnap emlékeztettem s ő annak bevitele iránt azonnal rendelkezett is.

A Nemzeti Könyvtár füzeteinek kiküldéséért fogadja Tekintetes Úr legszivesb köszönetemet.

Mindazon közleni óhajtott gondolataimat és terveimet irodalmi munkálkodásaim iránt mellyek kifejtésére különben is egy rövid levél elégtelen volna, óhajtom bemenetelem idejére halasztván személyesen előadni, addig is ma gamat megbecsülhetetlen szivességébe ajánlván maradok

Tekintetes Főtisztelt Úrnak
Szirákon maj. 15. 1852.

legigazabb tisztelője
Szabó Károly mk

420. x

Szirákon jun. 19. 1852.

Tekintetes Titoknok Úr!

Hogy most Ő Excjával Pestre be nem mentem, egyedüli oka
ka az, hogy atyámnak kinek Budára miha leen
dő felmenetele iránt bizonyalagi vagyok egy er-
re nézve Szirákra küldendő levelét várom, melly
nélkül Csongrádba és Békésbe tervezett le mene-
telem ideje iránt tisztában nem lehetek. Ele-
velet azonban junius 27. dikén túl nem várva 28-
dikán, meddig minden itteni dolgaimat elvégzem,
minden esetre Szándékozom Pestre s onnan ne-
hány nap multva az alföldre, hol mellesleg leg-
feljebb népdalgyüjteményem gazdagitásával
foglalkozva, magamat néhány hétig ki aka-
rom pihenni.

Leghozzelebbi bemenetem alkalmával a ki-
tesőrzött könyveket legszivesb köszönetem
mellett vissza fogom szolgáltatni s talán akkorra
vagy Pesten elkészülök a „f magyar nemzet jegyzé"
sére.

420.

5

3

3

fzóló czikkel, mellyet sokà halogattam, de an„
nál jobban átgondolva dolgozhatok ki.

Van egy rövid csak egy ívre terjedö czikkem
„Elöd vajdáról" leginkább Hállay hibás néze„
tei ès állitásai ellenében; ezt csak azon esetre
fzántam az Ily M. Muzeumba, ha Jerneynek et„
részbeni ellenmondásai felesleges sse nem tettèk.
Még talán az idei folyam valamellyik utolsó fza„
mába a „ Jerney
mába a „ beſenyö nemzetségről" fzóló czikk fol„
vetelét is, mint a magyar nemzetségekről fzólóm
mellèk darabját, ha t. i. elég érdekesnek fog
találtatni ès a füzetekben hely még maradd.

Béla kiràly, gyermeken jegyzöjének fordàsai
amennyire elkèfzülhettem, Kazinczy Urnak
bemutatàs végett leghözelebb bèkuldem, de a
teljes kidolgozàst a telet bèlsen tölteve csak ez
èv végével remènylem végre hajthatni.

Ezek után magamat Tekintetes Ur ta„
pasztalt fziveſségébe ajànlva, tiſztelö anyjanak
ès nejènek kèrzikes csókolòk maradok

Tekintetes Titoknok Urnak

legigazabb tiſztelöje
Szabó Károly mk.

420.
X

Tekintetes Titoknok Úr!

Jelen alkalommal igéretem szerént be szándékoztam küldeni az Ily Magyar Muzeum részére a Magyar nemzetségről szóló czikkemet; azonban Hézainak ezzeknél nem lévé miatt, kinek némelly adataira szükségem volna, azt el nem készíthettem, bár minden egyéb segéd források adatait össze jegyeztem. Tisztelettel azért bizodalmasan megkérni Tekintetes Urat, méltóztatnék Hézait, ha lapható inkább a Budai Kodexben, mint Horányi kiadásában, számomra megrendelteni és a gróf Kuskaja által hihetőleg hozzám küldeni; annak legközelebbi alkalommal legszívesb köszönetem mellett meg fogom téríteni.

E czikk után talán még szándékom elkészíteni a befonyó nemzetségekről és az Ethelőzről szólandókat is. A XII. századi Byzantiai írónak a magyar-görög háborúkról szóló adatait újabban átvizsgálván azon meggyőződésre jutottam, hogy azok újabb történetiránk által legnagyobbára föl lévén használva, belőlök valami nagyobb önálló s érdekes czikket alig lehetne összeállítani; némi egyes nem lényeges adatok ezek reá nézve elég tárgyat nem szolgáltathatnának.

Anonymusnak már XXIV. fejezetével készvagyok, az egésznek első átdolgozását decemberelejére s a még meghivandó források átnézését és felhasználását a télen tölteni tél folytában bevégezni s jövő tavaszszal az egész munkát a szerző korát megállapító értekezéssel és

teljes

teljes tárgymutatóval ellátva fajtó alá elkészíthetni reménylem.
E munka dolgozása körben legnagyobb örömömre szolgálta, hogy azon
ellenvetések közöl, mellyekkel eddig többen a nevezetes jegyzőnek I. Béla
idejében élte ellen harczoltak, egyet sem találtam, mellyet nézetem sze-
rint alaposan meg ne bizam volna czáfolni. Ujabb olvasmányaim köve-
tében némelly eddig megfejthetetlennek hitt helynevekre nézve is
nevezetes felvilágosításokat nyertem s így a munkához mellékelendő tér-
képen egy kör elegendő helynév kivételével a legszigorúbb pontossággal
elkészíthetem.

Az olly igen értekes olvasmánnyal hiánhozó Nemzeti könyvtár
V. és VI. füzeteinek megküldéséért s az ide mellékelt csekély és
csonka görög jósló naptárnak, mely csak annyiban bir némi értékkel,
hogy külföldön magyarból fordíttatott, szíves elfogadásáért esedezem.
Nemi magyar tárgyúnak értelő XLVII. házadi munkákkal biztatnak,
de azok becse iránt a nem eléggé avatott biztató puszta előadásra
nem sokat merek épiteni.

Óhajtva várom az időt, midőn Pesten huzamosban időzve Tekin-
tetes Főtisztek Urak rám nézve megbecsülhetetlen szives tanácsaik
által tudományos képződésem gyarapodásán igen sokat nyerendek;
addig is magamat régtől tapasztalt szives jó indulatjába ajánlva
s üdvözlő családjait legszivesebben üdvözölve maradok

Szirákban sept. 18-dikán 1852.

Tekintetes Főtisztek Uraknak

legigazabb tisztelője
Szabó Károlynak

3

3

Szirák Sept. 21. 1852.

114

Tekintetes Fiskolnok Úr!

A holnapi posta indulásáig igen kevés szabad időm lévén csak az Ujj. M. Muzeumra általam Szirákra menetelemkor átadott pénzre nézve tudósítom Tekintetes Urat. Az előfizető czíme: Apostalos István Békesen, utolsó pos. tája Béles-Csaba.

A hét nemzetségről fiolo' czikket jövő alkalommal talán magam beviszem s akkor, a mi hija lesz, az ott nyerendő segédkönyvekből igen hamar kiegészíthetem.

A küldött ajándékért legszivesebb köszönetemet nyilvánitva teljes tisztelettel vagyok

Tekintetes Fiskolnok Urnak

legigazabb tisztelője
Szabó Károly mk.

Tekintetes Kollár Ferencz magyar akademiai titoknok Úrnak a legmélyebb tisztelettel

Pesten.

420. X

Schintzer Goldy Ferencz magyar
academiai tanulmányait befejezé után
tiszteletel.

Pesten.

Die 3 Dilén

4to. X

5

3

3

Felnieseres Fischnek Úr!

Néhány sorral csak azért alkalmatlankodom, hogy borsá-
nalos kéjjeli mulasztásomért, mennyiben fraxinus
a megigért czikk betüldésére nézve be nem változtam.
Multkésen némi egészségi változásom miatt néhány
nap csak igen keveset dolgoztam s estli utánkeresés
és olvasással járó czikk kidolgozása ezen egész hétre
adott dolgot. Most még néhány napot a mintegy
f ivre terjedendő kézirat tisztázására kell fordí-
nom s így azt ha előbb nem tehetném f hó 15-dikén
postán meg fogom küldeni, mikor talán a decembéri
füzetbe még nem lesz kész. Fejtegetéseim legin-
kább a görög szöveg szavain alapulván ezekhez
pontosan kívánt nyomtatására különös figyele-
mét esedezek. Ezzel egyéb közleni valóimat néhány
hét multva tervezett személyes bemenetelem idejére
halasztva a legmélyebb tisztelettel maradok

Felnieseres Fischnek úrnak

Szirákon oct. 8. 1852.

legigazabb tisztelője
Szabó Károlynk

420.

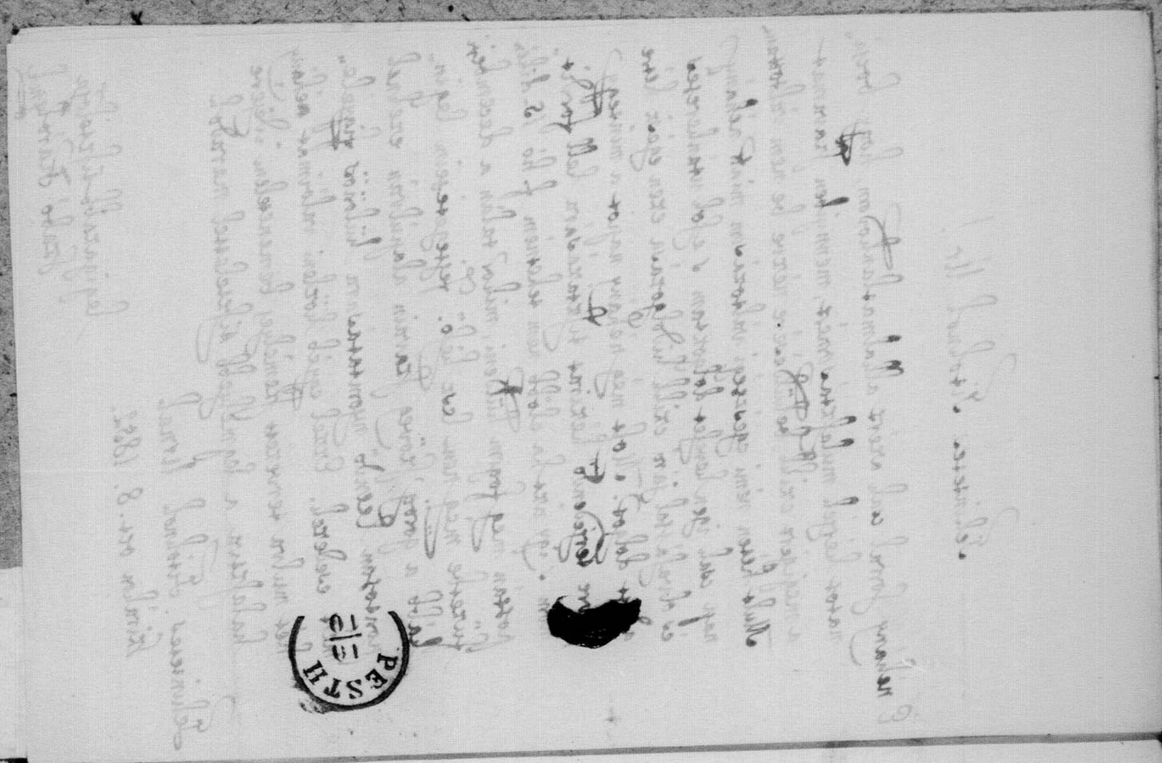

Tekintetes Földy Ferenc magyar
akademiai titoknok úrnak sellye
tiszteletemel

Pesten.

430.

Szirák nov. 6. 1852

1160

Tekintetes Fitskonok Úr!

A postán több mint egy hónap előtt megküldött Flézai czélomhoz képest már felhasználtam; árának fáves köszönetemi megtérítését mind eddig csak azért halasztottam, mert szándékom volt még Pestre költözésünk előtt valamelly alkalommal be„menni; miután azonban e szándékommal leginkább i„do" meggazdálkodás tekintetéből felhagytam, tarto„zásom lerovására ide mellékelek 1. pftot, azon tiszteletemmel, hogy ha Flézai netalán magától God„hradeczky úrtól került, árát Tekintetes Úr neki köszönetem mellett megtüldeni méltóztassék.

Felhasználtam Danhowerus is és ezennel legszivesebb köszönettel viszza küldöm, melyenal továbbra is megtartását kérem, mert a fol teendő közt ennek felhasználását még be nem vé„gezhettem.

Ha Tekintetes Fitskonok Úr a legujabban meg„jelent Chron. Boroniensenek egy példányát, ha a rendelkezése alatti ajándékpéldányok elfogytak, csak

420.

csal 4 héti használatra is az Ő Excja hu-
fzárja által kiküldeni szivesked[ik], igen-lel-
telezve fognám magam érzeni; miután a nev-
telen jegyző kidolgozásához a régi krónikák
még itt Szirákon szeretném átstudulmányoz-
Ugyanez alkalommal kérném, ha már megjel-
tek az Ujabb nemzeti könyvtár IX. és X. fü-
zetei is.

Mint Ő Excjától hallottam, Jerney Ur
aligha meg nem fog rám leghözelebbi czikke
mert nehézteli; ügyekezem lehető kimélet-
tesen s állitásaimat ugy okadatolva irni,
hogy a kellemetlen polemia, melly az olvasó
közönségnek bizonyosan nem igen kedves, el-
maradhasson; kifzem egyébiránt hogy oly biz-
tos téren állok, mifzerént attól részemről
tartani nincs okom.

Ezek után a sok terhelő kérelemért bocsa-
natot kérve s Tekintetes Ur és tifztelt csa-
ládja fzives körében a télen tölthető óráimnak
előre is örülve maradok

Tekintetes Frohnot Urnak

legigazabb tifztel-
szabó Károly

420.

5 3 3

116.6.

Füzes-Gyarmat januar 27. 1853.

— — Megvan nálam „Farinenes utazása" Besenyei„
től, még pedig a szerző saját kéziratában után. Előbeszédét
így kezdi: „Gyüre még hát olvasó! hogy e munka Maria The„
resia magyar királynal örök emlékezetére céloz." Ezen pár
sort azért irtam ki, mert így a tartalma felől előlegesen
is nyerhet az ember némi tájékozást. A munkához így ju„
tottam: Mikor Gyarmatra tanitóúl választattam, Hatona já„
rasi jegyzőnél fogadtam hosszas s történetesen így akadtam
e munkára. Hatona Járás birnak atyja zsálai pap volt
és ismeretségben a Zsálához csak fél mérföldnyire eső
Tuszta-Hovácsiban laló Besenyeivel; Besenyei halála
után vagy még előtte jutott-é a nevezett zsálai pap s
ennek halála után ismét a gyarmati jegyző a könyv
birtokába, nem tudom; ezen eredetiről másoltam le a
könyvet mert a kéziratra szert nem tehettem, nagyon ra„
gaszkodván ahoz tulajdonosa. — A lemásolt könyv fele
részét elküldtem Lugosy József debreczeni tanár uhoz —
— — Egy egyént tudok, kitől Besenyei eletére nézve
talán valami érdekest szerezhetek. Ez egy volana csak „„
gyan Besenyei de nevü, de minthogy Halona és Belényes
közt lakik valahol, nem egy hamár történik, mig vele
levelezést kezdhetek. — — —

(Szőke István füzes-gyarmathi tanitó leveléből Szabó Károlyhoz)

420. x

Füzes Gyarmat Apr. 1. 1853.

— — Beszenyei illetőleg rokonak jutottam tudomására, midőn eszmen után sűtlent sirjához indultam gyalog. — Egy munkáját mellyen 16 évig dolgozott, rokonának, még akkor debreczeni senatornak adott át, oly czélból hogy a magyar muzeumnak adja át; hogy aztán Kalocsky ki később mint főbiró halt el Debreczenben, átadta-e vagy sem, nem tudom. Ki tőlem s Lugosytól tisztelik, mindent elkövetünk hogy nyomába jöhessünk. Mig Lugosy a Kalocsky örökeitől könyvtárát kutatja, addig en a még élő 94 éves testvérét látogatom meg Beszenyeinek. Egy más rokonának szabolcsban már ezzel is, ki személyesen ismerte, sőt vele lakott, a kit Beszenyei igen szeretett s több szinda rabokkal ajándékozott meg, mellyek most is a szabolcsi rokon birtokába vagynak. Végezvén Lugosyval: tudakozd meg a muzeumban vagy a könyvtárban nem levén-é ott illy czimet viselő kézirata Beszenyeinek: Róma viselt dolgai: 3 tomus. — Egyenlen utamnak hiszem lesend azon eredménye, mikent bizonyosan meg tudhatom, hogy a birtokban lévő Farmeneses Beszenyei kézirata-é vagy sem. — — —

(Szőke Istvánt. gyarmati tanító levelébül Szabókához).

420. x

5 3 3

Tekintetes Urodnak kér.

Ez ügyben M. Múzeumba járó s már kiadásra megkez-
dett „A X. század befejezéséről" szóló czikk
iráni jónak láttam Tekintetes Urat tudósítni.
E czikket november 5-dikén vagy ha addig kö-
vetkező más elfoglaltatásaim miatt be nem
végezhetném, 6-dikán okvetlen az ünnepi ira-
lo postával beküldeni, végre reménylem hogy
az a decemberi füzetbe, mellybe felvetetni
kérem, még bele fog férni. Tiszteletem közlöl
egy nyomdai ívet fog tenni.

Annyival inkább szeretném e czikk megje-
lenését, hogy Ferney Urnak, ki hozzám is.
marcsey előszedési felhívást igen nevesé-
ges térteni aháró fiúlásokkal pótlan meg-
küldeni s igy jellemének gyengeségét előtte
nyilvan feltárni nem fejtette, minden művelt
emberr.

420.
X

emberkez nem illő hasonló viszatorlásoh
kellene azzal akarok válaszolni, hogy őe
a tudományos és becsületes emberkez illő
véta terére szorosva folhijam, kiadandó „Ma
gyar őstörténeti tanulmányai"nak ellenem
és egyenesen csak ellenem intézendő 7 első
czikkét egy jelen tárgyról szóló nyolczadik
kal megbővíteni.

Ezen ideiglen elmenszkedésekkel megoldom
előfizetési hirdetésem másolgatásával nem
veszödve, eredetiben fogom Tekintetes Urnak
bemutatni. Különben igen árvatlan dolog az
egész; a szüretesen sok jót nevettünk rajta.

Jerney nekem előtte ad és alkalmat
szolgáltat erőm nemi kifejtésére; ha mint
kifirem kiadandó munkájában komoly vitatás
tselyett személyes piszkolódásba megy át,
itt egy lépést sem fogom követni; ollai ellen
olcsóval felelek s oly gyenge ellenfél irányá
ban mint ő, nincs mit félnem hogy a közön

ség

ség előtt veszteseh. Sőt magam máx az érdek,
mellyet dühöngésével különben tán leveszt fi-
gyelemre méltatott munkálkodásom iránt egye-
nesen az én javamra lett, némi reménnyel
biztat, hogy az Árpád korára vonatkozó s né-
mely vonatkal megoldandó történeti érzelemre
szemet egy hiu kötesben kiadva nagyobb közön
ség elé hozhassam s igy neki megfelelve egysze-
smind a magyar történeti irodalomnak is se-
gedet szolgálatot.

Az említett czikk mellett a decemberi
füzetbe talán még adhatok valami kisebbsze-
rü czikket, elmondandó röviden főbb észreve-
zéseimet Anonymus geographiajáról, mellyre
Hunfalvy nál a M. Muzeumban közlött meg-
jegyzései szolgáltak alkalmul.

Több mondandóimat, valamint az Erdő-
Tarsán e napokban teendő eljárásom ered-
ményének közlését, pesti bemenetelünkre ha-
lasztva, mi nagy hiven kés három két mulva

meg

420.

Felinseses Titoknok Úr!

Ő Excjája megbizása következtében kérem Felinseses Urat, hogy a következő munkát: Emanuel von Rodt, die Kriege Karl des Kühnen Herzogs v. Burgund und seiner Erben Schaffhausen 1844. II. köt., azon esetre ha az egyetemi könyvtárban meg nem volna, méltóztassék a gróf számadására megrendelni, hogy az teljes bemeneteliünk után mindjárt felhasználhassa.

A Nagy Gábor-féle gyüjtemény iránt Ő Excjának az üzenetet átadtam, de ő arra azon kivül hogy az ára szerfölött sok, mit sem szólt s nem tudom szándékáról-e válaszolni.

A Lági család okleveleit mind lemásoltam, még egy igen nagyon levél hiányait is egy pár nagyobb hézagot kivéve ki egészitettem; e leveleket legközelebbi biztos alkalommal belül küldöm vagy magam beviszem; kérem egyszersmind a gróf nevében az 1458-dik év előtti néhány darab megszerzésére, melyek majd az Oklevéltári pótlék közé lesznek sorozandók.

Az ajánl.

megfog történni, teljes tisztelettel maradtam

Felinseses Titoknok Úrhoz

Szirákon oct. 28/847.

legigazabb tisztelője

Szabó Károly m.

U. I. Bizodalmasan kérem ezen iratot az ide mellékelt levelek kíséretében Hunfalvy Úrhoz eltüdezésére.

Az ajánlat czélja dolgozom, hogy azt, ha csak véletlen akadály közbe nem jön november 8-dikán postára tehessem.

Bemenetelünk úgy hiszem még e hó folytában meg-történik, ha ugyan a gróf egészsége, mi most kétkedésen áll, rosszabbra nem változik.

Ezek után magamat tekintetes Urnák tisztelt szíves jó indulatába ajánlva vagyok tisztelettel

tekintetes Urnák

legigazabb ismerője
Szabó Károlyné

Szivákon nov. 1 1853.

Tekintetes Tisztelendő Úr!

Miután a Stephanus Byzantinusból kiirt helyet Hunfal-
vy Urtól csak tegnapelőtt kaptam s igy addig a
dolgozásban hátráltva voltam, a „X. századi besenyők"
ről" szóló czikket, mellyet már teljesen bevégeztem,
de egészen letisztázni még nem értheztem, csak a leg-
közelebbi szerdai postával folyó hó 15-dikén küld-
hetem be. A czikk mint számitom egy nyomott ivet
minden esetre, tán valamivel többet is fog adni.

Ha addig mellesleg ira érek, küldeni fogok egy i-
gen rövid czikkecskét a „Forna (tournier) szóról"
mellyben bebizonyitom hogy az, mint némelyek
Cornides után hitték s kiirásegesen használni is
kezdék, nem régi magyar de hanem valóságos i-
degen szó. Midőn Cornides Theophanes és Theophy-
lactus Simocattánál a Tóyra Tóyra gedne és
geTóyra szavakat a szöveg nagyon is világos értel-
me ellenére az avarok szájába olvasta s igy ma-
gyar szónak veszi, nagy tévedést követett el.

Szándé"

420.
X

Szándékam egy czikket irni Anonymus geogra-
phiájáról is, miután Tekintetes Urnak ez ügyben ré-
szemre nyilvánitott s igen kedvező s eléggé meg nem
érdemlett s meg nem hőszakható itélete folytán il-
lőnek tartom, hogy ha Anonymust egészben ugy
mint hivánom még most ki nem adhatom is,
legalább munkálkodásom irányát a közönséggel
előre is megismertessem. Ha Jerney Anonymus he-
reinek megfejtésével, - ha mind helyesen fejtene
is meg, - az én Anonymusomat tönkre tehetni
hiszik, nagyon csalatkoznak; mert annak a helyne-
vek megfejtése s kimutatása csak egyik s
nem legfőbb czélja. E czikkel, valamint egy
másikkal "Esellőzről" a jövő évi Ug. M. Muzeum
részére igen szivesen szolgálnék, ha e becses
folyóirat tudományos irodalmunk nagy kárára
még nem szünik.

Ő Excja egészsége e hónapban az előbbinél
meglehetősen jobb állapotban van; bizvást meg
csak 4-5 hét mulva szándékozik bemenni. Az
alkari viszontlátásig magamat Tekintetes

Ur

ur tapasztalt szivességébe ajánlva marad.

Szirákon nov. 17. 1853.

Tekintetes Titoknok Urnak

legigazabb tiszteletője
Szabó Károly mp.

(-ső, hogy ...ost

420.
X

5 3 3

PEST 11

Tekintetes Tolnok Úr!

Igéretem szerént nem mulasztottam volna el Tekintetes Urat Ő Excja egészségi állapota felől, melly a hazai tudományosság és különösen a magyar akademia minden őszinte barátját s különösen Tekintetes Urat a legmeltóbban érdekelheti, bármi röviden is tudósítani; azonban Pestről hazajövetelem óta a posta szünetről még csak másodszor megy s az első alkalommal Ő Excja még olly állapotban volt, hogy az orvos és körötte lévők szavai után ni bizonyost sem irhattam volna.

Most már egy hét napja könnyebben érzi magát a gróf, a tüdőhártyagyulladás veszélyessége megszünt, bizonyos orvosi szerek használata után nem olly sokat s nem olly erősen hörög, levés levesfélét jó ízüen eheti s egy hét napja az orvos is nem olly kétkedőleg mint előbb hanem mindinkább biztatóbban nyilatkozik, bár mint hallom másoktól még nem meri egészen állitani, hogy a beteg a veszélyen bizonyosan tul volna. Ő, ki

a

1. Vét. Dec. 15. 1843

Tekintetes Tolnok Úrnak

Pesten.

420. X

a grófot ágyba esse óta nem láttam s míg e
gészen a bajon tul nem lesz terhére lenni nem
akarok, mind ezt csak az orvos s a nála napon
lént többször megforduló családtagok elbeszélé
se után irhatom s magam részéről, a mennyi
ben a gróf rendkivül erös és sokat biró termé
szetében bizni mernek, azt hiszem, hogy ezen
már is nemileg megnyugtató tudósitás után
nem igen sokára sokkal örvendetesebbet küldhet
Tekintetes Ur bizonyosan hönnyebben megtudhat
ja Balassa tanár Ur nyilt vélemenyét mint én;
szerénse dec. 4-dikén, mikor itt volt, a gróf álla
potja bár nem reménytelen de igen aggasztó volt,
a mennyiben mint mondá a veszélyessé válható
tüdöbajon kivül a folytonos láz is, melly teljesen
még most sem szünt meg, lecsüzdendö ~~volt~~, mit e
gészen egymással ellenkező hatású szerekkel, kivá
tekintetbe véve a régi harmadik bajt is, melly a
grófot az utolsó időkben igen elgyengitette, egysze
re tenni nem lehet. Ö emlitette hogy a láznak in
lázra változásától sőt lehetséges viribetegségtől
is lehet tartani, miután a gróf lábai dagadoz
tak s az utasitásokat kajenfeldnek, hi nappal
is

is gyakran, éji 11 órától pedig reggelig mindig az
előzőkben van s tecendőit ügyesen végzi, elö
rulményekre való tekintettel adta.

Hogy szerénsénk Tekintetes Urnak a télen vagy mi
kor mehetünk be, senki bizonyosan nem tudhatja.

Az Ö Excjának szóló küldeménye csak folyó
gyulása után fogom, bár minél hamarabb lehetne,
átadni.

A Sághi féle átadott okleveleket egy pár nap multa
lemásolom egészen, az én irásom szerént 4 ivnél töb
bet ad; még eddig egyetlen igen sokszorosan összehu
zott szót találtam, mellyet teljes biztossággal ren
mernék olvasni. Nem tudom mikor lesz alkalmam
hogy biztos kézből küldhessem; ha sürgetös vol
na, mélóztassék postán tudósitni.

Igen szerénsénk Tekintetes Urnak azon ügyben,
melly Tekintetes Urnak a hazai irodalom érdekében
igen szivén fekszik, mint erről multkor már vöri
den szólottunk is, de e hosszas és rám nézve ne
mileg kényes tárgyat halasztom addig, mig Tekin
tetes Urnál és tisztelt családjánál, reménylem
nem igen sokára, személyesen tehetem tisztele
temet

némi hozzá

420.

temet. Az, mitsén e tekintetben közölkessek, különben is akkora sem lesz késön.

Jövő leveleme a körülmények szerént a hövesiekző vagy a másoktól postával küldöm,

teljes tisztelettel maradván

Tekintetes Fitskonol Urnak

Szirákon dec. 9-dikén 1853.

legigazabb tisztelője
Szabó Károlyval

2 Vett. du. 13. 1853 121

Tekintetes Fitskonol Úr!

Örömmel sietek tudatni Tekintetes Urral, hogy Ő Excja felgyógyulása, melly iránt előbbi levelemben re„ ménygemet fejeztem, minden várakozáson felüli gyor„ sasággal halad. Tegnap, midőn nála bent voltam, már néhány órát az ágyon kívül töltött, a gyen„ gültséget kivéve semmi különös baja nem volt s külömféle tárgyakról élénken beszélgetett; ma pedig már csak nem az egész napot felöl„ tözve töltötte, magát mindig jobban érzi, sőt már szivarozgat is. Köhögése, melly már a be„ tegség előtt több héttel igen gyötörte, csak nem egészen megszünt, hasonlóan a lázas ál„ lapot is. Ezek szerint remenyleni lehet, hogy ha valami véletlen közbe nem jö, uj év körül teljesre belöltözhetünk, mit csak 4-5 nappal ezelőtt feltenni is bajos lett volna.

A sági féle ollevelelet, valamint a legnagyobb hüséggel eszközölt másolatot, a hozzá mellékelen„ dő geographiai jegyzetekkel néhány nap mul„

vn

420. x

va a gróf inspectora Arkai által szándékozon Pestre belüldeni, kit már régóta vártunk de csak épen most érkezett meg.

A lemásolt oklevélből Károly király 1335-dik évi igtató parancsa közölve van de némi hibákkal kiválva a személy- és helynevekben Fejérnél Cod. Dipl. Hun. VIII. Vol. II. 55-57. l. —

Az eszterg. káptalannak erre tett jelentése 1335. szintén közöltetik ugyanott 109. l. hasonlóan sok hibával s a határjárások hosszas leirásának kihagyásával, mi az egész oklevélben a legérdekesebb s az én kéziratom szerint több mint két ivet tesz — Károlynak e jelentést magában foglaló adománylevele 1336-ból, mellyet Fejér bizonyosan látott és ismert, mert a más két levél alatt amaz utal, nincs ugyan Fejérnél közölve; de annak végső része, mellyben Szák Felicián ecsete előadatik, szinte azon szavakkal olvasható Fejérnél e.h. 158. 159. l. azon alig adománylevélben, melly hasonlóan János, Sándor fia, Cselen unokája, mint a királyi család megmentője, részére némelly Szák nemzetség beliek Nógrád megyei Hartyán nevü elhobzott faluja iránt kelt ugyan csak 1336-ban ugyanazon napon, mellyen az általam másolt adománylevél Nógrád megyei 16 Szák-féle helység iránt kelt.

Az 6" Cécjának szóló irmányokat még eddig nem adtam által, de beszélem vele róluk s mihelyt kivánni fogja átadom.

Ezek után magamat további szives jó indulatjába ajánlva maradok

Tekintetes Titoknok Urnak

Szirákon dec. 13. 1853.

legigazabb tiszteloje
Szabó Károly

420.

Szirák dec. 19. 1853.

122

Tekintetes Főjegyző Úr!

Hasenfeld Armin szirák-i kereskedő által ezennel küldöm a lemásolás végett kivitt oklevél másolatát; az eredetit, valamint a még nálam lévő 15 darab Sági-féle oklevelet, nem akarván a véletlen által veszélyeztetni, még e hó utolsó napjaiban, midőn bérlőtörzi fogunk, magam fogom be vinni. Az ide mellékelt helyneévi jegyzeteket méltóztassék tetszése szerint használni.

Ő Exja egészségi állapota a legörvendetesebben s szemlátomást javul s egy két hónap múlva bizonyosan jobban lesz, mint betegsége előtt volt; a mennyiben az előtti erős köhögése s így kihetőleg südőbaja is megszünt.

Teljes tisztelettel maradok

Tekintetes Főjegyző Urnak

legigazabb tisztelője
Szabó Károly mk.

420. x

Tekintetes Főjegyző Urnak magyar akna,
itthonról Urnak, telkén
tisztelő tisztje
Beszterczén.

3

3

420.

123

Tekintetes Titoknok Ur!

Bocsánatot kérek, hogy az igért czikkes mind eddig be nem küldhettem. Már e hónap el„ só napjaiban is gyengébben éreztem magam mint rendesen, egy hét olta pedig az epeláz kinzott s ez idő alatt mit sem dolgozhattam. Csak a mult három napban feltüdtem ugyan folytonosan, sőt már tegnap is többnyire kint járkáltam, de még ma sem vagyok egé„ szen tisztában. Hasenfeld még legalább 4-5 napra ir utasitást s legjobb esetben sem reménylem, hogy egy hétnél előbb teljes erő„ höz juthassak.

Miután én tudom és érzem, hogy májában szenvedek, szándékom ajövő hó elején, mikora atyám, mint értesitett, bétsre néhány napra fejem szándékával, vele együtt a édvizárfür„

döben

420.

löben időzni s az ostani meleg forrás vize
használni; sőt, ha csak körülményeim bármi
áldozatommal is megengedik, Baráton, melly
vize rám két év előtt oly jó hatással volt
legalább két három hétig tölteni. Enélkül tudom ho
elfojtott bajom ismét visszatér, s azon hom
nézetek, millyeket Tekintetes Ur tőlem megü
közve hallhatott, de a mellyek rajtam nem
valhodnak s csak mint több itly ülő embere
nél a máj és lépbaj következményei rosz
ráimban ismét megszállhatnak.

Reménylem hogy Pestre menetelem al
halmával a crisis, mellyet hogy jó hata
sa legyen a legemberségesebb hangon kell
irnom, bevihetem, vagy ha elég erőm és időm
teljes bevégzésére gyengélkedésem miatt nem
lehetne, ost egy pár nap alatt kidolgozhatom

Még csak egy pár bizodalmas kéréssel
vagyok bátor Tekintetes Urat megkeresni. Az Ily th.
Múzeum II. füzetes végén a házmál nem tudom mi
okból nem kaptam meg, az V-dik sem jött meg Szirák
ra, mert a kiadó hivatalban egyszer kijában járván az
után a végen tőltött utolsó napokban sok hirte
lenében végrendim közt a megrendelést elfe
lejtettem. Kerem azért, méltoztassék ezeket s
a következő füzetekre Szirákra utasítatni,
valamint Ő Excja részére azon 1489-diki
oklevelet, mellyet az egyetemi könyvtárban le
nem irhattam, Nyevenki kéziratából B. Fun.
455. l. lemásoltatni. Ha tetszik a kijegyzésben
csak a lapszámra nézve tetszhetsék; egyébiránt
annyit tudok tartalmáról, hogy az oklevél
az őri préposttól vagy prépostságról szól
s töredékesen Hatonnál 1489-re közölve

ie

420.
X

van. Tiatona idézete után jegyezte hi Ő Ex
Ő Excja egészsége most igen megnyug
tató, sőt lehetőleg jónak mondható állapo
ban van; mint ma Fábi Lőrinez úrhoz i
tézett levelébül látom, f. hó 24. napján
Pestre szándékozik menni.

Ezek után magamat Tekintetes Fitol
nóh úr szivességébe továbbra is ajánlva
egész családját őszinte tisztelettel hö
ntve maradok

Tekintetes Fitolnóh Urnak

Szirákon junius 16-dikán 1854.

legigazabb tisztelő
Szabo Károlyuk

3

124

Tekintetes Fitolnoh Úr!

A lérvélben lévő rajzok iránt Ő Excjától megkérdez
tem s ő azt válaszolta, hogy azokat az aca
demia szállásán látta, de sajátt házánál
nem; hanem a huszár, kit szinte megkérdez
tem, emlékezik valami szekerezről, mellyet,
mint ő mondja, Vincze tőle egyszer csak ugyan
elvitt. Annyit tudok, hogy e rajzok Ő Excja
szirákra kihozott kéziratai közt, mellyekkel
vele együtt én ráltam el, nincsenek.

Egészségem bár még nem tökéletesen meg
javult, úgy hogy rendesen dolgozhatok.
Csak anyám levelét várom s ennek vétele
után egy két napra, mikor már őt is bes
zen találhatom, személyesen fogom tenni
tiszteletemet.

4

420.

A napolban valamint a Kölcsey kéziratairól szóló critik összeállításához úgy Thierry „Attila-mondái" fordításához is hozzá fogtam. Reményem hogy ennek is akad kiadója; talán Beibel is megtartja e második részt, kivált ha az első valami haszonat tár. Attilából már 7 ív ki van nyomva s az egész talán, augustusban már megjelenik.

Ő Excja az ős első kötet kijavitását bevégezte s e napokban ugy hiszem már a VI-dik kötetből is dolgozok.

A télen szeretnék Herodotus fordításával foglalkozni, egyik legjobb kiadását már meg is rendeltem: de nincs kilátásom e munka kiadhatásához, legalább mostanában

Jenki

jem biztas s igy nem igen lehet kedvem a sok idős és fáradságot rá fordítani. Bedig iskolák és olvasó közönség számára a görög irók közül e lenne egyik legszükségesebb és legtanulságosabb. Thucydidessel, mellyhez sok kal kevesebb jegyzet kell, azután még könnyebben lész készen, ha csak a legszükségesebb munkáid mellett is kellene valahinek.

Az ohajtva várt viszonlátásig is maga mat tapasztalt szivességébe ajánlva maradok

Tekintetes Főhonoh tárnak

Kálnán junius 24-dikén 1854.

igaz tisztelője

Szabó Károly mk

420.
X

V.a fgl. 1488

125

Tekintetes Titoknok Ur!

Küldöm az igért czikk első részét az Uj M. Museum számára; a másodikat részét, a székely krónika részletes tárgyalását, még e hónapban elkészítve october 1-seje táján be fogom küldeni; az mintegy 4 illyen ivre mehet, mint a jelen kézirat. Méltóztassék a körülmények szerint ezt vagy külön, vagy ha jobbnak tetszenék majd a másodikkal együtt közölni.

Igen szeretném, ha kivihető volna, hogy E. mich e czikkes különnyomatúl egy vagy két száz példányban kiadná s én ebből Erdélybe a székelyföldre figyelemébresztés végett néhány példányt küldhetnék. Emichnek ez igen tetszésbe kerülne s miután munkáimat különben sem díjazta s nem díjazza, e kívánatomat nem tartaná méltánytalannak. Ha Tekintetes Ur ezt helyes-

Tekintetes Tolnay Ferencz Urnak, a magyar academia titoknokának részére Kiszeletével Pesten.

420.

helyesnek és kivihetőnek tartja, méltóz-
tassék iránta legjobb belátása s tetszé-
se szerént intézkedni.

Ipolyi Mythologiájának nálam lévő 20
26 íveit nem sokára biztos alkalommal
köszönettel vissza fogom küldeni; ezekre tet-
némi jegyzeteimet már Zoharra nehi meg-
küldtem.

Thierry Attiláját fordításából mintegy
más fél tonyi nincs még kifizetve. Reménylem
hogy novemberi vásárra ki lesz adva. El-
kezdtem fordítani a „Légendes d' Attila" cz
mű közleményét is, melly amannál épen nem
érdekesebb. Azt hiszem ennek kiadása is
fizetődik. Hallottam, hogy a Revue közé-
lebbi füzeteiben is jelent meg Thierrytől
egy közlemény: Attila és fiai, de e folyói-
ratot e vidéken nem kaphatom.

Holnapután gróf Degenfeld Emil két fiával
és nevelőjökkel egy kis körutat teszek „Nógrád"
ban Szécsény, Fácz, Losonez és Fülek felé, Fülek-
től Terenyeig Haranesvidéken az igazi palócság-
ban. A városok, mellyeket útunkban megtekinteni
szándékozunk, ezek: Ecseg, Hollókő, Szécsény, Fácz,
Fülek, Somoskő, Salgó, Zagyvafő, Sámsonháza, Bo-
gányvár mind Nógrádban. De ezekről sokkal na-
gyobb figyelmet fogok fordítani a palócz szójárá-
ra, mennyiben ugyan azt 4-5 nap alatt tehetni.

Még mielőtt Pestre bemennék, megfordulok
E. Farkasán is Miczkynél a Sz. Miklósi alajos
kéziratai ügyében. Ezekről valamint emlitett
kis körutam netaláni eredményeiről tehintetes
urat leghozzelebb fogom tudósitani.

Ő Excja egészségi állapota e nyár folyá-
tában

420.

tában folyvást eléggé kedvezőnek mond-
hasó. Ez évben még többet dolgozott min-
a multakban. A IV. kötet átnézésével é
hijavitásával hihetőleg még az őszön lé
szen lesz.

A czikk oly sokat késtéért bocsánatot
kérve, - nem vagyok ugyan egészen ura, -
s magamat tapasztalt szivességébe aján
va maradok

Tekintetes Fitolnok Urnak
Szirákon Sept. 12-dikén 1854.

legigazabb tisztelője
Szabó Károly

Szirák oct. 6. 1854.

126

Tekintetes Fitolnok Ur!

A szelely krónikáról szóló czikkem végét, mellynek elejét
még mult hóban beküldtem, jelen postával be szán-
dékoztam küldeni; azonban a dolgozás körben, melly
különben is eléggé fárasztó és sok olvasással jár, a mult
napokban egyik szememnek megfájulása, miután így
gyertyánál sem nem láttam tanácsosnak, annyira
hátrahagyatott hogy még mintegy más fél ív kidolgozása
val hátra vagyok; eddig 3 ivet készitettem el -
e szerint ezen rész az előbbinél jóval hosszabb lesz,
bár lehetőleg rövid lenni ügyekeztem.

Sokan hátráltat a munkában, hogy a kellő se-
gédeszközöl a gróf könyvtárában nem mind kap-
hatók, a meglevőkhöz id, neki alkalmatlankodni ne-
akarva, nem juthatok mindjárt, mikor kellenének.

Ugy hiszem, hogy a kézirat czikki készése, ha
még az eleje szerkve nincs, nem vesz a kiadásban
nehézségbe; ha e volna az eset, méltóztassék a Fe-
lsinteses Ur tudósitni s a levél vétele után leg-
első postával a czikk részben lesz.

420.

5

Ipolyi, kivel élénk levelezésben vagyok, ez
előtt egy pár hétsel írta, hogy M. Mythologiájából
egy példányt számomra Tekintetes Urnál letenni
szándékozik. Igen óhajtanám ezt minél előbb meg-
kaphatni, hogy az utolsó ívekben jegyzendő pótla-
adataimat vele közölhessem. Bizalmatlan létem az
Tekintetes Urat, méltóztassék azt nekem ezimezn
a Teleki ház házmestereket letétetni, honnan v
kamelly alkalommal nem fogják megkaphatom.

Ő Excja a mult hónap utolsó napjaitól fo
va fokkal gyengébben van mint eddigi; igen él
fájdalmai vannak, gyakran aztalnál is hoszat
nyög, némellyik, ha a fájdalom megrohanja, ege
szen le van verve. A borzasztó betig, ha maj
télre bemegy, nem gondolom hogy csak egy is k
türhette mint tavaly. Egyébiránt még minden
nap dolgozik; már a IV-dik kötet vége felé ja
Ezt még ez őszszel az V-dik és XII-dik s így össze
8 kötet leíratásával kész leszek.

Úgy hallom épen most, hogy már néhány
nap előtt fől volt frólnia Batthyánt a hívőrsel
a leghozzelebbi napokban várják is. A gróf rosz
szabbu

3

szabbul létéről értesülve ma estve jött ide gr.
Sámuel is nejével. Ő Excja egyébiránt, mint
a fájdalom engedi, erőtett tartja magát s még
ma is lement az alsó kertbe s tudom a kertje
zesebbiektől rosz neven venné, ha bajait rosz
szabb
szinben képzelnék és híresztelnék, mint ő maga
képzeli és hinni szeretné. Azért kérem méltóz
tassék e tudósításomat, mellyet Tekintetes Urnal
mint mélyen érdekelt félnek tiszt, a legbizalma
sabb magán körleményül tekinteni.

E napokban várom atyám és bátyám leve
leit, mellyek szerint magamat jövőn iránt el
határozhatom. Hihetőleg még e telet Ő Excja mel
lett tölthetem, melly idő alatt a könyv
tárakat használva Anonymus lehetőleg tökeletes
kidolgozását elvégezni bizonyan szándékozom.

Közelemben állana s ügyelezni fogok is tes
re még az őszszel, ha csak időm és alkalmam
lesz, egy pár napra berándulni. Különben már
a tél nem messze van, mikor Tekintetes Urnal
általam eléggé meg nem becsülhető társaság
ban csak néhány órát tölteni is valódi lel
ki

420.
x

5 3 3

hi áldáson és szellemi nyereségem lesz.

Ezek után magamat tapasztalt szíves
jó indulatjába ajánlva maradok

Tekintetes Titoknok Urnak

legigazabb tisztelő
Szabó Károly m.

Tekintetes Titoknok Úr!

Szükségesnek láttam Tekintetes Urat a székely krónikáról
„ irt czikkemre nézve tudósítani, hogy az a részletes vé„
delem és igazolás dolgozása közben, mellyet három
négy nap alatt befejezhetek, már is több mint hat az
előbbieknél jóval szűrübb ivre terjedvén, látom hogy e„
lőleges jegyzeteim után tett számításomban csalat„
koztam, mert e czikket a már bekűldött ivekkel s a
még kidolgozandó részt összevéve legalább is 14 ivre
fog az en kéziratom szerint terjedni.

Lehet hogy e nagy tömeg Tekintetes Urnak
mint szerkesztőnek alkalmatlan is lesz, annyival
inkább mivel már csak egy füzet van hátra az
uj Magyar Muzeum jelen évi folyamából. Ügyeke„
tem volna rövidebb lenni, de felismeretesen dol„
gozva kénytelennek érezem magamat a részletes
tárgyalásba, - mi e czikk veleje, - mélyebben eresz„
kedni, bár igy is hagytam el önkényt eleget, mi
e krónika teljes uj kiadásához használható le„
hetne. Ha Tekintetes Úr az egészet néhány nap

mulva

420. X

mulva meghagyva át fogja olvasni, meggyőződhetik hogy felesleg sokat szaporítani nem akartam.

Ha e czikknek megjelenését az idei folyamban szerkesztési nehézségek nem gátolják, legczélirányosabbnak tartanám azt a novemberi és decemberi füzetekben ugy adni, hogy az első füzetbe jutna a már beküldött íveken kívül még 2 kéziratí lap, a második füzetre csupán a krónika egész tartalmainak birálati tárgyalása maradna. Egy körülbelől ahét részt egészen lenne.

Egyébiránt abba is teljesen meg fognék nyugodni, ha Tekintetes Ur az egészet, akár mint igen hosszadalmas, akár mint ne talán további vitákra vezető czikket, folyóiratából egészen kihagyandónak itélné. Fanulmányom ugy se vesztne kárba, hasznát vehetném akár Anonymus, akár a magyar vezérek és Sz. István korának kidolgozásához, melly utóbbi tervezett munkámra a tanulmányozást és előjegyzeseket már megkezdtem, azon kéréssel, hogy időm és erőm legnagyobb részét erekre fogom fordítani. De hogy fiherrel dolgozhassam, időm uránál kell lennem, s ezért jelen helyzetemben tavaszénál tovább nem maradhatok.

Ő Excja egészsége ismét jobbra fordult. Egy hete már lehet hogy erős fájdalmai enyhültek és némi réfzben elmultak; most igen oly formán van mint télen a télen volt, csak hogy valamivel gyengébb s élesztedve kevesebb. Ugy hallom hogy az idei szüret után, melly ist a jövő héten lesz, nem akar oly sokáig Szirákon maradni, mint a mult évetben.

Ezek után magamat Tekintetes Titoknoki Urának szives jó indulatába ajánlva maradok

Szirákon oct. 20. 1854.

legigazabb tisztelője
Szabó Károly

420.

Szirák octobr 28. 1854.

128

Tekintetes Fiskolnok Ur!

A levél vételével rögtön küldöm egy szirákí jó embe„
rem Dömök Kálmán által a czikk második ré„
szét a 44-dik lapig megjelölve. A harmadik
rész, mellyet most idős nyervе 7–8 nap alatt
egész kényelemmel kidolgozhatok, mintegy 40
lapra telik kézirásom szerént.

Köszönettel küldöm az Ipolyi Mythologiája„
nak szálam olly soká heverte kiveül is, bocsána„
tot kérvén az eddigi késedelemért.

Igen siettve irván röviden csak annyi tud„
tom Tekes Urat, hogy a székely krónikai czikk„
hez szükséges tanulmányaim folytán egy külön„
czikket szándékozom a régi székely írásmód„
ról adni, mellyre már három négy eddig isme„
retlen vagy föl nem használt adatom került.

Ő Excja egészsége lehetőleg helyre állott,
a szüreti családi vigalmakban jó kedvvel vesz
részt. — Ezek után teljes tisztelettel maradok

Tekintetes Fiskolnok Urnak

legigazabb tisztelője.
Szabó Károly

Tekintetes
akademiai titoknok Ur
Lechner

Tekintetes Tekes Ferencz magyar
akademiai titoknok Urnak teljes tisztel.
Pesten.

420.

5
3
3.

emlő"
iegyzés"

420.
X

Tekintetes Fejérnek Ferenc magyar
akademiai titoknok Urnak.

(3 korona utczai
czimzett házban

Tekintetes Fejérnek Urnak.

Tekintetes Fejérnek Urnak

Vettem nov. 16 1854

Tekintetes Fitzhnek Ur!

Tekintetes Fitzhnek Urnak egyik közelebbi magyar költészettörténeti czikkében olvasván, milly hijánosnak a pesti köz könyv-tárak még a mult század végén megjelent magyar munkákra nézve is, sőt nem épen haszontalan munkának véltem némelly nem nagy becsü, de talán irodalomtörténeti tekintetben figyelmet érdemlő magyar könyvek czimeit ide jegyezni, oly megjegyzés-sel, hogy azokat, ha érdemesek volnának, felelő-bizodalmaihoz könnyen megnyerni vagy megszerezhet-ni reménylhetem.

1, Házi orvos frótáraecska azaz bene szerént magyarúl frótló orvos könyvetske. Irta Nedeliczi Vali Mihály (gr. Erdö-di György országbiró házi orvosa) 1759. Győrött 1792. 8. 200. l. (Fáh és fűvekről frótl; van egy helye Jegyzinak igen használható).

2, Kesleny ut, mellyet — — — — hiirtos Tápai Tariz Imre Debrecenben, Margitai János által 1751. 8. (vallásos).

3, a hónapnak minden napjaira való kereszteni elmélkedések, mellyek Angliai nyelven irattattak volt Kéhai Juhász (Richard) S. J. M. D. által. Most pedig magyar nyelvben kiboesáttatnak. s. l. 1753. eszt. 8.

4, Az Ur' vacsorájára való készület — — elmélkedésekkel és könyörgésekkel. Irattak ifjabb Moulin Péter — által. Magyar nyelvre

420.

re fordítással Fatai Ferenez Kelr. Gred. által. Deb
tzenben Nyomt. Margitai István által 1761. esztr. 8.
(A 2. 3. 4. szám. a. egybekötve; a 2. sz. alatt. Ipo
lyiam nézve egy igen becses adat van a varázslókról,
nézőkről stb. 1751. ben; több valódi példabeneid, melly érde
lyi gyüjteményében nincs).

5, Magyar Almanach MDCCXCV. esztr. az Ó Tölgyesia hi
rjával D. D. S. által. Béesben.

6, Dzengiskan Khámok khámja és Karizmai Sultán Mo
hemet történetei, mellyeket — — — vémény és
görög nyelvből fordította Fábel Bálbirtar Beste
Trattner. 1816. 8. (a bevándorlott vémény, ke később
kolozsvári polgár és kereskedő, [illegible] igaz magya
hazafiasággal irt ajánló levele érdekel).

Az 1. 5. 6. sz. egy itteni kereskedő, a 2. 3. 4. sz.
egy itteni földesur birtokában van, kikkel jó ismeret
ségben vagyok; régibb magyar könyvek Szirákon a gr
Fi könyvtár egy pár darabját kivéve nincsenek. —

Ugyancsak a Vrdanyiról irt czikk kövesketébe
érdemesnek tartottam megjegyezni, hogy Vrdány
valamine fia arczképe is megvan Csonakközi Szi
gr. Degenfeld Ottóné birtokában, kinek anyai nag
atyja a Khatona Mészáros gr. Vrdányinak jó b
rátja volt. Magától Ő Excjától, s a grófné fiai nev
jétől Bozóctól tudtam.

Még ma reménylem, némi magyar okleveleket ka
pok egy sziráki közbirtokostól, a hajdan hatalmas
gazdag Korváthi család jószágait illetőleg, kiknek
tőleg a XVII. századból. — Nem vagyok még most kö
vetkezős, elmaradhatam-e az együgyü feltételenység
miatt.

Jerney legujabb munkáját, melly jól kivive s
lehető teljesen összeállitva igen jeles és haszno
munka lenne, érdekkel várom. Ebben lesznek tán
magyarázva a kéziratban magyar imaszavak,
vai is; az Anonymus, Regestr. de Várad s némelly fon
tosabb okleveleki hely- és személy-nevei helyesirása
ben Jerneynél könnyen megegyező kitalálás össze
jegyezve megigazit s nem mulasztom el. A Karsthiai
Kelyneveh után elég bizvást várhatunk tőle. Mihar
még I. Geyza 1075. oklevelében is villam Bysenorum
nomine Farczar super vltoua, a Nyitra megyei
Keszer falunak kéne magyarázni, mellytől a Zsitva
fél napi járó földre folyik, Farczár falu helyest
melly Barsban valóban a Zsitva partján esik.

Sz. Miklósi Alajos kézirataiból Farcsáról egy pár
nap multva elfogom hozni. Nézlye, kivel személyesen
beszéltem itt Szirákon e tárgyban, igen szivesen és ö
röhözen átadni igérte; beszélt valami kiadatlan drá
májáról is. Erdő-Farcsán az ő hátrahagyott könyvei
is

420.

5

3

3

136

Tekintetes Titoknok Ur!

Ma estve késön kaptam meg Tekintetes Ur tudósítá-
sát és küldeményét s azonnal postára tettem
a czikk harmadik részét, melly holnapra még be
fog érkezni. A legutolsó ívet azonban némelly
postlehok végett jónak láttam magamnál tartani
ezt jövő postán azaz 30-dikán küldöm be. E-
gyen egy ív lesz az én kéziratom szerént.

Igen nagy köszönettel vettem a küldött köny-
vet és utasítást. A felső M.O.Min. czikket azon-
ban én munkámban nem használhatom s úgy
hogy figyelembe nem vettem semmi kár; mert az
nem egyéb a székely krónika vala fordításánál,
a megromlott szöveg és a szerkesztők minden
hibáinak és [illegible] tévedéseinek szörül szörn át-
vételével; az én czikkemnek pedig fő czélja a
bírálat. Zombori czikke, melliyet felhasználtam,
e részben némi figyelembe vehetőt adott.

A

Tekintetes Titoknok Urnak

legigazabb tisztel
Szabó Károly m

Borsánatot kérek e hirtelenében öszeir-
kált levél rendetlenségéért s magamat tapa-
tala szivességébe ajánlva maradok

420.
X

Szigethi Gyula Mihály

A mi hijány ~~ezen~~ czikkeinek egy adata az 1695. máiolatról, s a hijegyzett helyek nem használása miatt czikkemben a Székely krónika történetére nézve maradt, az utolsó iven a t[ö]- dalékban ki fogom egészíteni.

Ezzel jelen sietve irt soraimat bereke[s]- ve a több körlendőimet a jövő postán kag[y]- ~~a~~ netalám kifejtelmeméért bocsánatot kérve maradok

Tekintetes Titoknok Uramnak

Szirákon nov. 25-dikén 1854.

legigazabb tisztelője
Szabó Károly m.

U. I. Emich nekem az Ujh. Muz. füzeteit se postán se a házhoz nem küldi, csak a VII. első füzetem van meg ez évfolyamból; igen szíveskedjék Tekintetes Uram, méltóztatjék Emichet ezek postán küldésére föl- szólítni; csak tán lesz annyi emberség (?).

420. x

Tekintetes Titoknok Ur!

Küldöm valahára a folyamatban lévő czikk legvégét, mely-
lyet számtalanszori félbeszakasztás mellett időt és
fegőd estkörölet csak mintegy lopkodva végezhettem
be s lehetőleg szorítottam, hogy a fejtegetésbe talán
igen is mélyre ne menjek. Lesz-e hatása ott, hol én
szeretném, Erdélyben és kivált a székely földön, vagy is
mét szunnyadni fog e kérdés, mint ez előtt, nem tudom;
én a kezdeményezést megtettem, a nyomozást csak az
erdélyieknek lehetne fáklyával befejezni.

Leghozzelebb, mihelyt időre megyek, a régi székely
irásról szóló adataimat fogom összeállitni s ha e rész
beni munkám eredménye megérdemli, közzétésol végez-
hidolgozni. — Igen szeretném sz. István görög oklevelét
is tárgyalni, de magát az eredeti szöveget, mellyet
Szerdahelyi nem tudom közönségessé tette, a latin for-
ditásnak az én szempontomból kevés hasznát veszi
nem. Ez oklevél, ha az eredetit megkapnám, mél-
tó helyet foglalhatna a m. t. társaság által kia-
dandó történeti tárban.

420.

A Horváthi családot illető többnyire csak XVII.
és XVIII. századi okleveleket átnéztem, magyart, hözt
eleget, de a legrégibbet csak 1684-ből találtam; nem külön
érdekűek. Fülében is a szirákon találtató ezen csala
levelek tized vagy huszad részét sem teszik e család
rományainak de még ezeket sem nézhettem mind á
A gróf Degenfeldné okleveleit höz, mellyek
fiaglyon nemzetségbeli Csomaközi család birtokain
egy részével jöttek át a grófnéra, számos magyar v
a XVII. századból első felében Csomaközi, Lónyaiak
van egy magyar 1586-ból is. Ez mint nyelvemlék
a többi pedig Szathmár megye történetére nézve
figyelmet érdemelhet. Vagy száz levelet átnéztem
már Bozóval, de mindre még nem érkeztem; a H
nyadiak korára is akadt köztök vagy 6 darab, mel
lyek már csak a pótlék okleveltárban közölhetők i
ez aprodonként mindig szaporodik, és könnyen száza
telhetne, mihor csak a Bátkai család szathmári jó
gait illető levelei közöl a Hunyadiak korába tarto
zók száma, – mint ezeknek a grófnénál leíró jegyzé
kéből láttam, – magában a lelesti convent levéltárá
ban több mint százra megy.

Szentmiklósi hátrahagyott kéziratait nem sokára
beviszem; úgy hiszem 10-dike tájáu estefen leszünk
[december] Most

Most a gróf egészségi állapota megkedvetlenítő, ha
addig véletlenül rosszabbul nem találna lenni,
az út fáradalmát ugy hiszem könnyen elviselné.

Az én Attilám megjelenését Teibol talán ön
kényt s a nyomda is lehetőleg kiállítottuk és
kiállításai, az utolsó iv már november 1-sején ki
volt szedve, a javítást rég megtettem s a lenyoma
tot maig se kaptam. – Most az Attila-legenda k
fordítását folytatom aprodonként ugyancsak Thi
erytől, adatok megkedvetlenítő teljesen összeszedtem a magyar Attila-monda és hagyomány
megirásához, mit Thierry rég igért, de mind
eddig nem adott. Az egész nem igen sok, de
illő volna már nekünk is e részben a lehetőt meg
tenni s nem a külföldre várni.

Az okajtva várt találkozásig magamat Te
kintetes Tsokonak ur tapasztalt szivességébe a
jánlva maradok

Tekintetes Tsokonak Urnak

Szirákon nov. 28. 1854.

legigazabb tisztelője
Szabó Károly mk.

420.

Pest. május 6 1886

Tekintetes Titoknok Ur!

Mihelyt szerencsém visszaértem, egyik első gondom volt a boldogult gróf hátrahagyott irományai közt található mindennemü rajzokat, hasonmásokat és pecsétnyomatokat, mellyek a „Hunyadiak kora“-hoz voltak szánva s mellyeket már előbb összeszedegettem, pontosan följegyezni. Igéretem szerént közlöm ezek jegyzékét, hogy igy Tek. Titoknok ur tanácsa és megegyezése nyomán a grófi örökösök által kiadandó V. XI. és XII-dik kötetekhez a mellékletek tervét megállapithassam.

1. Mátyás király képe (ha nem csalódom az Ambrasi gyüjteményből, már ismeretes).
2. Kinizsi képe (gr. Teglevich Fábortól).
3. Friedrich császár (Bécsből). — E három kép lenne legczélszerübben az ötödik kötethez mellékelhető, Mátyásé elöl, Kinizsié a kenyérmezei ütközethez és Friedrié alább valamelly alkalmas helyre.
4. Szilágyi Erzsébet képe (Barabás rajza, Waizel könyomata 1847-ben eredetileg gr. Andrássy Károlynál Krasznahorkán). Ezen kép is alkalmazható volna az V-dik kötethez Szilágyi Erzsébet halálánál, azonban szándéka volt-e a grófnak ezt itt közleni nem tudom, rajzot e képről, mellyet kifogás alá lehetne adni, nem vésetett.
5. Mátyás király képe, taller nagyságu de sajnálatos körben föliratt nélkül. Honnan van véve nem tudom, hihetőleg Bécsből.
6. Mátyás király képe taller nagyságu körben, Mathias Rex Vng. Boe. R. et Dux Auf. körirattal. — Ezt utolsó kép az, mellyeket az ötlevéltár két kötetéhez, még pedig az előbbit a XI-dikhez (1460-1477.), a másodikat a XII-dikhez alkalmazhatónak vélvén, a Dux Auster körirata csak a XII-dik kötethez járulhatván.

Ezeken kivül van még

7. Szilágyi Erzsébet elefántcsontról vett mellképe a rajta lévő föliratal. B. Józika Jánosnak Döbrentseivel s ez ő Excjával közölte. Ekképen vagy is müemlékül azonban ő Excja a Hunyadiak kora I. kötetében 54. l. gyanúsnak nyilvánitotta, és igy nem hiszem, hogy ő e mellképet, bár Döbrentseitől annak rajzát elfogadta és megtartotta, közleni szándékozott volna.

8.

8. A régi Hunyadi-kastély Temesvárt 1849-diki állapotjában. Mint a „Temesvarer Zeitung" tavalyi valamelyik számának mellékletét ő Excjával valahi szívességből körülöttse. Ha használni akarnók, csak a m. t. társ. által kiadandó VI-dik kötethez lehetne mellékelni, mellyhez a gróf Magyarország XV-dik század térképét akarta, mellyet ezt azonban még állotni kell. A VI-dik kötethez jóketne még talán Buda ismeretes rajza és Hunyad Vára is.

Ezekből eszerint a grófok által kiadandó 3 kötet, sőt még a VI-dik kötet mellékletei kiállíthatók; csak a most sajtó alatt lévő XI-dik kötet előképéről lehet kérdés, mellyhez én az 8. szám alattit inkább ajánlanám, mint a Kinizsi képet; mert jól lehet Fek. titoknok ur nyilatkozata szerint metszés végett Tyrolernél van is (maga az Urlaky által irónnal rett igen jó rajz nálam van), hogy azért az Oklevéltár hoz lett volna számva, nem gondolom.

A XII-dik kötethez mellékelnő hasonmások ezek:

1. Mátyásnak 1482-ben Kleinburg városa részére adott vámmentességi levele a király aláírásával.

2. Beatrix levele Kassához, Esztergomból 28 Oct. 1481. (hibásan, 1491. helyett). Beatrix aláírásával. Ezt a gróf a tartalom és minden körülmény ellenére a hibás kassai hasonmás után 1481-be az Oklevéltárba be akarta venni; azonban szerintem több későbbi levelekkel csak az Oklevéltár végén lehet közölhető egyedül az aláírás végett. — Ezen echtiset alá jön

3. Corvinus János 1498-diki nyugtatványa 1000 arany forintról, Corvinus sajátkezű aláírásával.

4. Lászlo király 1494-diki adománylevele Tokaj várától szapolyai részére. A m. akademia eredeti példányából ő Excja a királyi aláírás végett hasonmásban s magát az ollevelet azért is akarta közölni, mert szapolyai régibb tetteire némi világot vet. Hasonmás erről még nincs véve.

Én magam vettem még egy hasonmást Corvinus Jánosnak, hajól emléke zem, 1491-diki sajátkezű aláírású rövid leveléről, mellyet a gróffal [illegible] 6. Jeszenákné szül Forgács grnő a grófi levéltárból közlött. Ezen hasonmást azonban mind eddig meg nem találhattam. De levén Corvinusnak másik levele talán nem is mulhatatlan.

Hogy a XII-dik kötethez a szokott hét darab hasonmás, mennyi a X-dik hez járult és a XI-dikhez már munkába van adva, lehetne még egy pár szeben, Beszerezve vagy Kassa levéltárából szerezni, már csak azért is, mert [illegible] az

az eddig emlitettek közt csak egyetlen egy van igazán a Hunyadiak korából. Ez még nem kész, mert e kötet csak jövő évben jöket sajtó alá.

Pecsétnyomatokat ezeket találtam:

1. Hunyadi László gyürü pecsétje czimerrel & Co. (Ladislaus Comes) betükkel verés pecsétviaszban.

2. Ugyan illy czimerü nagyobb pecset (gyürüs holló, hold és csillag) csak félig meglátható körirattal (Hunyadi László ?) — Gipsz lenyomat és ezről 3 nyomat veres pecsétviaszban

3. Még nagyobb Hunyadi-pecset és czimer hasonló körirattal. Egy pecset viasz nyomatban. [E három egy kis hatulyában, aligha nem Erdy urtól.

4. Kassáról egy levél mellett egy pecset érez és gypszöntetben. Sigillum univers. — — (talán Nob. Regni Hung.) körirattal, egyszerü kettős keresztkarmay heggyen. — Mind e pecsétek talán a XIII-dik pótlék oklevéltári kötethez lehetnek legalkalmasabban mellékelhetők, a Hunyadi László levelei már hi vannak adva és igy e levelekhez a pecsétek nem járulhatnak.

[1] Ez rajzban is magam [illegible] Hunyadi-János [illegible]

A már megjelent kötetek acéltábláiból ezek vannak meg. 1, Albert 2. Erzsébet. 3. Hunyadi János. 4. László király. 5, Hunyadi László. 6, Albert és Erzsébet. Ő igy csak az I. II. és X. kötet acéltábláit vette magához a gróf; a III-dik és IV. dik köt. 6 acéltáblája és a X-dik kötet hasonmásai 7 rézlapja bizonyosan vagy már az akademia birtokában vagy még a rézmetszőnél lesz.

Mihoviczcsnak az 50 ft előleget átadtam s ő minden jót is igért; azonban még nem tartom felesleginek tekintetes Uras bizodalmasan kérni, méltóztassék őt ha szükség lenne, szorgalmazni. A neki szükséges időnkénti fizetésről valahogy csak gondoskodom, bár még most a gróf jószágainak jelen oktalan s terhes állapotjában a pénzt egyik vagy másik testvér ugy szólván csak emberségből előlegezi. Annyira azonban bizom, hogy ha 3—4 hét multva bemázza s egy uttal betére is bemegyek, mind Mihovics részére, mind a hasonmások papirosvárt vihetek pénzt s elhat a rézmyomóval is megtekintnők az egyességet.

Én részemről minden lehetőt elkövettem és elkövetek, hogy a XI-dik kötet augustus- vagy septemberben megjelenhessék, és igen sajnálnám, ha akár a mesterember kanyagsága miatt, — a nyomda maga most jól dolgozik, s már a 16-dik ivet kijavitottam, — akár, mit előre föl sem akarok tenni, pénzhiány következtében az akademia e kötet jövedelmének fölvehetésében egy évig hátra vetetnék.

A

5 3 3

Tisztelt Fiskolnok Ur!

Minap alkalmam lévén egy itteni jó birtokú családi, az Ipárvi Farkasok levelei végig tekinteni, ezek közt találtam 6 vagy 7 darabot az Árpád házi királyoktól 1262–1270. évekből, mind eredetieket. Ha az academia diadrendő ollevélgyüjteményébe ezeket fölvenni jónak látná, igen szívesen ajánlkoznám legközelebb is postosabb lemásolásukra. Hiszen több darab is találkoznék, mert mintegy fél óra alatt csak futólag tekinthettem meg az 5.600 darabból álló levélgyüjteményt. Vannak közöt XV. XVII. századi magyar törvényes iratok is, mellyeket, ha időm lesz, szándékozom szintén lemásolni; a Hunyadiak korából is van vagy 8 db, többnyire csak geographiai értelmü; ezeket a postán közös számára másolom le. A birtokosok, akik jóra való fiatal emberek, minden levelekhez szívesen átengedik használatra.

Bátor vagyok ezen kívül Tekintetes Fiskolnok Urat felkérni, méltóztassék a Hunyadiak korához mellékelendő lépek megszerzését, ha netalán még el

[illegible]

420. +

Tekintetes Fiskolnok Urnak

Szirákon május 4-dikén 1853.

legalázatosabb tisztelője
Szabó Károlyt

U. i. Ide jegyzem még Tek Ur multkori kérdése, tekintetében, hogy Nyáry Pál lakása Erdő-Farcsán van s utolsó postája Vácz. Hiszem, hogy ha most napokban könyvtárát átnézhetem, ha benne valami ritkább és becsesebb darab találkozik, azt a nemzeti akademiának a legszivesebben átadja. Talán még anyjától [illegible] régi könyvgyüjteménye van. Maga is meglátogatnám Szalában, [illegible]

Tekintetes Fiskolnok Urnak
Szirákon május 4-dikén 1853.

legalázatosabb tisztelője
Szabó Károlyt

U. i. Ide jegyzem még Tek Ur multkori kérdése tekintetében, hogy Nyáry Pál lakása Erdő-Farcsán van s utolsó postája Vácz. Hiszem, hogy ha most napokban könyvtárát átnézhetem, ha benne valami ritkább és becsesebb darab találkozik, azt a nemzeti akademiának a legszivesebben átadja. Talán még anyjától [illegible] régi könyvgyüjteménye van. Maga is meglátogatnám Szalában, [illegible]

s mi a gróf leiratait illeti azok mind rendben megvannak, az egy iv hijányával, mellyről már bővebben beszéltem. Ha az academia ezeket minél előbb át akarná venni, ezt alkalmilag eszközölhetném, különösen a már kinyomott s közétett leiratait többszöri átvolgozásban s a nem a Hunyadiak korára tartozó más iratokat legelső alkalommal átszolgáltathatnám.

Az academia igényét illetőleg a gróf által megtartott 50 példány részben megis fizetett árára nézve jónak látom Tekintetes Urat tudósítani, hogy előttem a mult napokban, mikor Pesten gr. Sámuellel a Hunyadiak kora ügyében bővebben kellett szólanom, a gróf mintegy megüzenve egy nyilatkozott, hogy azt már az academia bizonyan nem fogja követelni. Azon esetre ha az academia ez igényéről egyenesen le nem mondana, a gróf mintegy megüzenve egy nyilatkozott, hogy azt már az academia bizonyan nem fogja követelni. Azon esetre ha az academia ez igényéről egyenesen le nem mondana, legczélszerübbnek látnám azt még az osztály előtt, – melly talán már jövő hóban munkába fog vétetni, – emlékezetbe hozatni, mint régi s az árúlötöbre nézve közös terhet, osztály közben vagy után a teher még zokábban esnének.

Ő Exczja Szirákí időtöltési könyveinek ekimtárával lévén vagyok s azt a pénzügyi könyvek jegyzékével kiegészitve első alkalommal át fogom adni. Az egész összesen 5-6000 darab közt lesz.

Én ideiglenesen, legalább is az osztály bevégződéseig és igy még egy pár hóniapig bizonyosan Szirákon lakom; azért mind Tekintetes Urnak ne talán e leveleimre adandó válaszát, illetőleg utasitásait, mellyet a legbizodalmasabban kérek, mind az ellátandó hasonmások lenyomatait Bagon át ide kérem küldetni.

Bocsánatot kérvén e terheléséért s egyszersmind köszönetemet fejezvén ki Tekintetes Fiskolnok Urnak azon legelőzékenyebb szivességéért és bizodalmáért, mellyet a Hunyadiak kora bevégzésének ügyében iránt am oly élénken tanusitott, s mellynek köszönhetem legfőképen b. Eötvös József alelnök Urnak is iránt ami bizalmát s ez ügyben teendő legczélszerübb intézkedését, teljes tisztelettel maradok

nem készülnek, lehetőleg sietetni; minthogy az
V-dik kötet nyomtatása julius elején bizonyosan
bé lesz fejezve, s igen óhajtanám hogy ezen kötet
még juliusban vagy legalább augusztusban meg-
jelenhetne.

A Kőrösi Krónika épen most van kötés alatt
a héten Szilágyi Sándor barátom testére felmenvén
személyesen fog szolgálni belőle egy tiszteletpél-
dánnyal, lévén annak az ily M. Muzeumban
leendő ismertetését. E vállalatunkban eddig se
nem nyertünk, se nem vesztettünk, azonban újabb
kori történetirodalmunkat egy használható for-
rással gyarapítottuk. A következő másodikba
tetbe Lugosy és Szilágyi István kiadó társa-
ink mit és mikor fognak közölni, még nem tud-
juk; kívánom hogy az ő kötetök még érdekesebb
leend. A szükidő alatt Kecskemét, Czegléd, Ka-
és Abony levéltáraiból hihetőleg ismét összeszed
hetünk egy kötetre valót; Hód Mező-Vásárhel-
ről

ről már igértek egy krónikát (?) de ennek be-
csébe és tartalmába nem igen bízhatok. Az
ottani levéltár igen új s krónika hihetőleg leg-
újabb kori compilatio lehet.

A szünidő alatt Anakreon dalait teljesen
fogja dia léfrini Szandelhozván, ennek különbö-
zo kiadásait s a szükséges segédkönyveket bátor-
leszek Tekintetes Úrtól julius vagy augustus el-
mikor testre egy pár napra minden esetre fel-
megyek, a könyvtárból használatra kikérni. Kerekes
Thucydides, vagy Anonymus folytatására nincs
időm, annyira el vagyok foglalva hivatalos teendő-
immel, a könyvtár rendezésével stb. jövő iskolai
évben azonban reménylem többet tehetek.

Most Tekintetes Titoknok Úrnak a kérdéses
egy pár pont iránti rövid válaszát bizalmasan
kérvén, teljes tisztelettel maradok

Tekintetes Titoknok Úrnak

N. Kőrösön maj. 21. 1856.

legigazabb tisztelője
Szabó [illegible]
tanár.

420.

Szirák aug. 16. 1856.

104

Tekintetes Fitolnok Ur!

A néhai gr. Teleki József kéziratait illetőleg szükségesnek láttam Tekintetes Fitolnok Urat értesíteni, hogy a Hungadiak korán tartozó minden irományok, u. m. az őszöri kidolgozás mez a fajtó alá készítés, harodik átdolgozás volt) és számos ezekkor tartozó jegyzetesnők, mellyek még némelly részben felhasználatlanok, az általam fajtó alá adott V. és XII.-dik közetten, ~~küld~~ s a VI-dikna utolsó kidolgozásán kivül, mellyet előlegesen dolgozni a" karva magamhoz vettem, mind itt Szirákon a kastélyban vannak, s Bozó és a grófné azalat az academiának bármikor rendelkezése alá adni kész.

A Tekintetes Ur által emlegetett hivatalos tudósitások, levelek seb. tudom hogy a gróf ~~kéziratai~~ levelezéseinek roppant halmaza közt franaszét megvaltak s Szirákon maradtak; de azokat már most Bozó, kivel ez iránt beszélsem, elóadni nem lehet kéjes vala.

Tekintetes Toldy Ferenc ez magyar akademiai Aristarchnak Urnak Kellies ajtz" kezével.

Pesten.

PEST II 22/8 56

420. x

5

3

3

merz a számtalan csomag levelekkel együ
hihetőleg meglemmisítettek. Én egész sze
rény fiókokat tettem meg tavaly a gróf
Shivatalos iratainak, de ezeket most ott
találom. A mit ne talán könnyü szerrel el
helyezhetnek, a klny. korához tenni el nem
lasztom.

Ezen kéziratok több ládát fognak megt
teni, s elszállitásuk nemi költségbe és gondo
kodásba kerül, mi most egy fuss alatt alkal
vel beszállitásakor mellőzhető vagy kevesb
lett volna. En még augusztusban itt maradok,
ha megbizást és utasitást kapnék, mind a
becsomagolást mind a behállitáste lehető alka
lommal elvégezhetném; különben a dolog
nem sietős, s Dunfalvy ur szüretre ide
igérkezvén, ekkor ez ügyben maga még jo
ban eljárhat.

A hátralévő négy, pótlékkal öt kötet
kiadása iránt méltóztassék Tekintetes Fiscalis
Urnak az academia határozatát kérgetni,

jövő augusztusban a gr. Zelebich által kiadandó
harmadik darab kötet is kiléssz adva, s ha az
egész valaha világot akar látni, minél hama
rabb jó volna dolgoztatni; mivel egy kötetes
ezekből fajtó alá készíteni egy év alatt, a mint
most a munkát gondosabban megtekintettem.
Sem én sem lenki a világon képes nem lehet,
és igy a befejezés még sok évet kivan. A
VI-dik, VII. és VIII. kötetek az öt elsőnél
igen igen sokkal terjedelmesebbek, s itt az
ujra dolgozás, pótlás, beigtatás, javitás
mondhatatlanul több időt és figyelmet
kivan mint magában a tulajdonképeni tör
ténet előadásában.

Arpádkori okleveleket a gróf oklevél
másolatai közt nem találtam; a már bemuta
tott darabokat, a nálam még körözőn lévő né
hány másolattal együtt, egészen fajtó alá készitve
befogom Ftei Urnak Septemberben vagy octoberben
körözről küldeni, az "acad. oklevéltár" számára.

Ugyancsak Septemberben a "Prünich" alatt
ezára.

420.

5 3 3

N. Kőrös apr. 9. 1858.

Tekintetes Fitsolnok Ur!

Mondhatatlan örömmel vettem Tekintetes Urnal hozzám intézett levelét, s arra azonnal válaszolni legkedvesebb kötelességemnek tartottam; igen örülnék, ha Tekintetes Ur Bánfalváról megjövé levelemet asztalán találhatná.

A Kazinczy Urral tervezett vállalat előmozdítására tehettségem szerint közreműködni most és jövőben a legszivesebb készséggel ajánlkozom; s Önnyelvmust a legénységesebb rövid jegyzetekkel Tekintetes Urnak rendelkezésére örömest át fogom adni. Csak az időre nézve kérek rövid várakozást, hogy a fordítást és jegyzeteket gondosan átnézve leírhassam, mit hamar megtenném ugyan, ha csak ezzel foglalkozhatnám, de óráimon kívüli könyvtári dolgomnak kívül most mintegy 6-7. napig még a Thierry nek szóló jegyzetek kidolgozása veszi időmet; e génybe, mellyeket meg március ra igértem Almási Balogh Pál Urnak s egy két múlva viszek magam be Pestre. — Csengerynek is kötelezve vagyok megkezdett czikkem folytatására; pedig még nem vagyok egészen kész tanulmányaimmal Tolt horára.

Tekintetes Fitsolnok Urnak

legöszintébb tisztelője
Szabó Károly mk

T 3

420. X

...ejárnék Kőrösön, Kecskeméten, Abonyban Czegléden stb. a török ollevelek összeszedésben, ha erre nézve az akademiától megbízást nyerni szerencsés lehetnék.

Augustus végén vagy septembe legelső napjaiban Kőrösre visszamenet ismét Szolnokon Pesten egy vagy két napot tölteni, s akkor igen örülnék, ha Tekintetes Urnal ez ügyekben, ha bár csak röviden is, értekezni alkalmam lehetne, mire nézve nem fogom elmulasztani, hogy személyesen tegyem tiszteletemet, előre is bocsánatot kérvén Tekintetes Urtól általam elrablandó becses perczeiért.

Addig is magamat tapasztalt szíves jó indulatába ajánlva teljes tisztelettel maradok

Tekintetes Fitsolnok Urnak

legöszintébb tisztelője
Szabó Károly mk

T 3

Zsolc határra. Azért e munkáim miatt majus végéig kérem a határidőt kéziratom beküldésére a mihozva biztos reménylem, hogy a munkát becsületesen elvégezhetem.

A mi a munka díját illeti, sokkal inkább szívemen feküdnék az ügy előmozditása, és sokkal több hálára érzem magam kötelezve Tekintetes Ur irányában minthogy ezt munkám átadásához föltételül kihelyezhetném. Azon esetre, ha a vállalat jövedelme bizonytalan, sőt talán áldozattal járna, Tekintetes Urat és barátjától, mint kiadótól semmi díjt nem volnék képes elfogadni; de ellenkező legkedvezőbb esetben is szivesen megelégszem azon díjjal, melylyel az a vállalatba fölveendő más munkák ivenként fognak díjaztatni.

Anonymusnak nagyobb szerü kiadására nézve ha szerencsés volnék is fölkérlettatni, ez évben legfeljebbre sem merném ajánlkozni; jövő évben ha a Hunyadiak korában, mint ügyelszem és reményleni, jól előhaladtam, igen örömest folytatnám és kiegészitenem eddigi dolgozatomat, mely ből alig egy hetedrésze hiányzik.

A nyáron és őszszel csak nem kizárólag a Hunyadiak korát akarom dolgozni, mellyben a télen dolgozó szobám áthozott vas kályhájának füstje miatt jóllehet kevesebbet haladtam, mint okvetlen volna. Kérek legyen ez ügyben Tekintetes Urat bizo-

bizodalmatlan kérnem, méltóztassék oda hatni, hogy a nyomatás megkezdéte, mit külömben nem sokára megindithatnék, ne siettessék; mert a geographiai munkában, mig az egészet át és át nem dolgozza az ember, mindig van javitni s pótolni való; inkább majd a nyomtatás menjen gyorsabban ha egyszer megindult. S aztán az elveszett egy ivnyi kézirat restituált szövegébe is csak akkor nyughatom meg igazán, ha az egész Fejér Codexen s más forrásokban minden illető adatait tökéletesen összeszedhettem és földolgozhattam; mi csak az egész munka folyama közben alkalmilag lassankint történhetik. — Az én véleményem szerint szeptemberben a nyomtatást megkezdve a 40 ivre tehető terjedelmes kötetet, a mellékleteknek tetszésével együtt jövő martiusi vásárra lehetne kiállitani, hamarabb a munkát aligha győzném valódi kellő lelkiismeretességgel végre hajtani. A következő hetedik kötetes, mellynek tartalma nem kivánn olly részletes kutatást, de terjedelme sem olly nagy, még 1860-ban ó hajtam kiállitni, igy összesen 3 év alatt hét kötetes adva, — minél többnek megbirására tanári állásom mellett gondolni sem merek.

Holnap szándékoztam Pestre, de közbe jött dolgaim miatt ez utamat jövő szombatra halasztottam. Igen le leszek kötelezve, ha Tekintetes Ur

holnob

Ivanyi még előtt is augusztusban, midőn már szándékozik

telnok Úr szives lesz elölegesen szót tenni F. Foth Lörincz pénztárnok Urnál april. may. juni usra járandó negyedik évnegyedi 100 ptt munka. díjam iránt, hogy bestre menve e pénzre biztos. san számithassak.

Addig is mig rékány nap múlva személyesen tehetem tiszteletemet, egész családját szivesen üdvözölve, a legmélyebb tisztelettel maradok

Tekintetes Fitolnok Urnak

legigazabb tisztelője
Szabó Károly mpk

V. Kőrös junius 18. 1858.

Vol. — 20

Tekintetes Fitolnok Úr!

Kötelességemnek ismerem, hogy az ígéret Anonymus fordítását még most nem küldhetem be, sőt kényszerülve vagyok egy fiár heti haladékot kérni. Ne valamint már fele kész, úgy a másik fele is kész lesz 14-15 nap alatt. — Magam sem gondoltam, hogy ennyi munkám lesz vele; mert most a fordítást is úgy szolván átdolgozom, minden modern szavakat ész szólásokat mellőzve s a magyar Anonymusnak úgy szolván ódon színt adva. A hunfaricusok vissza fordítására is igen ügyelek, s a magyar igeidők használatában a régi irók gyakorlatát követve szolgalatosan akarom követni; a jegyzetek is sok dolgot adnak, mert valamint hősznak lenni nem akarok, úgy sok állitást ellenvetlen nem hagyhatok. Ügyelszem a közép utat legjobban eltalálni.

A Hunyadiak korával lassanként halado. A nyomtatást az érettségi vizsga befejezésével aug. 10.-dike táján óhajtanám megindittatni s akkor szünetlen nélkül nyomatva kész lesznek a mintegy 40 ivnyi kötetet jövő januarius, vagy februariusban befejezni, hogy

marad.

106

420. x

marzinai vásárra árúba jöhessen. A hövesiekre kétedik hóra kevesebb nehézséggel, hamarább fog megjelenhetni, mint ez az ifjonyi sok utánnézést kivánó geographia.

Az akademia sorsa, mennyiben róla tudnánk lenni, a vidéken az érzelmes emberek előtt homoly aggodalmat keltett, nem enyészik-é el ezen nemzeti intézet is, ha már az alapitványok viszavonásáról homolyan lehet szó. A közönség egyenül a Hirnök Közlöny jun 3-diki levele által van ezügyről kissé bővebben értesitve, s feltünik előtte, hogy a pesti lapok ez ügyben hallgatnak.

Ha az Anonymus ügye sietős, méltóztassék iránta tudósitni, hogy a már kész ivek, ha sürüség, postan azonnal beküldhessem.

Sajnálattal szégyenlem, hogy valamint Anonymussal annyira elmaradtam, ugy a Tanyadiak korából már négyszer 100 pfrtot előlegezve még semmit le nyomattam: de az elsővel még ebben a hónapban körülbelül kész leszek, a másodikban pedig edigi jegyzeseim és tanulmányaim nyomán az augustus és Septemberi szünidőben, mellyes kilátásaim ezre fordítok, igen sokat fogok haladni.

Tekintetes Ur családját a legszivesebben
köszöntve teljes tisztelettel maradok

Tekintetes Titoknok Urnak

legöszintébb tisztelője
Szabó Károlynk

5 3 3

104

Székely népdalok.

I – 171.

420. x

Felküldve Dolly Ferencz magyar
akadémiai tiszteletbeli tagtól, Nagy-
Szelindek
Szelindek.
Perlen.

5 3 3

Népdalok.

I.

Az én szélem három szék,
Egy virágot ott lelek,
Magyarország nagy ország,
De nincs benne szebb virág.

Félben mint a hó fehér,
De piros is mint a vér,
Ha nyárba' megbarnul is,
Gyöngyvirág ő akkor is.

II.

Árva vagyok, nincsen senkim,
Szegény vagyok, nincsen semmim,
Ha kell hagynom a helységet
El kell hagynom érted téged.

Szirka kis ruhám *) elveszem,
Már nem lehet örömjegyem,
Gyászra hangolott élesem,
Gyász kis ruha illik nekem.

*) kendő

420. X

III.

Ki jö amott a sözében
Fekete hosszu zeleben?
Fel van övve mind két ujja,
Szerem! ha hyurtám volna!

Hogy búcsujat lecsókolá
A lovát megsarkantyúzá,
Nincs azóta kedvem nyugom,
Nincs egy jó ivü falatom.

De ki esendes ez a legény?
Kösöli kézzel ballag felém,
Néz emide néz amoda,
Lába botlik ide s tova.

Vrd meg uram! a legényit
Rezervának maradt ezelőtt,
Sok illy hiserőst ohajtol,
Ne fely hyurtám. hüd maradol.

IV.

Jesü galambom, szivem érzsók!
Ne mondd nekem: csalfa vagyok,
Egy szeretőm mint istenem
A szép Erzsi s'ő" mindenem.

Egy fő czélom: boldogúlni
Egy az ezhöz: tetted élni
Egy a hely: e szép hazában,
Szekely földön, szabadságban.

Egy nap vagyok csak az égen,
Egy hold fénylik a bús éjben,
Nekem te vagy napom, holdam,
Hej Erzsikém, hü galambom.

420.
X

V.

Állj meg nekem kapuzábé
Ki jársz ebben mellettedbé,
Be szeretőm hajlékába,
Szép szerelmem rablására?

Te esküdnek hű tanúja!
Nyílik-e másnak ajtaja?
Lelel-e más ~~n~~ hívására
Nyílva szívemnek bújára?

Ha szerelmét tán susogja,
Másnak ott hűtlen ajaka,
Akkor zábé, ifjan hozzád,
Gyász panaszkat ahajtsok rád.

Midőn amaz libiseri,
Agyürüjét másnak igéri,
Szél leguintsen gyászt elébe
Jutson a bús thúr ezébe.

VI.

Vajh ki büszke ez a legény!
Magas kalap van a fején
Azt is amúgy félre tette
Zekéjét fel vállra vette.

Szép barnaszeg legény igaz,
Igen fenkás, nagy hóba az,
Csak ezendeles házba járós,
Szeresője mind viganós.

Már biz annyi, ha mind az is,
Lehet tőlem papucsos is,
Az én gyuriám nem szeret más,
Csak magamszerü krokolyást.

VII.

Ég az avar, a tetőn,
Gonosz legény szüzet lön,
Ég a lány is ide ben,
Égési alszerelem.

Hogy

Hogy ha én azt tudhatnám
Nem érettem égsz babám!
Mint folyt az Ol vize
Bennem egy göböke.

Gyönyörg a füst elé,
Ki a szél dél felé,
Ki babám! a fess megöl,
Ne fusz a legény elöl.

(Kiirtam egy Kolozsvárra öszeiro dalgyüjteményb

V. Körös marz. 17. 1859.

138

Tekintetes Fitzkoh Ur!

Akademiai szélfoglaló értekezésemben megtehetősen előkészületván reményleni, hogy azt ezen hónapban bevégezhetem s vagy april. elején vagy legfelsebb 18-dikán felolvashatnám. Kéren Tekintetes Urat méltóztassék szi„ lágyi barátom által megizenni, mennyi idővel szükséges a felolvasás előtt a bejelentést megtenni; mert aprilis 4-dikéig a teljes kidol„ gozásra s e mellett az előleges bejelentésre, mit csak az értekez„ zés bevégzése után tehetek, aligha jutna elég időm.

Bizodalmatan kéren Tekintetes Urat, lehet-é kilátása a tervezett gyüjtemény kiadására; ez esetben én Anonymus fordi„ tását szívesen Tekintetes Ur rendelkezésére hagyom; ha azonban a gyüjtemény kiadára nem találna, hajlandó lennék azt Ráth Mór nak átadni, ki bizton létemben ez egy füzet kiadására s ha sike„ rét látná, a többiek átvételére is ajánlkozott. En soktal ked„ vesebb hagynám azt a tervezett gyüjteményben; de nem gon„ dolom, hogy a könyvárusok a mostani viszonyok közt erre vállalkozni hajlandók lennének.)

Azon esetre, ha az Ily Nemzeti Muzeumból feleleg példányok még volnának Tekintetes Ur rendelkezése alatt, bátor vol„ nék a tavalyi évfolyamból egy példányt kérni, hogy igy e„ zen

420.

5 3 3

zen folyóiratos hiegészithessem. Ha egyébiránt bmich nem akarna adni: leghözelebb Pestre felmenve meg fogom szerezni.

A jövő hóngban Pestre felmenve szándékom ott a könyvtárakból több a X. századi magyar történetre tartozó forrás hat kijegyzegesni, mire nézve Tekintetes Ur tapasztalt szives jegyeket es utasitásához fogok folyamodni.

Addig is magamat Tekintetes Ur szives jó indulatjába ajánlva teljes tiszteletel maradok

Tekintetes Fiuknok Urnak

igaz tisztelője
Szabó Károlym k

420. X

Tekintetes Tóthnak Úr!

A „Hunyadiak kora" ból alkalmilag küldök 9 ív kéziratot; a többi még a dolgozás közbeni visszatekintés és pótolgatás végett magamnál tartván, míg pün„kösd után személyesen felmehetek Pes„re.

Az eddig küldött és általam kijavított négy ív nyomtatványon kívül még épen 8 ív kéziratom volt fen Pesten Feleste Somanál a 97-160 kéziratlapig; ezek közzül néhány utolsó wes Feleste halála u„tán az ő asztalfiókjában láttam s Ring el is tette, a többi úgy hiszem a fiedőnél volt már; az óta az ötödik ív nyomtatványt nem kaptam; talán nem te„velyedett el a kézirat Feleste irományai közt.

Most már mind inkább lépek vagyok fekeseb„ben találni a geographia vég kidolgozásában s a szünidő legnagyobb részét erre fordítva a VI-dik közeles minél hamarább befejezni szándékozom: de egy ember ereje s annyira elforgácsolt, házi gondok által is igénybe vett ideje ily isonyú lassú és fárasztó munkában csak lassan mutathat eredményt.

Általe„

Tekintetes Földy Lőrincz magyar akadémiai titoknok Úrnak, dísztagnak

Pesten.

420. X

Akademiai behöszöntésemet a szünidö után
ra leinytelennel látan magamat halasztani.
Sokat gondolhozam rajta, ne más tárgyat vegyek
é fel mint a mint terveztem s egy részben hiá
gozam, t. i. Constantinus Porphyrog munkáinak
ismeretését, illetöleg birálatát. — A szünidöben
ahár ezzel ahár más tárgyyal készen leszek

Bartal Györgynek a Székely krónika hite
lessége ellen intézett értekezését csak a Pesti
Naplo hirdetéséből ismerem, s nem tudom, meg
fog-é az egész terjedelmében jelenni; arra essze
ségében ellenvetéseire válaszolni; mert a mit
az én Budapesti Semlében irt czikkem után az em
lített krónika hitelessége ellen fölhoz, szerintem
épen nem elég a kérdés eldöntésére.

Igen örülök azon reményleti szerencsémek, ho
Horváth Döme meghivása folytán Kecskemeten
találhozni fognánk, hivált ha még azt is hozzá
gondolom, hogy a pesti venégek Kőrösön is len
nének szivesek rövid időt mulatni. Azt tudom,

hogy

hogy nem csak Horváth Döme, hanem Kecskemeten és
Kőrösön is számotan várjuk a Tekintetes Urat
és pesti barátaival töltendö barátságos összejöve
telek örömeit.

Magamat Tekintetes Ur szives jó indulat
jaiba ajánlva s tisztelö nejének kezeit csókolva
maradok

Tek. N. Kőrösön junius 6. 1859.

vg
jegyzé
ök, na
- dok

Tekintetes Titokról Urnak

legigazabb tisztelöje
Szabó Károly mk

420.

Nhőröe, aug. 6. 1859.

Tiszelt titoknok Ur!

A legszivesebben köszönöm Tekintetes Titoknok Urnak ügyemben tett körbenjárását s igen örömest megnyugszom az Anonymus fordítására nézve, ha csekély dijért fogadja is el az akademia, bár az semfogna különösnek tetszeni előttem, ha netalán Erdy ur birálata folytán visszavettetnék. Hogy jegyzeteim tudományos szempontból, nem kiegészitők, nagyon tudom; mert én csak népszerü kiadásra dolgoztam, hol a tudományos vitákat s bizonyitgatásokat mellőznöm s lehető röviden kellett dolgoznom. — Ha a kérdéses gyüjtemény valahogyan megirdittatnék, igen szeretném, ha Téczi fordítása velem előlegesen közöltethetnék, mert ennek több helyein nevezetes észrevételekkel szolgálhatnék.

A szünidő alatt minden esetre elkészitem beküldendő értekezésemet s octoberben Pestre föl menve személyesen kézbesitném föloluasni.

Ész"

Tekintetes Tolly Ferencz magyar akademiai titoknok Urnak, teljes tiszteletel!

Pesten.

4to. X

Erdélybe költözésemről ez évben szíjjen lete-
tem; azonban ügyeim úgy állnak, hogy remélhe-
tem, miszerint jövő évben vagy Enyedre, vagy ked-
vezőbb esetben Kolozsvárra, a lődöinél kényelme-
sebb és kedvezőbb állásba juthatok.)

E hónap folytában nőmmel együtt igen sze-
retem várjuk Tekintetes Urat kedves fiával
együtt vendégeinkül.

Ki is Tekintetes Ur szívességéből ismét le
őszintebb közönetemet nyilvánítva a tisztelt ház-
nek kezeit csókolva teljes tisztelettel marad

Tekintetes Urnak

legigazabb tisztelő
Szabó Károly mk

Az akad. pénztár számára az idejövet
nyugtát ide mellékelve küldöm.
Szk

420.

N. Körös Jeps. 1. 1859.
Vett. → 2

141

Tekintetes Fatolnok Ur!

Midőn a mult alkalommal szerencsém volt vendégemül fogadhatni a Tekintetes Urat, az elmenetelhez történt kellemetlen vasúti csak nem elkésésért nem győztem eléggé bocsánatkodni cselédemre, kinek hanyagsága és hányagsága volt e rendetlenség oka, miért is Tekintetes Urától szíves bocsánatot kérek.

Sándor barátommal beszélgettem a szóbahozott ügyről; én alighe családom, ha nem igen mereh az ő komoly elhatározásában bízni, kivált az ő viszonyai közt: azonban ő azt mondta, hogy télre octobeben felmenvén ott néhány napot fog időzni s ez fog határozni, hogy jövője felől mikéntben intézkedjék. – Sándornak minden jó barátja lelkéből örvendne, ha mostani helyzetéből kibontakozhatna; ha ez neki kikerülne, igazán hálával tartozhatnék annak, aki őt kiszabadítaná.

A Hunyadiak korában a hiányzó két megyét már bepótoltam s a többi megyékre tett rovancsolt jegyzeteim után már most környekben halad.

hatok

420.

hatok. Mintegy 17–18. iv kéziratom lehet még
most bétsen szedetlen, leghozzelebbi alkalommal
körültelől annyit szintén küldhetek. — Képzelhe
teslen, milly lassan és neheren megy ezen geogr
phiai dolgozás, s a ki a gróf kéziratait át n
vizsgálja, el nem hiheti, mennyit kell nelem
kutatni, hogy a dolgozat sajtó alá illőn elkészü
legyen. —

Angyalmus fordítását szeretném a tört. bizo
mány kiválatával együtt visszakapni; s még
egyszer átnézve adnám át sajtó alá az academ
ának, ha csakugyan elfogadná kiadás végett.
Ezt alig reménylem; könyvárusnak pedig, ha
kérnék sem volna kedvem tőle adni. — Tekinte
tes Urnak ez ügyben tett fáradozását szive
sen köszönve, ha a bírálat után eredményt
lenne, bizalmatan kérem annak velem tudatá
sára. Ha a kiadásra kilátás nincs, akkor ma
gát a kéziratot kérném, hogy néha néha magam
használhassam, mert nekem unpurumban nin
meg.

Octoberben, ha csak gátolva nem leszek, sze„
retnék felmenni a gyülésre, addig készen le„
end" szélhfoglaló értekezésemmel. Addig is
magamat tapasztalt szives jó indulatjá„
ba ajánlva maradok

Tekintetes Tsokonai Urnak

nak,

legigazabb tisztelő,
Szabó Károlynk

420.

N. Körös nov. 20. 1859.

147

Tekintetes Titoknok Ur!

Academiai érzelmeim: Biborbanszül. Konstántina munkáiról magyar történetirodalmi tekintetből ismertetve, néhány nap mulva bé lesz fejezve, s ha akkorulmények engednek s idő justna, hogy olvashassak, a dec. 5-diki osztályülésben olvasnék belőle némelly érdekesebb részletet.

Igen óhajtanám tudni, a tárgyak bősége miatt justhatna-é nekem akkor idő az olvasásra, s ha nem justna, eleges lenne-é az alapszabályoknak, ha magát az értekezést postán vagy alkalmilag dec. 5. előtt beküldvén ez bemutatásnél ez esetben felolvasottnak tekintetnék. Illetőleg mutatni a nagy gyülésre, ha csak körülményeim engedik, decemberben csak nagyon sellszándékozom lenne: a dec. 5-diki ut költségét, fáradságát megkiméleném s óráimat se lenne kénytelen a gymnasiumban mulasztani.

Bizodalmasan kérem azért Tekintetes Titoknok urat, méltóztassék ez iránt ha csak egy pár sorral is értesiteni és hogy mit legyek teendő, utasitani.

Ez

420.

Ez alkalmatlankodásomért bocsánatot kérve, s becses válaszát, mellyhez fogom magamat minden-esetre alkalmaztatni, bizodalmasan várva teljes tisztelettel maradok

Tekintetes Tisztnek Urnak

legigazabb tisztelője
Szabó Károly mk

420.
X

N. Körös dec. 2. 1859.
Vet. — 5.

940

Tekintetes Főtanoh Úr!

A legszivesebb lelkesedéssel vettem Tekintetes Úr tudósí„
tását s annak következtében dec. 12-ike előtt
minden esetre be fogom küldeni érzelkezésemet
bejelentés végett. A nagygyűlésre felmenvén
egy alkalmat előre kitűzhető ülésre januarius„
ban másokkal is szivesen felmegyek olvasni,
különben is lévén elég végezni valóm Pesten,
minthogy mindjárt az iskolai félév után mar„
tius elején Kolozsvárra szándékozom költöz„
ni a muzeumi könyvtárhoz.

Valamint általában jövőm iránt e változás„
sal csak jót reményleek, úgy különösen reményle„
gős igérkezem is azt, hogy e kényelmesebb,
kevesebbé fárasztó s munkálkodásunnak sokkal
kedvezőbb hivatal mellett valamint a Kunya
dial harát, e legelső s legfőbb feladatamul
tekintendő teendőmet, sokkal gyorsabban és
tökéletesebben adhatom lajstó alá, mint kö„
si tanárságom mellett eddig tehettem s ezután
is érkezhetett volna, úgy történetirodalmi munkás„
ságomban is jobb sikerrel haladhatok.

420.

Ha csak valami véletlen akadály nem gá-
tol, a nagy gyülésre néhány nappal korábban
felmenve, észlelezésemnek némi léses helyeit é
hijányait, - mellyek itteni segédeszközeim mellett
majd nem elkerülhetetlenek, - ki akarom pótol
és javitni, a pesti könyvtárak használata mellet
's ez egyik legfőbb oka, hogy a Dec. 5-diki fölo
vasást szivesen halasztom későbbre.

Szabad legyen előre is bizodalmasan kérne
Tekintetes Urat, hogy Pesten létem alatt legyen
szives becses idejéből egy vagy két órát áldoz
ni, hogy a könyvtárnoki hivattal gyakorlati kez
lésében nekem eddigi gyakorlatom és tapasztalá
mellett még igen szükséges némi utasitásokat ad
jon, hogy igy a kolozsvárt egészen ujonnan rende
zendő, s felállitandó könyvtár körül a legcél
irányosabban legyek képes munkálkodni.

Valamint eddig is irántam folyvást bizonyitot
jósága ugy ez ujabb szivessége határtalanul le
fog kötelezni, ki bármilly távolban és bármilly
körülmények közt lelkem hálás ragaszkodásával
vagyok és maradok

Tekintetes Főtisztelő Urnak

legigazabb tisztelője
Szabó Károly mk.

420.

Nagyvárad dec. 10. 1859.

144

Tekintetes Titoknok Ur!

Bizton magán alkalommal, t. Mészáros Zsigmond károsi birtokos által, ki holnap estén lesz, külön székfoglaló alkad. érzelmeimet, azon körülmények felsel, méltóztassék azt a dec. 12-diki ülésben bejelenteni.

A bereleztetést, mellyben Horák. hitelességéről véleményemet elmondom, még a késő estén, estre fölmenve, magammal viszem.

Ha az egész érzelmezés idővel valahol nyomtatásban megjelenhetnék, minthogy impurumom nem elégge tiszta, s a lesiktázásra most ami fol bajom mellett nem érzem, szivesen ajánlhozom, hogy azt fölolvasáson után a lehető legrövidebb idő alatt fajtó alá tisztázom, mi nélkül, hiúzs a görög idézetekben hiba nélkül nyomathatni nem is reménylhetnem.

A közel találkozásig is, magamat Tekintetes Ur szives jó indulatjába ajánlva maradok

Tekintetes Titoknok Urnak

legigazabb tisztelője
Szabó Károly

420.

5 3 3

420.

N. Körös apr. 2. 1860.

Tekintetes Titoknok Ur!

Strany János barátom által küldöm Schmidt Wilmos com-
mentárjait Anonymushoz igen röviden összeállított
birálati észrevételeimmel. Hamarabb nem küldhet-
tem, mert martius elejéig iskolai dolgaim, az olta
házi bajaim igen elfoglaltak.

Martius elején már Kolozsvárt szándékoztam
lenni; de mivel nőm igen nehezen és betegesen
ugyan de még mai napig is fenvan, öt minden
nap várandós bizonytalan állapotjában nem
hagyhatom el.

Már most nem is reménylhetem, hogy családomat
majus vége előtt bevihetsem Erdélybe; magam,
mihelyt nőmet nyugodt lélekkel elhagyhatnám,
szándékozom Kolozsvárra, de hogy ez mikor lesz,
nem tudhatom.

Április és majus hónapokban családi baja-
immal rendkivül el leszek foglalva s bizony-
talan lévén, mely időben hol leszek, mert még
leginkább fogok Kolozsvárra utazni, kénytelen vagyok
Tekintetes Titoknok Urat megkérni, hogy a
Hunyadiak kora nyomtatásának folytatását
csak junius havában méltóztassék ujra meg-
in

420.

5 3 3

inditatni. – Az én kéziratomból 312 lap van
Pesten, miből 6 ív lévén kiszedve még mintegy
6 ívre való lehet Sasku úr kezénél; míg ez
ki lesz szedve, Kolozsvárt a könyvtár melletti
kedvezőbb állásomban – miután már rendkívül
sok előjegyzésem van, s az eredeti kéziratból
a gróf halálakor elveszett ívet több hónapi mun-
ka után tökéletesen kipótoltam, – fogok annyit
dolgozni, hogy ezen kötet nyomtatása szakadat-
lanul folyhasson s minél előbb be lehessen
fejezve.

Igen érzem és fájlalom, hogy mintegy másfél
év alatt e munkában mily kevésre mehettem;
de igen sok akadályokat kellett itt küzdenem,
s ezen geographiai kötet becsületes újradolgo-
zása oly igen lassú és fárasztó, e mellett a
szünteleni sérelmezés mellett oly szemrevaló
munka, hogy ebből egy ív kidolgozására – ha
csak felületesen, hanyagon nem akarnék dolgoz-
ni, mire a lélek rá nem visz, – tíz annyi időt
és türelmes is kíván, mint a következendő
kötetekből. – Eddigi lassúságomat mind a közü-
mind saját becsületem és érdekem tekintetéből

ügyekezni fogok Kolozsvárt kettőzetett ügyek-
zettel helyrehozni.

Ha netalán Tekintetes Főtokok Urnak e-
zen vagy bármi más ügyben szándéka volna en-
gem utasítani vagy értesíteni, bizodalmasan kérem,
méltóztassék levelét – minthogy még házi baja-
im miatt legalább egy hétig itt kell maradnom –
Kolozsvárra intézni.

Igen fájnáltam, hogy a mult napokban a
tyánnak Pesten létekor – hi a békés-bánási
egyházmegye küldöttségével menni fel Lónyai
Menyhért újonnan választott gondnok megbí-
vására – föl nem mehettem s Tekintetes Urtól
és több tisztelt jó e' ereimtől el nem búcsúz-
hattam. Fogadja azért Tekintetes Úr irántam
oly sok éven át oly sokszor tanúsított szíves
jó indulatjáért legigazabb hőszönetemet s le-
gyen meggyőződve, hogy a távolban is bármi
viszonyok közt tartozó hálás tiszteletemről
soha nem fogok megfeledkezni.

Tiszteli családjának szívemből minden jót
kívánva s magamat tapasztalt baráti jó indu-
latába ajánlva maradok

Tekintetes Főtokok Urnak legigazabb tisztelője
Szabó Károlyunk

420.

U. i. Levelemben igéz birálatomat teljesen le nem irhatám, határán csak holnap estve tehetem postára. Estah tegnap délután hallottam hogy Arany felmegy s bár tegnap estve és ma délelőtt folytvást dolgoztam, közbejött veletlen más bajom miatt azt az ő indulásáig be nem fejezhettem. A commentariushat, melyet postai küldése költséges volna, ide csatolva küldöm; miután terjedelmes jegyzeteim és kivonataim mellett ő különben sincs többé szükségem.

Kolozsvár apr. 2. délután

Szabó Károlyunk

Kolozsvár jul. 25. 186[illegible]

U. 4 — 28.

Tekintetes Fiskolnok Ur!

Mint az erdélyi Muzeum könyvtárnoka azon szerencsés helyzetbe jutván, hogy régi magyar irodalmunk némely eddig részint teljességgel ismeretlen részint igen ritka kincseit láthassam és tanulmányozhassam, megemlékezve T. Ur becses felszólitására, melyet még közösi tanár és könyvtárnok korában intézett hozzám, hogy t. i. az 1606-ig terjedő magyar nyomtatványokról tudósitsam, ezennel valódi lelki örömmel sietek T. Ur e felhivását teljesiteni s ez által azon hálatartozást leróni ügyelemi, melylyel T. Ur irányában magamat lelkiismeretre érzem. Fogadja a Tekes Ur tőlem, ki bibliographiai tanulmányaimhoz kedves és alapos ezelőtt több mint egy évtizeddel Tekes Ur házánál nyertem, mint tanitványától elismerést oly szivesen, mint a mily őszinte az én örömön, hogy a Tekes Ur Magyar irodalomtörténetének megirásához én is egy pár becses adatot szolgáltathatok s igy e remekmü alkotásához egy kis követ fövényszemmel járulhatok.

Jelenleg csak az erd. muzeum birtokában levő XVI-dik századi magyar nyomtatványok elősorolásám szorithozom, de igérem, hogy állásomnál fogva a kolozsvári ref. cath. és unit. főiskolák könyvtáraiban, a gr. Miló, b. Radákné becses magán könyvtáraiban szabadon tanulmányozhatván, meglepő eredménnyel örvendeztethetem meg a Tekintetes Urat, kit, a mennyire ezen könyvtárak egy részét már is ismerem, előre is biztositni merek, hogy a magyar régi irodalom kincsei közzül, a fővárost kivéve, a kis sebesvérkon bármelyik városa is aligha mutathat fel többet és nevezetesebbet, mint Kolozsvár.

Az erd. muzeum magyar könyvei közzül nézetem szerint legbecsesebb, sőt hasonlithatatlan becsü azon kötet, melybe e következő 3 darab van egybekötve.

1, Calendarium magiar nielwen. Szebel Estuan. év és h. nt. 8r. 29. számozatlan lap (a czimlapon egy koronás paizs négy mezőre osztva, a felső balmezőn 4 folyó, a jobbon a kettős kereszt és hármas halom, az alsó balmezőn 3 oroszlánfő, a jobbon ágaskodva korunát tartó oroszlán). — A B ív negyedik levele kiszakadt, de 1705-ben kézirattal kipótolva lett. — Tudomásra csak Kazinczy Ferenc emliti, kit Muzeum I. fűz. s ő 1538-ra teszi. — Székely István előszavából iletve, ki e csekély kezdet után más nagyobb munkálat igér, 1538-nál későbbre nem tehető; ez előjóból kitetszik az is, hogy e volt az első magyar nyomtatott naptár. Betűinek alakja szerint kolozsvári nyomtatvány. — Tartalmáról, minthogy hiszem, hogy T. Ur előtt részben ismeretes, irni felesleges tartom.

Ennél szerinsebb becsesebb, mert tudomra eddig teljesen ismeretlen egyetlen példány —

2, Catechismus minor, Az az, a keresztyeni tudomanac (igy) reuideden valo summaja. Colosuarba nyomtatot 1550. 8r 3 iv és 7 levél = 31 számozatlan levél. (Teljesen ép példány, czimlapja czifra fametszetbe foglalva, magában a könyvben 6 csinos fametszvény, mely mindegyik a szöveg hat részének czimével egy egy lapot foglal el). Colophonja: Colosuarba nyomtatot Heltai Gaspar es György Hoffgreff által 1550. — Ez ezt első pillanatra Heltai Gáspár munkájának hittem, mit később bizonyossá tett az, hogy Heltainak csak ugyan előszem jelent meg Kolosvárt 1551. nemül egy kis káteja (Szod. tört III. 74. l.) — Most már bizonyos, hogy Heltai azt előbb magyarul adta ki, s hihetőleg csak fordította németre.

Ezen unicumnál még becsesebb unicum

3, At tiz parantsolatnac, ah hit agazatinac, am mi at'a'ncnac æs (ÆS) ah hit predicatiotnac tsætinec rövíden valo magyarázatt'a. Mat'as Devai. Azt mongya Szent Peter Szent Lucátsnál ötödic részében Euangelománac. Vram te neuedben meg vetem hálonatt. Fáblái iais vagion az végénn. év és h. nl. kis 4r (igazán 8r) A–O iv = 56 számozatlan levél. — A legutolsó levél elölapján a tábla (index); hátlapján az urvacsorája ábrázoló fametszvény — Föltételesen ép példány s mint ilyen unicum. — Tekintetes Ur e munkát csonkán is becses volt meghatározni (c. k. 701. l.); én örülök, hogy meghatározását létségtelennek bizonyosnak igazolhatom.

Ezen három munkát egybekötve ajándékozta az erd. muzeumnak Mike Sándor, gubern. levéltárnok.

4, A részegségnec es tobzodásnac veszedelmes vétkéről valo Dialogus. Heltai Gaspar Colosuari plebanos által szerzetet. Colosuarba 1552. 8r (ha teljes, 9 és ½ iv = 76 számozatlan levél) — Ezen példányból azonban hiányzik a C iv 8-dik levele, az egész D iv, s az E iv első levél; továbbá F hetedik, H 2-dik, 7. 8-dik levele s így összesen 14 levél. — Előszava végén említi Heltai, hogy ő Szász születésű s csak 16 esztendős korában tanult meg magyarul — Ugy hiszem, hogy e munka talán több s jobb példányban megvan, azért róla többet nem irok. — Dr. Özvös Ágoston adománya.

5, Heltai Gáspár Cancionaleja. Kolosvár ~~M~~ 1574. 4r. — Czimét mint feleslegest nem irom le. — Jól fentartott példány; egyedül a Szörcsönyi Ambrus által irt Mátyás király historiajának vége csonka. Ennek a 8 első ive (A–G) van meg; mennyi veszett el, az egyetlen gr. Rádayfele teljes példánnyal össze nem vethetven, nem tudhatom. — Czecz Antal adománya.

Nevezetes, hogy gróf Kemény József könyvei közt e Cancionalénak 5 nagyobb része csonka részelese külön külön kötve megvan; ezek egyike a Szörcsönyi emlisett munkája; ez is ép en A–G iv, s ugyanazon szónál (nagyon) szakad meg, mint a fentebbi példány. — Kemény a Cancionalés részeit ismerven mind az öt darabot külön kiadványnak hitte, mint a közepek elébe tett jegyzeteiből világos.

6, Heltai Bibliajának első része Kolosvár 1557. 4r. Czimét lesznan feleslages. — Ezen példány vetségtől meglehetősen szenvedett; de egyetlen levele sem hiányzik, s e tekintetben még is igen becses. — Sokkal becsesebb a második kötet, melynek teljes czime ez:

7, A Bibliának Másodic Része, Mellybe következendő szent irásnac historiás könyuei vadnac be foglalua, Tudni illic: 1. Josue Hertzegnec könyue. 2. A Birákról valo könyue. 3. A Ruth asszonnac könyue. 4. Samuelnec első könyue. 5. Samuelnec másodic könyue. 6. A királyokról valo első könyw. 7. A királyokról valo másodic könyw. Mellyeket megtolmaczolt, és Magyar nyelvre forditot, a régi és igaz szent könyuekből Heltai Gaspar. Colosvaros. 1565. 4r. Colophonja: Colosuarot nyomtatot, Heltai Gáspár Mühellyébe. A Mesiásnac sesk szerént való születésének 1565. esztendőbe. Czimlap és előbeszéd 8 levél, a 8-dik utolsó lapja egészen üres; maga a szöveg 359 levél. — Az előbeszédből szerintem bizonyos, hogy ezen résznek ez az első kiadása, s a T. Ur. által gyanitott 1551. v. 1552-diki első kiadás nem létezett.

Valamint az 1. ugy ezen 2. rész is gr. Kemény Józsefé volt, ki ez utóbbi igen szép, tökéletesen ép példányt — mely e tekintetben egyetlennek mondható — szépen bekötette és Liber rarissimus jelzéssel ellátta. — Megjegyzendőnek tartom még, hogy Heltai Bibliájának mind a négy ismeretes darabja megvan a kolozsvári ref. collegium könyvtárában, de mind a négy igen rongyos, csonka. —

8, Herbarium. Az faknak füvelnek nevekről, természetekről és hasznairól. Magyar nyelvre és ez rendre hozta a Doctorok könyveikből az Siroki Melius Peter. Nyomtattatott Colosvárott az Heltai Gáspárné Mühellyében 1578. esztendőben 4r. Czimlap, előbeszéd és index együtt 19 számozatlan levél, maga a szöveg 188 számozott levél. — Ezen példány Benkő Józsefé volt; a czimlapot, a hiányzott 94–99 és 181–188 leveleket ő egészítette ki tulajdon irásával; azért a czimlap orthographiája a nyomtatványtól némiben eltérőnek látszik. — Dr. Baricz adománya.

9, Sylvester az Testamentuma. — Csak ez első résznek 29–208 levele van meg; ez is közepett 149–161 levél hiányos. — Szépen be van kötve; de sajnán hibásan áll ez a czim: Veszi Gábor Uj Testamentuma. — ~~Dr. Baricz adománya~~. Fr. Lázár László adománya.

10, Székely István Krónikája 2 példányban, egyik Fr. Kemény Józseftől, másik Dr. Bariczról. Mind kettő elől csonka.

11, Heltai Krónikája 1575. 2 példányban. egyik Fr. K. J. másik Kendeffy Samueltől. Mind kettő elől csonka; de ez utóbbi kézirattal elég hiven másolva ki van pótolva.

12, Verbőczi magyar fordítása. Kolosvár 1571. 4r. — Czimlapja hiányzik. — Farkas János adománya.

13, Agendarius Strigoniensis (Czime látható Sándor Istvánnál 1596-ra). Firnavis Anno Domini M. D. XCVI. 4r. 8 számozatlan és 227 számozott levél. — Mint a teljes czimből látható második kiadás — Gyönyörü példány; gr. Kemény Józsefé volt. — A szöveg nagyobb része magyar.

14, Lóvári Lós Kristof Orediházidinak első része. Bártfa 1601. 4r. (Elöl 1. 2. 3. 6. levél hiányzik.) — Az én ajándékom.

Ezek muzeumunk magyar nyomtatványai 1608-ig; ugy hiszem az evlig birtokunkba jött s felállitott 14–15000 kötetben többre, ha csak véletlenül nem, aligha akadhatol. — Latin Hungaricumokra e korralból, ha kivánja a T. Ur, közölhetek. — Ugyanek, a mint emlékezhetem, gr. Kemény gyüjteményéből

Temesvári Melbart többfele kiadása, Molnár Gergelytől Erotemata Dialectices. Brassó 1556.
3 brassai latin nyomtatvány, classicusok, igen szép példányban, 1539-től mind a három, —
Boccatius ; külvási munkája 1597. sebesb. — ordinarius Scriptoriensis Venetiis 1506. 8r. sebesb —

Berehelyhezhetném ezzel ezen első tudósításomat, de nem állhatom meg, hogy a ref. coll. könyvtárából, hol Gyulai Pál könyvtárnok barátommal egy pár nap óta keresgettem, a melyben e tárgyra sokkal több magyar könyv lelhető, ha csak előlegesen és röviden is valamit ne irjak. Megvan itt

1, Hébely István Zsoltárkönyve. Kraków 1548. 8r. Igen gyönyörü, egészen ép példány.

2, Heltai meséinek első kiadása ezen czimmel:

(Sz) az Fabr(i)a, Mellyeket Esoprül, es egyeb vnnen egybe gyüitet, es öszue szörzet, a fabulaknac erzelmeuel egyetembe, Heltai Gaspar. Cum P. R. M. H. Priuilegio ex Colosvarbot 1. S. 6. 6. 8r. — Vége felé a 214. számozatlan levél után, a 95 dik mese közben, megszakad; közben hijányzik M 7. 8. N 1. levél S 4-8 levél, és dij levél.

3, Dávid Ferenczről Első része az szent Irasnac etb. Végén Alba Julia M. D. LXIX. Per Georgium Vagnerum. folio. 6. és 194 számozott levél. -

4, Eneles keoniv melyből szoltanak az Vrnak diczireiset módani, az Anias zentegyhaz, ban, es kereszthienelnek minden gyülekezetiben, mostan ugyobban egybeszedegettetet és egy nehany szep diczireselel megöregbitetet az kereszthienelnec vigasztalasokra emendaltatot. Dalmo cxl Diczireset monogyatok az Istennec az szentelnek Gyüleközetiben esc. Debreczembe Nyomtatattot M: D: LXXIX esztendöben 4r. 88 számozatlan levél (hijányil belöle 33 a. 48. 4r. 18. 4 számozatlan és 192 lap (hijányzik 33-36, 45-48, 166-177 lap. — Ez a Huszár Gálé után következő, eddig irodalmunkban nem ismert, második énekeskönyv.

5, Van még egy másik Énekeskönyv, a czimlapja nélkül, ajánlólevele (ha jól emlékszem Debreczen) Csáktornyai Varjú Nyomtatótól 1590-ben lett. Debreczeni nyomás. Ez Bánor István is emliti 1590-re. — 4r 301. lap. és mutató —

6, Van egy harmadik, szinte czimlap nélkül, debreczeni nyomás, véleményem szerint a XVII. századból. — Ehez közöse halotti énekek külön czimlappal. Debreczen 1623. — Mind 4r.

7, Melius vagy Juhász Péter de Horki. Valogatos praedikatioc. Debreczembe Nyomtatot Fövéc Mihal altal a. M. D LXXIII. 4r. 419. l.

Ezeken kivül Meliustól, Dávidtól s másoktól sámos munka; néhány általunk nem definialhato, mint, egy czonka német, magyar, deák, filár nomenclatura lui 8r., — Adagia Graeco-latino-Hung. 8r. seb. mind késtegtelenül a XVI. századból (igen jó közmondások, bár hogy Erdélyi nem használhatók).

Ezeket csak előlegesen; részletes kimutatást jövő alkalommal.

A muzeumi fentebb leirt nyomtatványokról irok e napokban egy értekezést, melyet a muzeumi gyülésben olvasok fel.

Egy ur becses válaszát, illetőleg utasitását várva, s azt pontosan teljesiteni ajánlkozva, a legmélyebb tisztelettel maradok

Tekintetes Főtanácsnak

legigazabb tisztelője
Szabó Károly m.k.

420.

U. J. Chiavor vagyok F. Uras Mike bánder Ur nevében megkérdeni, méltóztatnék utánajárni és őt egyenesen vagy általam tudósítni, megvan-é valahol ezen ritka könyv, mellynek czíme: Statio vagy Hungariai vándortág emliti Veszprémi, I. 1. l. — Ennek igen szép példányára volt régen Mike Kuriannal, ő mint említé, Jankovicsnak adta el. — Az előszót és bevégzést Mike szerint Heltai irta. —

Ozorai Imre a Kapisztrán esc. 1535. br. elől czombán, megvolt gr Kemény Józsefnek mint a Bíj levél és a véglap facsimilejéből, melly ritka könyvéről irott kézirásában mea van s a hozzá mellékelt értekezésből kitetszik; de midőn könyvei hatóságilag összeírtak, már nem találtatott. Belig ő kézirásában exemplar hoz meumból szól. —

Nolozsvár Sept. 9 1860.
Vette Sept. 12. 860.

147

Tekintetes Tisztelnők Ur!

Julius 28-dikán kelt s általam a mult hónap elején vett becses levelére, melyből örömmel értettem meg, hogy Tekintetes Ur magyar bibliographiai közle„ ményemben több kedvesen vett adatot talált, bito„ nyosan rögtön feleltem volna, ha az egész mult hónapban függőben nem kellett volna lennem, vajon nem kell-é rögtön Békésbe utaznom, mely edesben viszajövet Pestre is beszerve személyesen ohajtottam közlemi a közlendőket.

Edes Anyám ugyanis julius elején Pestre föl„ menvén a vasuton hirtelen oly rosszul lett, hogy Pesten tovább egy hétnél feltűnt a fogadóban üzve„ nyü hirek hozt s nagy bajal Lászlóra viszatérve ott julius közepe tajan ösz még később is életveszélyben forgott; mit én csak akkor tudtam meg, midőn julius vége felé jobbacskán lett. Betegsége mint látszik gyógyithatatlan, s igy én a tudósitást várva ugy szólván minden nap készen tartottam magamat az utra. Az olta több tudósitást, s magától atyámtól is közelebb

lét

420.
X

lés levelet vettem, melyekből meggyőződtem hogy álla
pota habár folyvást még igen szánandó is, de nem o
veszedelmes többé, hogy látogatásomat, mely most
hivatalos és magán ügyeim miatt rám nézve igen
nehézséggel járna, egy vagy két hónapig ne halasz
hassam. — Az akad. közgyűlésre, melynek idejét mé
nem tudtam, minden esetre okvetlenül Pestre fölmen
s ekkor reménylem, ismét egy csomó bibliogr. jegyze
vel szolgálva, némi érdekes adatokat szintén közölhe
tek.

Hivatalos és magán élelemmel itt Holozsvárt
az áshöltözés és megszokás nehézségeit leküzdve
teljesen meg lehetek elégedve. Nőmet, ki csak április
20-dikán szülte az igen egészséges kis Jolánt, hátra
hagyva május 1-én vettem át hivatalomat s csa
ládomat csak julius junius 20-dikán szállíttottam
ide minden lehetséges szerencsétlenség nélkül. Bú
torimat ugy szólván mind el kellett veszteget
költségem, károm, gondom és bajom eleinte termé
tesen igen sok volt, de már most házamat türkö
en berendezvén, sőt lakásunkban egészen otthonosan
érezhetnők magunkat, ha sz Mihály napkor, midőn
jelen szállásomat egy tanár meg az év elején lefog
lalta, hurczolkodnom nem kellene.

A muzeum épületében csak az egy Brassai
nak van szállása, s igy nekem az intézet lakást, míg
nem épít, természetben nem adhat, fogadni pedig, hivat
telre csak nem lehetetlen; több hónapi gondos utánja
rásom után alig voltam képes egy piczi szűk udvari
szállást találni s ezt is az intézet oly drágán fizet
hogy télen aligha nem lehetne azzal arán megkapni.
Ha egy külön álló dolgozó szobám is lenne - s egye
dül ez az, mi e lakásban rám kedvező - de még ab
ban sem vagyok teljesen biztos, vajon a házi úr e szo
bát, a katonatartási miatt, részemre átadhatja-é, mit
ha nem birna kiesztközölni, három egymásba nyiló szo
bában három gyermek zajában ugy szólván mit se
lehetnék képes dolgozni. Más szállást kapnom pedig
teljességgel nem lehet; ezt is csak ismeretség és ba
rátság utján kaphattam, mert tulajdonkép nem kia
dásra volt épitve.

Nem a legjobb egészségben van s szives tiszteletét
küldi; leginkább a házban, a gyermekek köze tölti ide
jét; azonban, mikor ki ér, társaságban is több örö
lehet, mint Pesten kivül, Arányék s kiknek még többel távozása után is lehetett volna. Gyer
mekeim folyvást oly egészségesek, vigak, hogy e tekin
tetben igazán nem győzöl elégge hálás adni a gond
viselő

420.
x

viselésnek.

Dolgom a száz meg száz kisebb nagyobb gyűjteményből alakuló könyvtár, a meglehetősen szaporodó régiségtár, és az aránylag gazdag éremtár mellett rendkívül sok; a baj nőveli, hogy a könyvtár ezt. jelen állapota csak ideiglenes, s így alapos, állandó rendezéről, – tehinte az évenkénti számbavételről, – mig e provisorium tart, szó sem lehet; annyit levehetsz, mert még két tetemes, együtt legalább 10000 db könyvszállitmányt várunk, melyre helyünk sincs jelenleg. – A Cserei könyvtár árverésére f. hó 24-ére én magyok kiküldtem a választmány által kihirdve, reménylvén, hogy az egészet együtt arányl. olcsón megvehetjük. – Remélhetem, hogy nekünk e könyvtárban sok többszöri példányunk kerülne, de ha csak egy harmadát, negyedét használhatjuk is, nyereség lesz. – Eddig a jelenleg biztosságban levő 12–13000 darabból 1000-nél több duplicatumot irtam össze s kiketo hogy még ennyi körül belől kitünik. Van közöl. begy dolog is, jegyzését szándékom jövő évben, ha addig egy kis ezennel megszaporodik, kinyomatni.

Igen szivesen köszönöm a multkori közleményemre a T. Ur által tett fölvilágositó észrevételeket

külön
[illegible]

különösen ohajtanám olvasni, a mit Kulcsár irt a Székely Istvánn naptárairól. Ha szerencsés lehetnék Kulcsár Tudósításaiból az erről szóló részt megkapni, hatni postán csak néhány napra, igen le lennék köte lezve.

Dévai munkájára nézve, hogy az akademia czmlp példánya a mienkkel épen egy, semmi kétségem nem lehetett, miután én azt a "példatárral" összevetettem, s példányunk levélszáma is valósággal 56. kis 4r. – Ezért nem irtam akkor róla részletesebben. Most azonban teljes megnyugtatásúl és kétségtelen bizonyságúl ide irom három ivnek legelső szavait. Loc

E iv e szavakkal kezdődik: merese, mint meg mán.
I iv – dot viselsec, Achil kedeg alamisnára rá
O iv – feltestöne Christusnak testébe, vérébe, mert

Ha T. Ur e szavakat az emlitett ivek elején megtalálja, miről épen nem kétkedem, nem lesz tovább oka criticájának diadala felöl magának kétséget tá masztani.

Heltai Bibliájának III-dik része se nálunk se a ref. coll. könyvtárában, hol többi minden része megvan, nincs meg.

Heltai Cancionalejáról nézve maga a példány egész tartalmának leggondosabb megvizsgálása után kény

420.
X

lényegben vagyok előbbi ítéletem mellett megmara-
ni, hogy az egész gyüjtemény (Valkainak Bard
rosaján s eb. kivül, mely 1573-ban nyomatott
kúlái czimlapja van) mind 1574-diki nyomás,
s annak külön részeit mint önálló munkákat kö-
tetve s 1574-nél régebb nyomtatványnak tart-
gr. Kemény József csak ugyan tévedez; mi terme
szetes volt, miután ő a Cancionalét nem ism
te vagy legalább az ő töredékes íveit a Cancio
nálétól össze nem hasonlitotta.

Casin hungaricumot eddig 31 darabot jegyze
tem össze mind csak a XVI. századból. Kemény
lem, hogy e jegyzéket még bővithetem. — Ha fi
tös volna, postán felküldeném, különben mag
viszem fel.

Addig a XVII-század sokkal számosabb n
gyar nyomtatványokkal is lesz leszek, s ezek
jegyzéket is felbiszem. — E tekintetben, valamint a
XVI. századra is, a mint rövid áttekintés után
látható am, a ref. coll. könyvtára a mienknél jo
val gazdagabb.

A mi a másolatokat illeti, erre nézve in
dézetünk irnokát, ki igazán ügyes, szép iró, s a
lapos ismeretekkel biró, használható ember, fi
igen

igen ajánlhatom; a mai tanulók közt alighá
lenne képes csak egy is ilyfele munkát tökéle
tesen végezni. Az instrucziót meghagyva azon
nal dolgozni fog, s ugy hiszem a legszigorubb
kivánatnak is teljesen megfelelőleg.

Az én ily M. Muzeum-om, melyet 1859-ig
gondosan bekötettem, ez évben czonkán lett;
hiányzik t. i. 1859-ről az 1. 2. 3. 4. és a 12-
dik füzet. Ha T. Ur. e füzeteket, melyeket én
nem kaptam, s nezalán a jelen évi füzetes, ha
felesleg példányok volnának, Kulcsár emlitett
füzetével le mélóztatnék részemre küldeni, a
legszivesebb köszönettel fogadnám; annyival is
inkább, mert intézetünk könyvtárában az ily
M. Muzeum (gr Kemény József példánya)
csak az 1854-év második felétől van meg.

Rogerius fordítása, megtoldva Famai
Apalaton esperese „tatárjárásával" (XXXVII-
XL fej.) és a De facto Magne Hungarie
val, sajtó alatt van, egy két hónap mulva
ugy hiszem meg fog jelenni.

Mit tegyek a chronikákkal, Kézai, Thu
róczi, a Colocense s Budense chr. val seb.
alig tudom elgondolni, minden csak nem for
dítsa

420. x

tem s adhatom ki egymás után. — Eredeti pa-
rallel, diszes kiadás kellene, valódi tudomány
jegyzetekkel, valamennyi kapható codex fő-
végével; de ere idő, pénz és erő kellene!

Utóljára jövök a tárgyra, melyhez kellett
volna levelemet kezdenem. A kunyadiak hara
érzem. Az akademiának teljes joga van enge
sürgetni, s fájdalom hogy óhajtásomnak, e mun
hát lehető leggyorsabban dolgozni, reményem és
vágyam szerint eddig nem felelhettem meg. Ü
gyekezni fogok, a mit csak erőm bir, elkövetni;
5-6 nyomtatott ivet évnegyedenként, hivatalom
mellett is talán ki birok úgy dolgozni, mint ed
dig van; többet emberi erő nem képes, ha csak
felülesetesen nem. — Csak én tudom, mennyi erő
s fáradságot fordítok egyetlen megye kidolgozásá
Ha e munkának élhetnék, más lenne az eredm
de a hivatal teche, az élet anyagi gondjai idő
s erőmet rabolják; eddig kolostrom dolgozó sz
bám sem volt; ha lesz octoberről kezdve, éjjele
met, mert nappalom el van foglalva, e munkána
szentelem, s tartozásomat az akademia irány
ban, bár nagy keservesen, egyedül azért hogy
becsületemet megmentsem, le fogom róvni.

Eddig

Eddig én részint Fekete Sománah részint Sas-
unah kéziratomból 312 lapot adtam át; ebből 6
nyomtatott ivem mintegy 150. lap van kiszedve, s így
még több mint 6 ivre való van kiszedve; még ez évben,
miután jegyzeteimben jól előhaladtam, s az eredeti kéz-
irat elveszett ivét rohamos fáradsággal utánpótolsam,
6 nyomott ivre való kéziratot átadhatok; a jövő év-
ben pedig a VI-dik kötet 1-ső részének (a tulajdonképen
Magyarország geographiájának) hátralévő részét, mely
még 20-24 ivre tehető, ügyelszem oly sebesen dolgoz-
ni, hogy ezen körülbelül 40-42 ivre terjedő kötet még
a jövő év végére világot láthasson.

Bizonyosan át fogja látni Tekintetes Ur, s azt
tekintebe véve hogy Szirákon a boldogult gróf élében
mind hetten egyedül e munkának élve öt év alatt
csak öt kötetes kiszíthettünk fajtó alá (mert a három
kötet oklevél leirásás munkának alig vehetem), bár-
bárki is igazságot adhat nekem abban, hogy egy magan-
napokban 7-8 hivatalos óram mellett, úgy feltéve csak
éjfél dolgozhatva többet nem igérhetek, de ha igérném,
ige birhatnék.

Hogy oly sürün nyomott ivet, mint épen a VI-dik
kötet ivei, oly helyzetü embernek, kinek hivatalos fi-
zetése mellett családja mindennapi szükségeire irodalmi
munkájával kell keresni, 21 ügyért átdolgozni s
s ez átdolgozást természetesen csak nevének emli-
tése

420.

zése nélkül is tenni hozzá, sem anyagi sem szellem
tekintetben nem egyéb áldozatnál; úgy hiszem elég e
szerüen említettem? Nem is panaszúl említem ezt,
mert én ez áldozatot, míg tetsi és kelli erőm birja
fok tekintetben kötelesnek érzem magamat megtem
csak lassú de csak így czélnak megfelelő munkálkod
tomra nézve türelmet s őszinte részvétes szándékom
iránt bizodalmat eszközlem az akademiától, mely
iránt eddig magamat minden tekintetben hálásan
érzem lekötelezve.

Báró Eötvös Elnök Ő Méltóságánál itt átuta
talok személyesen okvetlen volna e tárgyban
nyilatkozni; de ez, minthogy ő alig egyleti órát
tölt Budán közlötte velem, lehetetlen volt. Bizodalm
san kérem azért Tekintetes Titoknok Urat, méltóz
tassék ez ügyben az akademiát megnyugtatni. —
Bizton hiszem, hogy munkám eredményével sze
gyent nem fogok vallani; a következő, könnyebb
kidolgozású s nem is oly terjedelmes közlések
átadásában pedig az okozott gyorsaságnál is
— abban magában a múzeumban lekötvén alla
más dolgozó szobám, — reménylem kielégítőleg m
fogok felelhetni.

Az eddig átadott kézirat (312. lap) megléte
ről csak egy pár szóval való irásbeli megnyugta
tást bizodalmasan kérek, mert ha az irodában ne
netalán csak egy ív is el találna volna tévedni,
rám nézve igen nagy csapás lenne.

Egyszersmind ha a 7-dik ív szedése megindul,
ennek correcturájával a 6 első nyomott ívből
is kérek Aushängbogent, mert ennek a további
dolgozásban igen gyakran szükségét érzem és
hasznát vehetném.

Azon bizalommal, hogy Tekintetes Ur, valamint
az akademia részére és nevében, tiszteletteljes tiszteletteljes
mint hálásan elismert magán jóakarom, ez ügyben
az akademiát is megnyugtatólag, s engem hivata
los és magán nehéz körülményeim méltányos te
kintetbe vételével mulasztásomért mentőleg fog
eljárni, nyugodtan várom Tekintetes Urnak ez
ügyemben érzemmel szívesen kért válaszát.

S magamat tapasztalt szívességébe ajánl
va s annyi kérelmemmel való kellemetlen állal
maskodásomért bocsánatot kérve, a legőszin
tébb tisztelettel maradok

Tekintetes Titoknok Urnak

legőszintébb kötelezettje
Szabó Károly mk

420.

Kolozsvár május 2. 1861.

Tisztelt Titoknok Úr!

Az erdélyi muzeum-egyesület tegnap tartott választmányi ülésében indítványomra egy öröm-
lemmel végzésbe ment, hogy Heltai Cancionalejának könyvtárunkban lévő máso-
dik hiteles czimlap példányát e Cancionale némi töredékeivel és kézirattal kiegé-
szítve, díszesen belöttetve a magyar tud. Akademia könyvtárának ajándékozza e
egyesületünk; egyszersmind a gyülés a teendők elintézésével engem bízott meg.

Én mielőtt a rám bízott kiegészítést és belöttetést megtétetném, jónak láttam
T. titoknok Urat magán uton előlegesen értesíteni az iránt, mik azon hiányok,
melyeket kézirattal kellene pótoltatnom, hogy azon esetre, ha netalán e hiányok
mint a Cancionalénak majd minden nagyobb könyvtárban ~~meglen~~ találhatni szokott
töredékei, az akad. könyvtárában megvolnának, a hiányt vagy semmi vagy minél ke-
vesebb kézirattal lehetsen és kellyen pótolni.

Azon példányból, melyhez a Cserey-könyvtárral jutottunk s melyet kiegészítve meg
fogunk küldeni, hiányzik:

1, Czimlap, értekek lajstroma, és Temesvári János dedk munkája: a Béla királyról,
mint jöttenek be a tatárok stb. összesen A – D ív = 16 levél.

2, Jöresöni Ambrus Historiás Enekéből Mátyás királyról az A ív = 4 levél
20 lev.

Ezen hiányzó 20 levél közzül a Cancionalénak gr. Kemény József által
külön kötetett töredékeiből nyomtatványnyal képes lenzek kiegészíteni

1, Temesvári János munkájának 7 utolsó levelét (C II, III. II. és D ív) s így
itt maradt kézirattal pótlandó A B ív, C j. = 9 lev.

2, Jöresöni első ivéből a két közepső (A jj. A III) levelet, s így marad kéz-
irattal pótlandó A j és A III levél = 2 lev.
összesen 11. lev.

Ha véletlenül ezen hiányzó levelekről az akad. könyvtára rendelkezhetnék,
s így egy teljes példány összeállítása kihozhatna: méltóztassék ez ügyben minél előbb
tudósítani, hogy a másolatnak és belöttetésre illetőleg adandó utasításához képest
intézkedhessünk.

intézhethessem.

A másolásban Jegyedem Föröl Ferencz a legpontosabban fog eljárni, ő egészíteni a mi Czecz-féle teljes példányunkból a m. vásárhelyi ref. collegium példányát, mely ott eddig ugy szólván figyelemre sem méltatva lappangott, most már nagy becsben áll.

Szilády István legelső magyar kalendáriumának második példányát, – mert a Czecz példány nem találtatván a Mike Sándor által adományozott példány egyetlen, – most nyomozza Forma Károly barátom Háromszékben; mint mondá, nagy reménye van, hogy meghaphatja.

Én a mult hetekben az Akademia által megindított Árpádkori új okmánytár számára gyüjtöttem anyagot. B. Vesselényi Ferencz körös-szolnoki főispán Drágon, Doboka-ban levő levelei közzül – melyek mind a régi Felegdi család archivumából valók – egyet, a b. Vesselényi család kolozsvári levéltárából, az ebben levő Kusalyi Jakcsi család levelei közzül hetvet másoltam le (1256–1299), melyek eddig mind ismeretlenek voltak. Dézs város levéltárában van az Árpádi korszakból 40 darab (1236–1299), ezekből is lemásoltam Forma József másolatai után; de mig az eredetiekkel összehasonlítva nem vettem, nem küldöm fel Wenzel urnak; mert több helyt kétségem van s lesz, ki akarom magoltatni az eredetieket. – A napokban tekintem át a Bánfi család kolozsvári gazdag levéltárát, melyben valamint a b. Vesselényieknél szabadon kutathatok, jövő őszre pedig Forma Károlylyal Czegére rándulunk a gr. Wass család nagyszerü levéltárát átvizsgálni. Reménylem, hogy sem itt sem amott nem járok hijában.

Az „Erdélyi Történelmi Adatok" IV-dik kötetét, melyben Haller Gábor naplója lesz, most készítem sajtó alá; a muz. egyesület neve alatt fog megjelenni, de a költséget gr. Mikó fogja rá adni, minthogy intézetünk kiadásaira pénzt nem szakaszthat.

Hivatalos terhes elfoglaltatásaim s mai világban sulyos házi gondjaim mellett is megfeszített erővel fogok igyekezni, hogy a Hunyadiak kora V-dik kötete (Magyarország geographiája a mellékhatványok nélkül) még ez év alatt befejezve legyen, s ezt ha erőm egészségem el nem hagy, előmunkálataimat tekintve, igérem is. Már 10 ív ki van nyomva; 4 ívre való kézirat van készen; még a mi hátra van 25–26 ívet adhat. Ez után még igen terhes, de nagyon érdekes lesz a mellékhatványok geographiájának kidolgozása; a többi VII, VIII. IX. kötet kidolgozásával könnyebben boldogulok.

Igen óhajtanám tudni, méltóztatik-e folytatni 1861-re az Ujj M. Muzeumot, melybe, ezután több észrevételem lévén, kéziratainkból több becses közleménynyel szolgálhatnék.

Azon

azon esetre, ha e becses folyóiratnak a jelen politicai válságos időben meg kellene szünni, igen szeretném csonkán maradt példányom kiegészítését, melyből az 1859. évi 1–4 füzetek s a 12 dik füz. s az egész 1860. évi hijányzik; annyival is inkább, mert muzeumi könyvtárunkban a gr. Kemény József könyvei közt e folyóirat csak 1858. közepéig van meg. Igen le lennék kötelezve, ha tekintetes Ur szivességéből a netalán felesleg példányokból e hijányzó számokhoz juthatnék.

Reménylem, hogy hivatalos szünidőn (majus 15 – jul. 15) alatt Bélesbe szüleimhez, Körösre, Gyömrére gr. Teleki Sándorhoz és Pestre majus végén vagy junius elején felmehetek. Ekkor személyesen szándékozom átadni becsesebb magyar és latin hungaricumaink jegyzékét, mely azonban nem lehet teljes, mert a gr. Kemény Sámuel néhány ezer kötetnyi gerendi könyvtárát hely szüke miatt a ládákból meg ki nem szedhettem s a gr. Degenfeld erdőszádai könyvtárát be sem hozathattam. – Gyömrön gr. Teleki Sándor megbizásából a grófi család levéltárát átvizsgálom, melyben különösen Maramaros illetőleg van sok régi oklevél (a Dobkai család régi levéltárában); ha bármely kából egy kötetnyi érdekes közlemenyt összeállithatok, a gróf szivesen ajánlkozott a kiadás költségét viselni. Én a legörömestebb járok el e munkában, mert a családi levéltárak rejtett kincseinek közrebocsátását ez uton, az illető család részvéte mellett, lehetne legczélszerübben s leghamarabb eszközölni. – A Vesselényi levéltárból kötetekre lehetne kiállitni érdekes oklevelek, levelezésekből kivált a XVII-dik századra. E levéltárt eddig irodalmi ember soha szemével sem látta; elenchusa is lehetőleg rossz és hijányos; a Felegdi család Drágon levő néhány száz igen szép oklevelének még csak jegyzéke sincs; a legnagyobb részt 1848-ban azokból összeégették s most csak azt sem tudhatjuk, hogy ott az egyházi drági kastélyban, utóbb Kamuthi most Vesselényi kastélyban mi pusztult el. A Vesselényi család birtokában levő levelek közt a Kusalyi Jakcsi család, a Csanád nemből való Felegdiek XIII – XV. századi 5-600-ra menő levelein több igen szép, érdekes királyi, nádori, kápolnai és egy hiszem érdekes adószolgáltatásnának.

Hosszasra terjedt levelemet azon magamra s családomra vonatkozó tudósitással záron be, hogy mind nőm mind gyermekeim jó egészségben vannak; magam is, bár nem a régi jó erőben de türhetően megvagyok; annyi téli s tavaszi törődés után, mennyivel ram

rám nézve ezen mind hivatalos mind magán dolgaimban igen terhes első kolozsvári év mulhatatlanul járt, igen is szükségem van néhány heti utazásra, mozgásra szabad levegőre. De lelkemnek sem árt Magyarországon kissé ujra éledni; mert is az örömnélen jelent s a nagyon is keserves jövőt tekintve nem csuda ha a magyar ember lelke elborul, elzsibbad. A Királyhágón innen, a székely földet s talán egy két hiu magyar városz kivéve, a csak mostanában megindult közélet bágyadt, halvány képe, az ittenni áshoz nemzetiségi s osztálykülönbségi nyilt és titkos tarzsodástól mellett bizony nem igen biztató kilátást nyujt a jövőbe. Unió s erélyes magyar kormány nélkül nemzetünknek rövid idő multva aligha lehetne jobb dolga mint Moldvában vagy Oláhországban. Érzi ezt a nemzet tömege, s öntudatosan ragaszkodik ez egyetlen mentő eszközhöz. De ki tudja, annyi akadály mellett teljesülhet-é e régi vágy, s Erdély megint nem fúlyed-é vissza a birodalom legszerencsétlenebb, legbitangolatlanabb provinciájává.

Magamat tapasztalt szives jó indulatjába ajánlva s becses válaszát kérve mély tisztelettel maradok

Tekintetes Fitolnok Urnak

legigazabb tisztelője
Szabó Károly mk

Kolozsvár maj. 29. 1861
Vett. jun. 3.

Tekintetes Fitolnok Ur!

Csak tegnap érkeztem vissza Forma Károly barátommal tett vidéki körutamból, melynek eredményéül én s darab XIII-dik századi oklevél másolatával, Forma pedig öt darab római feliratnak – melyeket Steiner képzelhetetlen rosszul közlött, – tökéletesen sikerült megfejtésével térünk vissza. Utunk közben Szamos-Ujvárt meglátogattuk Lukácsi Kristóf örmény esperestet is, ki munkájával, melyben az örmény irodalmak a magyar őstörténetre vonatkozó adatait adja, már készen van, s azt mint mondá rövid időn ki is fogja nyomatni.

Még tegnap eljártam a Tekintetes Ur által küldött könyvszállitmány ügyében, mely szállitmány Váradról csakugyan épen tegnapelőtt érkezett meg. Steinmind a két könyvből átvett bizományba 25%-re 50 példányt, Demjén pedig 45-öst; 2 példányt a szerkesztőségeknek, egyet muzeumunknak, egyet Gyulai Gálnak átadtam, egyet pedig szives köszönetem mellett magamnak megtartottam.

Demjén a „Magyar birodalom alaptörvényei"-ből eddig is aránylag sokat eladott s e szállitmányt is igen szivesen fogadta, a jövendőbeli megbizásokra is a legnagyobb készséggel ajánlkozott. Mint jóra való pontos könyvárust bátran merem ajánlani. Ha e szállitmány egy pár héttel előbb érkezett volna, az ajánlott 40% mellett többet is elfogadott volna készpénzért; igy azonban ő is a 25%-es bizomány mellett marad.

A Cancionale hijányainak másolását tegedem Fórik Ferencz már megkezdette, s hiszem hogy oly pontosan s hiven fogja végrehajtani, hogy a legszigorúbb birálat előtt is becsülettel megállhat. A mi Czecz-féle példányunk oly teljes, a milyen a nyomdából kikerültekor volt, s egészen e szerint fogom a Cserey-féle példányt kiegészittetni, összeállittatni és egészen bőrbe kivitelesen bekötettetni. Valamint en-

nek

nek muzeumunk által leendő átadása iránt indítványomat örömmel láttam egyhangúlag elfogadtatni, úgy Forma Károly részéről is biztosan írhatom, hogy ha az általa a szelebi tolvaji nyomozott XVI. századi magyar naptár a Kállay Istváné lesz, mely már muzeumunkban megvan, ez esetben ő azt a legszívesebb készséggel ajándékozza a m. Akademia könyvtárának.

Legközelebbi utamban találtam Betlenben gr. Bethlen Bálné könyvtárában Heltai 1559-diki kolozsvári nyomott Agendáját, (egyetlen levél híján teljesen ép példányban), melyet a grófné, ki minap Dálnoki Veress Gerzson kurrens világi versének eredeti kéziratával ajándékozta meg könyvtárunkat, bizonyosan igen szívesen át fog intézetünknek engedni.

A mi az Árpádok korabeli oklevélmásolatainkat illeti: ezeket én határozottan az akademia által megindított gyűjtemény számára szerezgettem, s helyben és vidékről folyvást gyűjtögetem minden olyan helyről, hova bejutni alkalom, ajánlások, s meglehetősen terjedő ismeretségeimnél fogva bejuthatok. Eddig mondhatom mindenütt a legszívesebb készséggel találkoztam nem épen könnyű fáradozásomban. — Eddig ha jól emlékezem küldöttem Wenzel Gusztávhoz Kassáról 4-vagy 5 darabot az Ináncsi Farkas család levéltárából; Marsiglioban egyet a b. Wesselényi Ferenczy diszgli levelei közzül; ezenkívül a gr. Teleki József oklevél-másolatgyűjteményéből egyet a münchení kir. levéltár, egyet a Blagai grófok levéltára s egyet a gr. Kátray levéltár oklevelei közzül. — Mai napig pedig 1230 – 1299-re 21 darabra megy másolataim száma: u. m.

a, Kézi város levéltárából 10 darab (kettőt közölt Fejér is szokása szerint hiányos másolatokból nem elégge pontosan; s ezenkívül még kettőt a Fontes rerum Austr. Urkundenbuch zur Gesch. Siebenb. hasonlóan hibás másolatok, s kivánatom szerint az eredetiek után; pedig Teutsch-hoz közelebb lakozott volna Kézy mint hozzám) Ezen 10 darab közt az eddig közlötteket is adom, az eredetiekből saját kezemmel másolva.

b, A b. Wesselényi család levéltárából 7 darab; mind ismeretlen. Ezek a hajdani Kusalyi Jakcsi család levelei közzül valók.

c, a Czegei gr. Wass család levéltárából, melyet minap Forma Károlylyal Czegén végig vizsgálván, másoltam 3 darabot (kettőt közölt Fejér, gr. Kemény után de nem az eredetiből, egy ismeretlen).

d, A Forma család leveleiből Csicsó-Keresztúron Forma Károlynál másoltam egyet, mely eddig ismeretlen.

e, Aradon am ismét egy darabra a gr. Teleki József-féle vidékről, III. András szabadalomlevelére az Andechs-Meranier hercegekről részére (Petrovics másolva Münchenben).

Ezen 22 darabot jövő hónap közepe felé személyesen szándékozom Pestre átadni, s ha lehet még addig is, de azután ismét minden esetre szerzek hozzájok több darabot. Biztosan vagyok ugyanis a Bánfiak eddig oly igen rejtegetett s igen gazdag levéltárának átvizsgálhatásával, mit azonban a családfő gr. Bánffi távollétében s huzasa halogatása miatt még nem nyerhettem meg biztosabb kilátáson van a gr. Bethlenek Kolozsvárt lévő levéltárához; s Belső-Szolnokban közelebbi tatában nyomába jöttem a Fatrori családnál egy Arpadianumnak, s egy Bodor nevü nemesnél állítólag Sz. István (de minden esetre valamelyik István király) oklevelének, kis azonban Bodonlakán hova nem találtam. Ezeket utóbbi oklevelet Forma mindenesetre kieszközli részemre.

E néhány hónapi kutatáson eredményül, valamint muzeumunk napról napra gyarapodó könyv és kéziratárának számos becses darabjai is világosan bizonyítják, hogy Erdélyben, annyi dúlás, pusztulás után is, még sok gyűjteni való maradt.

A Hunyadiak kora dolgozásában csak néhány heti szünetet ezedzem épen a jövő hónapban; mert most a Bárónfele tár kezelésének gondjai s tehei mellett épen az intézetünk által folytatandó „Erd. tört adatok" negyedik közleménye szerkesztésével kell rögtön foglalkoznom; junius 6 vagy 7-dikén pedig indulandó vagyok atyámhoz Bélegbe, onnan Körösre, Gyönrére a gr. Teleki levéltárba, s a hónap közepe felé néhány napra Pestre. S még egy becsületből dolgozandó értekezésem is befejezendő az erd. Muzeum évkönyve számára. Azonban a jövő

Kolozsvár nov. 4. 1861.

Tekintetes Főtanodai Ur!

Bocsánatát kérem és reménylem azon mulasztásomnéz, hogy oly régen hallgatok a egyetemi tanárrá történt kineveztetésem fölötti örömnet a hozzá legszivesb szerencsekivánatomat csak most nyilvánitom. Igen sok hivatalos és irodalmi dolgom, a mindennapi élet gondjaival együtt annyira elfoglalja időmet és lelkemet, hogy sok fáradsággal magán leveleim megirását is napokig halogatom.

Jelenleg a muzeumi nagy gyüléshez előterjesztendő hivatalos kimutatások és jelentés készitésével és ugyanahhoz egy tud. érdekezés készitésével vagyok elfoglalva, mely a székely krónikáról szól. Decemberig ugy hiszem, kiadhatom Nemzeti jegyzetekkel, melyet Rásh adhi a Steifer is azt hiszem ez óta megindította Thierry Attila-mondáinak fordítását, melyet munkát ez előtt évekkel fordítottam, s most ujra átnézve jegyzetekkel kiadok. A muzeum megbizásából fordesztem a gr. Miké Ktd. tört. Adatait IV-dik kötetét, melyből eddig 12 iv van nyomva tartalma, Haller Gábor naplója, Bánfi György — Kálnoki Istvánnak Legyéri Bálint naplója mind a XVII. századból; még követeiről Enyedi István (1657-1660); erdélyi törvényekről, ollevelek stb. A télen ez is kész lesz.

A nagy gyülés után nov. végén legtöbb hivatalos munkámtól szabadulva, s ugyanakkor, ha a terv sikerül, az érem és régiségtár ideiglenes őrségétől is felmentetve, szabadabban fogok lélekzeni, s minden időm és erőmet a Hunyadiak history folytatásának szentelem. Semmi más munkába, vállalatba nem bocsátkozva, s éjjelnek e czélra fordítva (mert nappal hivatalos és magán dolgaim a folytonos dolgozást nem engedik; e munkában pedig lapodra olykor olykor egy egy órát dolgozni mit sem ér) tec. 1-sejétől csak nem kizárólag e munkára felhalmozott jegyzeteim felhasználásával, s a munka siettetésével fogok foglalkozni. A mit erőm megbir, szivesen teszem, csak hogy az akademiának eddigi kénytelen lassusiságunéz meghörzsölhetetlen türelmével tovább vissza ne éljek s a jogos kivánatának s egyszersmind kötelezettetésemnek megfelelhessek. Csak a geographiai részen eshessek kereszül, minél nehezebb, lelket zsibbasztóbb s fáradtságosabb munkám talán soha sem lesz, a többin hiszem hogy könnyebben és gyorsabban haladhatok, jólleket a többi kötetekhez is a gróf kudolgozásához legalább is egy harmad postás mulhatatlan.

Jelentem Főtanodai Urnak

Legigazabb tisztelője
Szabó Károly

U.i. Ma régóta Kolozsvárott tanuló öcsémtől vettem levelét, melyből kitünik, hogy gyümtgatnak, mindenkit kiküldenek a vidékre, s ellenök Magyarországon is ugy készülnek. Az ügy igen nagyban indult meg, s ha a kormány is ugy fogja pártolni, mint eddig, nem lehet kétség, hogy a szerbek pár hónap alatt egészen megsemmisülnek.

Igen örvendettem Tekintetes Úr azon nyilatkozatának, hogy új állásában több szabad időnyel rendelkezhetve fő czéljául tűzte ki a magyar irodalom- és tudományosság történetének megirását. Adja Isten, hogy e hazánkban sorki által végre nem hajtható s nagy nimű a T. Úr még nem irható művet, e monumentum aere perennius-t, ne csak bevégezhesse, hanem müve sikerültén, a haza és a tudományos világ hálájáu való méltó örömet azután is sokáig élvezhessé.

Ha néhány tövényszemmel e nagyszerű épülethez járulhatok, a Tekintetes Úr iránti erkölcsi tartozásomat ez által csak nemileg is leróhatom, a legszivesebb készséggel s pontossággal szolgálok minden oly magyar bibliographiai adat közlésével, melyekhez állásomnál fogva juthatok; meghuldám nevezetesen az erd. muzeum, a kolozsv. ref. coll., az unitar. coll. a r. cath. lyceum könyvtáraiból a szükséges könyvczimeket. A magunk könyvtárából az ősiseimet már megkezdettem; a ref. coll. könyvtárát is megkezdtem; a többiekhez is lesz szabad bejárásom.

Óhajtanám, ha ez ügyben méltóztatnék részletesen utasitni; chronologiai rendben adjam-e a czimlaptermet, külön czedulákra s mily terjedelemben irjam a czimeket stb. Adjam-e a latin, német stb. hazai nyomdai termékek jegyzékét; előlegesen csak a XVI-dik század végéig vagy tovább is vigyem a gyüjtést és ősnyomtatvány stb. — E munkában, ha a könyvtárban több hivatalos óráimból naponként csak egy vagy fél órát szakithatok is rá, sokra mehetek, s hiszem, hogy nem egy-két nevezetes, uj adattal szolgálhatok.

Az akademiának muzeumunk által ajándékul küldött Keleti-Caracalla mélóztatott-e már venni? A lapokban még erről nem vettem észre jelentést. Talán az lesz oka, hogy elnökileg az akad. elnökségéhez vagy igazgatóságához volt czimezve, s igen akkor, ha jól emlékezem, ez előtt két hónappal volt postán feladva, mikor az akademia szünidőt tartott.

Könyv- s kézirattáraink igen gyarapszik; a mult hónapokban gr. Kemény Sámuel gerendi és kolozsvári könyvtárát vettem át és rendeztem, mely mintegy 10,000 kötetre megy; benne igen sok drága legujabb európai irod. munka, de sok becses hungaricum is. Ily értelmü magán könyvtárat Erdélyben többet nem lapunk. Könyveink száma jelenleg a 25000 kötetet haladja; ebből azonban többszörü példány s=6000 db is lesz; kivált Hung. és Transilvanicum igen sok van több példányban, mi 300–400 adományozó mellett igen is természetes.

Dr. Szilágyi Ágoston halálának hire mindnyájunkra fájdalmas hatást tett. Annyi készültség, gyüjtemény, tanulmány birtokában még mennyit dolgozhatott volna irodalmunknak; Erdélyben utódját nem egyhamar találjuk. Kívánjuk hogy irományait, okleveimásolatait stb. muzeumunk kapja meg. Muzeumunknak egyik legbuzgóbb pártolója volt; hiszem, hogy muzeum-egyesületünk is fog emlékbeszédet tartatni fölötte.

Nővé s gyermekeim a legjobb egészségben vannak; magam is, hivéve a fejemben olykor olykor érezhető vértolulásos bajt, egészségemmel megelégedve. A „levegő" nem rossz Erdélyben; de mostani politikai életének levegője kiállhatatlan nyomasztó. Lehetetlen, hogy ez az embere zsibbasztó, fásító hatással ne legyen. Még pedig rosszabb napokat is lehet várnunk; de végre is kivirunk és bizunk egy jobb korban, mely nem maradhat el.

Magam s nővé nevében Tekintetes Urnak s tisztelt családjának a legszivesebben köszönve maradok

Tekintetes Főtisztek Urnak

legigazabb tisztelője
Szabó Károly mk

Kolozsvár febr. 10. 1862.

Igen tisztelt tanár Úr!

Hogy becses levelére igen röviden iroh, sőt több pontra nézve a választ jövőre halasztom, egyedüli oka csak az, hogy a Romániai Csiplés György munkájára nézve igen sür„gesve kíván választ, vagy is inkább magának a Hungaria Illustrata-nak elküldésével, lehetőleg siet„ni akarzam, hosszas levélirással pedig a mai postát el„ halasztanom volna.

Tegnap jan. 31-ről kelt levelét, kihetően a posta„ gény hanyagsága miatt, csak tegnap d. u. vettem; ma d.e. ismételtem gr. Miklóssal a könyv leküldése iránt, s az ő megegyezése folytán ezennel küldöm a diligeance-on.

Könyvtárnoki nyomtatott instructiom, s a leiste„lenségig oromba alaptrabályok szerint a muzeum ügy„ kezéből nekem senkinek semmit a világon kiadni sza„bad nem volna, sőt a muzeum olly tagjának is, ki egyenesen a muzeumegylet megbizásából dolgoznék, az e munkájához szükséges könyveket a választ mány„hoz kellene folyamodni, s az engedélyt (egy két hónap„ multva) megnyerve a könyvek valódi érzékét biztosí„tásul le kellene tenni stb: e hosszas és a mi ember„eink közt czélhoz talán nem is vezető utat az ügy érdekében kénytelen voltam tehát mellőzni s a rövidebb fáradságosabbra választani, s a dolgot mint ha„

420. X

halaszthatatlan sürgetőst egyedül az elnök tu
tával rögtön eligazítani.

Örvendek, lelkemből örvendek, hogy alkalmam nyí
Negyednek s egyszersmind az akademia ügyének ez
által szolgálatot tehetni. Bizodalmasan kérem azon
Negyedet, legyen szíves a könyv vétele után rögtön
nyugtatványt adni a vételről, melyben röviden ki legy
fejezve, mi czélra s mennyi időre vette át Negyed t
a könyvet. Ezt kénytelen vagyok kérni, hogy magam
ne találni megtámadóim ellenében védelmezhessem,
lik hivatali viszaélléssel, hűtlen kezeléssel, Isten t
ja mi bűnökkel vádolnának, — illy emberek itt szám
lennének, — már csak azért is, ha én e segítségemme
egy magyarországi, s nem erdélyi, vállalat előmozd
tásához járultam. Hihetetlen, de szent igaz! példá
után beszélek. S ott hol minden embernek szava van
az ügyekbe; mindig több az érzetlen, mint a dologho
érző ember. E türelmetlenségét, s idő multával (6 vagy
legfeljebb 8 hét multva) magát a könyvet bizodalm
san kérem.

Miles Kelemen leveleinek autographumát itt,
a mint sejtem, alig lehetne az erd. muz. számára me
szerezni; de nagyon biztos helyről azon értesítést ad
hatom, hogy Pesten Miles János gróf bizonyosan
igen szívesen megvenné. A Fenyogi-gyűjteményt sem
bízuk meg muzeumunknak megszerezni a fővény
de

dés miatt; 1000 ftnál régebben szívesen adták volna
az örökök; a választmány 200 ftot le akart
alkudni, mint a mit az öreg Fenyogi a muzeumra
aláírt; tavaly őszszel már az 1000 ftot is megiger
tük, leginkább az én sürgetésemre, 5 részletben; most
az örökök szóba sem akarnak velünk állni. — A
Cserey-könyvtár (2600 s néhány kötetes) még 1860-
ban octobrében megvettem Kraftnán nyilvános árve
résen 260 ft 50 kr postom áron. A mi duplum kerül
belőle, azért bizonyosan többet fognak kapni.

Bibliographiai czikkem nem jelent meg; nem
volt időm megírni; nem is tudom, mikor lesz. — Azé
kely krónikáiról szóló értekezésemet talán a jövő hé
ten el kezdik szedni a Muzeum Évkönyvei II. köt.
I füzetében; 3-4 hónap multva e füzet talán világot
láthat. — Az után, majus vagy junius vége felé
egy kis körutat teszek a székely földön, gr. Mikó
kastélyában, legfőképen e krónika ügye érdekében. Maros
Vásárhely, Udvarhely, hol a székely nemzeti levéltár
van, Csik-Szereda és Csik-Szentlyó, s a Sándor család
lakásai lesznek a főpontok, hol nyomozni fogok,
talán nem eredménytelenül.

A Hunyadiak korára nézve hogy a kívánt 150—
160. lapnyi kézirásos betűldhessem, április 1-sejéig
kéreh határidőt; akkorra hiszem, hogy annyit teljesen
fajtó alá készítve, s sikeresen betűldhessek. A

mult

420.
X

Kolozsvár marts. 16. 1862.

Vett –ig.

Igen tisztelt tanár úr!

Januar 31-dikén kelt becses levele némely pontjaira febr. 10-likén sietve irt levelemben rem válaszolhatván, igen sok elfoglaltatásom miatt csak most vehetek alkalmat, hogy a zokról részletesebben irhassak.

A magyar nyomtatványok bibliographiai czimjegyzékével, mint külön külön czé dulában, az erd. muz. könyvtárát illetőleg készen vagyok, sőt a ref. coll. némely legritkább darabjairól is vettem czimmásolat. Eddigi gyüjteményem száma a XVI. századra 31, a XVII-re 139, 1700–1711-ig 7 darab. — 20–25000-nyi könyvtárból nem sok; de van benne néhány unicum s több ritkaság; s e kis gyüjteménye is sokban rectificálja Sándor István M. könyvházát, ki gyakran egy könyvből kettőt csinál, a kiadási években nehol nem elég pontos; igaz czimét ugy sehol sem ad. — Illig Gyulai itt lesz, még e tavaszon és nyáron, az alkalmat nézni a kol. ref. coll. könyvtárát, mely magyar nyomtatványokban aligha lesz szegényebb a mi könyvtárunknál; hasonlóan az unitar. és cath. főiskolák könyvtárait is.

Én e czimlapokat egészen Tekintetes Úr rendelkezésére adom, használat után való visszaküldésöket kérve; méltóztassék tehát tudósitni, mikor és mily uton küldjem fel; megvárjam-é tőlök az időt, mikor Kolozsvárról lehetőleg kimerítő czimgyüjteményt adhatok, vagy minél előbb közöljem azt a mi már készen van? ritkább

A latin nyomtatványok (hungaricumok) jegyzékét is kezdem összeállitni, de hogy ezt csak könyvtárunkból teljesen összejegyezhessem, néhány héti utánjárás még kell rá. Ezzel nem fogok sokáig késni.

Van Kolozsvárt az öreg Buriánnak egy bibliographiai munkája kéziratban, jelenleg Finály kezében, ki azt az özvegytől, mint tőle hallom, oly biztatással vette kezéhez, hogy a muz. egyesület ki fogja adni s az öreg Buriánnak – kinek e kézirat legnagyobb fáradsága volt, – a kiadás jövedelméből (?) vélelet

Tegyed szivemből tisztelt családjánál kitüntetésemet, s családom forgja irántad, mint mindig, igaz tisztelettel maradok

Szabó Károly

mult hónapokban igen gázolt az Erdélyi történe adatok IV-dik közlésének szerkesztése, melyből m 16–17 iv van szedve. A szántalan egyes adom nyolból gyüjtött könyv- és kézirat, régiség- és érem kezelése mellett, melyet a kezdet első éveiben az instructio szerint vinni egyetlen foglalkozásommal emberi erőt felül haladó munka, még ezzel is m terhelnek s ki tudja mit nem követelnének még t lem azok, kik nem képesek vagy nem akarják elhinn hogy a mai drága világban fizetésemből, ha egye erre volnék szoritva, családom mindennapi szükség sem lehetnének képes fedezni.

Április 1-sejéig, ha napjai nem szabadíthatok is időt, éjjelenként dolgozva képes leszek 20 ivet kézi ratot kiállitni; addigra talán a Törz. Emlékek gon jától is szabadulok, s azonnal könnyebben lélegz zem és több kedvvel dolgozom. A munka legnehezeb jén, az eredetiből elveszett Doxony és Krenesi varmegye kidolgozásán, már túl vagyok.

Fogadja kegyed legszivesb köszönetemet ez ügyben irántam tanusitott jóindulatáért, a külde dendő becses adományokért s legyen meggyőződve, hogy senki nálam örömestebb meg nem ragad semmi alkalmat, mely által nemzeti irodalmunk ügyének valami szolgálatot tehetnék s egyszersmind személye hála- és tiszteletadózatomat bármi kis részben is le rohatom.

Szabó Károly

tet fog állitani. Burián halála olta e kérdés Finálynál áll; kiadásáról
hirdetlenül szó sem volt, de a mi szegény intézetünk e czélra aligha is áldoz
hatna. A munka becséről nem szólhatok; mert nem láthattam: de miután hallo
más szerint az öreg Burián minden könyvről feljegyzette, hol és hány példány
látott belőle életében, melyiket hirek adta el stb. azt hiszem, hogy e munka
közzé tétele bibliogr. irodalmunkra nyereség lenne. — Én, ha tárgyalás alá jő ez
ügy, pedig az özvegy türelmetlenkedve sürgeti hogy tegyünk már valamit, szí
vem rá lesz kész, hogy adjuk ki, még pedig a kolozsvári könyvtárakból pótolt
adatokkal: de alig mereb sikert reménylek, miután e kiadás pénztárunkra néz
kétségtelen veszteség lenne, s pénzerőnk a legmulhatatlanabb kiadásokat is alig
győzhesi.

A febr. 10-dikén frekérpostával felküldött Csiplós-Homorodi Kung. Illusz
tájától kérek csak egy pár sornyi megnyugtatást, hogy kézhez jutott-é?

A „Hazai Tudósitások" czikkét a Székely István kalendariumáról szívesen
várom. Hazinczy Csereyhez intézett levelei közt ott van ugyan e czikk arcz ki
szem szóról szóra leirva (bizonyosan Hazinczy irta e névtelen czikket) de még
is, hogy használhassam és építhessek rá, szeretnék meggyőződni, hogy ugy van-
mint nyomtatásban megjelent. Mint ezt ugy a közelebb küldendőnek igért
Ily M. Muz. füzetekhez is a legszivesebb köszönettel fogom venni, annyival in
kább mert e folyóiratból gr. Kemény J. halála (1855) után semmije sincs
könyvtárunknak s a még hiányzó öt évfolyamot nehezen birjuk megszerez

A Turóczi, budai stb. krónikák fordításának szándékával végkép felhagyt
még legfeljebb az árpádkori legendák fordítását adom, hogy az árpádkori
gyüjtemény 4 füzetben lehetőleg teljes legyen. Folytatása Káth és mások a ve
kházbeli korrzatot; — én ezen túl minden rendelkezhető szabad órámat a Hunyadiak korára akarom fordítani.

Április 1-sején igéretem szerint 15-20 ivet fogok küldeni; áprilisban, mi
után előre tett jegyzetem jó formán készek ismét reménylek 15 iv kéziratot
kiállithasni, s igy tovább; de csak folytonos éjjeli munkával; mert nappal a
museumnak, családi ügyeimnek stb. kell élnem.

Április végére megfeszitett erővel kiállithatom talán az krd. törz. adrss
IV-dik kötetét 25-27 ivet, melyből már 20 kész van szedve; ha a télen e nem
lett volna a nyakamon, a Hunyadi korával jóval előbbre lehetnék.

Egy irodalmi ujdonságról tudósitan Tekintetes Urat. Ez Finály
bíráló érzetének a M. Akad. nagy Szótáráról, melyet a mult szerdán olvasott
a mat. egy. tud. ülésében. Röviden annyit, hogy ő e Szótárra, annak szerkesztő
in, sőt nemileg az Akademián is ugy szólván semmi becsületet sem hagy, tesz azt,
a hogy csak lehirja. Hiteté hogy észrevételeiben, ellenvetéseiben sok van olyan,
mit magok a szerkesztők is méltányolni, helyeselni fognak; igaza lehet sokban;
de a hang, a melyen el van mondva olyan, mely nézetem szerint bizonyosan
bántani, sérteni fog. S nem képzelhetem, hogy Cseuczar és Fogarasy ily erős,
erősen erős megtámadásra némák maradhassanak. A czikk ugy hiszem vala,
melyik pesti nagy napilap tárczájába van szánva, hogy sokan olvashassák;
ha valamelyik szerkesztő felveszi, néhány nap multva meg fog jelenni. — Nem
tudom, az a hatása lesz-é, melyet szerzője reménylt, s igen kiváncsi vagyok ez
irodalmi polemia fejlődésére és eredményére; mert véleményem szerint, ha a czikk
világot lát, a polemia elmaradhatatlan, s az ügy a tudományos közönség s a
m. akademia ügyévé válik.

Hasonlóan irodalmi ujdonság, — még pedig irodalmunk valódi nagy nyeresége
lesz a Kriza által kiadandó igen igen becses székely népdal, mese- stb. gyüjte
mény, mely mind anyagjára mind a szerkesztésére nézve aligha minden tekintetben fölül nem
fog multni, mi e nemben irodalmunkban eddig megjelent. Kriza igen régtől fogva
gyüjt; a dialectusokat tökéletesen birja; mióta püspök valamennyi székely unitus
pap és mester rendelkezésére áll a gyüjtésben s ugy szólván naponként kap
becses pótlékokat. A 15-20 ivnyi kötet mint hallom gr. Mikó sürgetésére
és az ő pártfogásával jelenik meg egy két hónap multva; már szedés alatt
van. Az a néhány székely ballada, melyet belőle nekem Gyulai olvasott, egy
pár mese, melyet tőle hallottam, valóban gyönyörü s ritkitja a párját a
maga nemében. — Merényi, kinek készültségét Krizáéhoz nézve nem is hasonlit
ható, aligha késő nem megy a székely földre; most éppen itt van; talán csik
ban gyüjtheine még; mert Udvarhely széki három-négy Kriza által ki van bá
nyászva; Maros széket pedig e tekintetben igen szegénynek állitják.

tovább

Nőm s gyermekeim hála Istennek a legjobb egészségben vannak. Családom még ez őszön ismét egy taggal fog szaporodni. A földnek egy rabbal több rabja lesz! Adná Isten, hogy milyen e gyermekek felnőnek, az é letben több örömöt, kevesebb keserveket találnának, mint a mennyi e mi nyomo rult hazánknak jutott.

Atyám teljesen elgyengülve érkezett, mert az egyház nem erőszakolhatta lehetne, nyugalomba vonult Hód-Mező-Vásárhelyre, hol bátyám családjával e„ együtt fogja leélni még napjait. Az őszszel szándékozik elköltözni; mily nehéz lesz neki az elválás hivatalától, melynek igazán teljes lelkéből élt, hallga tóitól, kikkel több mint 40 éven át talán egyetlen egy órai kellemetlenség nélkül, igazán szeretetben és tiszteletben tartva élt, maga is tudja; de érezve elgyengült állapotját, teljességgel nem akar többé hivatalában, melynek terhe nem viselheti, megmaradni.

István előmenetelén, irodalmi jeles törekvésein szívemből örülök és sok szerencsét kívánok neki a pályához, melyen atyjának mélt ó örvme, büsz kesége legyen! Előre örvendek a Tekintetes Úr vele együtt teendőnek i„ gért látogatásának, melynek napja rám nézve valódi ünnep lesz.

Nőmmel együtt e látogatást a legszivesebben kérve és várva, v magának és egész tisztelt családjának minden jót szívből kívánva, ma„ radok

Tekintetes Urnak

legigazabb tisztelője
Szabó Károlyné

Kolozsvár marz 28. 862.

Tisztelt Tekintetes Úr!

A magyar nyomtatványok czimmásait tetszés szerénti használatra azon kérelemmel küldöm, méltóztas„ sék azokat, ~~mely~~ minthogy különben is csak néhány darab lehet körök különös figyelemre és ki„ jegyzésre méltó, használat után minél előbb vis„ sza küldeni, hogy a gyüjtést a ref. coll. ~~könyvtá~~„ ráról teendő kijegyzéseimmel a husvéti szünidő alatt, mikor e munkában Gyulai is segitségemre lehet, hamarább folytathassam, s ne legyek kény„ telen, - minden ezimre nem emlékezhetvén, - némely ~~dolgot~~ czimet netalán ujból ismét másolni.

E könyvtárból is vettem ugyan némi legér„ dekesebb darabokról czimmásolat, de bizonyos vagyok benne, hogy ott még sok érdekes darabot fogok találni. Ezek jegyzékét a latin-hungari„ cumokéval husvét után aprilis végéig, ha csal időm engedi, el szándékozom küldeni, s a Hunya„ diak lora kéziratának ujabb szállitmányával fel„

420. x

felküldöm.

A Hunyadiak korából jelenleg ide mellékel
csak 9 ivet küldhetek; mert bár Bars és Hon
vármegyét lesiffrírozvám is, de minthogy a tiszt
záshoz is több kéves helyem marad, – melyek
még egy pár nap kell keresnem, – a kövesked
6 ivet magumnál kénytelen voltam tartani
hogy mint a küldött iveket, ezeket is ujra
figyelmesen átnézhessem és kijavíthassam.

Április végéig a már kidolgozott ivekkel
együtt összesen 15–16 ív kéziratot küldhe
ltemét, s igyekezni fogok, bármily megerőltetés
mel is hogy havonkénc legalább 3 nyomtat
ásra való kéziratot küldhessek; többre, ha
egészségem kibirná is, ily igen lassú és fáradsá
munkával idő hijánya miatt alig lehetnék k
pes haladni.

A harmadiknak száms kötetet igen nagy
terjedelme miatt két részre osztandónak vélem
Az I. rész, a szoros értelemben vett Magyarország
geographiája mintegy 45–50 nyomtatott ivet
fog tenni; a II. rész, Erdély s a többi mellé
tartozá

tartományok geographiája s a magyar állam
lakosságának nemzetiségek és vallás szerint
való leirása. Az eddigi legnagyobb kötet 41.
nyomtatott ivet tesz; s igy mindegyik rész leg
alább is tizenegyes vastag kötetet képezhet.)

Ha az akademia egy kár lassabb részre mi
nél előbb ohajtana a közönség kezébe juttatni,
legjobbnak gondolnám az I. részt felét, (a dunán
tuli és dunamelléki 27 vármegye leirását) egy
füzetben, mely 24–25 ivre menne, közzé tenni;
mi még a nagy-gyülésig megtörténhetnék ez i
dén; a másik felét (Fiszanstul és a Fiszamelléki)
megjelenhetnék 1863-ban.

A legközelebb küldendő correcturával kérek a
kinyomott ivekből egy példányt, hogy néha, ha
szükség, utánkereshessek egyet s mást. Csak az
első 8 ivből van példányom.

Komáromi Csipkés munkáját méltóztassék
a mig szükséges helyen tartani. Itt ugy hiszem
senki sem fogja addig keresni és sürgetni.

Legszivesebb tisztelettel maradok

Tekintetes Urnak

legigazabb tisztelője

Kabo Károlyi.

II. 9. Finály czikke, miután mint

5

420.

5

mint látjuk s mint előre gondolható volt, Pesten a lapok nem vették fel, a közelebbi napokban itt helyben a „Havunk" tárczájában jelent meg. Nem maradhatott ment egy pár indokolatlan fröből álló s hevenyében ide vetett oldalvágás nélkül. Lehetetlennel tartom, hogy az illetők e nagyon éles czikket hallgatással mellőzzék.—

A történelmi bizottsághoz intézett, s ide mellékelt levelet, mely holnap 30-dikán estve Pesten lesz, méltóztassék kérem illető helyén közleni, s ha csak egy pár sorral is ez ügyben tudósítni

sz. K.

Kolozsvár jun. 9. 1862.
Vett. — 12.

Igen tisztelt Főtisztelt Úr!

Holnap után a muzeum-egyesület megbizásából indulandó vagyok a székely ~~hanyok~~ földre, okleveleket, kéziratok, régi nyomtatványok, régiségek, hagyományok stb. kutatása, gyüjtése, s általában a székelység multjának és jelenének tanulmányozása végett.

Folyó hó 20-dikáig Maros-Vásárhelyt szándékozom időzni, hol a Teleki- a főiskolai könyvtárban, mely eddig ugy szólván ismeretlen heverő, a városi gazdag levéltárban stb tanulni s jegyzeni valóim lesz.

Régi magyar bibliographiai tanulmányaimra nézve igen szeretném, ha a Főtisztelt Úrhoz folhúlldott czimmásaimat minél előbb megkaphatnám; nehogy mindenre nem emlékezhetvén, sokat hasztalan ~~ma~~ soljak, vagy mellőzzek. Igen szivesen kérem azért, méltóztassék e gyüjteményt Lilgeanecon f. hó 16-ig nevemre czimezve Maros Vásárhelyre Mentovich Ferencz tanár szállására utasitni, hol 20-dikáig bizonyosan meglaphatnám.

Maros-

420. x

Maros-Vásárhelyről a milházi klastrom
udvarhelye, Oláhfalvát, Csik-Somlyót látogatom
meg; s onnan Csikon, Háromszéken át a hétfal
si csángokhoz igyekszem Brassó mellett, kiket leíttes
telenül beseny̆ő maradványoknak tartok, s hiszem
be is bizonyíthatok. A dialectusokra is különös
figyelemmel leszek, a mennyire ily rövid idő alat
tehetem. — Brassóból ismét a székely földön de más
onnan szándékozom visszatérni M. Vásárhelyre s onna
julius közepére haza.

Csik-Somlyóról értesítve vagyok Székely István
naptárának kéziratai példányáról, mely állítólag
a szerző eredeti kézirata.

Reményiem, nem járok hijába; s e hiss utazás
egészségemre, melyet a folytonos nehéz munka ha
meg nem rontott is, de bizony megviselt, igen jóté
hatással lesz, s viszajövet egészen ujult erővel fogok
dolgozni.

A Hungariak korából, most nem lehetvén időm
kiszíntázott kéziratom végső kijavitására, csak
julius utolján fogok lehetőleg jó csomó kéziratot
küldeni. Azon túl, ha a nyomás augusztus elején
megindulna, — mit távol-létem miatt addig kérnék
felfüggeszteni. — hiszem, hogy a nyomdának folyto
nosan biró kéziratot adni. Reményiem, hogy az
ez évi nagy gyülésig 20–24 ivnyi füzet vagy
fél kötet kiadható lesz, s a közönség némileg
talán meg lesz nyugodva.

Még e nyáron le fogja szállitani finály, mint
régiség és éremtárunk öre, Szeptből azzr. Ezterházy
féle becses magyar éremgyüjteményt s én azonnal
átadom neki az eddig általam őrzött régiség- és é
remtárt, melynek terhétől szabadulva, — s szim
tározással is már igen előre lévén haladva, — jó
vére fogok több szabad idővel rendelkezhetem, mint
eddig tehettem.

A mult napokban a ref. coll. könyvtárában ál
litottam össze egy szekrénybe a régi magyar irodal
mi munkákat (1536–1712) mint egy 200 darabot.
Igen becses, gyüjtemény. Van benne egyebek közt
Gönczi Enekes könyvének egy teljesen jó példánya
(Lőcse 1654. 4r.) az 1590-diki előszóval; van
egy 1698-diki magyar ABC. igen szép, teljesen uj
nak tetsző példány (Debreczen 1698. 8r.) Székely
István, Pesti Gábor, Heltai, Melius, David Ferenc
stb. több munkája; a váradi disputatio stb. —
Mind ezek czimmátait hazajövetelem után lehető
legrövidebb idő alatt elkészitem és közleni fogom.
Fájdalom, hogy Apáczai Cseré János Magyar Lo
gicáját Fejérvár 1654., csak egy 1802-ben
készült kis kajstromban (Magyar könyvek lajstroma
IV. 8.) a 462. szám alatt leltem bejegyezve,
de a leggondosabb keresés után sem lehettem kie
pes

420.
X

5

3

3

teljes felfedezni. Legelsőnek az, hogy az öreg Burja
revén tünhetett el, hinek egy időben e könyvtár
szabad bejárása, sőt a könyvtárra ügyelő tanár
gyéből hozzá külön kulcsa volt(!)— Most én e
régi magyar könyvtárhoz lajstromot készítettem, a
csonkákat meghatároztam; a duplumokat mintegy
20 darabot külön raktam.

A mult hónapban állítottam fel gr. Mikó kö
tárában az Aranka-féle néhány ezerre menő könyv
Legbecsesebb darabok voltak benne a Benkő József
által a m. nyelvmiv. társaság ajándékozott vertes
históriák (1573–1580) 7 darab egy kötetben; melyek
Összevedve a gróf külön külön díszesen bekötteté
Ugyanott találtam egy 12-rét csonka kötetet, mely
ne két külön csonka munka van bekötve, mind
Heltaitól; az első Evangeliumok és Epistolák a
cash. ünnepekre; a másik, melynek elölzava, igen
leles tartalom megvan, Heltai vény korából
(1570–1575) Istени dicséretek és könyörgések prózá
ban.— Egészen más mint a XVII. század elején
fiainál megjelent énekes könyv.(—

E két csonka mű nem lehet nézetem szerint
más, mint a melyet Sándor István éppen Benk
e csonka példányából ismert s czímlapjok nem
vén a XVI-ik század vége után elősorba megh
tárgyzetlan idejü munkák közt éppen egymást me
emlí. — Arankа relatiójában (ly M. Múzeum 183
e csonka könyv: Postillák csonka 12r. czímmel v
említve.— Legszivesb üdvözletek maradok

Tekintetes Urnak

legigazabb tisztel
szabó Károly

M. Vásárhely jun. 21. 1862.

Vett: Jun. 24. 1862

Igen tisztelt tanár Úr!

Becses levelére siettem, ha bár röviden is, válaszolni. Egy hete hogy M. Vásárhelyt időzöm, vagy is inkább dolgozom reg. geltől estig, a mennyit egy hét alatt talán soha sem dol. goztam. Ily rövid idő alatt ennyit életemben aligha ta. nultam.

A Teleki-tárt, a m. vásárh. ref. coll. könyvtárát, a régi mr nyomtatványokat illetőleg át meg át vizsgáltam; 60–70 czímmást vettem legtöbbnyire a XVI. századból; a Tele. ki könyvtárban is több ab históriás éneket találtam 1588 tájáról, melyeket a catalogusban az ember haszta lan keresne. Két három ab colligatum czímeihez fel ujra olvastam: de mind ennél nevezetesebb az a mit a ref. coll. könyvtárában találtam.

Tegned ohajtása hogy Apáczai Logicáját, — melynek a jelen század elején Kolozsvár a ref. coll. könyvtárában létéről a minap hiteles adatot szolgáltattam, — M. Vásárhelyt a ref. coll. gazdag könyvtárában felfedezzem, teljesült. E könyvecske teljesen ép példánya megvan a m. vásárhelyi ref. coll. gazdag könyvtárában. — Czímmását s leirását füves készséggel küldöm e napon örömének em. lékéül, melyben Tegned velem bizonyosan osztozni fog.

Ugyane könyvtárban találtam Szőnyi énekes könyvét Debreczen 1616. 4r. teljesen ép példányát; hozzá kötve Sz. Ujfalvi Imre halotti énekei Debr. 1606. 4r.

Jön "

420. X

Jövöre e hiadva, a mennyire tudom, eddig iro-
dalmunkban teljesen ismeretlen volt, s a legrégibb
felmutatható éa példány, mely a kolozsvári ref. col-
könyvtárában létezö (Bárfa. 1654. 4r.) éa példány,
melyről Kegyedet Váradi nején értesitettem, jóllal u
jább; bár tudtomra eddig ez is ismeretlen volt.

Ugy látszik nekem a szerencse igen kedvez a ma
unicumok feltalálásában.

Székely földi utamnak e tekintetben már is van
redménye; reménylem, hogy hisz. szemaontból sem lesz
egészen eredménytelen. — A székely krónika, a régi szé
irás ügyére is találok talán valamit; bár a fentebbi
elhez hasonló fontosságu felfedezést magam is alig al
merek reménleni.

Fájdalom, hogy utamat kénytelen vagyok rövidre sza
julius közepén köz és magán dolgaim miatt haza kell
lennem. De evenként folytatni fogom kirándulásaim
hogy Erdélyt igazán megismerjem.

A kolozsvári ref. coll. könyvtárában levő A.B.C.
czimére, fejemből nem emlékezem. A rendezés közben,
mig ki. nehány nap alatt e könyvtár régi magyar
könyveit összeállitottam s röviden czimeztem, definiá
ltam, nem értekezhettem magamnak czimmásolás kész
teni. Mihelyt haza megyek, e kéziratot s nehány darabo
is elvégzem, s uj gyüjteményemmel együtt felküldöm.

Gyüjteményem Kegyedet minden kor rendelkezésére
áll, nem magamnak, a nemzeti irodalomnak dolgozom.

Jövö hó közepéig hol leszek, magam sem tudom.
Akkora parancsolatim Kegyed velem Kolozsvárra intéz
dő levelével, s mindent a legszivesebben teljesitek.

Csak egy óhajtásat nem teljesithetem, hogy k.
Heltai Bibliajának III-dik kötetét felfedezzem; mert
ez meggyözödésem szerint nem létezett. A legrégibb
II-dik kötetből (Kolozsv. 1565.) már 3 töredelemben ép példány
voltam szerencsés látni, a többiből még többet; de a 3-
dikból soha sem én sem Jenki egy levelet sem látott.
De nem is láthatott; mert Károlyi Gáspár a Vizsolyi
Biblia előszavában tisztán irja, hogy előtte soha egész
Biblia magyarul kiadva nem volt, Károli Péter ré-
vidi pap pedig „az halálról stb. Debreczen 1575. 4r."
ez. munkája előszavában 1575-ben, épen Heltai halála
táján (mert Heltai már 1575-ben † irja, hogy öt Bozsi
Erzsébet és Batoni Zsofia kérte, „hogy az mi az Bibli-
ába még hátra volna, mellyet magyar nyelvre nem for-
dittatt volna, azt megfordittanok." — Károli Gáspár
és Péter nagy tekintélyü tanuk éppen a magok korára!

Még ma irok egy kis táreza czikket a kolozsvári
„Korunk" tárczájába, s ha majd érkezem egy bövebbet
a „Magyarország" tárczájába, melyet Szathmári Károly
barátom mint szerkesztö julius 1-je tájan bizonyosan
ad. — Addig is azonban nem akartam elmulasztani Kegye-
det elöleges en ha bár röviden is tudositni, s megáru-
dezteni.

Tomáseni Csipkés Hungaria illustratáját méltóztassék
mind addig használni, mig csak szükség lesz rá. Ugy
emlékezem, hogy a n. kürösi ref. isk. könyvtárában is meg-
van; megvan a m. vásárh. ref. coll. könyvtárában is,
mely utóbbi annyiban igen nevezetes, hogy a régi fe-
jérvári és patak. ref. coll. és professorak könyvei
benne igen nagy számmal s mai napig a legjavabban

4to. X

ban megőrizve fenmaradtak. Ugyanitt őrzik a régi
patakai iskola jegyzőkönyveit, melyekben számtalan
tudósunk sajátkezű beírása s életökre igen sok érde-
adat található. Az enyedi coll. könyvtár megsemmisülé
után a magyar hazában bizonyosan ez a könyvtár le
tanulságosabb a XVII. századi magyar prot. tudományos
ság vizsgálójára nézve; eddig úgy szólván ismeretlen vol
volt, de mint meggyőződtem folyvást hiven volt kezelve
fő t 1848-ban, midőn az ajtók, mint a nyomok még is
mutatják, feszegetve, döngetve s már tengálva is voltak
a fegyveres rablóktól is bátran és ügyesen megvédett
ve. S ez érdekes kutatásaim közben örömmel
formán tökéletlen és pontatlanul szerkesztett catalógu
nekem elég fáradtságot, időveszteséget okozó hiányaira

Borsának összevissza hányt rendetlen levelemre
nere igen sietve, zaj közt, többször zavarva,
irtam.

Bár utam folytában még hasonló érdekü tudósí-
tással szolgálhatnék. Én Csíktól sokat várok; bár
igen sokan, kik Csíkban ismerősök, alig alig biztatnak.

Székely István állítólagos saját kézirattára igen
fogok ügyelni. Mindenki csak Hármszékkel biztat,
hogy ott lenne legtöbb nyomtatott és irott emlék ta-
lálható; de én alig hiszem, s a csíki klástromot, par
chiákat stb. fontosabbaknak tartom; mert hogy a csík
somlyai kolostor könyvtárát a XVII. század végén a
tatárok, mint a közvélemény hiszi, fel nem dúlták
az előttem teljesen bizonyos. Jövő levelem, ha érdemes
tárgyam lesz, Csíkból küldöm.

Addig is a legőszintébb tisztelettel maradok

P. Fanárunknak

legigazabb tisztelő
Szabó Károly

Kolozsvár jul. 22. 1862.

V.o. — 24.

Mélyen tisztelt kir. tanácsos, Ur!
Bizodalmas jó Uram!

Indali Péter barátom által, ki pesten 4-5 napot fog mulatni, sietek közölni
önnel magyar könyvészeti jegyzeteimet, melyeket előbbi szállítmá-
nyom felküldése óta gyüjtöttem, u. m:

1, A Benkő Ferencz által az erd. muzeumnak felajánlott kötet
tartalmának czimmásait (17 db a XVI. és XVII. századból).

2, Legtöbbnyire a m. vásárhelyi tárából gyüjtött czimmása-
imat (39 db XVI., 27 a XVII. és 3 a XVIII. századból). — Ha az ottani
kötet könyvtárban hosszasabb ideig dolgozhattam s a XVII. századra
is bővebben kiterjeszkedhettem volna, bizonyosan 2-3 annyit is
küldhetnék: de erre 8-9 nap nem érkezhettem.

3, A kolozsv. ref. coll. régi magyar könyveinek általam roppant
sietséggel, néhány nap alatt, összeállított czimtárát imperum
ban. — Ha az ebbe foglalt mintegy 200 kötetből néhány érde-
kesebbnek valódi hü czimmása hiányos lesz, méltóztassék a hi-
ányt darabokat a jegyzékben megjegyezni, s én a czimmáso-
lat lehető leghamarabb megküldöm.

4, A n. kőrösi ref. iskola könyvtárában lévő magyar könyvek
czimmásait (1574-1712.), melyeket egykori tanítványom Dömö-
tör János ottani tanulótól kaptam.

Ezek

4to. X

Ezek mellett bátor vagyok ~~küldeni~~ küldeni meghatározás végett egy XIV. századi közepéről való kolozsvári nyomtatvány töredéket, melyet a kolozsv. ref. coll. könyvtárában egy XVII. századi könyv fedeléből olvasztattam ki. — Én ezt először Batizi (kolosv. 1555.) kiadásának gondoltam: de M. Vásárhelyt Batizival összevetvén meggyőződtem, hogy nem az. — Talán Heltai Major Catechismusa lehet? Catechismus

Mind ezeket oly bizodalmas kérelemmel közlöm, hogy méltassék a 2 első pont alatti czimmásolatot, melyekből egy sem mind használható, néhány nap alatt összehasonlítva felhasználni s Jndali által visszaküldeni, minthogy székelyföldi utamról teendő hivatalos jelentésem elkészítésére rájok mulhatatlan szükségem van.

M. Vásárhelyt vett, mult havi becsesz levelére ~~nézve~~ vonatkozólag irhatom, hogy a Csik-tonlyón lévő székely Istv. Calendariumának kéziratát teljességgel nem eredeti, hanem 1575–1580. körüli másolat. — A kolosv. ref. coll. A B.C.-je pedig nem 1648-ból van, mint mulsikor emlékezetemből hibásan irtam, hanem 1681-ből, s igy egészen uj dolog. — Christianopolyra, mint magyar könyv nyomtatási helyére nézve, teljes meggyőződésem, hogy álnév, s éppen nem a svéciai Christianstadt értendő alatta, az álnevü szerző (Philogazi ilius Arvadinus Theatinus = haragját szerető, istenkérő, árva = bujdosó) a bujdosó ref. pap Szönyi N. István 1675-ben, a Marzurok czimnyájával egy időben s egy helyen (Kolozsvárt) nyomatta s egy személynek ~~ke~~ Kelényi Bálnak ajánlotta a Hofstadt Adolfról szóló kérdéses munkát. Ez

hát. A két könyv egybevetése után azt hiszem aligha csalatkozom. Mert hogy Svecziában magyar ember magyar könyvet nyomatott volna, előttem kétesnek.

Hasonlóan nem hittem soha, hogy az aradi Világosváron, mely 1582. török kézben volt, akkor magyar munka jelenhetett volna meg. Jegyzeteim teljesen igazolják, hogy Regisbe Világos várt 1582. megjelent munkáját Manlius J., mint Németh is hitte, csak ugyan Németh-Ujvárt ~~volt~~ nyomtatta.

Azt hiszem, hogy most küldött jegyzeteim, kivált a históriás énekeket illetőleg, nem lesznek érdektelenebbek az előbbieknél. — Csak időm volna, a kolosv. unit. coll. és cath. lyceum könyvtáraiból is mindent felküldenék; de lehetetlen volt eddig rá érnem; azonban a mi halad, nem marad el. Talán meg nem lesz kérő.?

Különösen kérem definiáltatni a Felehi tárból czimzett egyházi énekes könyvet, melyet én Bornemisza gyüjteményének hajlandó vagyok hinni; miután tartalom s felosztás erre mutat; de én Bornemiszát soha nem látván bizvást nem merem meghatározni.

Ha nem volna tovább szükségem, esedezem M. Nemzeti Museumi Hung. Illustrátiójának visszaküldéséért, a most küldött egyházi énekek nyomtatványt együtt, melyet a ref. coll.nak vissza kell szolgáltatnom. A kőrösi és kolosv. ref. coll.-ból való jegyzeteket méltóztassék bár meddig megtartani s használni.

Székelyföldi utamat szerencsésen végeztem s igen sajnálom, hogy idő hijánya miatt róla nem irhatok bővebben; különben nem sokára

kimerítő

4to. X

5

3

3

Kolozsvár aug. 3. 862

189

Mélyen tisztelt kir. tanácsos Úr!

Alig van néhány perczem, hogy Fabiny barátom által hi mindjárt indúl Pestre, a hiányos 1681. ABC-t kitöltheßem s mellé e néhány sort írjam.

Az ABC. kiadásra alkalma mélto, s legfeljebb mint eddig ismeretlen nyomtatvány érdekes.

Egyrégi kuriozum kérdéses munkáját könyvtárunkban megleveretem, a példány teljesen ép, de benne Debreczei Mártonhoz czímzett levél s abban a kérdéses szavak teljes éggel nincsenek, sőt soha sem is voltak.

Igen köszönöm a szóba nyomtatvány iránt adott becses felvilágosítást. — Heltai Catechismus Minorában a keresztségről póló rövid czikket átolvasván úgy találtam, hogy az e nyomtatvány tartalmával nem vág össze; mert a Heltai ebben megírt értelmét a mostani calvinista pap is éppen így tanítja s bátran alá irhatná. — Heltai Agendáját Brassóban láttam (Kolozsvár 1569) ez a mienk lesz, mihelyt ellérjük; ha megtalálom ki fogok egy lesz, felhivlak.

Hasonlóan köszönöm a Bornemisza Énekeskönyvére s néhány eziránt tett becses notizait.

Lest

Nagyságos kir. tanácsos Urnak

legigazabb tiszteloje
Szabó Károly mpa

420.
X

ismeretes jelenetet olvasok fel róla a muzeumban.

Igen igen sietve irt levelemet azon kéréssel reketsztembe, méltóztassék a magyar irod. tört. ügyében velem bármikor parancsolni, s én valamint kötelességemnek, úgy lelki örömömnek tartom és ismerem, Önnek s általa nemz. irodalmunk ügyének, a mivel csak szolgálhatok, mindennel a legörömestebb szolgálni.

Ki is magamat szives jó indulatába s becses barátságába ajánlva, s tisztelt családját a legszivesebben köszöntve maradok

Nagyságos kir. tanácsos Urnak

legigazabb tiszteloje
Szabó Károly mpa

5

3

3

kat, és az Ivod. szót. legujabb kiadásának
példányát.

Krizának átadtam az Énekes könyvet
melyből első 4 levelét, mely ebben hiányzik
a vsf. coll. teljesen ép példányából kiegészítet-
tem. — Brassainak is átadtam a küldemény

Segedem által, ki igen értelmes és szíves
szívesen ajánlkozott az alsó vagy bármely
más hozzá könyvtár csonka példányainak
kiegészítésére. pld. a csonka Dévay-féle
Heltai II kör Bibliájának II. kör. stb. mi
képest volnának pótolni.

A Bonhöfle colligatumra megjegyzem
hogy 1718-ban volt így összekötve; a kö
fatábán 9 Cr 1718. áll, s ekkor valamely
k-n kezdődő nevű stalán Kemény, talán
gróf birtokában lehetett, hol azt Bod Péter
láthatta, s kijegyezhette?

Ott maradt jegyzeteimet, melyekre egy
hamar nincs szükségem, méltóztassék az
a megfelelő helyt, kezénél tartani, valamint
Cs. Komáromi Hung. Illustratáját is, a me-
lyik a nyomtatáshoz szükség lesz rá.

Kelt

Két hét multva Kőrösfalváról, mint zemni
tanár gyűjteményéből mintegy
10 db régi fekete nyomtatványt várok a
museum számára, melyek közt fejedelmem
szerint a gróf Lázárok könyvtárából s ebben
a János Zsigmond könyvei közül valók
nak is kell akadniok. Bár fejedelmem só-
hajtásim teljesülne! Ha lesz közlök valami
érdekes, rögtön közlöm, bár ne lészen érez
nének közleményim.

A lasin Hungaricumok összejegyzésére
alig alig érezek; de lassan lassan ebben
is haladok.

A tervezett felföldi utnak jó egészséget
fok örömöt kivánva a legmélyebb tisztelettel
maradok

Nagyságos kir. tanácsos Urnak

legigazabb tisztelője
Szabó Károly mk

420.
X

Kolozsvár Sept. 9. 1862.

Vett. Jul. 13.

Nagyságos kir. tanácsos Úr.
Tisztelt barátom uram!

Takács János barátom által tegnap vettem a hozzám intézett küldeményét, s a kolosvári ref. coll. 1681-diki A.B.-jét azonnal viszaszolgáltattam, s Engel alad. okleveléhez juttattam.

Ha a n. Kövári isk. tárából kapott czimmásolnak is volt a XVII-dik századi magyar irodalomra nézve némi becse: mostani küldeményem (58 czimmás) leginkább a kolosv. r. cath. lyceum és unitar. coll. könyvtárából bizonyosan kifogolithatatlanul értékesebb lesz.

Nem tudok elégé örvendeni, hogy küldeményeimben mindig van használható adat s az unicumok közéből maig sem fogytam ki. Az öröm, hogy irodalomtörténetünk nagyszerű művének megalkotásához én szerencsés helyzetem és összeköttetéseimnél fogva talán minden vidéki könyvtárnoknál több anyaggal szolgálhatok, minden fáradságomat gazdagon jutalmazza.

Most az 58 czimmás közt, – melyekből hiszem nagyobbrészt feleslegesek lesz, – 3 unicumot küldök adatok, melyek:
1, Sheltai, Evang. és Epist. kolosvári 1.- kiadása. 8r. (1550-53 táján)
2, Bornemisza Válasz-tétele Bornemiczát N. Szombat 1579. 8r.
3, Felegdi, Rövid Jrás. 11.-o. 1580. 8r.

420.

5

3

3

A kolozsv. r. cath. lyceum könyvtárának még mintegy 2/3 át vizsgálhattam át; azonban innen a legérdekesebbet már leírtam s most tudom; az unitar. collegium könyvtárának pedig alig egy harmadát végezhettem el, igy még reménylem a jövő szállitmányra is marad valami érdekes. — A reform. collegium könyvtárában azt hiszem, hogy csak igen igen kevés kerülhette el figyelmemet. Igy még Kolozsvárral sem vagyok kész. De mennyi volna még Erdélyben, ha idöm s alkalmam lehetne a Batthyányi-könyvtárt, a m. vásárhelyi ref. collegiumiét, - melyet csak futtában nézhettem át, - a csiki convent ládákba szegzett libri prohibiti-jait, a Bánffiak bonczidai könyvtárát, a szászok könyvtárait stb. áttekinthetnem? — Fordán a jövő hónapban az unit. iskolában is reménylek némi érdekest.

Könyvtárunk leghözelebb a régi m. irodalomra nézve igen szép nyereménycz-ekre tett. Meghaptuk u. b. Radáhnétól Melius unicumát (1561); Varsay Dániel Fáborától Keresztyén tudomány h. n. 1652. és maga gr. Miló behozta könyvtárunk részére bár Apor Gábortól a Kendö Terezer által múzeumunk ajánlott nagybecsü colligatumot, melynek 17 db értékét már régebben körlöttem. Ezt külön kül 17 darabba szándékom diszesen kötetni. Finomnak azonban hijánor lévén, ezt Jegyedem által hasonmásal szeretném kiegészittetni. Ha e czélra a m. akadémia példányát néhány hétre meghaphatnám, igen lenne hozzá kötelezve. Mélóztatnék adandó alkalommal érteszteni, ennek kinyerhetésére mily módon járjak el; kiadható-e a magam nevére, vagy a múzeum-egyesület nevében tétetnék iránta intézkedést?

Az ebesfalvi könyvekkel nagyon párjával jártam. Györfi Iván ugyanis könyvei közzül a kiválogatott szemetet küldte be hozzánk, melynek ugy látszik helyet adni is kár. Bezig hogy voltak birtokában igen ritka régi magyar könyvek, többektöl tudom.

A Heltai-féle énekeskönyv 4. első levelének lemásolását az akad. számára a legszivesebben s minél hamarább teljesitem; de nem tudom, mily alakban milyen papirra van az egész másolva, hasonmásban-e vagy csak folyó irással? Legjobb lenne, ha a már kész másolat első ivét mustrául s a hozzá való papirost is meghaphatnám. Hogy segédem Fördl betühiven lemásolja, arról jót állok. — Ez énekeskönyvre nézve ide jegyzem Varsády észrevételét, hogy az 1607. előtt nem jelenkezett meg; mivel Molnár Albertöl van benne a 98-dik zsoltár, mely csak 1607-ben látott világot. — Az unitar. coll.ban van még egy másik csonkább példánya is; az első példányt Fördl a ref. collegiuméról már hasonmással

420. X

Kolozsvár nov. 9. 1862.
Vett. — 14.

161

Nagyságos kir. tanácsos Úr!
Igen tisztelt barátom Uram!

Felette sajnálom, s ezért a legszivesebb bocsánatot kérem, hogy Beszten töltött utolsó napom estvéjén, gyulai ősi dalamon által letartóztatva, kitüzött szándékom ellenére, semmiképpen nem tehettem tiszteletemet. Mit akkor szóval rögtön végezhettem, most kénytelen vagyok irásban igazolni el.

Melius-nak általam közlött 1561-diki unicumára nézve most már teljes bizonyossággal tudathatom, hogy az, mint gyanitottam is, Debrecenben látott világot. – Nagy István könyvtárában ugyanis, melyet egy fél óra alatt futólag átnézhetni szerencsém volt, láttam Melius-nak Debrecenben MDLXI. 4r. nyomtatott másik unicumát, melynek tartalmát predikátziól teszik (czimét időrövidsége miatt le nem jegyezhetvén elfelejtettem) s ennek végső lapján ugyanazon fametszet áll, melyet hasonmásban közlének; mi kétségtelenné teszi, hogy a mi 1561-diki 8r. unicumunk is a debreczeni nyomda terméke.

Heltai 1559-diki agendáját reménylem hogy

[Mint ma hallom, Dr. Török anyja e könyvekből egyet a fia által a muzeum részére ajándékozott. Ha ez igaz, akkor a muzeum tulajdonát képezi.]

[Mely b. Radvánszky Béla úr ajándékából a muzeumnak tulajdona.]

mással kiegészitette.

Heltai Agendájának (Kolosv. 1559. 4r) teljes példánya megván az unitar. collegiumban. Fr. Miklós most fog irni özv. gr. Bethlen Bálnénak, a bethleni kastélyban levő másik példány részünkre leendő átadásáról, miben leghelyesebb kéréseinknek fineset. Addig is azonban, mig mi ezt megkapnánk, Kriza úr azt hiszem az ővéket szivesen felküldeni.

Legközelebb, mint hallom, nékai Dr. Török Ágoston könyvei behozzák Kolozsvárra eladni; reménylem, hogy ebből is szerezhetek a muzeumnak hungaricumokat. – A Burian antig. könyvkereskedésére moltatban folytatja az alkut Nemjén volt nagy-váradi könyvárusnál. 5000 ftot igért érte, de még nem adták 5500-ért bizonyosan megkaphatja.

A Jung Illustratát mellőztetnéik, a nyomás bevégeztéig kapcsolni.

A mi magamat illet, sok bajjal és gonddal, de hála Istennek oleg jó egészségben élem ezt a nyomoru világot, melyben az embernek az élet igazán nem örömhanem kénytelen kötelesség.

Családom aug. 24-dikén szaporodott egy uj taggal, s azóta hogy megkereszteltek, Nagy Péter szerint, erdélyi ősi szokás szerint, Szabó Károly lettem.

Talán még a jövő hónapban bemegyek gyógyulóban lévő atyám látogatására, s ekkor ha körülmények engednek, ohajtanék Beszterre is felrándulni.

Magamat tapasztalt szives jó indulatába ajánlva maradok

Nagys. tanácsos Urnak

legigazabb tisztelője
Szabó Károly

420.

uj évig Beshlenből beszerezhetem könyvtárunkb
s kiefejezöm, hogy szabad legyen felküldenem.

A theltaifele kis énekeskönyv 4 első levelét azonnal lemásoltatom, mihelyt tudósítva leszek, mily alakban, – kéziratban vagy csak folyó irásu – kell másoltatni. Legjobb volna az akad. tárban lévő másolat egy ivet vagy csak egy levelét is megkapnom, hogy e 4 levél azzal lehetőleg egyezzé

Segédem az akad. tár csonka Révay-ának kiegészitésére is, ha kivántatik facsimileben is, szivesen ajánlkozik. Effele munkát könyvtárunk, más könyvtárak s magánosok részére többször tett, mindig teljes megelégedésre, a munkához illő de nem dulságos árm.

A cash. lyceum és unitar. coll. tárairól még reménylem, egy csomó érdekes czimmással szolgálhat de 6 heti távollétem alatt a nov. 24-diki nagygy lésig mulhataslan végzendő dolgaim felhalmozódv miatt e hónapban erre teljességgel nem érkezhet uj évig azonban reménylem e két könyvtár tökéle tesen átvizsgálhatom. S akkor, ha talán már lejön io, szolgálni fogok a czimekkel. A jövő nyárra pe dig legelső gondom lesz a gy. fejérvári könyvtár átvizsgálása, s ha lehet Hunyad vármegye beutazá

Az ebesfalvi könyvekkel porul jártam. Gy

fi Ivánt mintegy 50 drb valóságos szemetes küldött könyvtárunkba. – A hegy egészen szült. – Bedig bizonyos vagyok benne, hogy az ő kezére a gr. Lázár könyvtárból sok érdekes került.

E helyett némi kárpótlásul ezennel ide mel lékelve küldöm azon colligatum czimmásaimak meglehetősen tökéletlen jegyzékét, melyet főleg Wiziza Urról kapsam megszerzésére, a nélkül, hogy a birtokos örök apjuk nevét megtudhattam volna. E jegyzéket, – minthogy a könyv megkeresésén mun kálni akarok, – méltóztassék netalán szükséges utasító jegyzeteinek közlésével, a kellő használat után lehető leghamarabb visszaküldeni.

Legközelebb küldött czimmásaimat s a Hunga ria illustratát, mihelyt szükség nem lesz rájok, szintén kérem visszaküldeni.

Bővebb válaszát szivesen kérve a legőszintébb tisztelettel maradok

Nagyságos kir. tanácsos Urnak

legigazabb tisztelője
Szabó Károly mk

420.

Kolozsvár dec. 23. 1862.

Vett dec. 26.

167

Nagyságos tanácsos Úr!
Tisztelt barátom Uram!

Fogadja szívesen ez ide mellékelt néhány czimmást, melyeket négy évi XVI. századi magyar munkáról adhatok másolt jegyzései után, mely igen érdekes munkák, tudtomra legalább, ép példányban többé nem léteznek. E 4 ív.

1, Bornemisza Tragoediája 1558.
2, Decsi János Aldásiumai Bazsa. 1588.
3, A most első rangjában létező magyar anabaptista könyv Kolozsvár. 1570. kiadva, hihetőleg Dávid Ferenc fordítása.
4, A Heltai-é fordította Hispaniai Vadászjog. Kolozsvár (1570 körül).

Ezzel többel is szívesen szolgáltam volna, ha a kolozsvári iskolai könyvtárak jéghidegsége miatt kuvárlatainat tavaszig nem volnék kénytelen felfüggeszteni.

Még a télen reményem megjárni Fordót és közel vidékét, hol az egykor virágzott unitar. iskola könyvtárának romjai közt, de egyetlennél is, nevezetes régi magyar nyomtatványokat hiszek találhatónak.

A kolozsvári ref. coll. könyvtára régi magyar könyveinek lajstromában

420. X

mában hirtelenkedésből egy botlást követtem el, a mennyiben
egy igen csinos 4r. könyvet Basilius István Tzéziárát 156
megjelent munkájának irtam; holott az, mint gondosabb után
járásom után bizonyosan tudom, nem más mint Melotai Nyr
István Debreczen. 1617. megjelent Ztzoránya. Basilius 2 mu
lája közzül nyomtatva egyiket sem láthattam, min azonban
nem nagyon csudálkozzam, minthogy az erdélyben is tűzzel vasf
pusztított unitarius könyvek közzül ezelmár 1654-ben oly r
lak lettek, hogy Verner Mihály patronusa részére Vzentmártoni
rá beszéről betűre leirta, mely másolatok gr. Kemény József k
iratagyüjteményében megvagynak.

A jeles Kénosi Tzézer János ó-tordai unit. rector a mult
századnak elején első felében Tordán Basilius mind két könyvét
látta (az egyiket már czimlap nélkül) s bőven megismertette
Historia Typographiarum Unitar. Franc. czimü deréki munkája
ban, melyből eredeti kéziratra gr. Kemény józs. kéziratai közt
egyes múzeumunkban van.

Valamint ez a kézirat, úgy Kénosi másik munkája Biblio
theca Unitariorum Fanl., az minthogy egyes könyvek tartalmát
is leirja s jegyzetekkel kiséri, irodalom- és egyháztörténeti te
kintetben rendkivül tanulságos; több oly könyv van ezekben
bőven ismertetve, melyeket ma Erdélyben s határain keresünk.

A Hist. Typogr. tartalma: előző ci 2e typogr. Alba Julens
8 lap — Series Librorum, quos mihi videre contigit, in Typographia
Alba Julensi impressorum. A. 1567. (4 könyv) 9–31. lap; A.
1568

A. 1568. (10 könyv) 33–57. lap. A. 1569. (5 könyv) 57–86 lap.
87–96. lap üresen van hagyva. — Történetéről: de Typogr. Claud.
diopolitana 97–104. l. (igen érdekes). Series Librorum in Officina
Heltana — impressorum (1551–1644) 97–208. lap. Vréth.
Leir 32 könyvet; itt a kézirat megszakad de nem hibáról
belőle több 4 levélnél.

Történetéről a másik munka Bibliotheca Unitar. Franc. Czim-
lapja s az előszó eleje (1 levelen) megvan, kiszakadt a következő
2 levél; azután megvan végig. 9–49 lapon az egyes unitarius
írók nyomtatott és kéziratai munkái vannak előszorolva; 57–58.
lapon van Appendix a névtelenül megjelent unitarius könyvekről.

Nem volna-é érdemes e kéziratokat az Akad. könyvtára
számára egészen lemásoltatni? Ha van is bennök, a mi talán
feleslegesen, mert a könyveket birjuk és ismerjük; de sok eddig
ismeretlen adattal is találkozunk.

Kénosi Tzézer bi a Heltai-féle bibliának csak 2-dik kötetét (elöl, végül
csonkán) s a 4-diket (elöl csonkán) látta saját szemeivel, ezt irja Heltai
bibliájáról: „Reverendus D. Georgius Falki oriundus Christi verbo Dei pascens
in Eccl. Unitariorum Kevizensi scribit mihi in Literis Ao. 1750. 19. Aug.
datis haberi totius operis Biblici versionem et impressionem apud Hbg.
trissimi quondam Josephi Keleti viduam in Heriz; quam etiam R. D.
Superintendens Michael Sz. Abrahami ibi existens curavit ex Aula deferri,
dixitque se plures non vidisse. Primus tomus continet Pentateuchum seu
Moysis 5 libros. 2-dus a Libro Josuae usque Paralipomena. 3-us usque
Esaiam. 4-tus complectitur 4 majorum et 12 minorum Prophetarum ver-
sionem." — Megvallom, ez adatot olvasva ingadozni kezdek azon régibb
meg-

4to. X

5 3 3

meggyőződésemben, hogy Heltai Bibliájának III-dik kötete soha nem j
lenne meg; bár az e kötetről szóló igen is rövid tudósitás alig lehet
teljesen meggyőző. Mily kár hogy Balfi a kötetek megjelenése évszáma
it nem irta; mit Bod Péter, gr. Bethlen Kata könyvtárnoka, is elmu
lasztott. — Kk Bodnak és Balfinak az 5 kötetre nézve csak ugyan
gára van: ugy a ma nem leltező 3-dik kötet, Bethlen Kata könyv
vel együtt Enyeden veszett el. — Oh ha csak az enyedi könyvtár telje
catalógusa birhatnók! ha ugyan volt használható catalógusa?!

Itt mellékelt 6 ár bibliogr. jegyzéket oly kérelemmel küldöm, melyre
tetsző azokat utbaigazitó s felvilágositó jegyzeteivel ellátva küldeni
vissza hozzám, melyeket igen le leszek kötelezve. Egyszersmind megji
tom kérelmemet a még az őszön felküldött 30–35 db czimmás lelkes
leghamarább leendő visszaküldése s egyszersmind a Heltai kolozsvári ki
fogyuának czimmása iránt is. Mintegy két hete megkérte ez ügyben
Váradi Lajost, de sem tőle választ nem kaptam, sem a czimmásról
nem értesültek, melyekre pedig, néhány Melius és Heltaira vonatkozó
Révészszel közölni akarván, nagy szükségem volna.

En mint eddig ugy ez után is folyvást a legszivesebb örömmel fogo
közölni minden régi magyar bibliographiai czimmást, melyhez juthatok
csak azt kérem, hogy lehető legrövidebb idő alatt méltóztassék a használha
tokat lemásoltatni, s jegyzeteimet, melyek nélkül sokáig ellennem igen bá
visszaküldeni.

Becses válaszát bizalommal kérve s mélyen tisztelt családjával
együtt boldog uj évet kivánva maradok

Kitünő barátom Uramnak

igaz tiszteloje
Szabó Károlyma

Kolozsvár jan. 11. 1863.
V. 11. — 15

Nagyságos kir. tanácsos Ur!
Mélyen tisztelt barátom Uram!

Tudni Brassai megbizásából az egyetemi könyvtár részére visszaküldött könyvet s Brassainak ehez mellékelt rövid jegyzetet, és a Hunga
ria Illustratáról szóló téritvényt visszaküldöm: alkalmat veszek magamnak néhány czimmással szolgálni, melyeket legtöbbnyire Kenosi Pőzsér kéziratából s Szathmári Pap Mihály Bod Athenás sához mellékelt jegyzeteiből szedegettem.. Ugy hiszem, hogy valamint az Erdélyben is igen ritkákká lett Unitarius nyomtatványok, ugy különösen a Szathmári Pap Mihály birtokában volt 5 darab monyorokereki és liczi, tudomra eddig ismeretlen, utánnyomatok, melyek hová lettek, még eddig ki nem nyomozhattam, érdekesek lennének gyüjteményével az Szathmári Pap Mihály garadnai éremgyüjteményéről is kéziratra, néhány XVII. századi magyar könyvével együtt a gr. Nemeny József gyüjteményében van, Szathmári P. Mihályé volt az a Kenesei Molnár Albert-féle gyüjtemény is, melyet a gróf az akademiának ajándékozott: de hová lettek könyvtára legérdekesebb unicumai, melyeket az osztozó örökösök kihetőleg eladogattak, nem tudhatom. Bod Athenásához mellékelt jegyzeteit egy gr. fejérvári zsidó küldte be a muzeumnak, több helyt sárosan, miből azt következtetem, hogy az az enyedi feloduk könyvtárból került.

420. X

hesett hozzá. E jegyzetekből azt is látom, hogy neki a régi magyar Ludvósokra vonatkozó, több mint 70–80 számból álló csonkákra menő levélgyüjteménye volt, melyek egyikét a szenczi Molnár Albertéből collectio. Vajon kikerülhetnék-e ezek az elpusztulást? oly kérdés, melyre senki nem tud feleletet adni.

A tavasz beálltáig aligha reménylhetem, hogy a könyvtár sürgetlen állapotja miatt ujabb czimmásolatokkal szolgálhassak: de később hiszem, hogy ha annyit mint a multban nem is, de megkezdett pótlékot küldhetek a 3 iskolai könyvtárból, melyek közül még a reform. collegiumét sem épen tökéletesen, a cath. és unitariusokét pedig csak félig birtokatok. Tavaszig még Fördára is hiszem, hogy nem elmegyek az unitar. gymnasiumban, de magánosoknál is találok és szerzek a Museumnak érdekes darabokat.

A Heriza által nyomozott colligatum csak ugyan megvan Kelp reformator-fiszélben. Mindenes elkövetünk, hogy ha a birtokosok nem adnák is, mint hallom, eladni, legalább külföldi be Kolozsvárra hogy ki czimmásolat vehessek a benne lévő darabokról. Ennyi bizonyosan kieszközlünk, bármily nehezen is; ha tavaly, midőn a szélyi földes bejártam, e könyvről tudtam volna, bármi áron magammal hoztam volna a muzeumnak: de kéziratnak is csak akkor jutott eszébe, mikor a Benkő-féle colligatumot nálam meglátta.

Heltai Agendáját még nem kaptam meg a muzeumnak, hogy özv. gr. Bethlen Béláné az általam könyvtárából Bethlenben kijelölt darabot, Fehétaeus 3 latin versét, tegnap beküldötte. De intézkedem, hogy ha csak lehet, az Agendát is megkapjuk. 1559-ben Heltai még lutheranus volt, ha ugyan nem csalódom.

A kivánt másolatokat legjobb tudomásom Fördi Ferenczhez, kit elfoglaltatásunk miatt ha lassan is, de igen jól eltalál készíteni. A Heltai-féle Enchiridion könyv 4 első levelét csak akkor irhatja le, ha a könyv, mely jelenleg használatra kint van, a ref. coll. könyvtárába visszakerül. Nem tudjuk, e 4 levelet épen oly kicsiny alakban másolja-e, mint a kicsiny a fürün nyomtatott könyv, vagy az akad. példánya nagyobb alakban van-e a leiró által másolva? Jó volna, ha e másolat első ivét meglátnánk, hogy a Fördi másolatának alakja vele találjon.

Dévai csonka példányának az akad. könyvtár részére leendő kiegészítése iránt Hunfalvy úr is adott megbizást. E szerint talán az egész lemásolása felesleges lehetne?

Hajtanék ezek iránt egy pár sor utasitást, s egyszersmind leirom a Heltai-féle Aesopus czimmását, melyet a reform. collegiumban el mellőztem egyetemenyem számára leirni.

A m. irodalomtört. között példányát szives köszönettel vettem, s a másik példányt a könyvtárba beadtam. Bár minél előbb tanithatnák iskoláinkban a III-dik kötetet is: mert bizony sok helyes elszavaradik az ember, ha látja, mi semmiséget tanitnak az illető tanárok magyar irod. tört. gyanánt.

Legszivesebb tisztelettel s minden jó kivánsága mellett marad

a Nagyságos tanácsos Urnak

igaz tisztelője
Szabó Károly

420.

Kolozsvár marta. 27. 1863.

— 29.

Kiadva aug. 3. 1863.

164

Nagyságos Tanácsos Úr!
Mélyen tisztelt Uram!

Az általam most küldött czimmásol közt aligha lesznek ugyan oly érdekes ~~fon~~ darabok, mint előbbi szállítmányaimban: de még sem tartottam egészen érdektelenek ezeket is közleni, gondolva, hogy a sok is merész és így használhatatlan közt csak néhány darab ismeretlen is valóságos nyereség lesz irodalmunkra nézve.

Ily ismeretlenek azon czimmásol közt lehetnek, mellyeket gr. Kemény József jegyzeteiből szedegettem; ezekre nézve kérem méltóztassék röviden megjegyezni, léteznek-é a magyarországi könyvtárakban, vagy Engelen örökre elvesztek. — A kolosv. ref. coll. tárából vett czimmásokat csak azért küldöm, hogy talán ezek némelyike is használható lesz, a mennyiben a czimek teljes hűséggel vannak adva.

A r. cath. lyceum és unitar. coll. könyvtáraiban, mihelyt a melegebb idő engedi, folytatni fogom s a nyáron reménylem bevégzem kutatásaimat. Ezek

ből

420.

ból reménylem, meg kerül hi néhány érdekes dar
Azzal azonban nem merem magának biztatni
hogy a folyó 1863-ban csak meglőzelisőleg is ann
ritka s egyedlen példányra találhassak, mint a m
1862-ben.

Még a tavaszon kirándulok Zsámra, hol az uni
gymnasium könyvtára romjai közt hiszek legtöbb
dhatkatni: de több magános házalnál jem lesz ta
egészen sikeresen kutatásom.

A jelenleg Székely-Keresztúrt létező colligatu
melynek czimeit régebben közölsem, ugy látszik ol
kezek közzé jutott, melyekből Kriza csak megtek
tésre jem tudta e kötetet Kolozsvárra kicsikarn
holott neki mint unitarius püspöknek az unitar
biztosokra legtöbb hatása lehetne. Ha a kötet Ko
várra kerülhetne, a kivánt darabokat belőle rögtö
lemásoltathatnám legédemmel.

Küldöm a Heltai-féle Enchir könyv 4. első le
lének pontos másolatát. Legédem Fórik Ferenc
Dévayhoz is hozzá fogott, hogy Hunfalvy úr nem
rég történt felszólitása szerint az akad. czinka pó
dányának hijányzó öt ivét leirja: de rendkivül fo
mindennapi hivatalos dolgunk miatt e munkában
csa

csak lassan haladhat. Más megbizható másolóra pe
dig Kolozsvárt még nem tudtam akadni. Jövő
hónapban ugy hiszem megkezdhetni a Kénosi-Főzet
fele kézirat másolását is.

E szállitmánnyal együtt küldök 6 árpádkori
oklevél másolatot a Codex Dipl. Arpadianus,
és 1 iv kéziratot a Hunyadiak korához, bizodal
masan kérve az előbbieket F. Venczel ur, az
utóbbit Szalay Károly ur kezéhez juttatni.

Bocsánatot kérek, hogy e kérelmeimmel alkal
matlankodom, s különösen kérem ez utóbbi kézirat
mielőbb kézhez küldetését. Ez ivvel be lesz fejezve
a Szalay urral tett érzelkezésünk szerint 20 ivre ter
vezett első füzete a 6-dik kötetnek. — Még csak a
czimlapot és előfrót kell hozzá magyarnom; melyeket
apriliy 1-sejéig Szalay urhoz felküldhetek.

Nem tudom, nem méltóztatnék-é kelyesnek és
szükségesnek tartani, hogy e 6-dik kötet elején
az akadémia nevében is történjék nyilatkozat,
a Hunyadiak kora kiadása ügyében. Kérem, méltóztassék
Szalay urhoz belüldendő előszavamat figyelmesen átte
kinteni, s a czimlap megállapitása, valamint az aka
demia nevében netalán teendő értesités meghatáro

Zsámra

c. aug. 3. 1863.

420.
X

a történelmi bizottmány ülésében, mely hiteté
ez ügyet tárgyalni fogja, befolyását gyakorolni.

Át mi e rám nézve nehéz hivatalos állásom
mellett igen is terhes munka folytatását illeti, ug
hiszem hogy a hövekező 20 ivet füzetes jövő év el
jére kiállíthatom; de ezt is, bizony csak folytonos é
jeli virasztás és megfeszített fáradalom mellett bírha
tom. Ha a mindennapi nehéz élet gondjaitól mente
hivatalos dolgokkal el nem halmozva, ki nem fárasz
erőm s időm legnagyobb részét e munkának szentelhe
nem, – mit nálam szivesebben senki sem tenne, – egy
év alatt bizony több eredményt lehet lenneh felmu
tatni, mint a mennyire igy 3–4 év alatt mehetek
De helyzetemen nem változtathatok, családomat hiva
tal nélkül nem lehetvén képes fentartani.

Magamat tapasztalt szives jó indulatjába aján
va, a legigazabb tisztelettel maradok

Nagyságos Tanácsos Urnak

igaz tisztelője
Szabó Károly mk

Kolozsvár apr. 23. 1863.
Vett – 26.

Nagyságos Tanácsos Úr!

Át mennyire örvendettem azon, hogy mult alkalommal kül
deményemben aránylag oly ősi ismeretlen könyvekre
mely kedvesíthettem: éppen annyira kedvetlenített az,
hogy az enyedi könyvtárból elvezett munkák, melyeknek
én eddig irodalomtörténetünkben nyomukat nem találtam,
valóban a pesti gazdag könyvtárakban sem léteznek és
igy hihetőleg legnagyobb részben örökre elvesztek. Faj
dalom, hogy Enyeden a tanárok közt egy bibliographus
sem volt, s igy lehetetlen tudnunk, mennyi minden veszett
ott el. Hogy gr. Kemény Józsefnek ideje és alkalma leh
tett volna az egész könyvtár minden régi magyar nyom
tatványát kijegyezni, nem hihető: de szerencse hogy
csak ennyinek emlékét is fentartotta; még nagyobb
szerencse, hogy az enyedi könyvtárban valóban hatalmas
latlan heverő eredeti hiba. kéziratokat, Bethlenfele má
folatok legnagyobb részét, még a forradalom előtt
elmulajdonította s igy a jövő kornak megmentette.

A sz. keresztúri colligatum megszerzésére minden
elkövetek, a mit csak lehet; pénzt mi sem fajnálnánk
érte, csak adó lenne. Unitarius kerelben van, s ez i
gen nagy baj; az unitariusok, igen igen kevés kivétellel,
tel

420.

5 3 3

lel teljességgel nem közlekenyek, óvakodók, félélen
tisztelőink, a mai korban a hihetetlenségig bizod
matlanok. A kol. unitar. coll. könyvtárát is mindenfé
hiforgások, halogatások mellett csak bajosan használhat
a régi hitvány catalogusok mit sem érvén, a könyvek
fehértenyeiként kell átvizsgálnan, mi sok időbe telik
a könyvtárnoknak nem igen van ideje és kedve velem
az időt ott tölteni, pedig az általa összeállítni meg
dett catalogus szerkesztésébe sok segítséggel lehetnék.
ugy látszik, ezt is szívesen vennék. Eleinte némely hú
ben lelkes, hazafi szellemü unitariusok azzal akartak
tatni, hogy a nyomtatott catalogus nem sokára kész le
pedig tudtam s látom, hogy én az soha nem érném m
Én jó képet csináltak a nem jó mulatsághoz s Krizá
ajánlása s szívessége folytán csak megyek lassan lassan
lamire. Ez a könyvtár 1716. körül szenvedett sokat, m
az unitar. egyháztat, iskolákat elvették, könyveiket é
ték, mint nemely félig perzselt könyvek maig is bizon
ják. Mindamellett is ~~sok~~ van egy pár ezer ócska rom
gyos könyvük a XVI. XVII. századból, melyeknek ugy szól
ván catalogusa sincs; legtöbbnyire latin unitariusok,
hogy magyarok is lehetnek közöttök, nem lehetlenem, sőt
néhányat a chaosból már is kiegyenesem. Addig nem nyu
fogom, mig az egész könyvtárt darabonként át nem ne
tem. Telen lehetetlen volt dolgoznom, de mostanában má
hozzá

hozzá fogok.

Az Eltei-féle énekeskönyvre, melynek szerkezetében újabb korra mutat, Varadynak, ki itt helyben az énekes könyveket átvizsgálta, azt az észrevételét közlém, hogy e gyüjtemény 550. lapján a 18-dik zsoltár Ő felsége Ur. Molnár Alberttől van adva, kinek ez ének 1607-ben látott világot, s igy e feldolgozásnak 1607 után kellett esni. Kérdé, nem akad-é benne még újabb ének is? Kenosi Förster e könyvet nem ismerte, tézirataban szó sincs róla.

Deákból már 4 ív van lemásolva szóról szóra, betüről betüre, az eredetivel hiven egyezőleg; nem sokára küldeni fogom, az addig a ref. coll., cath. lyceum és talán unitar. coll. tárgyaiból másfélivi czimekkel együtt.

Wenczel Urnak is reménylem küldhetek nem sokára a gr. Bánfi levéltárból nékány Árpádkori ollevél másat. Az általa közlött ollevelekre nézve nekem csak az az észrevételem van, hogy a Cod. Arp. III. köt. 4. sz. alatt közlött Dézsi ollevél Teutsch és Firnhaber Urkundenbuchja után van adva, holott én azt Dézsen magáról az eredeti ollevélről másoltam és bizvebben adtam. István király másik Dézsi liváltságlevele pedig 1261-ről, melyet Teutsch és Firnhaber irtoztató, ostromba hibákkal tömve közöl, s melyet én Dézsen hiven lemásoltam, egészen mellőzve van. — Továbbá a Cod. Arp. IV. köt 167. sz. alatt Roland vajda Dézsi ollevele az én másolatom után van közölve az eredeti szerint, s

a

420. ×

alatta még is Teutsch és Firnhaber Urkundenbuchja van
idézve, holott Teutschéknál a szöveg a neveztségig ro
olvasás miatt két helyt is értheteslenségig el van fer
ve, s a két kiadás összevetéséből kitűnik egy pillanatra
meggyőződhetik, hogy a Codex Arnad. ez oklevelet Teut
után nem adhatta, hanem az eredetiből kellett bizony
van kijavítni. Milar forrásul maga az eredeti lehetett
volna idézve, s a helyett egy nagyon rossz másolat id
tetik (holott nem is az van kövesse), ez a körülmény hi
telének bizonyosan nem használ.

Szilágyi Sándor ur nekem a székely nemzet constitutio
ére. A muzeumnak igaz hogy van duplumа; de ezt magá
emberrel nem adhatom; mert Szent-Iványi csak kör könyv
tárainak enged a muzeum válogatni, és csak azután
magánosoknak; a catalogus nyomtatása 2 hét mulva
be lesz fejezve s rögtön küldök belőle több példányt
lőle. Nagy nehezen jutottam tegnap egy példányhoz, 3 ftér
e könyv itt is ritka, s a kinek van, nem örömest válik
meg tőle. Ezennel küldöm a lembergi könyvtár számár
A Bray Balatinusait szives köszönettel vettem.

Szamosközi és Decsi János kéziratairól közelebb küld
dök tudósítást; hosszas keresgetéssel jár ennek kikutatá
s a kéziratok legfőbb része még a gubernium épületébe
nem nálam, áll.

A Hunyadiak korra 1-sö 20 ives füzete kiadása iránt
minap irtam Szalay Imrának, elküldvén hozzá az én előszó
vamat is. Igen le leszek kötelezve, ha ez ügyben mélt
tatik vele érintkezni, s a füzet mielőbbi megjelenését esz
kö

Kolozsvár maj. 10. 1863.
Vitt — 12.

Nagyságos kir. tanácsos Ur!

Jelen levelemhez mellékelve küldöm a következőket.

1, Mintegy 700 db magyar könyv czimmásait legtöbbnyi
re a kolozsv. ref. coll. és cash. lyceum tárából. Mind két
könyvtárt oly gondosan és lehetőleg tökéletesen átnéztgáltam,
hogy néhány darabon kívül, melyeknek czimmásait venni
még nem érezém, többre nem számíthatok. Az unitar.
coll. tárában csak pünkösd után s lehetőleg a nagy vacati
óban dolgozhatom, a tárnok igen el lévén foglalva. A mu
zeumi tárból csak néhány XVII. századi halotti beszéd czim
másait küldöm, mellyekre a vegyesek közt csak mostanában
akadtam. Ha az unitar. coll. tárán átmegyek, úgy Kolozs
várról többé igen kevés újjal szolgálhatok.

Meg vagyok győződve, hogy a most küldött czimek 9/10
része bizonyosan ismeretes; igen sok megtalálhat össze
is megvan; de még is elküldtem mind, a mit mult küldemé
nyem után összeírhattam; a sok szalma közt csak akad
néhány búza szem is.

A közel 1644-diki Uj testamentum nem unicum
többé; mert a lyceumban minap akadtam egy másik még
szebb példányra. — A Felegyi Papa nem Antichristusa
s Felegyinek e mellé közétt másik magyar könyve, s his
latin Catechismusa, többé nem Bay Miklósé, hanem
muzeu

420.

5 3 3

muzeumunk; Dap Miklós beadta, cserébe duplumainkból né-
hány darabot küldeni.

E szállítmányt kérem, ha csak lehető, minél előbb visz-
küldeni; hogy pünkösd második napján meghazhassam; mert pünkösd
után rögtön indulni akarok Fordvára, Enyedre és Fejérvárra,
hol a Batthyáni tárban, mint Forma Károly minap látta,
volumenekben vannak a Beltáifele régi magyar nyom-
tatványok, egy részt csonkán, czímezetlen és ismeretlenül.
Ez utazásban nagy segítségem, ha minden jegyzetemet magam-
mal vihetem. Ennek bizonyosan szép eredményével térek me-
s az új szerzeményt rögtön küldeni fogom.

Knauznak irtam még Martinczban a Felegdi féle nyom-
tatványok ügyében, hittem hogy ép példányokra utasit. Így
csonka példányaimat kiegészithetném: de bizó semmi fel-
lágositást nem adhatván azzal válaszol, hogy Levelemet e
jegyzettel együtt kinyomatta a „Magyar Sion" 4. füzetében.

Most küldött czímmásaimból kitünik, hogy néhány leg-
érdekesb, aligha nem ismeretlen, darabra a lyc. tárában
– miután az egészen átmentem, – egészen véletlenül akadtam
a félre tett czímezetlen csonkák, illetőleg szemcsék közé.
Apáti Mihály könyvecskéje, melyet 13 éve, karában adott ki,
eddig tudomásra ismeretlen; nekem csak szülőgyitől, róla, mint
szülőben levőről; de czímet nem közölte még velem.

Küldöm továbbá

2, Dévay magyar hittani könyvéből az A–D és J. ívek
hü másolatát, a czímlapot facsimileben, lapról lapra, betűről
betűre

betüre egyezik a másolat. Az „unitar. Énekes könyv 4.
első levelének másolatával együtt, a 24 levél másolatára,
legedem Fördh Ferenez 8 o. frt kér munkadijul, mit ugy
hiszem az Akad. pénztára szivesen fog utalványozni.
A nyugtát, ha szükséges, Fördh Ferenez róla meg fogja kül-
deni. – Hénosi Főzsér kéziratának másolatát, lapról
lapra, a muzeumi „küldő" alatt ajánlkozik elvégezni.

3, Ez alkalommal küldök öt példányt duplumaink
nyomt. catalogusiából. Méltóztassék egyet magának tar-
tani, a többit a köz könyvtárainak küldeni, használatra.
Még csak 10 példányt hagytam kézhez fűzve, csak azért
küldhetek ily kevesett: de rövid időn küldök az akadem-
iának, tagjai közt leendő kiosztás végett, többet is.

A fr. keresztúri colligaturára különösen ügyelek;
az unitar. egyh. közgyülésre Béterfi Samu tanár minn
hallom, bejön Keresztúrról, s akkor igérete szerint talán
behozza; ha nem, fürgetni fogom. Bénzet a muzeum nem
fajnálna érte, csak közzé juthatnánk; csak Kolozsvárra
bekerülhetnök! Ez az első eset, hogy Erdélyben ahoz
a mit kérek, ily nagy bajjal vagy talán sehogy sem juthas-
tok.

Szamosközi és Baranyai Decsi János kéziratai iránt
most már pontosan válaszolhatok. A muzeum gyüjte-
ményében az utóbbiról semmi kézirat nincs. Szamos-
közi történetaiból két másolat van, u. m.

420. x

1, Steph. Szamosközi Rerum Trans. Decadis V-a Lib. 1-
es Decadis VI-a pars maxima (1598tól – Bocskay Gyö
haláláig 1603. 13. dec) fol. – Megvan az erd. muzeumban
Collectio Maior MSc. Hist. Jos. Com. Kemény. Fom. X. —
a kézirat mint látszik, a mult század végén vagy a jelen
jén volt másolva. Az V-dik Decas terjed 1–446 lapra
a VI-dik 447 – 1102 lapra; közben az 513-524. és 595
lap üresen van hagyva; bizonyosan csonka volt az a példa
ról melyről e másolat van véve. – A 6. Decas elején né
levél felébe fel van téve Pens. VI. Liber 1., azentúl fem
czim hiányzik; közöl ez a rész az V. Decasnál terjedelmes
így bizonyosan nem csak az I Liber van meg benne.
Megfakad a kézirat e szavakkal Contilia sua ad incolum
tatem publicam dirigeret.; alább talán custos-ul áll: F
venste fologue Dologue.

2, Ugyancsak az V-dik Decas egésen, 1–953 lap
s a VI-dik igen kis része (1–84 lap) megvan: Collec
Minor MSc. Com. Jos. Kemény Fom. XIV. és XV. 4r.
Foltal ujabbkori kézirás; az előbbinek mintegy fele van
csak meg benne, s így ama mellett ugy látszik mint
ér. (Ez a másolat az előbbinél csak 1–475 lapját adja).

A „Hunyadiak kora" első 20 ives füzete iránt hogyan intézk
a bizottmány, maig sem tudom. Bizodalmatlan lévén, mélt
ez ügy elmorditására hatni, s a határozatról, ha netalán fü
végett lenne, értesíttetni.

Londonból mindennap várom Melius Arany Fámáját és Bred
triois (1561.), mellyeket Rónay Zsiriné hozzám még mart. el
intézett válaszában az erd. muzeumnak felajánlott.

Magamat füves jó indulatjába ajánlva, minden jó kívánása me
maradok
igaz tisztelője
Szabó Károly

Nagyságos Kir. tanácsos Úr!
Igen tisztelt Uram!

Kolozsvár jun. 13. 1863.
V.tr — 18.

167

A mult hónap végén az erd. ref. tanárok értekezlete al-
kalmával megjártam Enyedet, s a főiskola mint
egy 5000 kötetre tehető könyvtárát, mely legnagyobb
a vidéki birtokosok adományaiból alakult, gondosan
átvizsgáltam. Az ebben találó néhány oly könyv
czimét, melyet még egyébütt nem láttam, küldöm
e mostani csekély szállítmánnyal, melyet épen 50-
darabra akart birtam felvinni. Végre teljesen
átnéztem a kol. r. cath. lyceum, és az unitar. coll.
könyvtárait, valamint szedtem póstelokat a kol. ref.
coll. könyvtárából is, az ugy nevezett Bánfi-Fele-
kéb. osztályokból.

Fűzöm ez alkalommal néhány oly czimmást
is, mely már megjárta Pestet, de most vagy lejár-
tottam, vagy valami észrevétele tettem rá.

Az unitar. coll. könyvtárára nézve válaszában
ban csalódtam. A régi könyvtár csak nem egészen la-

tis

420. X

5 3 3

tin s leginkább theolog. könyvekből áll, s az u
tarisok XVI. XVII. századi magyar nyomtatvány
ugy szólván alig alig van képviselője; mig Mel
uktól s más reformatusoktól több akad. – Még
van néhány ujabb adomány s rendezetlen etmo
ket is rögtön ám áttekintem.

Ugy hiszem, hogy az elhagyatott tordai unitar
ius. tárában sem sokkal többet találok, mint egyh
a fz. kereszturiban. Ezek a kis gymnasiumok régi
könyvtáraiban iszonyu gondatlansággal és hitvány
voltak és vannak kezelve. Bár legalább megörök
volna, a mijök egyik volt. Fordát nem tekinth
tem át, mert idő és menet társaságban utazv
Enyedre s viszsza, nem szakaszthattam. De közelebb
3–4 hét alatt, ha a fejérvári könyvtárba elmeg
tek, Fordán legalább is tölök egy pár napot; me
ott a könyvekkel valóságos inquisitiót kell tartani
az illetők bizonyosan nem tudják mijök van.

Kénosi Fözsér kéziratát, – melyből igen sok e
általam Erdélyben nem láthatott könyv ismeretére
jutottam, – Förök Ferencz már megkezdé másolni
a jövő hónap elején, ha lehet, a tordai és fejérvá
ujj

Nyst Fanácsos Urnak

igaz tisztelője
Szabó Károly

aug. 3. 1863.

ujabb könyvtárimokkal fel fogom küldeni.

Kesopus fabuláit s a küldött ajándékkönyvekkel átadtam a ref. coll. könyvtárnokának, Fe
kete Mihálynak. – A Telegdi kápját, az akad.
és példányától ki fogom egészíttetni; Papp Miklóstól
kérébe meghagytam a muzeumnak.

Dévay s az Enekes könyv hijányzó részének
kimásolhatására Kunfalvy úr megküldte Fordnek
a J. ffot.

A fz. kereszturi colligatum beküldésében, mint
Kriza tól hallom, épen az általa megbizott tanár
volt főakadály; de már most, ezt megtudva, Kriza
más után kerüli meg a birtokost, s reménylem
lehet, hogy talán pénzért megszerezhető lesz vagy
a muzeumnak vagy az unitár. collegiumnak. Csak
a beküldést tudjuk kieszközölni; a megvétel könnyen
menne.

Mostanában hallom, hogy itt Kolozsvárt van még
kis Kolostori régi könyvtár, olyan a milyen, leg
közelebb utána járok, hogy ezeket is áttekinthes
sem. Sallar osztán Kolozsvárt régi magyar nyomtat
ványt többé nem sokat találhatok. A magán könyv
tárak

420. X

5 3 3

tárak, a régiek, itt nagyon elhanyagoltak. A gróf Teleki régi magyar könyvtárának, milyen Erdélyben minden főúri házban volt, csak a hire s némi töredéke van. Egyedüli kivétel b. Radvánné, ki a régi szokást mai is hiven tartja, s a régi theologiai magyar könyveket is olvassa.

A Hunyadiak korából 20 iv ki van rég nyomva, miért nem jelenik meg e füzet, nem tudom. Hogy igen szeretném, hogy jövő ilyenkorra a sulajdonképi Magyarország geographiája, még mintegy 25 iv, ki lehessen nyomva. De ohajtanám, hogy a kéziratot lehetőleg egyszerre kiküldhessem fel a jövő év elején; mert folytonosan vissza vissza kell tekintenem, ismét és ismét pótolnom dolgozás közben, mit, ha a kéziratot lassan részletekben küldözöm fel, nem tehetek.

Úgy hiszem, teljesül az a kilátásom, hogy őszre abban az épületben kaphatok szállást, melyben a könyvtár ideiglenes szállása van; mi rám nézve a dolgozásban nagy jótétemény lenne. Ez esetben kényelmesebben s többet birok dolgozni jövőben.

Családommal együtt jó egészségben vagyok, gyermekeim a tavaszi fok betegségek után ismét mind vigan vannak.

Nagyságod tisztelő házánál legszivesb üdvözletemet kérve maradok

igaz tisztelője
Szabó Károly
igaz tiszteletével
Szabó Károly

Nagy Tanácsos Úrnak

Kolozsvár jul. 6. 1863.

Vette — 9. aug. 3. 1863.

163

Nagyságos Tanácsos Úr!
Mélyen tisztelt Uram!

Valahára meghoztam Hriza Úr szivességéből a székely-kevert turi colligatumot egy vagy két heti használatra. Ki a birtokos, magam sem tudhatom, valamint azt sem, hiesközölhetjük-e, hogy eladóvá legyen. Azonban van reményem hozzá, s ekkor minden esetre megveszszük.

E colligatum czimlapmásait (a Cancionale részének, Valkai, Esterényi és Csáktornyai históriáinak kivételével) ezennel postán másolatban küldöm. — A régebben közlött catalogus több pontban hibás volt; nevezetesen a Sala-mon és Marcalf kiadása 1625-re volt benne téve, a mi nem áll; e gyüjteményben ugyanis az első 1577-diki kiadás van meg ebből czimlap nélkül, de szerencsére a végén épen, hol a museum példánya csonka. — 1625. a télozó fiú kist. irnokának éve, melyet a régi figyelmetlen czimező amazzal egynek vett. Ki is volna nemi hagyva a régi jegyzékből stb.

E 16 dt czimmásokhoz mellékeltem még 3 darabot, melyekre az alta akadtam.

Emlékezem, méltóztatott megbizni, hogy egy két darabot

420. X

bor e colligatumból, mikelyt kezembe kerül, rögtön
másoltatásah le Fürkkel: azonban éppen e levél re
kedetlenül elveszett s így nem vagyok teljesen tisztá
ban, melly darabok kellenek. A körlött crimmás
után most még biztosabb lehet a kijelelés; mélto
seh azért rögtön utasítani a lemásolandók iránt
s Fürk azonnal munkához lát.

A Veneri-Fazier kéziratából már 138 lap le ír
irva, felénél jóval több. A másolat lapról lapra e
gyezik, hogy a hozzá gr. Kemény József által k
fristett Index használható legyen. Egy két
hét multva ezt is küldhetjük.

Még egy igen nevezetes felfedezésről tehetek jel
tést. A napokban gr. Miko Imrének saját kéziratu
gyűjteménye s az általa megvett s maig náha re
dedetlenül heverz Arzlafele gyűjtemény rendezéseke
és czimtáratásához fogtam, és akadtam Szangár
Bibliogh. Ung.-jára, mely bizonyosan a fentzí
saját kéziratu „Kolozsvár 1738" — Láttuk, hogy
nyomtatás alá volt szánva. Sajnálom, a kéziratt
csonka; ivei viszaszám vannak belövve; mintegy
felé közepén hiányozhat; ha jól emlékszem 19-
szakra volt osztva s ebből alig fele van meg épe
de megvan a czimlap s végül a többféle Index.
Ez a kézirat már Aranyhoz éppen így csonka

vagy

Szabó Károly

viszászám között állapotban került. Jelen nem lehetett
még eddig mélyebben tanulmányozni; elegnek tartottam
egyelőre annyit közölhetni, hogy e munka kéziratban
valósággal teljesen kész volt s törvélben mas is le
tezik.

Nem kételkedhetem, hogy gr. Miko igen szivesen fogja
közleni, ha mélóztatik közzé ez ügyben irni.

Fordára, Tejérvára sok mindenfele dolgom, bajom
miatt maig sem mehettem el; de mikelyt módom lesz
benne, fogok s nem jövök üresen haza.

Közelebb, mint hallom, gr. Teleki Domokos szándékoz
zik megbizni, hogy nagyszerü családi levéltárában
M. Vásárhelyt irjam össze a Teleki Mihályra vonatko
zó leveleket, correspondentiáit stb. Ez szám nézve
nagy szerencse lenne. Kiható a gróf kidolgozná idő
vel Teleki Mihály életét s a históriát a családi levél
tárban eddig igen feltünően őrzött oklevelekből neve
zetes világot nyerne. Ez alkalommal, ha e terve
ből csakugyan lesz valami, mellesleg átvizsgálom azt is
a ref. coll. tárát, melyet tavaly csak futtában nézhet
tem át.

Minap tudtam meg, hogy Kolozsvárt a piaczi fő
templom egyik zugában sok régi könyv hever leltá
va, ismeretlenül; a plebanussal legközelebb át fogok
vizsgálni. — A franciscanusok könyvtárában a gyárfás
feminivel sem birtam; mert állitása szerint gr. Kemény

420. X

József ora járatos volt, s a könyvtárból minden
a mi valamit ért, elhordta. — De azért, mikel
rá érek, áttekintem.

Reménylem, hogy czimmás-küldeményeimben ha
nem annyit is mint a mult évben, de még egy pár
évig mindig küldhetek valami kevés újat. Még m
is igen sok volna Erdélyben az arany való, de kövek
az arany; hátha még az itteni gazdag családi levélt
rahra, a Vesselényiek, Bánffiak, Vajdok, Henények, s
deiek stb. stb. levéltáraira, a roppant Teleki levélt
ra stb. gondolunk! És ha eszünkbe jut, hogy Erdélyben
egy újabb vandalismus nem épen lehetetlen. Nem le
akarom leírni, mily iszonyúan ámítják, bitogatják, fan
tizálják az olak tudatlan tömeget épen papjai st
A kivitelek csak némi csekély mutatványokat közö
hetnek e drámából; de mennyi minden történik még
a színfalak mögött.

Ily országgyülést, milyen a jelenbeni lesz, a magyar
föld soha sem látott. — A hü szolgálat vet, zivatar ar

Bizodalmatan kérem a mellékelt 3 db ollevél
másolatot Wenczel úr kezéhez juttatni. Talán me
adna helyök a pótlék közében. — A Teleki levéltár
tudom hogy idővel többet is küldhetnék.

Becses válaszát minél előbb szíveskedjen kérve, s m
lyen tisztelő családjának szívből minden jót kívánv
maradok

Nagyságos Tanácsos Urnak

legigazabb tisztelő
szabó Károly

Kolozsvár aug. 3. 1863.

Vett — 6.

169

Nagyságos Tanácsos Úr!

De mellékelve küldöm Kénosi Fözér János leíratának másolatát, valamint a keresztúrszéki colligatumból kijegyzett 3 db unicum másait. Mind ezen másolatok az eredetivel nem csak lapról lapra, hanem sorról sorra, tőbetűről betűre egyeznek; mit kivált az igen furu nyomtatványoknál megtartani nagy gondot és figyelmet kivánt.

Segédem Fodor Ferenc e több mint 40 ívre menő másolatokért 20 ofor. frt kér, mely összeget ugy hiszem, e pontos, hü és czinos másolatokért jóalni bizonyosan nem méltóztatik. Minthogy czélszerü fizetése mellett az ily mellékkeresetekre igen is rá van szorulva, bizodalommal kéri ez összegnek minél előbb leendő kiküldését. Ha a pénz aug. 15-ig Kolozsvárra megérkezhetik, a részemre visszakülendő czimmásolatokkal is lejöhetne; később, minthogy nem leszek hova, egyenesen hozzá, mint az erd. Muzeum segédkönyvtárnokához kérem intézkedni.

Aug. 15-dikén vagy 16-dikán szándékozom szakmámba az Erdő-Szádaj gr. Degenfeld-féle könyvtár átvételére. Ez alkalommal, ha csak körülményeim engedik tervem Nagy Bányát, F. Bányát és M. szigetet is meglátogatni. Menet vagy jövet megtekintem a Wesselényi-féle könyv- és levéltárt Hadadon, s egy ittal Drágáról b. Wesselényi Ferenczről be hozom a muzeum számára a forradalomban ott feldúlt levéltár [illegible]

U. szolgálatával.

Felegdi nemzetség leveleinek) csekély maradványát, mintegy 300 d
ollevelet a XIII - XIV. századból. — Isten hogy ez utam közben
magyar bibliographiai czimmásgyüjteményemet is gyarapitni lesz
alkalmam.

Tartára a hét végén szándékozom egy hét napra. Fejérvárra hosszabb időre tervezett utamat, - melytől nem ok nélkül sokat remélek, - mind eddig nem lehetett alkalmam megejteni; hivatalos és irodalmi dolgaim, családom gondja annyira elfoglalt: de már az őszre később semmi esetre sem akarom ez utat halasztani.

A fr. kereskedelmi colligatumról most is csak annyit tudok, mint ez előtt egy évvel. A holnaputáni választmányi ülésben indítványozom, hogy vegyük meg. Még most kezemben van; mindent is elkövetek, hogy birtokunkban maradhasson.

Ha ezt megszerezhetjük, miután gr. Miko is átadja az Arany gyüjteményében és saját könyvtárában lévő minden darabokat, melyek könyvtárunkban hiányoznak, muzeumi könyvtárunk bizony igen szép számú egyetlen vagy nagyon ritka példányt mutathat fel a XVI. és XVII. századi magyar nyomtatványokból. Latin és német hungaricumokból is elég gazdagok vagyunk: de még ezek czimmásainak gyüjteményére nem szakaszthattam időt.

Közelebbi két rendbeli czimmásküldeményemet kérem, méltóztassék a napokban visszaküldeni, hogy aug. 15 előtt megfagva szathmári másmaradási utamra magammal vihessem.

Az erd. muzeumi könyvtár duplumaiból Bethről még eddig csak Körner Flórián jegyzett ki néhány száz darabot a főgymn. könyvtár részére s Nagy Iván néhányat magának. Ha az akad. vagy egyetem könyvtára számára méltóztatik kivánni több vagy kevesebb darabot, kérem a jegyzéket Sept. 1-sejéig kezemhez juttatni.

Nem volna-e lehető, a pesti nemzeti muzeumi könyvtár bizonyos sok ezer kötetre menendő duplumaiból más országos, köz könyvtáraknak s igy muzeumunknak is gyarapodni!

Varsádi Lajostól „a m. prot. énekköltészet" csak ugyan fajsó alá kerül nem sokára. Mint irja, Emich vette át tőle kiadásra, 50 példányt adva munkadijul. A szegény káplán 180 o. frt körött e munkájára s most kap érte 50 ingyenpéldányt. Szép honorarium!

A küldeményt s közelebb igérz becses levelét szivesen várva őszinte tisztelettel maradok

Nagyságodnak

igaz tisztelője
Szabó Károly mk

Kolozsvár sept. 7. 1863.

170

Nagyságos kir. tanácsos Úr!
Mélyen tisztelt Uram!

Múlt hó utolsó napján érkeztem vissza Erdő-Zá-
dáról, hol a gr. Degenfeld könyvtárából a muze-
um részére több mint 1300 kötetet kiválogat-
tam, N. Bánya és Felső-Bányáról, hol Lugossy-
val egy pár órát töltöttem, usam közben nem
is festve, mily csapás fog honn rám várni.
Egy éves kis fiamat halálos betegen találtam,
más nap elvé el is veszítettem.

Nem csak e csapás, de igen is érzékeny rán-
nek csak nem vigasztalhatatlan állapotja is,
oly mélyen hatott rám, hogy csak ma vagyok
képes hivatalos dolgaimat ugy a hogy megkez-
deni s folytatni.

A muzeumi duplumok catalogusából igért
kijegyzéseket mind eddig nem vettem, pedig a
kitüzött határidő elteltén a beesülő bizott-
mány e negyedben intézkedni fog a több inté-
zetek és magánosok által kért duplumok
ügyében. A könyvek javát többen is kérték;

a

430.

a pesti muzeum, akadémia, egyetem tára
semmit sem jegyzett ki. — Ha az igért je
zéket minél előbb meghaphatnám, talán m
némely darabokkal rendelkezhetnénk.

Halasiban nem kaptam mind eddig vis
lét időben küldött czimmásaimat, melyeket
utazásom előtt ohajtottam volna venni. Ig
hogy utam közben az erdőszaidi, s a n. bánya
(minorita) könyvtárban nem igen lehettem vol
rájok szorulva, mert e könyvtárakban csak ke
régi magyar nyomtatványra akadtam; Lug
kinézés pedig, ez uttal csak egy pár órát
lehetvén alkalmam vele tölteni, meg sem
kinézhettem. Ezek jegyzékét ő cserében vele
közleni igéreztett. Fejérvárra még nem meh
s talán csak szüret tájban nyílik rá alkal
mam.

Eszerint most csak 12 db czimmás
lehetek képes küldeni, melyekben csak egy k
tő lehet különösebb érdekű, mint pld. Dáv
Ferencz Erdélyben is rendkivül ritka munkája
1567-ről. — De küldök mellettök egy eddig
tudomra teljesen ismeretlen nyomtatványt,
czegei névtelen latinból fordított (1587) k

históriai versének, töredékét, melyet a mult
hónap elején egy könyv fedelében Fordán kap
tam sorban olvasztattam ki. — E töredék
ből mely Dávid és Zariadres szerelméről beszél,
nem tudom meghatározni, honnan van vére
a tárgy. Kérek erre nézve felvilágosítást. —
A nyomtatás bizonyosan kolozsvári lesz. —
E töredéket a tordai unitár. egyház birtoká
ban levő Melius az ket Sámuel könyveinek
fedelében kaptam a debreczeni XVI. századbeli
szótár több iveivel együtt. Melius említett
könyve ~~sok~~ egészen megvan, kivéve czimlapjának
mintegy felét, mely hosszában le van szakasztva.

Bizodalmasan kérem, mélóztassék mostani
küldeményemet, az előbbi két szállítmánnyal
együtt, lehető leghamarább kezemhez visszajut
tatni. Egyszersmind legyen Török Ferencz
nevében, ki valóban rá van szorulva, kérem
a másolásokért általa kivánt 20 ofor. ft
megküldését is.

A kereszturszéki colligatumot ez előtt két
héttel visszakérte tőlem Kriza, ki ajánlkozott
hogy a birtokostól azt a muzeum részére
iparkodni fog megszerezni.

420.

Reménylem a Batthyány-könyvtár át-
vizsgálása után jövő hónapban érdekesebb
küldeményeimmel szolgálhatok.

Addig is magamat tanácsaiba szíves
gébe ajánlva s mélyen tisztelt családjá-
val együtt a legszívesebben köszöntve
maradok

Nagyságos Tanácsos Urnak

legigazabb tisztelő
Szabó Károly mk.

Kolozsvár oct. 12. 1863.

Vált. — 28.

16. 1863.

Igen tisztelt barátom Uram!

Küldöm vissza a duplumok „catalogusát, a kijegyzett darabok becsárának jegyzékével együtt. A becs árz egy erre kirendelt bizottság intézte el, lehe„tőleg méltányos igyekezetben lenni.

Hogy a kijegyzett darabokból talán éppen a leg„érdekesebbek közzül több nem juthatott t. barátom uram részére, oka az, hogy éppen a legjobb vagy legritkább darabokra számos irtola„(Enyed Vajdahely, Kriget, Debreczen) concurált, s ily esetekben egyik vagy másik iskolának adott a bi„zottság minden magánosok felett elsőséget.

Hiszem méltóztatjék lehető „leghamarabb ez„közleni, mely darabokat méltóztatik a kijegy„zett becsárakban megtartani, s utasítsa hogyan eszközöljem az elszállítását.

Választmányi végzés szerint a könyveket csak az érzők járó pénz felvétele után küld„hetem el, s a szállítási költséget a vevő fizeti.

Fördh Ferencz halála óta, ki magát Sept. 12. agyon lőtte, legyet nélkül lévén, hiva„talom

420. x

talom igen terhes. En benne ugy szólván fél k
zemet veszettem. Olyan segéd et többé soha s
kaphatok, kivált 500 ft fizetésre!

A nehi küldött 20 frot vettem, s egy so
rony hátrahagyott irása értelmében hosztad
a szomszédnak átadtam adósága törlesztésére.

Mehetek-é még ez őszön Fejérvárra nem
tudom. Ezer a dolgom, ezer a bajom. — Ege
séggel csak bírom ugy a hogy; de bizony már
galvan fáj a fejem.

E levelem átadója, Nagy Miklós pesti
4 éves jogász, igen jó készületü és igyekezet
fiatal ember, bátor vagyok becses figyelm
be ajánlani; különösen szerencsés lenne, ha
az egyetemi könyvtárból bővebb tudomán
munkák használatához juthatna. Jó szívv
vel ajánlkozom.

Becses válaszát elvárva, s minden
jót hivánva maradok

igaz tisztelője s barát
Szabó Károly
Lmk

... 16. 1863.

420.
X

Kolozsvár nov. 4. 1863.
nov 6

Igen tisztelt barátom Uram!

Vagyon sajnálom, hogy nem tudtam, bár gyanítottam, hogy a Tiegyed által a muzeumi duplumok közzül kijegyzett darabok a pesti egyetem könyvtára számára voltak kijegyezve: mert ez esetben a bevülő bizottmány, melynek magam is tagja volnam, ha nem minden is, de számos érdekes darabot juttatott volna az egyetemnek, melyek most Enyed, Vásárhely, Pest (cath. gymn.), Szeged és Debreczen részére jutottak.

A jövő évi eladásnál, – mert jövő év végére ismét kerül 3–4000 db duplumon, – majd helyre hozhatjuk a most történt kátramaradást.

Bár mi is futhatnánk a pesti nagyszerű könyvtárak duplumaiból, pld. a nemzeti muzeum felesleg példányaiból oly darabokhoz, melyeket itt nehezen kaphatunk.

A két ívbeli megrendelésben kijelelt könyveket mind félre tettem, a számot és becsárt egy kis czédulán mindegyikbe bele tettem; a becsárról szóló jegyzéket pedig ide mellékelve küldöm.

A könyveket is küldeni fogom, mihelyt az el-

jako

420.

paholásra adott szakaszokat magamnak. Segé-
lem ugyancz, gyakorlatlan, nem is eléggé ügyes
így még a duplumokkal is magamnak kell ba-
jolódnom. Nagy baj és hátramaradás nekem
Fürst Ferencz halála, kit bizony aligha fog va-
ki teljesen pótolhatni.

Az ő részére általam felvett nyugtatványt
20 ftról pótló
melynek megküldéséről ezer bajom közt elfeledke-
keztem, ezennel mellékelve küldöm. A pénzt, ha-
lálakor hátrahagyott néhány tara értelmében, ma-
ben egyenesen megbízott, hogy e 20 ftot hoszta-
dó apjának adjam át adóssága törlesztésére
a városi kapitány hivatal előtt e szegény öz-
vegy asszonynak még sept. 19-dikén átadtam.

A könyveket azte hiszem 2 közepszerü ládá-
ba elrakhatom, s szállító kereskedő által az
egyetemi könyvtári hivatalnak czímezve ugy
hiszem egy hét multva utnak indíthatom. Vár-
Jrán ur levelét várnám, ki talán még néme-
kérdéses darabokat meg fog tartani, s akkor
az ő néhány darabjait is megjelelve együtt
paholom az egyetemi szállitmánynyal, hogy
egy füst alatt mind két szállitmányt eligazít-
hassam.

A mely darabok a 2-dik megrendelésben hijegy-
zettekből hijányzanak, azokat már egyéb könyv-
szerzők a beczáron megvették és elvitték. A leg-
nagyobb rész azonban még csak ugyan megvolt.

A kihagyottak kihagyása s az uj megrendelés
hozzáadása után az egész küldemény becsára
100 ft 1. szra megy ö. ért.; ha Hazay és Fekri
is tellene, egy egy forinttal több.

E két darabra nézve, valamint Nagy Ján úrról
is némely kérdéses darabok iránt kérek utasitást,
elküldjem-é ~~őket~~ vagy ne?; s csak e válasz után
szegeztetem le a ládákat, hogy később ne paholjak
s két szállitással haszontalan költséget ne okozzak.

A könyvek árát választmányi rögzés szerint
az átadás vagy elküldés előtt kellene vennem,
s ha lehető kérem is megküldeni; de ha Negyed
a könyveket minél hamarabb kívánja kapni, saját
felelősségemre szívesen elküldöm utólagos ki-
fizetésre is. A paholás költségét — mely, mi-
után ládáim ürescnek, mintegy 2 ftba kerülhet, —
majd meg fogom irni s utólagosan megkapom.

Sok dolgom és bajom miatt fejérvárra maig
nem mehettem; talán nov. vége felé kerindulok;
Engedem a Hendesi levéltárnál, mely a XIV. XV.

századra

4to. X

5 3 3

Kolozsvár nov. 14. 1863.

172

Igen tisztelt barátom Uram!

muzeum duplumaiból 2 izben megrendelt könyveket
ez előtt 2 vagy 3 nappal indíttattam útnak
Dietrich szállító kereskedő ábrál, hi maga
adta kezéjök a ládákat, melyeket utánvétel
után fog magának megfizettetni; úgy hogy ne-
kem a ládák elhozatásáért, leszegeztetéséért s
visszaküldéséért bennvalóra összesen csak 60 kr.
kiadásom volt.

Minthogy az egyetemnek szánt könyvek
a t. barátom Uram nevére czímzett 2 láda-
ba mind be nem férték, a hiányzókat a
Vagy Iván Úr részére küldött s ugyanakkor
elindított láda aljára raktam, gondosan
elkülönítve az ő tulajdonától. — Ugy hiszem
e miatt leghitelebb tévedés sem lesz.

A könyvek reménylem levelem vételekor
vagy azután egy két nappal megérkezhetnek

Teljes

420.
X

5 3 3

század-ra, kivált pedig a Hunyadiak korára igen nevezetes
hist. adatokat rejt, különben is levelei néhány
napi dolgom. — Az ollevelekből szándékom a Ke
defi család történetét a mohácsi vészig egybeál
ni s közleni; majd kitünik, hogy a Kendefiek s
ha nem voltak elsők, mint Buchánan úr oszta
állítja; kitünik, hogy a Kendefiek büszkék lehetnek
ősökre, kik Hunyadit a várnai csatában megmen
tették, mindig oldala mellett vívtak, s majd mind
nyájan csatamezőn estek el. — Az illető ollevelek
természetesen mind az eredetiből közlöm, ha ugy
a család a csekély nyomtatási költséget nem sa
nálja, mit nem gondolhatok.

A sz. keresztúri collegiumról, ha emlékezetem
nem csal, tudattam, hogy az unitáriusok főcanc
storiuma, nem a muzeumé, hanem az unitár. coll
gyűjnak szerezte meg, hol semmi effélék nincsenek.
Itt voltam, játszva; de nem nyugodtam tová
vittem kéz alatt a dolgot, hogy tegnap nagy
mónra kéreza nyilatkozott, hogy át fogják neki
adni. Erről Miko sürgette; az át a maga lefizeti
s nekünk ajándékozza. A mux. hist. ének egy nyom
nye ez által 15 uj darabot fog nyerni; a többit
szívesen átengedjük az unitáriusoknak, mint na
lunk duplumokat.

Becses válaszát, s a kis óceska nyomtatványtöre
déket szívesen elvárva a legőszintébbel maradok.

Szabó Károly

dőstre; árulnak e hónapban vagy a jövő hónap közepéig kérem hozzám küldeni, hogy még az év vége előtt beszámolhassak a pénztárba.

Ide mellékelve küldök 5-5 példányt Kovács Károly 3 rendbeli czikkeinek csak kevés példányban készíttetett külön nyomataiból, melyek kereskedésbe nem menvén, így pesten bizonyosan ritkaságok lesznek. Egyet mindazáltal magának tartva, a többit az akadémiának, a pesti prot. theol. intézet könyvtárának, Nagy Iván közt felosztani. Ha valamelyik könyvtárnak ne talán már megvolnának, mindazáltal felől tessze szerént intézkedni.

A sz. keresztúri collegiumnak valahára annak küzdés után könyvtárunk tulajdona. Átengedtek az unitáriusok az én és gr. Miló Józsefre 40 frtra; kikötve hogy a cserkészi [illegible] a mi egy két darab kivételével lesz, visszaadjuk az ő könyvtárunknak. — Már szét is szedtem s holnap kötetem a 14 darabot külön külön mind egész bőrkötésbe, a mint az effélét kötetni szoktam. — Kié volt, maig sem tudom, de hiszem hogy már ez után megtudhatom.

Talán még novemberben lemehetek Enyedre, a nagyon gazdag és érdekes Kendefi levéltárt átnézni, s ugyanakkor megtekintem a Bethlen-féle könyvtárt is Fejérvárt. Ez esetben fő-vő hónapban talán szolgálhatok egy pár érdekes czímmásal.

Mostanában, ha csak a gr. Mikesféle fenesi könyvtárt, melyet nekünk felajánlott gr. Mikes Károly, nem fohára át nem vehetem, alig reménylhetek valami effélét új gyarapodást. —

A legőszintébb tisztelettel maradok

Tisztelő barátom Ábrahámnak

igaz hive s barátja
Szabó Károly mk

420.

Kolozsvár nov. 16. 1863.
Vsp — 20.
174

Igen tisztelt barátom Uram!

Igen sietve iram e néhány sort. A duplumoléz küldött 112 ft
1 szt o. ért. tegnap vettem. Minthogy Hérit a már majd
egy hete utnak indított ládába nem tettem be, ezennel
küldöm postán bérmentve; miután ez a 2 ft paholási
költségből kitelik, sőt még marad is belőle.

A könyvek 2 ládában, s a mi ezekbe nem fért,
a Nagy Iván Urhoz czimzett láda alján, azt hiszem
ez oltra már meg is érkezhetek, ha csak a vasuti ál-
lomásokon nem kévernek, mi olykor meg szokott történni.

Héry mellé tettem egy ócska könyv fedelékből kife-
tett némi nyomtatványtöredékeket

a, a debreczeni XVI. szám. Ezekel könyv 4 levelét.
Melyik kiadásból valók, most meg nem határozhatom, de
jövő alkalommal, összevetve a kol. ref. coll. példányaival,
meg fogom irni.

b, Evvalus és Lucretia töredékét.

Méltóztassék ezeket, ha ugyan érdemesnek fogja
ta-

420.

talishi, ez ügyemnye szánám örökre megtartani;
a czégi részeken kívülelő pedig mint ajándékot hagyok
általam megtartani, míg szükségemhez képest azután
szintén közre, mint Museumunk tulajdonát.

A sz. kereszti collegiatum, valamint a Kapu
Philip-Kiváltságban való Selepi-munkáit is mint
Museumunk tulajdonát — az előtt megvenni, az utóbbi
alatt kölcsönül kívánom.

A kéziratok archivumbeli igen szép munkát lehetne
dolgozni; csak volna hozzá alkalmam, vagy ez ügyben
Physikus úrnak az irodalmi tényei mivel nincsen
megfelelendő, s e nagyszerű munkát kényszerű erőt
cselekedet, jó kedvet kívánok a kezdetre
szükséges kitartáshoz.

Igen tisz. Bátori Imrének

igaz tisztelője s barátja
Szabó Károly mk

Nyugtatvány.

Százhuszonkét forint és 1. krról o. ért., mely összeget Földy Je-
renez Urtól az általa a pesti kir. egyetem könyvtára részére
az erd. Muzeumi könyvtár többszörös példányaiból megvett köny-
vek ára, bepakolása és postai költségek fejében, az erd. Muzeumi
pénztárba leendő beszolgáltatás végett mai napon kezemhez
vettem.

Kolozsvárt novemb. 15. 1863.

112 ft 1 kr. o. ért

Szabó Károly mk
az erd. Muzeum könyv-
tárnoka

430.

Kolozsvár nov. 25. 1863.

Vett = 27 =

Igen tisztelt barátom Uram!

Minap gr. Mikó Imrével beszélgetvén, ki most Szacs„
vay Istvánról mint íróról és müveiről akar egy
értekezést irni, a gróf megbizott, hogy kérjem
meg t. barátom Uramat arra, legyen szives
a Szacsvay életére s munkáira vonatkozó ada„
tokat, gyüjteményéből vele közölni s igy őt
e terve kivitelében elősegiteni.

A gróf kapott ugyan némi adatokat Szacs„
vayra, fiától Szacsvay kormszéki tanácsostól,
és vejétől Mike Sándortól: de ezeket nem te„
kintheti kielégitőnek egy monographia megirá„
sához. Munkái közzül is én csak a követ„
kezőkkel szolgálhattam neki részint a muzeum
könyvtárából, részint máshonnan.

1, Magyar Kurir. Bécs. 1787–1792.

2, Az Isz purgatoriumhoz való utazása.
h. n. 1787. 8r. 48 l. Az első 1786-diki kiadást
nem láthattam

3, Zakariás levelei h. és év n. 8r.

420.

De nem kaphatjuk itt ezeket:

1, Sz. István király miatyja vallású volt h. n. 1790. 8r. (Emlési Molnár, M. Ház 184.

2, Minek a pap az országgyülésen 1791. 8r.

3, Elé vigyázz! vagy mire kellene most Erdélynek vigyázni? — Kolosvár. 17 8r.

Még csak Györgyei János versenek Sz vay által eszközölt első kiadását Bei. 8r. sem kaphattam meg.

A 2, 3, szám alatti névtelen müveket Mike bácsi Szacsvaynak tulajdonitja. Vajon kétségtelen bizonyos-e ez?

Némi kevés kéziratai hagyatékát közölt a gróffal Mike bácsi.

Mind ez azonban részint kevés, részi bizonytalan; azért tartotta jónak a gróf t. barátom Uram közleményeit és felvilá fiától bizodalmatlan kikérni; meg lévén gy zödve, hogy t. barátom Uram nagybecsü gyü teményéből s az általa alaposan ismert könyvtárából bizonyosan legtöbbet tehe

és szivesen is fog tenni terve elösegitésére.

Megjegyezte azonban a gróf, hogy a vi„ lágért sem kiván fárasztó kutatásokat, hos„ szas időbe kerülő adatösszeállitásokat, csak a netalán már összegyüjtve levő s kéznél levő adatok, nyomtatványok, kéziratok meg„ ismertetését s illetőleg, ha lehető, hasz„ nálatra rövid időig való átengedését kéri; u„ tolsó szavát hozzám ez ügyben az iven: irjam meg, hogy bis dat, qui cito dat.„

A gróf bármily rövid, de kétségtelenül kiviele közleményért igen lekötelezve fogja magát érezni, s bizonyosan maga is ott volna, ha a napokban igen erős hurutja miatt legtöbbnyire ágyban nem volna kénytelen vesz„ tegelni.

A küldött könyves ládák minden kár s hi„ ány nélkül megérkezvén-é, ohajtanám al„ kalmilag megtudni. — Kérek remi mellék„ letekkel utobb postán külön küldeni el.

Muzeumi könyvtárunk legközelebb régi magyar nyomtatványokban igen szépen gya„ rapodott. A sz. keresztúri collegiumot az unitár

420. x

unitár. collegiumtól átvettem; Dapp Miklós-
tal a cserélt delegdi 2 magyar munkája
nézve bizonyos; s a gróf is átadta n
az Aranka-gyüjteményben volt (Benkő József
által a m. nyelvmüv. társaságnak ajándé-
zott) colligatumot I. melyben Meling válog
tott prediktzión kivül még két daral
hist. ének állott a XIV. századból. Mo
már mind díszesen, külön külön kötve álla
nak a Muzeumban. —

Decemberben talán képes leszek Arany
lapjában néhány czikket közleni legrégibb
magyar nyomtatványaimból: de számomra
lassankint az ért. Muz. Evkönyveiben tud
bibliogr. leirását és ismertetését adni e
lőször csak a Muzeumé, aztán a többi k
lozsvári könyvtárak effélé kincseinek.

Kérelmemet a gróf nevében ismétel
ve, a legőszintébb tiszteletteel marad

Tisztelt barátom Uramnak

igaz tisztelője s bará
Szabó Károly mk

Kolozsvár apr. 13. 1864.
Vide 21.

176

Igen tisztelt barátom Uram!

levelem átadóját H. Dapp Miklóst bizalmasan bátorlo-
dom ajánlani; méltóztassék öt a pesti köz könyv-
tárban teendő studiumaira nézve utasitni
és pártfogásával, tanácsával segiteni.

Alig egy két perczenyi időm lévén e levél
megirására, néhány darab uj czimmásom össze-
fzedésére nem erezhettem; ezeket majd többel
lel együtt küldöm fel, ha a Batthyáni-könyv-
tárt átvizsgálhatom.

Ha körülményeim engedik, okvetlenül a nya-
ron belsőre s Kolozsvárba felmennem.

Addig is magamat tapasztalt szives jó
indulatába ajánlva maradok

igaz tisztelője s barátja
Szabó Károly mk

420. x

Kolozsvár apr. 27. 1864.

Vix — 29.

17

Igen tisztelt barátom Uram!

Gróf Mikó Imre megbízásából bizodalmasan kérem, méltóztassék hüvelközölni, hogy a mindnyájunk fájdalmára oly korán elhunyt Kazinczy Gábor irományai közül, – melyek mint a Deésről most visszatért Dap Miklóstól hallom, le vannak pecsételve, – visszaadhassa következő kéziratait.

1, Cserey Mihály Historiája, saját kezeirása. – Ez a grófot rendkivül érdekli, már csak azért is, mert a kézirat táblájára Cserey saját kezével beirva örök átok alatt meghagyta utódainak, örököseinek, hogy e kéziratot el ne idegenitsék.

2, Mikó Ferenez Historiája, a gróf saját kezü másolatában.

3, Apor Péter Metamorphosis Transylvaniæ. Ezt a gróf megbizásából ezelőtt néhány évvel én küldtem el Kazinczynak. Apor saját kezü igazitásaival van a kézirat, s hajói jut eszembe ugyan azon kötetben van még Apor más kisebb munkája is.

Bizo.

Magyarádon Tolby Ferencz kir. tanácsos és egyéb. tanár Uramnak, mély tisztelettel.

Pesten.

Bizonyosnak tartva, hogy Tiegyed a Kazinczy hátra hagyott kéziratai ügyében különben is m[egh]allhatni fog, bátorlodam a gróf e megbízatást becses figyelmébe ajánlani.

Kazinczy még a mult év végén ajánlott mu[z]eumunknak 2 fol. kötet kéziratot: 1. köt. Erdélyt illető irományokat szép másolatban, és [a] lészeri könyvtárának az erd. harmincz megbízás[á]ból készített catalogusát, hivatalos becsüvel egy[ü]tt. Ezeket ő betegeskedése miatt nem küldte el közzánk. Most már a cseréből többé mi sem lehet. Én az általa cserébe kijelelt duplumokat maig megtartottam, bár egyik másik darabot jobban kérnék volna. Most már ezek is eladhatók lévén kijegyzem azokat, melyeket Tiegyed is kijelelt v[a]de a bizottság cserébe Kazinczynak ajánlott és tartott fen.

126.	Bedeus. Die Verfassung siebenb.		35.
1097.	Kőleséri Theol. Pacifica	—	10.
1288.	M. Kurir. 1791. (1. 2.) Kazinczytól		80
2138.	Vay. Német hirség 1. 2.	—	20
2172.	Vendelinus. ford. Apafi	—	1. —
	Összesen	2 f	45 kr

Ha valamelyik darab az egyetemi tárnak szükséges volna, méltóztassék iránta rendelkezni.

Jövő hét végén megyek M. Vásárhelyre a gr. Teleki családi levéltárt áttekinteni és lehetőleg megismerni; egyszersmind M. szentkirályon megtekintem a néhai Benkő Károly hátrahagyott iratait és gyüjteményét, melyben különösen a Benkő Ferenez- és Józsefhez irt levelek lehetnek érdekesek. Igyekezem, a mit itt becsesnek találok, a muzeumnak megszerezni. — Alkalommal kirándulok Tornyaszegre is, hogy megtekintsem a gr. Teleki Domokos által Muzeumunknak ajánlott több ezer kötetnyi fajából könyvtárát. Úgy hiszem ez után néhány ujabb czimmásolattal kedveskedhetem; mert a m. vásárh. ref. coll. tárát a mult alkalommal nem érdezhettem kellőleg átnézni. — Enyed-Fejérvár felé majd csak junius vagy julius[ban] indulhatok.

Nem késleltethetem, hogy Augusztusban a m. vásárhelyi termelő nagy gyülésen bizonyosan lesz szerencsém Tiegyedhez is; ez alkalommal jövet vagy menet Kolozsvárt legalább is 3-4 napi mulatást az itteni könyvtárak megérdemelnek s szivesen kérem Tiegyedet egyszerü házam kedves vendégéül.

Erdély lehetőleg mindent megtesz, hogy e gyülés érdekessé, kedvest emlékűvé tehessé a szívesen vár magyarországi vendégek előtt. Éppen ma délután tart ülést a muzeum term. tud. szakosztálya gr. Teleki Domokos jelenlétében a tudományos tekintetben teendő előleges tervek és intézkedések iránt.

Becses válaszát szívesen, s annak idejében magát még szívesebben várva, s mélyen tisztelő családjait szívből üdvözölve vagyok

Önnek

igaz tisztelője s bará
Szabó Károly
mk

Kolozsvár jul. 13. 1864.
V. u. — 16.

178

Igen tisztelt barátom!

Ma reggel érkeztem haza Fejérvárról, hol a Batthyányi-könyvtárt és a seminariumot átbuvárolgattam. Az itt nyert új czimlapokat ezennel ide mellékelve küldöm. Az eddigiek közül bizonyosan nem csekélyebb becsü szállítmány lesz. Különösen a prot. énekkönyvek régi kiadásaira nézve nevezetes adatokat nyertem. De fogjanak magok a jegyzetek.

Baranyai Decsi seminariuma ose sincs meg. Hanem találtam Huszti 1559.-diki Agendájának 3 példányát (2 a seminariumban, 1 a Batth. tárában) Szilvási Antiquitas fidei Cathol. 2- vagy 3 példányban stb. stb.

Gyöngyösi Phoenicsét Kovácsnai Sándor jegyzeteivel melyeket Ggy. Hemény Sámuel hagyatékából nyertem szívesen végigtettem őtte s közöttem be, ezennel küldöm. Örvendek hogy vele szolgálhatok. Nem is gondoltam, hogy e kéziratnak egy új correct edíciója mielőbb hasznát lehetsen venni. — Gr. Mikóval utólagosan tudatom, hogy ekéziratot elküldtem, s a közelebbi alkalommal, midőn czimlapjaim

vissza

visszajönek, kérek róla térítvényt.

Decsi Adagiait a ref. collegiumnak még ma v
sza adom, valamint az erd. Muzeum, ugy e colleg
tárából, a mire szüksége lesz tisztt. barátom Uram
nak, méltóztassék általam ezentúl is rendelkez
Minden lehetőt mindenkor a legszivesebben megtesz

Ez most crimináimnak aligha nem utolsó szá
sitmányát küldöm. Erdélyben a magyar és székely f
dön aligha van valamire való könyvgyüjtemény, m
lyet át nem kutattam volna; Kolozsvárt 6, M. Vá
sarhelyt és Gy. Fejérvárt 2-2, Udvarhelyt 2,
Tordán, Enyeden, Sz. Keresztúron, Csíkban, Zibón
Bethlenben, sőt egy egy könyvtárt a régi magyar ny
tatványokért ugy átvizsgáltam, hogy e helyeken
aligha fog utánam valaki csak keveset is böngé
lhetni. — Még csak a gr. Teleki Domokos gernyes
s a gr Mikes Kázy-fenesi tárából, — melyet a
muzeumnak fel vannak ajánlva, — várhatók vala
mi keveset, és Boncziban gr. Bánfinál járha
tok némi reménnyel. Ezeket az év végéig átvizs
s egyszer mind Erdő-Szádról, honnan a gr. Deg
fetek ajándékai be kellene szállittatnom, az ősz

szel ki szándékozom ránduln M. Szigetre. Itt
talán még böngészhetek valamit.

Még a szászok könyvtárai volnának hátra, s ezekben
igen kikesnek tartom, hogy sok nevezetesre akadjek;
ha 4 i. megnyitnák előttem: de e távol földet bejárni
most annában sem idöm, sem költségem, sem kedvem.
Lehetne oly idö, mikor siessek oda, Enyed elsüs kin
cseit nyomozni és visszaszedni. — Mert Enyed
kéziratai, ritka könyvei, címei nem vesztek el, hanem
csak rejlenek; azokat most nekem bizonyosan nem
mutogatnák.

Magamat tovább is szives jó indulatába ajánlva s
tisztelt családját szivesen üdvözölve maradok

Kolozsvár Barátom Uramnak

legigazabb tisztelője s bará
Szabó Károly

U Lilienstern.

186

Tisztelt Tekintetes úr!

Károly János Lőcsére Zoványi 2ik levelében, mi végett ez évben vagy nem kéri Zoványt, megírtuk; a' nemes szívvel ellenes kívánatait megunta: jobbnak látta adósi hagyni el őtet, még Eperjesi hívatala nem változik, mentében sőtét, egyszerűen minden rekrizáj nélkül, megyéhez.

Hy körülmények lévén, ő' iránta Pesten kívánt pártolmi csavéky reménnyől sajtóban, hogy tisztelt Tekintetes úr bon adósi kegyes fáradságát sokallandja; és mi végett egyni kolamis ő öszinte kérésünkre megismáron tisztelt Tekintetes urak, Jánt és így cimzumban tanúsítva kegyességét: tisztelnek megtörni, anyaszentegyházi szeles hangadásban van Jánt pranára ely munka sine exhörlemi, hol ő' tehetségéhez képest — ami magyarok győződne — hasznát vegye.

Ezzel Tisztelt Tekintetes úrnak

Kassán Február 24ikén 1848

tisztelő szolgálatára
Szabó Lőrinczek
Lőcsén.

Tiszelt Tekintetes ur!

Sorom, kívánság, kérelem, tiszelet Tekintetes urnak kielégítésül válaszok, ebben kívül ereke' bene, sorokban illetőleg, mi szavim ezen szive közönségének elfogadására kérem tiszelt Tekintetes urat, midőn szilvásáról jószágára magyarra midőn eddigre ezem.

Ön és Tekintetes, kívánnunk kötelesség lenne, de sem szándéknak sajnálja - ebben elszigetelt helyzet, francia kifejezett Tekintetes kívánt, kívánja ez egyedül, mind ez idei kívánás állapotra megmaradunk - Magyar jövő - sokat Emberünk adnak, szavaznak vagy de elmegyei magyarra, mind ez idei - Tekintetes valóban, nem kívánok. Mit kívánt vagyok a jövendő? nem tudjuk Károly jövő, Tekintetes sorosa olvasni és magyar mind Tekintetes? ez ő magyar

Kívánja

Tekintetes Földtulajdonos Úrnak
Adamovics
a' m. acad. érdem tagjának
Tekintetes Úrnak
Szilvásáról.

Pesten.

böven i hiven eli beszéleni.

Mikoly eum – ki a Magyar Korona
dese Vasarhely városának Polgarmestere vol
ni akara Nyarol egyide, mint Menetinkek ne
hány levelej, nálam szemlélve – Vagyakor
vida mexem, mega ne beszél nekik
Lehich

Magyarna küzede Tekintetes ennek
hozzam emlekezik ajanlva; Nemmel együtt a'
Tekintetes Társaja ev vidéke ziri ev a Cáfi ca
vidékre morad Nem K. Tordan Januar
27-n 1850
Erzie Tekintetes urake

vidéki barátja v
Jakabfalvi Gyuk

182

Mélyen tisztelt Tekintetes Úr!

Károly fiamtól tőlem tett elmenetele, vagy is Febr. utolsó
ára tsak Május 13án vettem levelét, abban
megírja, hogy Május 25ig mennék fel Pestre,
ez semmi jelen körülményeim nem engedik,
azonban erről és többektől fiamat értesítendő
mind hogy levelében nem említette, hogy az Úr
hol találhatja Febr. hogy Úr mielőbbi, és legbizonyosb
Tekintetes rendi, hogy Úr mielőbbi, és legbizonyosb
kréher jinthaas zekinczből, bator vagyok te-
lessz Tekintetes vonak szinczre alázatosan meg-
levén mehessek, ők ezen kárty kezébe jussan.

Családi viszonyaimat illetőleg, pár szóval
ezennel: ha jelenleg nálam levő idősb fiamra
gondolok, azok valóban szomorúak; mindamellett
lehet, ha Károlyra nézem gondolatai, Erdélyben

saplak

183

Tiszteli Tekintetes Ur.

Szives Jóinak az anyja egy pár ízben kiesett, ily szives kérelemmel á Tekintetes Urhoz: melyet Jók Tekintetes Ur ezen ízben á Szűk Tekintetes Ur meg várhat elküldeni; kivánván azonban ezzel szemben Ezáltal vagyok á Nagymeltóságu Szűk Tekintetes Urnak

Szívből alázatos szolgája
Tiszteli Tekintetes Urnak
Kövi-Tornyán Majus 9-én 1850

tiszteli szolgája
Szabó Miklós

saplak, á megnyugszak á remény

Mindin á megom és tröm legyszebb tisz
telemivel kiilchenem tiszteli Tekintetes Urnak, ren
pesem á tiszteli Tekintetes etrenyek Szeretetes
valegyütt, magamat Enyimekkel együtt bepe
indulatik és emlekezetebe ajánlom, egész tisz
teseli, szivarvan

Mélyen tiszteli Tekintetes Urnak
Kövi-Tornyán Majus 9-én 1850

tiszteli szolgája
Szabó Miklós

hw. 24.

185

Tekintetes Úr!

Nem álhatom meg, hogy azon tiszteletteljes, vagy érdemlett ítéletéért a Tekintetes Úrnak, melyet – azon, Előtti Hétfő pál Úr rajzainkról közgyűlésünk tett rövid előadása folytán tekintetében hozni, s a Figyelmező 45. számában közzétenni méltóztatott a Tekintetes Úr – ezennel szíves köszönetemet ne tegyem. Örülök, hogy a Tekintetes Úr figyelmére méltóztatván tapsolhatnom tudtára adni – azon egyedüli észlelet, t.i. a könyvek legalább második kiadásának alkalmával, minden nevezetes hibáktól lehető megtisztításának, valahára bekövetkezendő, s elérve látandom! —

Hogy pedig egy pár helyen mint grammatikáltam, vagy pár orthographiai ejtetlen – az, megvallom Tekintetes Úr! csak tréfa volt; mert amint mondottam a Tekintetes Úrnak előadásom alkalmával, az nem ál-deák! a dőlt ejtésű szavak ál, nak, nek, s ei végzetekkel, mint E. Hétfő P. Úr állítja. Ami továbbá a kiírásnál megtartott illetőségre nézve, hogy az ótska, tóska, a kiadott példában nem egészen vagok; de az ótska rövidebb, szakaszban még

ótalt

szetben: talap-orsla, palant-orsha, vár — az örsle szelle
kölyk-örsle, jón-örsle vár — a magán hangzón végződő ne
velben pedig, kivéven, ló, tó, hó, lő, vár, tavalat, stalz
sloa. De kilépek kivenni is mindenkor jól distinguálni
és Grammaticus fokra fem voltam, sőt némely mai Gram,
maticusok ferint — nagy részben a Magyar nyelv természete
ellen — írni nem is akarok; de azért, mint fiatalt magy
ajka, és pedig Borsodi, a magyar beszéd, és irásnálhoz kozz
tollasi, jusonas tartom — és hajol tőllok, nem vethetnek,
ha sajnál, az igazitásp, valamint most, úgy ezután is hőz
sen fogadom. Végre, hogy észrevételeim, főleg, mint mon
datik, stal a Gimnáziumi és gazdasági tárgyakra torjed — nag
valtam, ebben figyelmes nem voltam, vá tárgyalba nem vá
logattam; hanem a könyvet olvasván, valahol stak tetszett
hibákra pillantok sok apróleleplis: stalálam, azokat
megjegyzettem, s megigazitani kivántam, nem tekintvén
a tárgyalra. El honnan nem is lehet tagadni, hogy a
Gimnáziumi és gazdasági tárgyakon kivül, máskor is for
dúlnak figyelmemet, ilyetén észrevételeket, neveztetesen:
tőllagási, természet tudományi, természet, és helyleirási, to
ta

tészti, vág tárgyakra, mint az észrevételekből kivi,
látik. — Sajnálom! hogy észrevételeim kimpra,
tásban, mint bibi észrevehetti, több nyomtatási hibák
éjtvan be, mehol azokat Isten esthetesekké tőfil!
Egyébaránt tisztes tőlgyelmet ifjas megijjtvan, s
ezzadásni minden lehető munkálatim felőli, a Tek.
lis véghatjatlan itéletét bizodalmasan kivérvén,
maradtam Egerben 1838. 18. Nov.

a Tekintetes Úrnak

siffelő tőlgája
Szabó Sám. László.
vőlis épitész felügyelő. kp.

5 3

18[illegible]

Tekintetes Úr!

Egy rövid irományt batorkodok ezennel küldeni a Tekintetes Úrnak, oly végből, hogy azt, ha érdemesnek ítéltetend, a Figyelmezőbe közönségessé tenni méltóztassék a Tek. Úr – még pedig, mint az illyen dologhoz értő orvos Társ, tulajdon jegyzéseivel, 's ségyvételivel kiséve, 's fültegezve. Arra nézve, ha ezen darabka, a közönségesítésre méltatlannak fogva találtatni, annak, adandó alkalmatosság általi visszaküldését alázatos, sőt kérem. –

Egyébbaránt, magamat, bár ismeretlen, úri bátor indulatban ajánlván, mélt. tisztelettel maradtam Egerbe 839. 8. Jan

A Tekintetes Úrnak

alázatos szolgája
Szabó Sán. László
stb.

Vevő úr
gróf

Irkóntúra

187

Tekintetes Tudós Titoknok Ur!

Nem sorozom el, mert nem is vagyok képes, a Magyar Tudós Társaság számtalan üdvös tetteit; de különös hála nélkül nem hagyhatom azon Társaság ámára nékiha buzgoságát, mely által hommdon kivüli elsoldovai Vérein'ről is gondoskodni sziveskedett. Oh vajha sükerülnének: eránthdi leg czélszerübb párádozásai mind a Tudos Társaságnak, mind több eggyesek intézkedéseik! En, kinek: ott szemlélhetlett működnek ott a lelkiekben, de fájdalom! többen olyanok, kik azon Részeink magyar nyelvét nem értik, tiz év ota Küszködök a t. stt.

Iránthdi hálámból ide mellyékelve küldök Rendem Névkönyvéből három példányt egy dőpör 825ben, másodpor 832ben ki nyomatott Könyvecskémmel eggyütt, bizodalmason kérvén Tekintes Titoknok Urat, hogy ezeket el fogadni, 's engem nagy becsü barátságába fogadni szivesked jen, ki teljes tiszteletted maradok Miskólcon Bájf elö hó 18kan 1845ben

Tekintetes Titoknok Urnak

alázatos szolgája
Szabó Dománus. Ki
Minorita Rend
tartomángi Főnöke.

184

Felsőtelekes Községnek ügyében!

Van szerencsém a Magyar Királyi Járásnak Szolgabírájával, valamint Felsőtelekes Községnek Elöljáróival Helyben Antal Sóvárról 4. pályázó kihallgatni.

Maradok tisztelettel

Felsőtelekes Községnek

Kelt Felsőtelekes Nov. 15-én 1880.

Községi pályázó:
Kabódy Antal
mpr.

Jr.

Joldy Ferencz
Arad
c. k. s. szabadalmi
irnok, Krobotsek

Joldy

58. sz.

191

Tekintetes Ur!

Sz. István - Társulat igazgatóságának megbízásából, tisztelettel alólgyezettnek van szerencsém az ide mellékelt leiratot (2 kötet) bírálatra áttenni.

Ki megkülönböztetett tisztelettel
vagyok

Tekintetes Urnak

Pest, apr. 24. 1873.

alázatos szolgája
Szabóky Adolf
titoknok

S. István-Társulatból 1920.

Felirnoknak a Jusó

Dr Foldy Ferenc urnak

a M. S. Társaság érdemtelejes fő-

titkárának még hűséggel

Tisztelettel

Kolozsvár

Bélyegnövek:

1) Gyából: 1 éves.
2) Egerből: 5 éves.
3) Debrőt: 1 éves harangjegyzéssel.
4) Földvárról: 5 éves.
5) Debrőt: 5 éves.
6) Bájáról: 4 éves.
7) Bájáról: 5 éves.
8) Kis-pékelyről: 5 éves.
9) Tatahárról: 1 éves. Harangjegyzéssel.
10) Dunaváccról: 4 éves.

55.

194

Igen tisztelt Tekintetes Ur!

Tisztelettel van szerencsém az utólagosan értesült pálya-
müvekről, [ezen sorrend:
11) Kőszeghről: 1 ének.
12) Egerből: 2 ének.
13) Kétsdvarról: 5 ének]
Tekintetes Városgodhoz bírálatra átkenni; s. megkü-
lönböztetett tisztelettel vagyok

Mélyen tisztelt Tekintetes Városgodnak

Pest, május 28. 1855.

alázatos szolgája
Gabó Gyula
Lőrinc

58.

195

Igen tisztelt Főrintetes Úr!

Tisztelettel van szerencsém négy 1 pálgamivel birálatra ál-
terni; t. i.

1mj Dobról. 1 cséb. tangjegyzéssel

Ki változatlan tisztelettel maradtam

Főrintetes Uraságodnak

Pest, jun. 3. 1855.

alázatos szolgája
[illegible]

58
3382. Kens-István-Sárfalvától.

Tekintetes

Dr Foldy Ferenc urnak

M. T. T. érdemteljes Titoknoká-

nak

Megyénk tiszteletével

Bírálatra

~~24~~ példamű.

Helyben

MAGYAR NYELVTUDOMÁNYI TÁRSASÁG

Tekéntetes s Tudós Orvos
és Szerkesztő Úr!

Bátorkodom, ugyan azért bocsánatért esedezek, ezen kevés sorainmal al-
kalmatlankodni Tekéntetes Urasságodat következendőkről alázatosan
tudósítani. Egerben elolyó hó 15-én Jusstiale földi pályájár, tt: Szabó
Sámuel László Úr, a' derék, ezényes, munkás, illőer komoly, mindenektől
tisztelve szeretett férjfiú, életének 61-ik évében, a'mint álmodik szív hó-
lyagi vízkórságban. Áldás becses porára!

Tekéntetes Orvos Úr! ugyan azon férjfiú ez, ki Tekéntetes Urasságodnak ke-
vés napokkal ezelőtt, Morizon Lajdacsiról való érkezését, vagy inkább
fordulását jelkűldötte, közrebocsátás végett. Az elhunyt Úr már kér évekkel
ezelőtt gyakran szenvedett mej nehezedésben, fulladozásban, de elviselhető
Felsővér Morizonéklajdacsivali Gyógymodja, elhizedvén annak fogánatos,
némelyekben talár kívánt sükerű exeje, az elszenderült a nélkül, hogy a böl-
orvosok tanácsit, vagy helybehagyását kikérte volna, nem kévert megszerezni
az érintett lajdacsokat, kecsegtetve nyavalyája megszünkének reménnyével, ki-
lánd elszánt sággal nyúlt azokhoz, és élt azokkal rendesen tovább két hónap-
jokná, kivéven hogy a porokat egyen nem használta. Szerencsém lévén az
édvezülzel mindennap lenni, tapasztalatim következendők: exeje napról napra
fogyott. Színében érkább, és inkább változott sárga színt ölte vérről kedvetlen,
merengelő, ingerlékeny, és türhetetlen lett, az egyébiránt arányra heves férjfiú

ki mindég a leg huzásiban szerezett ülni, a szobában kinyitott ab
„ kokkal lenni, a hideget serpiásan kiallani, most többnire jázott, a
„ czaja kezei jeg hidegségnek, kezeinek dörgölési, száraz mosási álha
„ tos foglalatosági lötterek - nyavalyája mitsem könnyebedett sőt nehezü
„ dett - harminczt, vagy negyven lepedek és ismég de ismég fizhenés. - Sé
„ mi okoskodás, semmi ékes szólás nem volt kenes, és elegendő a botoguló
arra birni, hogy hadjonfel Morisson gyogymodjával, ő vagig hitte, hog
nem más, hanem csak ezálal jog betegségéből felidülni - egyébiránt fenn
betegvola ő - étvággya jo - éjeli almai is kedvezők, és nyugalmasak valan
ülteben nem exzett semmi nehezedés, azért olvasott, és ezt is szorgalma
tosan - élete utolsó estvéjen Visitezett, és vacsorált - csendesen
nyugodott le halálos ágyában - egy órakkor éjfél után öldöklő nya
valyája fóliaszrá edes álmából - Orvost kivan hiszelen, hogy exci
megnyissa, de az Orvos nem találván tanácsosnak az exvagasa
kéz szeri hányas után, mig a megirt Orvosság elérkezze, megszünt
ni - azonnal tetre fóleg jobb oldala egészen megfeketedett. Már hogy fölrenbo
czolrazott Tekéntetes s Tudós Ur.' távol legyen tőlem, nem azért ixom ezeket, m
ha ér Morisonnak derogalni, lenézni akarnek, aldják, és magasztalják
őt, kik lapdacsinak gyogyitó erejét tagadnak, ér legalább ex vcs
többek kik a jeniptelt jo Urral mindennap együtt valank, talán nem
csalódunk, midőn azt veljük, hogy tt: Szabo Samuel Urnak halálán
risón lapdacsi Sietettek inkább, mint késsettek, amit ő maga is
utólsó napjaiban látszatott elismérni, a dicsőhöz inkább, mint a

lapdacsokhoz ragaszkodván - csak azért jelenek tehát meg e„
gyedül ezen soraimmal Tekéntetes s Tudós Urasságod előtt, hogy
tudomására adjam, miképen a t.t: Jószivü Ur többé nints az élők
sorában - Ki egyébiránt magamat Uri becsét kedvezésiben ajánlván
vagyok.

Tekéntetes s Tudós
Urasságodnak
Egerben 97-ik Jan.
809

Alázatos Szolgája
Szaitz Ignatz
Az Egri Érseki Lyceumban
Egyházi Szónok, és Tanitó.

Jnstj. d. 31. Aug. 850

144

Hochwohlgeborener Herr!

Übersendung dieses, ist der Geschäftsführer Bekannten und bekannter Missionär aus China Ch. Gutzlaff.

Er hat die Absicht, den hies. Christ Comittées für längere Abwesenheit zu Geringer verlässt, ihn mit einigen hiesigen Gelehrten, die sich gleich in philologischen Forschungen widmen, in Verbindung zu bringen.

In Erfüllung dieser Absicht habe ich die Ehre Ihnen Hochwohlgeboren zu ersuchen, dem erwähnten Reisenden Wohlstalls aus die Hand gehen, und denselben mit Ihrem Rathe, Regeln zu bekannt machen zu wollen.

Ich habe die Ehre mich Hochwohlgeboren

Ergebenster Diener

Szalay
Professor

X200

Tekintetes úr!

Báró Geringer, cs. k. legfőbb számvevőségi főnök Ő Nagyméltóságának megbízásából, van szerencsém Tekintetes Urat megkeresni, hogy a magyar Academia Alkönyvtárnokát Repitzky Urat felszólítani szíveskedjék, miszerint magát e napokban, déltáján, Ő Excellenciájánál jelentse.

Megkülömböztetett tisztelettel

Tekintetes úrnak

Buda, Nov. 17. 850

Első szolgája
Szalayistván

Tek. Toldy Ferencz, egyet. könyvtárigazgató úrnak

Z201

An Seine
des Herrn Direktors der Univ.
medizinischen Bibliothek
Franz v Toldy
Wohlgeboren.

Arad, jul. 25. 808.

207

Tekintetes Pitoknak Úr,
Tiszteli Barátom Uram!

Ón olly hoyrajan mulatok
tam báro Dörvöj barátunk
nál Borsodban, hogy a' hat
kete szabadság nem fogott
volna elégségel lenni kédlom
nak előrejére, ha Karlybád
ban használom a' fürdőket,
nem itt közelebb valahol.
Levelem dátumából látni
fogja Tegyed, hogy egy igen
posháda forrás' nymphája
nak udvarlok. Ezt azért
jelentem, ne hogy Meccá
ban képzeljenek Tegyedet,

420.
x

kolott csak Medinában
vagyok. – Égészségem nem
a' legjobb, hurutval és nát-
ával látják el a' vendé-
geket Mátrea' szelei, 's éjen
nidőn e' sorokat írom, át-
korott torokfájás gyötör el
de mind ez nem tilt ma-
gamat annak vallanom,
a' mi vagyok

Regyed'

őszinte tisztelő
Szalay László

Páris, november 9ikén 1828.

— — — Azok közé, kik, mint remélem, – s nem ok nélkül, – itt mulatozásom' idejét reám nézve tanulsa, possa fogják tenni, eleve számítottam Verminier ert, a collége de Franceban az öszehasonlító jog tudomány' tanárát. Történt pedig, hogy énem ide érkezésem előtt nehány nappal a' professor és journalista széket fogott a' statustanái terenében, s a' professorok és journalisták ezt nem bocsátkattak meg néki, ambár a' pél da vele nem első, sem nem utolsó, mert hi szen még őket is fogja érni a' sor. A hírlap poknak legalább is két harmada, s legelől a' Charivari, kit Verminier L'ain-mi nais nek ódja azóta, sőt sohasem' a' magát-a' julius si napjaiban is megkülönböztetett ifju párt ra és minden harmadik sor elpártolásról szólott és árulásról. Részemről, ki Vermi nier' munkáit kettős figyelemmel kísértem mindig, mert olly szempontból indúlt ki a' jogtan' mezején, mellyet helyesnek s gyü mölcsözőnek ezélhoz vezetőnek tartok, s ki ve szemjait először is Guizottal, utóbb a' saint simonistákkal és Fourierrel, s nem régiben Sandal és Lamennaisval méltányolni tudám, mint azt addigelé tette a' sajtó is, mert akarta, – elhűlve egész látok legújabb szikketjében is. Ő látta, vallotta, hogy mind ezen rendszerek a' „gondolat" elnökvege alatt alakultak, hogy nem istenlesték a' fatali

420. X

tást és eszet, s így philosophiai alapok
vénél fogva a' valónak befolyásait is látta
bennök: de azért ezen rendszerek egyike
nem szánította őt catechumenái' körébe,
neki saját nézetei voltak, s ezen nézetek
kez hű maradt a' revue des deux-mondes'
azon czikkelyében, mellyet Lamennais' so
verainitas-esszéje ellen írt, s mellyben
árulást nem látott senki; s azon másik
czikkelyben, melly nem is elő vagy esszé,
csak mód ellen szól, s mellyben árulást
látnának annyian. Molé megkülönböztet
te Verniert, tehát — Verinier a' jelen ca
binet' elveihez állott mindenben. Ők így o
kosdnak. De vétünk-e a' logica ellen, ha
a' tehát-ot ekkép alkalmazzuk: Molé meg
különböztette Verniert, tehát jelét adta,
hogy az író' elveit nem látja rendben
nak. — Azonban elég erről, mert a' tárgy
ön̈t, tiszelt barátom, a' távolban nem
érdekelheti annyira, mint érdekel engem
itt helyben.

A „théatre de la renaissance" (salle Ven
tadour) f. h. 25én nyitja meg előadásait
Hugónak legújabb művével: „Ruy-Blas,
dráma 5 felvonásban". Az író - mint velem
együtt többen jósolák volt Pesten - vissza
tért az alexandrinusokhoz. Innen nagy iram
a' classicusok' táborában. Azok, kik a ro

IV. Béla (1235–1270) korát jellemző történeti feljegyzés, [illegible]
vagyon.
Külföldi Értesítő, [illegible]
Szép Carthusiana, [illegible]
Olvasmányok [illegible]
dalálatik.
A' jelölt [illegible]

420. X

manticismus' zászlója alatt küzdöttek bik a' sarabandot járták Racine' márvány szobra előtt, visszatérnek a' classicai traditióhoz, elvégre! — Ezek az urak a' jelen századot úgy nem értik, mint XIVdik Lajos' századát nem. 1831 ben, 32 ben mért írt provában a' szín' számára Hugo, elmondotta Eötvös; azóta hat, hét év folyt le, s mi 1838 végén állunk. —

Tisztelje, kérem, nevemben társait, s engedje meg, hogy egyúttal arra figyelmeztessem, tisztelt barátom, miképen a társ vali üléjek protocolumából, az, hogy Mayer' értekezése a' rézmetszésről vizsgálat végett Kerenczynek kiadandó, ha nem csalatkozom, kimaradt volt.

Ajánlom magamat nagybecsü barátsága'ba. Ő ajja gr. Teleki Józsefet, s mig gr. Széchenyi I. addig, nem kétlem, vetnek már levelemnek

Szalay László.

Lakásom:
Quai aux fleurs. No 5.

1. 11én 1840.

420.
X

Paris, 28 Dec. 838.

Tisztelt barátom,

Dec. 10én és 15én írt kér rendbeli leveleit vettem ü. tegyed és az Academia megbízásaiban fogok eljárni, és rövid idő multával bővebben válaszolni. Csak tegyed második levelének azon pontjára, mi szerint ha jól értettem, más, nak adresse alatt fogok levelet venni, tudtára kívánom tartom ezzel kijelenteni: hogy csak azon levelek fognak kiváltatni, mellyek saját becsületes nevem alatt érkeznek ide. Ha tegyed írna ezen név alatt, téremne tegye; ha más, felelexem;

420.
X

én erre nem adtam engedel-
met senkinek, s nem is fog-
ok adni soha. Tudom, hogy
azon levélben, ha kegyedtől
jőne, nem lesznek semmi
törvényellenes, de így minek
a' mutatja? En ezt nem
szeretem semmiben, s ma-
gamat nem akarom, az ac-
demiát minek jusson com-
promittálni.

Vagyok őszinte tisztelet-
tel

alázatos szolgája
Szalay László

5

3

3

én
me
gok
az
jor
ti
a'
sz
g
d

München jan. 29én 837

Tisztelt barátom,

Párisi barátaim é' ismerőseim annyira le-
foglaltak a' búcsúk töltött utolsó napok-
ban, hogy időm sem maradván levelí-
rásra, csak most szakíthatok időt ma-
gamnak soraimmal Tegedet' az Acade-
mia előtt tisztelkedhetem.

A' Précis de la lit' ügyében négy pá-
risi könyvárossal értekeztem, 's értheted,
ezzen mások által, de azon sikerrel,
mellyet előre jósolhattam volna. Fran-
ciaországban száz példány sem kelne
el, igen a' külföldön: de addig míg bel-
ga contrafactiótól tartanunk, a' kül-
föld' publicumára nem építhet a' fran-
cia kiadó; így decidedly Barba, Ded-
den. 's ez tapasztalásom után is való.
A' francia, a' francia író is, annyit
tud a' külföldtől ma, mennyit 150
évvel ezelőtt Boileau és Racine. A'
Journal des Débats csak minapában
szólott egy holmiról, mellyet a'
marquis de Ligeni municipalitas a' pesti
nyilvánosságtól általvéttetvén, a' pesti ca-

420.
X

theoralis templomban tétetett le ide, igler. Pedig Mertin barátjául a lag alaposabb ismeretekkel bír külön ben, s fő dolgozó társai Philaret Charles és Saint Marc Girardin látták a külföldet. Az utolsónak munkája Németországról Francia országban igen nem keleudő, mászut a' belga utánnyomat igen. Az elmés Francia nép, mikelyet nyolcvan megyéin túllép, igen tudatlan egy nép; az fog maradni, mert tudat lan büszeségéből.

Lucznerbacher' nézeit közlöttem Burnoufal, s ő az' többi hozzáér tőkkel is. Tüdőn vizsgavettem ezek ezt mondá: „első tekintetre azt gon dolná az ember, hogy a' chamaeleonok tímárlufélék, mais il n'en est rien. Némi hasonlatosság van ezen pénz s azon médaillok között, mellyek nem régiben Siberiában találtatnak. Ha Lucznerbacher Sz. Péterwárában nem tudta olvasni, bajos dolog valakit találni, ki olvashatja. Ezen pénz nem ritka."

A' játékszíni Válaszmány ügyében elő szóval.

Ha Kegyed magának is, a' hazának is szolgálni kíván, írjon egy magyar literaturai historiát németnyelven. Szóltam erről s egyebekről jan. 26án Menzellel, kitűnő az egész ezt tőltötte volt. Menzel alkalmatos is, kész is sokat tenni értettünk. Sokat értekeztünk, sokat nevettünk együtt. Szembejött az a' tökfilkó Pierkow, ki vala, hol azt mondotta, hogy Menzel barátságaiba (: ha ellenségein barátságai :) az ablakai előtt álló fáról csak leesik a' hó. Hogy nála volt tam is az történt alkalmazint, Stuttgart egy hó volt, és szánon az egész népesség. Sokat tanul tam a' német literaturai viszonyokra nézve Menzeltől, mit csak in loco, s nem könyvekből tanúlhat az ember.

420. x

Ha kegyed úgy okoztaná, hogy minn
gyárt vilpratértemkor tartsam
székfoglaló beszédemet a vasuta
ról törvényhozásról fogok érte
kezni. Ha a nagyvilág hall
lasztható, verbőczi erős sorai
omnis erion - - quâ in decidendis - causis utimur, regnante
Carolo Roberto et Galliarum
finibus, inveeta esse dicitur.
Erre nézve sükséges lesz, egy
XIVik századbeli consuetudo ma
solatát bevárnom. De a'mint
mondám, ez barátaink beláta
sától függ.

Éljen addig is boldogul, tiszteli
barátom, és számítson csentul
az attendum és figyelmező leg
mentsább dolgozó társai közé,
van most miből, s miről.

Szalay

Fr. Telekinek Stuttgartból, az Ak
demiának innen ekram.

Frankfurt a. M. junius 6án 1840.

Tisztelt Barátom Uram,

A „Rheinischer Volksblatt" (Redacteur: J. D. Bourgeau, Köln) ez idei 6ik sz. számában apr. 30. ez áll:

Nach dem ungarischen der Bajza.

O sag mir, liebes Mütterlein,
Wah mag mir armen Mädchen seyn?
Von keinem, keinem Leid bedroht,
Und leb' in Seufzer, Angst und Noth.
In Aug' es mir wie Feuer grüßt,
Es pocht im Herzen mir und glüht;
Verkehrt nur thu' ich was ich soll,
Vergeß auch ganz und gar es wol.
Wolt sinkt die Sonn' im weiten Lauf,
Und jemand kommt die Kray' herauf
Und steht vor meinem Fenster still,
Als ob mir's Herz zerspringen will!
Und in der Nacht, in tiefer Nacht:

420. x

Ich träume und das Auge wacht,
Ich glüh', ermatt', und schmachte hin –
Und doch wie frisch und wol ich bin!
Sä' du mein Gott und Vater mein,
Was mag mir armen Mädchen seyn?
O rede, Mutter, lieb und süß,
Du weißt es wol: gewiß, gewiß.

Köln. Kohlhauer.

a' fordítónak neve mellett más helyett ez áll: böhmi születésű, 's patriotismus hadnagy.

Valyon Bajzáé e az eredeti, vagy Vörösmartyé?

'S tudja e tegyed, hogy a' trojai tisium, 's az erdélyi szászok saját tumai ugyanúgy nyelvök le vannak fordítva? Dr. Zacharias a' heidelbergi professornak fia, Göttingában rá akadt a' kéziratra, 's az elő-

szót, midőn Heidelbergben volnék, elolvasta 's lefordította előttem.

A' Guttenbergünnep Mainzban inkább musikusok és comédiások, mint irók által fog meglátogattatni, 's részemről még nem bizonyos, Mainzban vagy Lipcsében leendek-e tanúja az ünneplésnek.

Ajánlom magamat Tegyed nagybecsü barátságába.

Szalayk. La.

420. X

5

2

707
6

Tisztelt Barátom Uram,

Engem egy makacs rekedtség már több nap óta gyötör, s így nem vehetek részt a holnapi ülésben.

Félek, hogy kevés lesz az előadás. Azt se tudom, sartarost e előlegés tanácskozás; én legalább nem voltam kivatalos.

Őszinte tisztelettel

Szalay

1/3 4b.5

hely
tárgy

Francfort 5/m.

à Monsieur
Francois de Kehrdel
Secretaire de l'Academie
hongroise à Pesth
en Hongrie.

420.
X

Zürich, septemberº 10énº 1849.

Tekintetes Könyvtárigazgató Úr,

Jegyzeimből látom, hogy „Mirabeau", „sur la Monarchie Prussienne" féle munkájának általam a' Pesti Egyetemi könyvtárából tiköletenzött, már nem tudom melyik kötete – a' könyvtári jegyzék két kötetről szól (méltóztassék ez adatot verificálni) – még eddiglen nem került vissza a' könyvtárba.

Ezen kötet, midőn 1848 tavaszszal Pestről vígzón elutazam István testvérem' kezei között maradott, ki belőle az akkt Magyarország' industrialis kisérleteiről s tetteinél mondottakat Magyarország' akkori Nádorának számára extrahálta. István testvérem, úgy hiszem, Budán vagy Pesten, 1ők meltóztassék őt nevemben felkérni, nézze utána könyvei között, él szolgáltassa vissza az Egyetem' könyvtárának. Ha azonban az említett kötet vagy kötetek – talán mert rosszúl emlékezem, vagy bármi már oknál fogva – nem volnának nála feltalálhatók, kéretem őt: szerezze meg azokat költségemre, s pótolja a' hézagot. A' munka épen nem ritka; a' mennyi antiquáriusi catalogust forgattam, ott volt csaknem mindenjában.

Megkülönböztetett tisztelettel

a' Tek. Könyvtárigazgató Úrnak

alázatos szolgája
Szalay László

Tekintetes
Schegel Ferenz
Úrnak.

Rorschach (Canton St. Gallen) julius 25. én
853.

Tekintetes Főispáni Hivatal,

Gr. Kemény József „Erdélyország történetéhez" és „Deutsche Fundgruben zur Gesch. Siebenbürgens" című munkáit birja – úgy hiszem – az Academia. Ha nincsen szabály, melly a' könyvtár kincseinek messzebb földre küldését tiltja, méltóztassék, kérem, az említett munkákat a' paquet &va postán rezemhez juttatni; – mihelyest átnézem, tehát rövid idő multva, viszamennek a' könyvek. Nagy hálaönnel fogom venni, ha az Academiai Értesitőnek 1852. januáriusson inneni évei hozzá jok mellékelnek.

Megkülönböztetett tiszteletem

a' Tekintetes Főispáni Hivatalnak

204

420.
X

3

3

5

8/

Franco

Franco tutto.

à Monsieur
François Toldy, Bibliothécaire
à l'Université de Pesth
en
Hongrie.

PESTH
6
DEC
1853

ZÜRICH
12
DEC
1853
NACHMITTAG

60.

Rorschach (Canton St. Gallen)
marst. 22. 1855.

Vétkapi. 16 1855.

Tisztelt Titoknok Úr, 210

Közelget a tavasz s mahotnap is lesz az idő mikor az enyéimmel folytatom utamat a haza felé, mellyet m. é. octoberben siamnak súlyos betegsége szakaszatott velünk félbe.

A sors úgy akarta, hogy negyvenöt éves koromban ott álljak vagyonvolgában hol a huszonöt éves ifju állott volta, – azzal a különbséggel hogy most kisdedeimről és gyermekeimről is kell gondoskodnom. Szeretném tehát tudni, lehet-e, találd-e jövedelmi szempontból valamit várnom az Academiától, mellynek jelen pénzügyi állásáról nincsenek adataim, s mellyről ennélfogva nem tudom, hajlandó-e évdijat azoknak, kik még 1838-ban választattak rendes tagokká? Szeretném egy azon tudni, hogy más irodalmi vállalatokra ne kössem le összes időmet; hogy ebből annyit fentarthassak magamnak, mennyit az Academia ügyei netalán tőlem is igényelhetnének. Kegyed ugyan szives volt ezirányu a multa nyáron leveleimre válaszolni, de ő azt a sok gond közöt elutazása előtt szépen otthon felejtette. Kérek tehát egyszer sort.

Egyménellyik hazánkfia, mint a hirlapokból látom, úgy vélekszik, hogy Schweiz könyvtárában hazánkat irodalmunkat illető, eddigelé ismeretlen emlékek lappanganak. A vélemény

valószínűleg hibás vélemény. Kocsi Bálint' ismeretes munkájának (az 1673-4diki pozsonyi delegatum judiciumról) eredeti kézirata a' zürichi polgári könyvtárban őriztetik, de annek tüzetesebb részét Lampe' könyvében mindnyájan olvashatják, a' három végső hazánkfiai közül már többen forgatták. A' mi egyébb még közleményéről érdekelhetne bennünket a' zürichi „Wasserkirche"ben, azt Bullinger már 1562 's egynehány évvel ezelőtt az Analecta figurina-ba fűzte. Horner könyvtárának a' XVII. dik század nyolczadik tizedében bujdosó magyar protestans tollvetők sorából keletkezett arczképei tárja, 's ezen bujdosás' kéziratai hírével Schweiz több könyvtáraiban találkozhatni, de Hamel Bruininx' és van Booth' nyomtatott munkáik adatok' dolgában sokkal bővebbek e' kéziratoknál, - legalább azon kéziratoknál, mellyeket forgathattam.

A' berni hungaricák nagyából Bongars' hagyományával kerültek a' Berner Stadtbibliothekba; m. e. novemberben kötelességem volt róluk jelentést tenni az Academiának.

A' mit Baselben találtam, arról 1853. octoberben levelet irtam az Academia' dicsőült elnökének; 's f. e. júliusban, midőn a' lausannei Bibliothèque Cantonale' hungaricáiról tudósítottam a' visitatori hivatalt, postscriptumul egy Baselban tanult magyar diák' emlékkönyvéről is közöltem.

Maradok őszinte tisztelettel Főtisztelendő Úr

alázatos szolgája

Szalay László.

5 3 3

135

81.

34

Tisztelt Barátom Uram,

Köszönöm a becses ajándékot. Mit az Akademia mai ülésében előadni szándékom, annak czíme ez lehetne: Erdély viszonyai a Bá-thoz 1540-1580 azaz, csak adalékok e viszonyok-hoz.

Szives tisztelettel

alázatos szolgája
Szalay L.

Bp, apr. 26
1858.

Tekintetes Tolvay Károly Úrnak.

81.

Bécs, augusztus 26án 1859.

V.a — 28.

717

Tisztelt Barátom Uram,

A levelre, melyet augusztus 23án Tek. megbízására válaszul irtam, gondolom, már Tek. zében lesz. Birch custos úr csakugyan utána nézett a Tét könyvben, de, mint ma mondá, sajnálkozására egyike sincs meg az udvari könyvtárban. Ugy tapasztalom, hogy ott korán sincs annyi meg, mint az ember hajlandó volna feltenni; mert például a „Negociationi di Sir Th. Roe", melyekre Hammer számtalanszor idéz Otmanische Geschichtejében, bizonyára nem voltak feltalálhatók, sőt maga ezen Geschichte is — bizonyára lehetetlen kinni — csak a második, a későbbi kiadásban van meg; egyik könyvtári titkot legalább azt állitotta előttem.

Ki jó egészséget kivánván mind Kegyed, mind házinépének, mind a Kegyeddel szomszéd házinépnek, szivei tisztelettel vagyok

barátja Kalay

3

A Tét könyv: Reisen in: Die Americanen
— de amer. Pedro Karing

4/68 évé, mert itt a Párizshi egyenlő nekik talán.

Pest, febr. 11-én 1862.

Tisztelt Barátom,

Balogh Sál úr tegnap az ülés után kérdést tett: vajon nyomtattatik-e más a női jutalomra versenyzett csillagászati pályamunkák közül az I. s a IV., melyek mindkettőn közzétenendő az Brassai úr által az Arnyékóráról írt s még 1858.-ban két bíráló által kiadást végzett elfogadott értekezésének a nyomtatástól elmaradását panaszolja. Méltóztassék tehát velem tudatni, hogy hol találom az illető kéziratokat. En holnap is 8-10-ig a kivalban leszek; nagy örömmel venném, ha Kegyed nekem akkor a kérdéses kéziratokat általadhatná.

Tisztelettel barátsággal

Szalay

3

3

255.
Kk.

Tekintetes Úr,

Közhelyeslésével találkozván az Akadémiának f. é. április 14.-én tartatott ülésében Körner Flóris l. t. úrnak előadása az „általános irodalmi tárgymutató"-nak mindinkább érezhető szüksége iránt, e tárgyban terv és utasítás készítésére végett bizottságképen: Kegyed, Erdy János, Hunfalvy Pál és Wenzel Gusztáv r., s Hunfalvy Jánal, Nagy Iván és Körner Flórius l. tagok küldettek ki. Miről midőn ezzel szerencsém van Kegyedet értesíteni, az Indítványozónak előadását ideiktatom, maradván teljes tiszteletttel – Pest, május 10.én 1862 –

Kegyednek

alázatos szolgája
Szalay László

159

81.

5 3 3

24
715

Tisztelt Barátom Uram,

Szilády és Szilágyi urak már néhány ív-
ben vették fel anticipando jémt a Török-
magyar Okmánytár után. nedik járó hono-
rarium fejébe. Most ismét kívánnak ma-
goknak egy summát assignáltatni. Hogy
ügyöket az Elnöknek ajánthassam, kíván-
segel tudnom:

a) mennyiből és miféléből áll a fond,
melyet az Akademia a Török-Magyar Ok-
mánytár kiadására fordíthat?

b) a török-magyar Okmánytár egy-
előre hány kötetre fog terjedni, hány köte-
renjéig terjedhetnek a tiszt-díj-utalvá-
nyok?

nyzálod ?

Szíved feltüléseinek közre

1862. aug. 8.án

Önnek tiszteletével
Szalay L.

Ragyogással
Toldy Ferencz v. t.
Urnák.

218

Tisztelt Barátom Uram,

Több oldalról, a Helytartó Pánaz részéről is sürgetik az ötvízágot archaeol. tárgyak ügyében adandó válasz. A Küldöttség, mely ha jól vagyok értesülve, a tárgy gyalláza, már bevégezte, talán a jövő hétfői ülés elébe terjeszti hasné véleményét. Reflectálnám, ha a részletekre miután interpellatio történnék.

Szívesen tisztelettel

29/11 62.

alázatos szolgája
Szalay L.

420.

Pest, apr. 24-én 1863.

217

Tekintetes Elnök,

Ő napokban fogván az Akademia többrendbeli kiadványai a külföldi tudományos intézeteknek megküldeni, s az Akademia minapi végzéséhez képest: a gyűjteményei kiadások szerzőitől a szerzőről beérkezett egyes értekezések latin czímeit, az egészből összeállított latin tartalom külön lapra fogván nyomatni, s a gyűjteményes munkák azon példányaihoz mellékelni, melyek külföldi tudományos intézetekhez küldetnek":

szerencsém van, Egyedet a „Nyelvtudományi Értesítő" II-dik s. a Magyar történelmi Tár X. XI. és XII. kk. ilyetén latin szerkezetü tartalmának beküldésére ezzel felkérni. Teljes tiszteletemmel

alázatos szolga
Szalay.

2

MTAK – KÉZIRATTÁR

MAGYAR IRODALOM

LEVELEZÉS

4°

93.

TOLDY FERENC

LEVÉLTÁRCÁJA

XXXVIII. „SZ"

1

VÉGÉ